

Obsah

I Usnesení, doporučení a stanoviska

STANOVISKA

Evropský hospodářský a sociální výbor

580. plenární zasedání Evropského hospodářského a sociálního výboru, 12. 7. 2023 – 13. 7. 2023

2023/C 349/01	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Přezkum daňové politiky za účelem ochrany domácností s nízkými příjmy a zranitelných skupin před negativními dopady ekologické transformace (stanovisko z vlastní iniciativy)	1
2023/C 349/02	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Posílení kolektivního vyjednávání v celé Evropské unii (stanovisko z vlastní iniciativy)	7
2023/C 349/03	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k dalšímu postupu v návaznosti na opatření v oblasti inflace a energie a energetické odolnosti EU v nejdůležitějších hospodářských odvětvích (stanovisko z vlastní iniciativy)	12
2023/C 349/04	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k úsporné spotřebě vody a povědomí spotřebitelů o jejich vodní stopě (stanovisko z vlastní iniciativy)	18
2023/C 349/05	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k přezkumu nařízení o označování textilních výrobků (průzkumné stanovisko)	24
2023/C 349/06	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Evropská strategie pro starší osoby (průzkumné stanovisko na žádost španělského předsednictví)	28
2023/C 349/07	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Dekarbonizace evropského průmyslu a úloha inovací a digitalizace jako hnací síly tohoto procesu (průzkumné stanovisko na žádost španělského předsednictví)	36
2023/C 349/08	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k dekarbonizaci rybářského loďstva (průzkumné stanovisko na žádost španělského předsednictví)	41

2023/C 349/09	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Ekonomické aspekty „modré dohody pro EU“ – potřeby investic v oblasti vody v EU (stanovisko z vlastní iniciativy)	50
2023/C 349/10	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Přístup k vodě: řešení vodní chudoby a její dopad na sociální politiku (stanovisko z vlastní iniciativy)	60
2023/C 349/11	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Jak zapojit cílovou část veřejnosti a efektivně využít výsledky panelových diskusí občanů? (stanovisko z vlastní iniciativy)	69
2023/C 349/12	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Průmyslová odvětví náročná na spotřebu vody a technologie umožňující účinné hospodaření s vodou (stanovisko z vlastní iniciativy)	74
2023/C 349/13	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Udržitelné hospodaření s vodou a klimatická krize: oběhová a jiná řešení pro zemědělsko-potravinářský systém EU v rámci budoucí „modré dohody“ (stanovisko z vlastní iniciativy)	80
2023/C 349/14	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Udržitelná a odolná vodohospodářská infrastruktura a distribuční síť (stanovisko z vlastní iniciativy)	87
2023/C 349/15	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Reklama prostřednictvím influencerů a její dopad na spotřebitele (průzkumné stanovisko na žádost španělského předsednictví)	94
2023/C 349/16	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Opatření zaměřená na zlepšení duševního zdraví (průzkumné stanovisko na žádost španělského předsednictví)	100
2023/C 349/17	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Opatření zaměřená na snížení dětské obezity (průzkumné stanovisko na žádost španělského předsednictví)	108

III Přípravné akty

Evropský hospodářský a sociální výbor

580. plenární zasedání Evropského hospodářského a sociálního výboru, 12. 7. 2023 – 13. 7. 2023

2023/C 349/18	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o opatřeních ke snížení nákladů na budování gigabitových sítí elektronických komunikací a o zrušení směrnice 2014/61/EU (akt o gigabitové infrastruktuře) (COM(2023) 94 final – 2023/0046 (COD))	116
2023/C 349/19	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o detergentech a povrchově aktivních látkách, kterým se mění nařízení (EU) č. 2019/1020 a zrušuje nařízení (ES) č. 648/2004 (COM(2023) 217 final – 2023/0124 (COD))	121
2023/C 349/20	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů Akční plán EU: ochrana a obnova mořských ekosystémů pro udržitelný a odolný rybolov (COM(2023) 102 final)	127
2023/C 349/21	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se mění nařízení (EU) 2019/1242, pokud jde o zpřísnění výkonnostních norem pro emise CO ₂ pro nová těžká vozidla a začlenění povinností vykazovat údaje, a zrušuje nařízení (EU) 2018/956 (COM(2023) 88 final – 2023/0042 (COD))	134

2023/C 349/22	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se stanoví rámec pro zajištění bezpečných a udržitelných dodávek kritických surovin a mění nařízení (EU) č. 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1724 a (EU) 2019/1020 [COM(2023) 160 final — 2023/0079 (COD)] a ke sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Bezpečné a udržitelné dodávky kritických surovin na podporu souběžné transformace (COM(2023) 165 final)	142
2023/C 349/23	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke společnému sdělení Evropskému parlamentu a Radě Kosmická strategie Evropské unie pro bezpečnost a obranu (JOIN(2023) 9 final)	155
2023/C 349/24	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropské centrální bance, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů o přezkumu rámce pro krizové řízení a pojištění vkladů na podporu dokončení bankovní unie (COM(2023) 225 final – k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se mění nařízení (EU) č. 806/2014, pokud jde o opatření včasného zásahu, podmínky zahájení řešení krize a financování opatření k řešení krize (COM(2023) 226 final – 2023/0111 (COD)) – k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se mění směrnice 2014/59/EU, pokud jde o opatření včasného zásahu, podmínky zahájení řešení krize a financování opatření k řešení krize (COM(2023) 227 final – 2023/0112 (COD)) – k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se mění směrnice 2014/59/EU a nařízení (EU) č. 806/2014, pokud jde o některé aspekty minimálního požadavku na kapitál a způsobilé závazky (COM(2023) 229 final – 2023/0113 (COD))	161
2023/C 349/25	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se mění nařízení (EU) 2019/881, pokud jde o řízení bezpečnostní služby (COM(2023) 208 final) — 2023/0108 (COD) a k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se stanoví opatření k posílení solidarity a kapacit v Unii pro odhalování kybernetických bezpečnostních hrozeb a incidentů a pro připravenost a reakci na ně (COM(2023) 209 final) — 2023/0109 (COD)	167
2023/C 349/26	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů o revizi iniciativy EU týkající se opylovačů – Nová dohoda pro opylovače (COM(2023) 35 final)	173
2023/C 349/27	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k a) sdělení Komise Evropskému parlamentu, Evropské radě, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Průmyslový plán Zelené dohody pro věk s nulovými čistými emisemi (COM(2023) 62 final) a b) návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se zřizuje rámec opatření pro posílení evropského ekosystému výroby produktů technologií pro nulové čisté emise (akt o průmyslu pro nulové čisté emise) (COM(2023) 161 final – 2023/0081 (COD))	179

I

(Usnesení, doporučení a stanoviska)

STANOVISKA

EVROPSKÝ HOSPODÁŘSKÝ A SOCIÁLNÍ VÝBOR

580. PLENÁRNÍ ZASEDÁNÍ EVROPSKÉHO HOSPODÁŘSKÉHO A SOCIÁLNÍHO VÝBORU, 12. 7. 2023 – 13. 7. 2023

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Přezkum daňové politiky za účelem ochrany domácností s nízkými příjmy a zranitelných skupin před negativními dopady ekologické transformace

(stanovisko z vlastní iniciativy)

(2023/C 349/01)

Zpravodaj: **Philip VON BROCKDORFF**

Rozhodnutí plenárního shromáždění	25. 1. 2023
Právní základ	čl. 52 odst. 2 jednacího řádu stanovisko z vlastní iniciativy
Odpovědná sekce	Hospodářská a měnová unie, hospodářská a sociální soudržnost
Přijato v sekci	27. 6. 2023
Přijato na plenárním zasedání	12. 7. 2023
Plenární zasedání č.	580
Výsledek hlasování	
(pro/proti/zdrželi se hlasování)	195/7/10

1. Závěry a doporučení

1.1 EHSV podotýká, že dopad ekologické transformace nebude v celé EU jednotný a bude se v jednotlivých zemích i v různých regionech v rámci členských států značně lišit. Členské státy proto musí věnovat pozornost sociálním výzvám způsobeným transformací, aby posílily její legitimitu, udrželi stabilitu a předešly populistické opozici.

1.2 EHSV má za to, že posouzení dopadů provedená Komisí na podporu několika legislativních aktů týkajících se ekologické transformace jsou založena zejména na obecné perspektivě EU a často se nevěnují dostatečně podrobně přístupu zohledňujícímu jednotlivé země a regiony, který je potřebný, aby bylo možné soustředit se na pravděpodobný dopad na místní ekonomiky a komunity (výjimkou je návrh týkající se směrnice o zdanění energie).

1.3 EHSV se rovněž domnívá, že cílenější analýza by měla poskytnout vysoce relevantní údaje o domácnostech, jichž se dotýká ekologická transformace, a umožnit tak vládám přijímat vhodnější opatření ke zmírnění dopadu probíhajícího procesu na chudší a zranitelné domácnosti.

1.4 EHSV upozorňuje na dvě hlavní rizika spojená s ekologickou transformací, pokud jde o nepříznivé sociální a hospodářské důsledky, a to: i) rostoucí rozdíly v příjmech a ii) vytěšňování průmyslových odvětví a souvisejících pracovních míst.

1.5 EHSV proto zdůrazňuje, že je třeba usilovat o spravedlivou transformaci, která bude schopna řešit dopady přechodu ke klimatické neutralitě na zaměstnanost i na distribuční účinky tohoto přechodu. V této souvislosti EHSV vyzývá k zavedení přerozdělovacích opatření, která budou schopná směřovat finanční prostředky ve prospěch domácností s nízkými příjmy a zranitelných skupin s cílem minimalizovat sociální vyloučení tím, že zabrání dalšímu prohlubování příjmových nerovností během probíhajícího procesu.

1.6 Za předpokladu, že zdanění související s ekologickou transformací spadá do pravomoci členských států, EHSV zdůrazňuje význam vnitrostátních fiskálních opatření pro zajištění větší udržitelnosti a menšího dopadu ekologické transformace na nejslabší skupiny obyvatelstva.

1.7 Fiskální politika by se proto měla během transformace skládat ze tří částí: zásady „znečišťovatel platí“ s doplňkovými redistribučními opatřeními na podporu domácností s nízkými příjmy, cílené podpory příjmu a daňových úlev na energeticky úsporné výrobky pro domácnosti. Tento přístup by i) podpořil nákup elektrických vozidel, ii) povzbudil zavádění ekologických technologií v domácnostech a iii) zlepšil energetickou účinnost budov (je pravda, že cílem revidované směrnice o zdanění energie ⁽¹⁾ je rovněž zlepšení energetické účinnosti a současná ochrana zranitelných skupin). Co se týče domácností s nejnižšími příjmy, které mohou mít nedostatečnou daňovou povinnost a pravděpodobně nevyužijí daňové úlevy, je doporučeným optimálním opatřením podpora příjmu.

1.8 EHSV se rovněž domnívá, že podpoře zranitelných skupin během transformace by mohla napomoci distribuce poukazů ze strany států umožňujících nákupy ekologických technologií a produktů a investice do nich.

1.9 Daňové úlevy uplatňované v Nizozemsku a určené pro fyzické osoby, které si pořídily elektrická vozidla, jsou dobrým příkladem pobídek k nákupu vozidel šetrných k životnímu prostředí, přičemž se minimalizují případná narušení vyvolaná dotacemi, z nichž často těží dodavatelé na úkor spotřebitelů ⁽²⁾.

1.10 EHSV se dále domnívá, že by se mohly prozkoumat zkušenosti členských států, jako je Německo, Francie a Itálie, které zavedly nižší sazby DPH pro energeticky účinné výrobky, energeticky účinné technologie a renovace bydlení zacílené na zvýšení energetické účinnosti budov. DPH však ze své podstaty není progresivní. K přizpůsobení tohoto přístupu domácnostem s nízkými příjmy mohou být nutná doprovodná opatření, jako jsou jednorázové částky, aby se mezi těmito domácnostmi podpořilo jeho přijetí. EHSV kromě toho poukazuje na to, že energetická společenství (směrnice (EU) 2019/944 ⁽³⁾) a společenství pro obnovitelné zdroje (směrnice (EU) 2018/2001 ⁽⁴⁾) se mohou stát klíčovým nástrojem, který pomůže občanům a zranitelným skupinám vyrovnat se s ekologickou transformací.

1.11 EHSV zdůrazňuje strategickou úlohu Fondu pro spravedlivou transformaci (FST). Tento finanční nástroj by se měl účinně zaměřit na řešení socioekonomického dopadu transformace na ekonomiky EU, které jsou v současné době silně závislé na fosilních palivách nebo na činnostech s vysokými emisemi skleníkových plynů, a především na usnadnění transformace pro pracovníky a domácnosti zasažené současnou změnou.

1.12 Jak již bylo uvedeno v předchozích stanoviscích, EHSV podotýká, že ačkoli má Fond pro spravedlivou transformaci strategickou úlohu, nemusí být postačující pro podporu probíhající hospodářské změny, a proto by ho měl doplňovat přiměřeně financovaný Sociální klimatický fond.

⁽¹⁾ Směrnice Rady 2003/96/ES ze dne 27. října 2003, kterou se mění struktura rámcových předpisů Společenství o zdanění energetických produktů a elektřiny (Úř. věst. L 283, 31.10.2003, s. 51).

⁽²⁾ Nizozemsko motivuje k nákupu vozidel šetrných k životnímu prostředí. Ve zprávě Climate Group (Klimatické skupiny) se uvádí, že jsou k dispozici dotace na nákup nebo pronájem nových bateriových elektrických osobních vozidel ve výši až 4 000 eur a až 5 000 eur v případě dodávek. Dále jsou k dispozici konkurenční daňové pobídky, jako je nízká silniční daň, nulová kupní daň a nulová daň za soukromé využití. Viz Netherlands: Taking action on zero emission vehicles.

⁽³⁾ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/944 ze dne 5. června 2019 o společných pravidlech pro vnitřní trh s elektřinou a o změně směrnice 2012/27/EU (Úř. věst. L 158, 14.6.2019, s. 125).

⁽⁴⁾ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/2001 ze dne 11. prosince 2018 o podpoře využívání energie z obnovitelných zdrojů (Úř. věst. L 328, 21.12.2018, s. 82).

2. Úvod a souvislosti

2.1 Ekologická transformace představuje pro EU i pro budoucí generace obrovskou výzvu, zejména v souvislosti s vleklou válkou na Ukrajině, která způsobuje hospodářskou nejistotu jak obecně, tak zvláště v odvětví energetiky. EHSV se domnívá, že k úspěšné transformaci je nezbytný sociální konsensus, kterého lze dosáhnout pouze tehdy, budou-li v celé EU účinně prováděna podpůrná opatření a předejde se populistické opozici.

2.2 EHSV připomíná, že v rámci Zelené dohody pro Evropu byl zvýšen cíl EU – emise skleníkových plynů tak mají být do roku 2030 sníženy nikoli o 40 %, ale alespoň o 55 % ve srovnání s úrovní z roku 1990 – a zároveň byl stanoven cíl klimatické neutrality do roku 2050.

2.3 Balíček „Fit for 55“ obsahuje řadu politických návrhů ke splnění cíle pro rok 2030, k nimž by EHSV chtěl přispět s cílem zasazovat se o ekologickou transformaci, která bude jednak plně chápána a sdílána všemi zúčastněnými stranami a jednak nebude neúnosně poškozovat domácnosti a zranitelné skupiny.

2.4 Považuje se za samozřejmé, že ekologická transformace přinese podstatné a tolik očekávané přínosy pro celou EU, a toto stanovisko se proto zaměřuje na možné nepříznivé dopady probíhající ekologické transformace v krátkodobém horizontu se zvláštním zaměřením na sociální vyloučení a příjmové nerovnosti, přičemž naléhavě vyzývá ke spravedlivé transformaci, která bude přiměřená ve vztahu k domácnostem s nízkými příjmy a zranitelným skupinám.

3. Obecné a konkrétní připomínky

3.1 EHSV konstatuje, že důsledky ekologické transformace nebudou v celé EU jednotné, a naopak se budou v jednotlivých zemích, nebo dokonce v různých regionech a oblastech v rámci členských států, v závislosti na několika hospodářských a sociálních proměnných podstatně lišit.

3.2 V tomto ohledu EHSV konstatuje, že regiony s vysokou závislostí na fosilních palivech jsou a budou obzvláště zranitelné s ohledem na dopad transformace a případné ztráty pracovních míst. Proto bude třeba, aby reakce na podporu sociální soudržnosti byly v jednotlivých členských státech, nebo dokonce v jednotlivých regionech, značně diferencované, a to na základě odlišných místních podmínek v souladu se zásadou subsidiarity. EHSV nicméně uznává, že revidovaná směrnice o zdanění energie navrhuje „přechodné“ období a možnost, aby členské státy osvobodily zranitelné domácnosti od zdanění tepla na dobu 10 let po zavedení revidované daně.

3.3 Z metodologického hlediska se EHSV domnívá, že analýzy posouzení dopadů, které Komise dosud provedla, jsou založena zejména na obecné perspektivě EU, ale nevěnují se dostatečně podrobně přístupu zohledňujícímu jednotlivé země a regiony, který umožní soustředit se na pravděpodobný dopad transformace na místní ekonomiky a komunity. V tomto ohledu je výjimkou návrh týkající se *směrnice o zdanění energie*, neboť je připravena na základě cílené analýzy na mikroúrovni, která by měla být při provádění Zelené dohody pro Evropu využívána v širším měřítku.

3.4 EHSV se domnívá, že cílenější analýza schopná plně zohlednit místní specifika by byla užitečná při zajišťování cenných informací, zejména pokud jde o domácnosti, jichž se dotýká ekologická transformace, což by vládám umožnilo přijímat vhodná opatření ke zmírnění dopadu probíhajícího procesu na chudší domácnosti a zranitelné skupiny, které budou čelit nejzásadnějším důsledkům.

3.5 EHSV je toho názoru, že existují dvě hlavní rizika spojená s ekologickou transformací, pokud jde o nepříznivé sociální a hospodářské důsledky: i) rostoucí rozdíly v příjmech a ii) vytěsňování průmyslových odvětví a souvisejících pracovních míst.

3.6 EHSV upozorňuje na to, že přechod k nízkouhlíkovému hospodářství odolnému vůči změně klimatu je obzvláště náročný pro domácnosti a komunity s nízkými příjmy, zejména v regionech, kde úroveň rozvoje zaostává za městskými částmi. Je proto nanejvýš důležité, aby byla transformace podpořena vhodnou škálou fiskálních opatření, včetně finanční podpory, aby bylo možné řešit výše uvedené obavy.

3.7 Kromě toho by EHSV rád upozornil na možnou dodatečnou zátěž, která v důsledku transformace vyvstává pro nejslabší části obyvatelstva zejména v souvislosti s cenami komodit, které by se mohly během procesu transformace výrazně zvýšit. Transformace by totiž mohla zvýšit ceny energie a paliv pro ty, kteří si to mohou dovolit nejméně, protože se v jejich cenách odrazí vyšší náklady na uhlík. Tento dopad je obzvláště znepokojivý v současném makroekonomickém kontextu, kdy inflace počátkem tohoto roku byla v několika členských státech velmi vysoká ⁽⁵⁾.

⁽⁵⁾ V posledních týdnech se míra inflace snížila.

3.8 EHSV se proto zasazuje o to, že je třeba usilovat o spravedlivou transformaci, která řeší dopady přechodu ke klimatické neutralitě na zaměstnanost i na distribuční účinky tohoto přechodu. Tento přístup by měl být považován za nedílnou součást rámce pro ekologickou transformaci, a nikoli pouze za doplňková nápravná opatření.

3.9 EHSV zdůrazňuje, že je nutné zavést přerozdělovací opatření, která umožní směřovat finanční prostředky na pomoc domácnostem s nízkými příjmy a zranitelným skupinám s cílem zabránit sociálnímu vyloučení a prohlubování příjmových nerovností. Tato opatření by mohla mít například podobu ekologického zdanění založeného na zásadě „znečišťovatel platí“, kdy by osoby s příjmy nad stanovenou prahovou hodnotu platily vyšší sazby za spotřebu energie s vysokými emisemi uhlíku.

3.10 Pokud zdanění související s ekologickou transformací spadá na základě zásady subsidiarity do pravomoci členských států, EHSV zdůrazňuje význam fiskálních opatření přijatých na vnitrostátní úrovni, aby byla ekologická transformace udržitelnější a měla menší dopad na zranitelné kategorie a aby se případně zabránilo regresivním účinkům, které jsou často spojeny s environmentálními daněmi.

3.11 EHSV se domnívá, že fiskální politika by se měla během transformace skládat ze tří částí: zásady „znečišťovatel platí“ s doplňkovými redistribučními opatřeními na podporu domácností s nízkými příjmy, cílené podpory příjmu a daňových úlev na energeticky úsporné výrobky pro domácnosti. Tento přístup by i) podpořil nákup elektrických vozidel, ii) povzbudil zavádění ekologických technologií v domácnostech a iii) zlepšil energetickou účinnost budov. EHSV uznává, že cílem revidované směrnice o zdanění energie je rovněž zlepšení energetické účinnosti a současná ochrana zranitelných skupin. Co se týče domácností s nejnižšími příjmy, které mohou mít nedostatečnou daňovou povinnost a pravděpodobně nevyužijí daňové úlevy, je doporučeným optimálním opatřením podpora příjmu.

3.12 EHSV se rovněž domnívá, že podpoře zranitelných skupin během transformace by mohla napomoci distribuce poukazů ze strany států na investice do ekologických technologií a na nákupy ekologických produktů.

3.13 Fiskální opatření uplatňovaná v Nizozemsku a určená pro fyzické osoby, které si pořídily elektrická vozidla, jsou dobrým příkladem pobídek k nákupu vozidel nové generace, jež jsou šetrná k životnímu prostředí, a zároveň zabraňují případným narušením v souvislosti s plošným poskytováním dotací. Vstřícný přístup, který Nizozemsko zaujímá k elektrickým vozidlům z hlediska daní, se vztahuje i na poplatky při registraci vozidel a na silniční daň, čímž se doplňuje příznivý právní rámec. V tomto ohledu by daňové úlevy mohly být konkrétně zaměřeny na domácnosti s nízkými příjmy, u nichž se očekává, že se při přechodu na ekologické technologie budou potýkat s největšími problémy.

3.14 EHSV se dále domnívá, že by se mohly dále vylepšit a prozkoumat zkušenosti členských států, jako je Německo, Francie a Itálie, které zavedly nižší sazby DPH pro energeticky účinné výrobky, energeticky účinné technologie a renovace bydlení zacílené na zvýšení energetické účinnosti budov. DPH však ze své podstaty není progresivní. K přizpůsobení tohoto přístupu domácnostem s nízkými příjmy proto mohou být nutná doprovodná opatření, jako jsou jednorázové částky, aby se mezi těmito domácnostmi podpořilo jeho přijetí.

3.15 EHSV zdůrazňuje význam Fondu pro spravedlivou transformaci, který nelze podceňovat. Tento finanční nástroj by se měl účinně zaměřit na řešení socioekonomického dopadu transformace na ekonomiky EU, které jsou v současné době silně závislé na fosilních palivech nebo na průmyslových činnostech s vysokými emisemi skleníkových plynů, a především na usnadnění transformace pro pracovníky a domácnosti zasažené aktuálně probíhající změnou.

3.16 Jak již EHSV uvedl ve svém předchozím stanovisku *Úvěrový nástroj pro veřejný sektor a změna Fondu pro spravedlivou transformaci* ⁽⁶⁾, podotýká, že i když je Fond pro spravedlivou transformaci důležitý, nemusí být postačující pro podporu probíhající hospodářské změny, pokud jde o jeho zdroje a oblast působnosti. Proto by ho měl doplňovat přiměřeně financovaný Sociální klimatický fond, jak EHSV doporučil ve svém stanovisku *Fond pro přizpůsobování se změně klimatu financovaný v rámci soudržnosti a nástroje Next Generation EU* ⁽⁷⁾.

⁽⁶⁾ Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o úvěrovém nástroji pro veřejný sektor v rámci mechanismu pro spravedlivou transformaci (COM(2020) 453 final – 2020/0100 (COD)) a k pozmeněnému návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se zřizuje Fond pro spravedlivou transformaci (COM(2020) 460 final – 2020/0006 (COD)) (Úř. věst. C 429, 11.12.2020, s. 240).

⁽⁷⁾ Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Fond pro přizpůsobování se změně klimatu financovaný v rámci soudržnosti a nástroje Next Generation EU (stanovisko z vlastní iniciativy) (Úř. věst. C 486, 21.12.2022, s. 23).

3.17 EHSV poukazuje na to, že cílem tohoto dodatečného fondu by měla být ochrana nízkopříjmových a zranitelných skupin před nepříznivými dopady transformace, a to za předpokladu, že Sociální klimatický fond bude využíván společně s osvědčenými postupy, jejichž cílem je v první řadě zabránit prohlubování nerovností v příjmech. EHSV zároveň upozorňuje, že Sociální klimatický fond se svou současnou organizací a finanční kapacitou (nemluvě o odložení jeho provádění o jeden rok) pravděpodobně nebude postačovat k účinné podpoře nejzranitelnějších skupin obyvatelstva, jak již zdůraznilo několik zúčastněných stran. Jako příklad lze uvést, že náklady na přechod od tradičních vozidel k elektrickým by se mohly ukázat jako příliš vysoké, a tudíž by přechod mohl být bez daňových pobídek nebo finanční podpory pro nízkopříjmové a zranitelné domácnosti příliš obtížný⁽⁸⁾.

3.18 EHSV proto navrhuje, aby odpovědné orgány na evropské a místní úrovni vypracovaly vhodné fiskální politiky ke zmírnění nepříznivých důsledků transformace, aniž by byly oslabeny pobídky ke změnám, pokud jde o ekologické investice a spotřebu, které vyžaduje proces transformace. Důležité je, aby byly tyto mechanismy doprovázeny opatřeními k zajištění inkluzivní správy věcí veřejných a aktivního zapojení těch, kteří jsou ekologickou transformací nejvíce zasaženi. EHSV nicméně uznává, že revidovaná směrnice o zdanění energie obsahuje přechodná období pro zdanění vybraných produktů nebo investic ke snížení spotřeby energie.

3.19 EHSV by všem institucím zapojeným do ekologické transformace rád připomněl význam sociálního dialogu a užitečného zapojení občanské společnosti na evropské, vnitrostátní, odvětvové a regionální úrovni. Sociální dialog hraje při řízení a usnadňování ekologické transformace klíčovou úlohu: zajišťuje široké zapojení všech zúčastněných stran a zároveň chrání zranitelné skupiny a úroveň zaměstnanosti v celé EU.

3.20 EHSV poukazuje na to, že v několika evropských zemích již existují progresivní zdanění, cílené systémy sociálního zabezpečení a vhodné mechanismy sociálního dialogu, a proto by přijetí a další posilování těchto politik mohlo vycházet ze stávajících osvědčených postupů a ukázat se jako velmi užitečný nástroj k odvrácení dalšího prohlubování nerovností a sociálního vyloučení.

3.21 EHSV je pevně přesvědčen, že pokud se podaří dosáhnout v evropských zemích široké shody na politikách v oblasti klimatu i jejich politického a společenského přijetí, povede to k silnější a lepší ekologické transformaci, která je naopak ohrožena ztrátou legitimacy i intenzity, pokud by s ní související zátěž a nepříznivé důsledky neúměrně postihly chudší domácnosti.

3.22 V tomto ohledu EHSV zdůrazňuje, že vlády by se měly po konzultaci s občanskou společností snažit o omezení dopadu ekologické transformace na zaměstnanost v nejvíce zasažených oblastech EU, a to i prostřednictvím cílených a inovativních politik na trhu práce, včetně programů odborné přípravy a vzdělávání pro pracovníky v odvětvích s vysokými emisemi uhlíku.

3.23 EHSV upozorňuje na riziko rostoucích regionálních rozdílů v důsledku procesu ekologické transformace mezi vyspělejšími ekonomikami v EU a ekonomikami, které jsou stále silně závislé na odvětvích s vysokými emisemi uhlíku. Stejně tak by mohlo dojít k prohloubení nerovností a konkurenčních rozdílů mezi jednotlivými státy a mezi městskými oblastmi na jedné straně a okrajovými, venkovskými a odlehlými oblastmi na straně druhé.

3.24 EHSV je toho názoru, že ekologická transformace vyžaduje splnění cílů Zelené dohody pro Evropu v oblasti klimatu a současně prosazování agendy sociální spravedlnosti v rámci evropského pilíře sociálních práv. Ekologická transformace zahrnuje strukturální změnu (přičemž se očekávají změny jak na hospodářské, tak na sociální úrovni). Aby byla úspěšná, musí být doprovázena sociálními opatřeními, včetně sociálních investic zaměřených na podporu klimatické neutrality a na dosažení transformace vedoucí k dynamickým a konkurenceschopným evropským podnikům, které dokáží vytvářet například zelená pracovní místa a hospodářský růst.

3.25 EHSV proto zdůrazňuje význam posílené spolupráce v celé EU, která by měla být rozvíjena na základě účinného politického a sociálního dialogu s cílem vytvořit doprovodné hospodářské a sociální politiky na podporu probíhající transformace, přičemž je třeba řádně ji přizpůsobit různým sociálním a hospodářským podmínkám dotčených komunit.

⁽⁸⁾ Joanna Gill, *Can Europe's new Social Climate Fund protect poor from rising carbon cost?* (Může nový evropský Sociální klimatický fond chránit chudé před rostoucími uhlíkovými náklady?), Reuters, prosinec 2022.

3.26 Tento přístup založený na spolupráci by měl být přijat i ve vztahu k evropským zemím, které nejsou členy EU, aby se zabránilo přesunu podniků a pracovních míst do zemí, které neusilují o ekologičtější a udržitelnější hospodářský rozvoj, jako je ten, o který se snaží EU. To by mohlo mít negativní dopad na vnitřní trh i na samotnou ekologickou transformaci, a to jak z hlediska snížené účinnosti, tak z hlediska větších nepříznivých účinků na nejslabší segmenty obyvatelstva.

3.27 EHSV také vyzývá členské státy, aby přijaly další opatření k boji proti daňovým únikům a vyhýbání se daňovým povinnostem a k zabránění zneužívání veřejných finančních prostředků, jelikož by to poskytlo dodatečné zdroje k financování přerozdělovacích opatření na podporu transformace.

3.28 V neposlední řadě EHSV poukazuje na to, že energetická společenství (směrnice EU 2019/944) a společenství pro obnovitelné zdroje (směrnice EU 2018/2001) se mohou stát klíčovým nástrojem, který pomůže občanům a zranitelným skupinám vyrovnat se s ekologickou transformací. Tato společenství mohou mít jakoukoli právní formu (sdružení, družstva, partnerství, neziskové organizace nebo malé a střední podniky), což jejich občanům usnadní spolupráci s dalšími účastníky trhu a jejich společné investování do energetických aktiv. To by mohlo přispět k větší dekarbonizaci a flexibilitě energetického systému, neboť energetická společenství mohou občanům umožnit přístup na všechny vhodné energetické trhy za stejných podmínek, jaké platí pro ostatními aktéry, což sníží jejich náklady na energii nebo dokonce umožní potenciální příjmy.

V Bruselu dne 12. července 2023.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Oliver RÖPKE

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Posílení kolektivního vyjednávání v celé Evropské unii**(stanovisko z vlastní iniciativy)**

(2023/C 349/02)

Zpravodaj: **Philip VON BROCKDORFF**

Rozhodnutí plenárního shromáždění	25. 1. 2023
Právní základ	čl. 52 odst. 2 jednacího řádu stanovisko z vlastní iniciativy
Odpovědná sekce	Zaměstnanost, sociální věci, občanství
Přijato v sekci	21. 6. 2023
Přijato na plenárním zasedání	12. 7. 2023
Plenární zasedání č.	580
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	152/4/9

1. Závěry a doporučení

1.1 EHSV konstatuje, že kolektivní vyjednávání je zásadním nástrojem pracovněprávních vztahů (samozřejmě za předpokladu, že odborové svazy i zaměstnavatelé jsou ochotni vyjednávat), a odkazuje na nedávný výzkum, z něž vyplývá, že překročení určité úrovně počtu členů odborových svazů přispívá ke snižování nerovností v příjmech v rámci jednotlivých zemí, což zmírňuje zakořeněné rozdíly mezi různými vrstvami společnosti.

1.2 EHSV zdůrazňuje důležité zjištění zprávy OECD, že koordinace v oblasti mezd hraje klíčovou úlohu, pokud jde o pomoc sociálním partnerům při zohlednění makroekonomických účinků mzdových dohod na konkurenceschopnost. EHSV rovněž konstatuje, že tatáž zpráva OECD zdůrazňuje úlohu dynamického a silného kolektivního vyjednávání při podpoře produktivity, konkurenceschopnosti a hospodářského růstu.

1.3 EHSV je toho názoru, že odbory, spolu s organizacemi zaměstnavatelů, hrají i nadále důležitou úlohu při utváření hospodářské politiky, politiky zaměstnanosti a sociální politiky. Počet pracovníků, na něž se vztahují dohody na úrovni podniků nebo odvětvové dohody, však nadále klesá, což oslabuje sílu odborů vést kolektivní vyjednávání.

1.4 Je proto nezbytné nalézt způsoby, jak zajistit, aby odbory, zaměstnavatelé a vlády přiznaly větší význam řádným a pevným strukturám sociálního dialogu – včetně kolektivního vyjednávání – na dynamickém trhu práce a hledali příležitosti pro zajištění jejich životaschopnosti, a to při respektování nezávislosti sociálních partnerů a vnitrostátních pracovněprávních vztahů.

1.5 EHSV se domnívá, že vhodnou strukturu kolektivního vyjednávání, případně třístranného a dvoustranného sociálního dialogu, musí určit sociální partneři. EHSV rovněž uznává, že vlády hrají klíčovou úlohu při uznávání významu kolektivního vyjednávání tím, že poskytují základní podmínky pro usnadnění jeho realizace, pro ochranu před diskriminačními praktikami a pro zamezení pokusům omezit pracovníky ve výkonu jejich zákonného práva na účast v odborových organizacích.

1.6 EHSV konstatuje, že evropský pilíř sociálních práv vybízí sociální partnery k sjednávání kolektivních smluv v záležitostech, které se jich týkají, přičemž je uznávána jejich nezávislost a právo na kolektivní akce⁽¹⁾.

⁽¹⁾ Zásada č. 8.

1.7 EHSV rovněž konstatuje, že nové formy práce, jako je ekonomika platform, vytvářejí nové výzvy pro pracovněprávní vztahy. Tato nová realita oslabila „tradiční“ úlohu odborových svazů jako institucí zastupujících organizovanou pracovní sílu i úlohu organizací zaměstnavatelů jakožto klíčových zainteresovaných stran na trhu práce.

1.8 EHSV konstatuje, že inovace na pracovišti mají zásadní význam pro úspěch každého podniku. Doporučuje proto, aby se v rámci procesu kolektivního vyjednávání k inovačním procesům na pracovišti přistupovalo jako k součásti kolektivního vyjednávání a sociálního dialogu obecně.

1.9 EHSV je toho názoru, že vzhledem k intenzivní celosvětové konkurenci a zvýšeným nákladům na energii může být nutné nalézt rovnováhu, v jejímž rámci budou zohledněna témata společného zájmu, jako např. vyšší životní náklady pracovníků, a zároveň bude uznáno, že sociální dialog, včetně kolektivního vyjednávání, může pomoci zvýšit produktivitu na pracovišti.

1.10 EHSV se rovněž domnívá, že kolektivní vyjednávání a sociální dialog mohou podpořit průmyslovou strategii v měnících se hospodářských podmínkách, a to v souladu s pracovněprávními vztahy v jednotlivých zemích. Ačkoli může být nutná určitá míra flexibility, měla by být podmíněna dohodou mezi sociálními partnery a neměla by oslabovat kolektivní práva nebo zhoršovat pracovní podmínky.

1.11 EHSV konstatuje, že nejrozsáhlejší a nejstabilnější pokrytí z hlediska kolektivního vyjednávání mají v Evropě země, jejichž systémy vyjednávání se vyznačují hromadným vyjednáváním se zaměstnavateli a kde jednání probíhají především na odvětvové nebo v některých případech (například v Belgii) i na meziodvětvové úrovni.

1.12 EHSV rovněž vyzývá vlády, aby tam, kde je to vhodné, jako doplňkový prostředek podpory a uznávání kolektivního vyjednávání využívaly zadávání veřejných zakázek.

2. Obecné připomínky

2.1 Kolektivní vyjednávání je klíčovým procesem v rámci pracovněprávních vztahů, který zajišťuje spravedlivé mzdy a pracovní podmínky napříč hospodářskými odvětvími. Zahrnuje zaměstnavatele na straně jedné a odbory na straně druhé. Ačkoliv kolektivní vyjednávání funguje již mnoho let, počet členů v odborových organizacích v průběhu let neustále klesá. Výzkum ukazuje, že pokles počtu členů v odborových organizacích oslabuje sílu odborů vést kolektivní vyjednávání, což má dopady na nabytá práva pracovníků a na kolektivní vyjednávání⁽²⁾. Neméně důležité je, aby se podniky zapojovaly do příslušných sdružení zaměstnavatelů a posílily tak proces kolektivního vyjednávání. Výzkum přitom ukazuje, že tyto organizace hrají klíčovou úlohu při podpoře dodržování právních, zdravotních a bezpečnostních norem práce, a to zejména v rámci neformální ekonomiky⁽³⁾.

2.2 Další výzkum osvětluje význam odborů pro dosažení rovnováhy sil, která podporuje sociální spravedlnost a hospodářskou prosperitu. Empirické výsledky ukazují, že příjmová nerovnost sleduje trajektorii ve tvaru obráceného písmene U v návaznosti na míru hustoty odborů. Zpočátku se příjmová nerovnost zvyšuje úměrně tomu, jak se více osob v zaměstnání sdružuje v odborech, a dosahuje vrcholu trajektorie ve tvaru obráceného písmene U ve chvíli, kdy se hustota odborů pohybuje v rozmezí 35 až 39 procent. Poté následuje její pokles úměrně tomu, jak se hustota odborů dále zvyšuje. Z tohoto výzkumu tedy vyplývá, že nárůst počtu členů nad určitou mez přispívá v rámci jednotlivých zemí ke snižování nerovností v příjmech⁽⁴⁾.

2.3 Ačkoli za hlavní hnací síly hospodářského růstu ve vysoce konkurenčním globálním prostředí jsou považovány inovace v podnikání, konkurenceschopnost a produktivita, závisí tato trojice faktorů velmi výrazně na vstupu ze strany pracovní síly a na přidané hodnotě, kterou pracovníci poskytují při dosahování inovací, konkurenceschopnosti a produktivity. Základem toho všeho je aktivní zapojení a přínos sociálních partnerů.

⁽²⁾ Schnabel, C. (2020). *Union membership and collective bargaining: trends and determinants* (Členství v odborech a kolektivní vyjednávání: trendy a určující faktory), s. 1–37. Springer International Publishing.

⁽³⁾ MOP (2013). *The informal economy and decent work: A policy resource guide supporting transitions to formality*. Mezinárodní organizace práce.

⁽⁴⁾ Montebello, R., Spiteri, J., a Von Brockdorff, P. (2022). *Trade unions and income inequality: Evidence from a panel of European countries* (Odbory a příjmová nerovnost: Důkazy z panelu evropských zemí). *International Labour Review*.

2.4 Jak EHSV uvedl ve svém dřívějším stanovisku ⁽⁵⁾, je třeba prosazovat, aby vytváření dlouhodobých hodnot bylo i nadále povinností výkonných ředitelů, a to tím, že se budou sledovat dlouhodobé zájmy, a tedy i zvyšovat odpovědnost ředitelů za udržitelnost podniků. To bylo skutečně výslovně uznáno Evropskou poradní skupinou pro účetní výkaznictví (EFRAG) jako součást jejích navrhovaných požadavků na podávání zpráv o environmentálních, sociálních a správních faktorech podle směrnice o podávání zpráv podniků o udržitelnosti, kdy způsobilé společnosti jsou povinny zpřístupňovat všem svým pracovníkům informace o pokrytí kolektivním vyjednáváním a o sociálním dialogu, neboť disponovat kvalifikovanou, angažovanou a oceněnou pracovní silou je pokládáno za jednu z klíčových zásad dlouhodobé udržitelnosti podniku ⁽⁶⁾.

2.5 Ekonomická odolnost a udržitelnost nepřímo podporují sociální soudržnost, neboť odolnosti a udržitelnosti lze dosáhnout pouze upřednostněním přidané hodnoty, kterou pracovní síla poskytuje hospodářství. Tato priorita převládá v ekonomikách, kde kolektivní vyjednávání a obecně sociální dialog prosperují a vytvářejí rovnováhu hospodářských sil, která podporuje inovace v podnikání, konkurenceschopnost a produktivitu založenou na technologiích a pracovní síle.

2.6 Navzdory klesající hustotě odborů po celé EU je EHSV toho názoru, že odbory hrají i nadále důležitou – byť v některých členských státech ustupující – úlohu při utváření hospodářské politiky, politiky zaměstnanosti a sociální politiky. Počet pracovníků, na něž se vztahují kolektivní smlouvy, však klesá. V některých členských státech je znepokojivá rovněž reprezentativnost organizací zaměstnavatelů. Je proto důležité, aby sociální partneři – za pomoci podpůrného rámce – hledali způsoby, jak zajistit, aby kolektivní vyjednávání a sociální dialog mohly sloužit svému účelu jako relevantní a smysluplné nástroje, a to v souladu s vnitrostátními podmínkami a postupy. EHSV konstatuje, že kolektivní vyjednávání je základním právem zakotveným v ústavě MOP ⁽⁷⁾. Kolektivní vyjednávání je rovněž nástrojem, jehož prostřednictvím mohou zaměstnavatelé a jejich organizace a odborové svazy zajišťovat spravedlivé mzdy a pracovní podmínky a zároveň zohledňovat vnitrostátní hospodářské a sociální zájmy. V této souvislosti EHSV odkazuje na Úmluvu MOP č. 87 o svobodě sdružování a ochraně práva odborově se organizovat, které je též základním právem pracovníků i zaměstnavatelů, stejně jako samotné právo se nesdružovat. Dobré pracovní vztahy rovněž předpokládají ochotu zaměstnavatelů a odborů vyjednávat. Z důkazů ovšem vyplývá, že tomu tak vždy není ⁽⁸⁾.

2.7 Cílem tohoto stanoviska je proto prozkoumat důvody pro hledání (a rovněž možné důsledky) způsobů, jak uvedený pokles zastavit, vyzdvihnout význam odborů, zaměstnavatelů a vlád na dynamickém trhu práce a určit příležitosti pro zajištění životaschopnosti řádných a pevných struktur pro kolektivní vyjednávání, a to při respektování nezávislosti sociálních partnerů i vnitrostátních pracovněprávních vztahů.

3. Konkrétní připomínky

3.1 Jak je uvedeno ve stanovisku SOC/764 – *Posílení sociálního dialogu* ⁽⁹⁾, úroveň odhodlání k prosazování sociálního dialogu (a tedy i kolektivního vyjednávání) se stejně jako jeho účinnost v jednotlivých zemích liší. EHSV se nicméně domnívá, že na podobě kolektivního vyjednávání, jež bude nejhodnější pro situaci v dané zemi, se musí dohodnout sociální partneři.

3.2 EHSV bere na vědomí, že vlády hrají klíčovou úlohu při uznávání významu kolektivního vyjednávání tím, že poskytují základní podmínky pro usnadnění jeho realizace, pro ochranu před diskriminačními praktikami a pro zamezení pokusům omezit pracovníky ve výkonu jejich zákonného práva na účast v odborových organizacích. Tento třístranný rámec by měl odrážet hlavní body vyplývající z doporučení Komise k posílení sociálního dialogu, a to se zaměřením na zajištění sociální spravedlnosti a zároveň na podporu prosperity a odolnosti Evropy.

3.3 EHSV konstatuje, že evropský pilíř sociálních práv ⁽¹⁰⁾ podporuje sociální partnery ve sjednávání kolektivních smluv, přičemž je uznávána jejich nezávislost a právo na kolektivní akce. EHSV dále požaduje, aby sociální partneři byli konzultováni při navrhování a provádění hospodářských politik, politik zaměstnanosti a sociálních politik. Vyjadřuje však

⁽⁵⁾ Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Zelenou dohodu nelze realizovat bez sociální dohody (stanovisko z vlastní iniciativy) (Úř. věst. C 341, 24.8.2021, s. 23).

⁽⁶⁾ <https://www.efrag.org/?AspxAutoDetectCookieSupport=1>.

⁽⁷⁾ Jako takové je znovu potvrzeno rovněž v Deklaraci MOP o základních principech a právech v práci z roku 1998.

⁽⁸⁾ Pisarczyk, Ł. (2023). Towards rebuilding collective bargaining? *Poland in the face of contemporary challenges and changing European social policy* (Směrem k obnově kolektivního vyjednávání? Polsko tváří v tvář současným výzvám a měnící se evropské sociální politice). *Industrial Relations Journal*.

⁽⁹⁾ Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu doporučení Rady k posílení sociálního dialogu v Evropské unii (COM(2023) 38 final – 2023/0012 (NLE)) a ke sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů Posílení sociálního dialogu v Evropské unii: využití jeho plného potenciálu ke zvládnutí spravedlivých transformací (COM(2023) 40 final) (Úř. věst. C 228, 29.6.2023, s. 87).

⁽¹⁰⁾ Zásada č. 8.

politování nad tím, že konzultace nejsou uplatňovány se stejným přesvědčením a odhodláním v celé EU. EHSV rovněž konstatuje, že v souladu s evropským pilířem sociálních práv a ve vhodných případech musí být dohody uzavřené mezi sociálními partnery prováděny na úrovni EU a na úrovni jejích členských států. Tato zásada předpokládá, že je zajištěna určitá minimální úroveň ochrany.

3.4 Svět práce se neustále mění díky novým pracovním postupům, které utvářejí pracovní život milionů Evropanů. Nové formy práce, jež jsou součástí ekonomiky platform, představují pro pracovní vztahy značné výzvy. EHSV je toho názoru, že tato nová realita má dopad jak na odborové organizace, tak na organizace zaměstnavatelů, přičemž obě strany se jí musí rychle přizpůsobovat a zároveň chránit základní práva pracovníků v duchu směrnice o pracovních platform, kterou navrhla Komise.

3.5 Kolektivní vyjednávání má zásadní význam pro samotnou existenci a význam odborů i pro zajištění rovnováhy sil mezi zaměstnavateli a pracovníky. EHSV se domnívá, že kolektivní vyjednávání a sociální dialog obecně by měly podporovat také inovace na pracovišti s cílem zvyšovat produktivitu a řešit možné změny pracovních postupů, které mají dopad na dobré životní podmínky a pracovní život pracovníků. EHSV uznává, že to pro odbory představuje další výzvu. Zaměstnavatelé by však samozřejmě měli zůstat odpovědní za rozhodnutí přijatá na úrovni podniků. EHSV doporučuje, aby byla – při respektování vnitrostátních systémů pracovních vztahů – úloha odborů v inovačních procesech na pracovišti uznána jako součást příslušné úlohy sociálního dialogu a kolektivního vyjednávání.

3.6 Je důležité zdůraznit zjištění zprávy OECD ⁽¹¹⁾, která znovu uvádí, že kolektivní vyjednávání je klíčovým pracovním právem, jež může rovněž zlepšit výkonnost na pracovišti. Zpráva dochází ke znepokojivému závěru, že je toto právo pod tlakem všeobecného oslabování pracovních vztahů a nárůstu nových a často nejistých forem zaměstnání. Zpráva potvrzuje, že kolektivní vyjednávání v celé EU je pod tlakem a že je zde velká politická potřeba jednat. Poskytuje veškeré důkazy, že je nezbytné kolektivní vyjednávání posílit tak, aby bylo pružnější a dokázalo lépe reagovat na měnící se svět práce. V této souvislosti se EHSV domnívá, že je třeba nalézt rovnováhu, v jejímž rámci budou zohledněna témata společného zájmu, jako např. vyšší životní náklady pracovníků a zesílená celosvětová konkurence, a zároveň bude uznáno, že kolektivní vyjednávání a sociální dialog mohou zvýšit produktivitu prostřednictvím inovací na pracovišti a podporou rozvoje dovedností. Kromě toho by kolektivní vyjednávání a sociální dialog mohly podpořit průmyslovou strategii v měnících se hospodářských podmínkách, a to na základě pracovních vztahů v jednotlivých zemích. Ačkoli by flexibilita dohodnutá sociálními partnery měla sloužit jako prostředek k přizpůsobení se měnícím se okolnostem a k vyvážení potřeb podniků a pracovníků, nemělo by to být za cenu rizika oslabení kolektivních práv či na úkor pracovních podmínek. Pracovní flexibilita řádně regulovaná právními předpisy nebo kolektivním vyjednáváním navíc znamená výhody jak pro zaměstnavatele, tak pro pracovníky.

3.7 Pokud jde o dohody na úrovni podniků a odvětvové dohody v procesu kolektivního vyjednávání, neexistuje žádný vzorec, který by určoval, zda jsou jedny z nich vhodnější než druhé. Aby se však zvýšilo pokrytí kolektivním vyjednáváním, jak je uvedeno ve směrnici o přiměřených minimálních mzdách ⁽¹²⁾, je povinností sociálních partnerů v jednotlivých členských státech provést analýzu silných a slabých stránek obou forem dohod a určit, zda nejlepší způsob, jak zvýšit pokrytí kolektivním vyjednáváním, představují odvětvové dohody, dohody na úrovni podniků, nebo kombinace obojího. Z výzkumu například vyplývá, že nejvyšší a nejstabilnější pokrytí z hlediska kolektivního vyjednávání mají v Evropě země, jejichž systémy vyjednávání se vyznačují hromadným vyjednáváním se zaměstnavateli a kde jednání probíhají především na odvětvové nebo v některých případech (například v Belgii) dokonce na meziodvětvové úrovni ⁽¹³⁾. Úsilí o zvýšení pokrytí musí samozřejmě zohledňovat okolnosti panující v jednotlivých zemích.

3.8 EHSV uznává, že zvyšování počtu členů v odborech a v organizacích zaměstnavatelů bude i nadále velkou výzvou. Vzhledem k tomu, že sociální dialog a kolektivní vyjednávání jsou a měly by být dobrovolné povahy, dále doporučuje, aby se sociální partneři v jednotlivých členských státech touto výzvou zabývali, a to tak, že budou hledat vhodné metody, jak zajistit životaschopné členství ve svých organizacích.

⁽¹¹⁾ <https://www.oecd.org/employment/negotiating-our-way-up-1fd2da34-en.htm>.

⁽¹²⁾ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2022/2041 ze dne 19. října 2022 o přiměřených minimálních mzdách v Evropské unii (Úř. věst. L 275, 25.10.2022, s. 33).

⁽¹³⁾ <https://www.etui.org/services/facts-figures/benchmarks/what-s-happening-to-collective-bargaining-in-europe>.

3.9 EHSV uznává, že vnitrostátní systémy pracovněprávních vztahů jsou velmi rozmanité, což odráží rozdílnou hospodářskou a politickou situaci v jednotlivých členských státech. Podle sdělení Komise⁽¹⁴⁾ se kolektivní vyjednávání vyznačuje posunem směrem k decentralizovanému vyjednávání na úrovni podniků. Z důkazů vyplývá, že pokrytí kolektivním vyjednáváním je obvykle vyšší v případech, kdy je vyjednávání centralizováno, kdy je vyšší míra členství v organizacích zaměstnavatelů a kdy je v praxi uplatňováno rozšíření dohod na subjekty, které nejsou jejich stranami.

3.10 EHSV rovněž zdůrazňuje důležité zjištění zprávy OECD, že koordinace v oblasti mezd hraje klíčovou úlohu, pokud jde o pomoc sociálním partnerům při zohledňování situace v rámci hospodářského cyklu a makroekonomických účinků mzdových dohod na konkurenceschopnost⁽¹⁵⁾. EHSV je dále toho názoru, že proces vyjednávání bude záviset na okolnostech převládajících na úrovni podniků, ať už jde o malé, nebo velké podniky.

3.11 EHSV vyzývá sociální partnery, aby posílili význam systémů kolektivního vyjednávání tím, že vyhodnotí, jak by kolektivní vyjednávání na všech úrovních mohlo vyváženým způsobem zajistit přidanou hodnotu pro pracovníky i zaměstnavatele ve všech odvětvích hospodářství a společnosti. V této souvislosti je vhodné vzít na vědomí nejnovější zprávu OECD o výhledu zaměstnanosti, která zdůrazňuje úlohu dynamického a silného kolektivního vyjednávání při podpoře produktivity, konkurenceschopnosti a hospodářského růstu.

3.12 EHSV poukazuje na důležitou úlohu, kterou hrají – nebo by mohly hrát – vlády při komunikaci se zaměstnavateli a odbory za účelem navazování užší spolupráce a při podpoře makroekonomických politik. Vlády jsou samozřejmě samy významnými zaměstnavateli a často vyjednávají s odbory zastupujícími pracovníky, což může v některých členských státech vytvářet vzor pro celé hospodářství. Vlády navíc hrají klíčovou úlohu při zajišťování vhodných podmínek pro průmyslový smír, cenovou stabilitu, zvýšenou produktivitu a nediskriminační modely zaměstnanosti. EHSV žádá, aby bylo v zájmu naplnění těchto cílů a při respektování nezávislosti sociálních partnerů posíleno kolektivního vyjednávání, a bylo tak možné dosáhnout lepších výsledků pro podniky i pracovníky. Jako jedno z opatření EHSV v souladu se svými dvěma předchozími stanovisky⁽¹⁶⁾ doporučuje, aby vlády tam, kde je to vhodné, jako doplňkový prostředek podpory a uznávání kolektivního vyjednávání využívaly zadávání veřejných zakázek.

3.13 Jak již bylo uvedeno výše, může být v oblasti kolektivního vyjednávání nezbytná dohodnutá flexibilita. EHSV je však toho názoru, že jakékoli dohodnuté změny kolektivních smluv musí vyvažovat zájmy obou stran, jakož i přínosy pro obě z nich. Ačkoli by měly být podporovány vnitrostátní a odvětvové dohody, EHSV konstatuje, že pokud jde o jednání na úrovni podniků, pracovní flexibilita řádně regulovaná právními předpisy nebo kolektivním vyjednáváním může znamenat výhody jak pro zaměstnavatele, tak pro pracovníky. Tato jednání by měla být podpořena vzájemnou důvěrou a účinnými vyjednávacími strukturami a zároveň by měla zajistit, aby se pracovní podmínky nemohly zhoršovat. Je však toho názoru, že pokud je to možné, je třeba nalézt kompromis, který by zvýšil organizovanost decentralizovaných systémů a odvětvovým dohodám umožnil stanovovat obecné rámcové podmínky, přičemž podrobná ustanovení by byla ponechána pro jednání na úrovni podniků. Z výzkumu totiž vyplývá, že hybridní systémy kolektivního vyjednávání, které zahrnují koordinované odvětvové a víceúrovňové systémy, vedou k lepším výsledkům jak pro pracovníky, tak pro podniky⁽¹⁷⁾.

V Bruselu dne 12. července 2023.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Oliver RÖPKE

⁽¹⁴⁾ https://commission.europa.eu/system/files/2016-03/social-dialogue-involvement-of-workers_en.pdf.

⁽¹⁵⁾ <https://www.oecd.org/employment/negotiating-our-way-up-1fd2da34-en.htm>.

⁽¹⁶⁾ Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Důstojné minimální mzdy v celé Evropě (průzkumné stanovisko na žádost Evropského parlamentu / Rady) (Úř. věst. C 429, 11.12.2020, s. 159) a stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Zadávání veřejných zakázek jakožto nástroj k vytváření hodnoty a důstojných pracovních podmínek v oblasti úklidových služeb a správy budov (stanovisko z vlastní iniciativy) (Úř. věst. C 429, 11.12.2020, s. 30).

⁽¹⁷⁾ Braakmann, N., a Brandl, B. (2016). *The efficacy of hybrid collective bargaining systems: An analysis of the impact of collective bargaining on company performance in Europe* (Účinnost hybridních systémů kolektivního vyjednávání: analýza dopadu kolektivního vyjednávání na výkonnost podniků v Evropě).

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k dalšímu postupu v návaznosti na opatření v oblasti inflace a energie a energetické odolnosti EU v nejdůležitějších hospodářských odvětvích

(stanovisko z vlastní iniciativy)

(2023/C 349/03)

Zpravodaj: **Felipe MEDINA MARTÍN**

Rozhodnutí plenárního shromáždění	25. 1. 2023
Právní základ	čl. 52 odst. 2 jednacího řádu stanovisko z vlastní iniciativy
Odpovědná sekce	sekce Doprava, energetika, infrastruktura a informační společnost
Přijato v sekci	26. 6. 2023
Přijato na plenárním zasedání	12. 7. 2023
Plenární zasedání č.	580
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	151/1/2

1. Závěry a doporučení

1.1 Cílem tohoto stanoviska EHSV je posoudit dopad energetické krize vyvolané pandemií COVID-19 a ruskou útočnou válkou proti Ukrajině na evropské podniky, jejich zaměstnance a evropské občany. EHSV konstatuje, že v celé ekonomice se vyskytly nejrůznější problémy, jako například nepřiměřené zvyšování výrobních nákladů, přeskupení dodavatelských řetězců, potíže s dodávkami potravin a jiného zboží, zvýšení investičních nákladů či ztráta kupní síly evropských domácností.

1.2 EHSV je znepokojen vysokou mírou inflace v Evropě vyvolané cenami energií a surovin a následně vyššími cenami služeb a průmyslového zboží. Inflace v Evropě je na nejvyšší úrovni od zavedení eura. EHSV naléhavě vyzývá evropské instituce, aby zavedly kontrolní mechanismy obdobné těm, které jsou uvedeny v dokumentu vypracovaném Evropskou organizací spotřebitelů (BEUC). Mělo by se jednat například o úplné provedení opatření stanovených v návrhu nařízení Rady, jež zahrnuje významnou reformu a úpravu uspořádání trhu s elektřinou. EHSV vyzývá členské státy EU, aby provedly již přijaté akty EU, jako je balíček opatření týkajících se čisté energie, který přispívá k urychlení ekologické transformace a prohloubení vnitřního trhu.

1.3 EHSV se domnívá, že vzhledem k obrovskému nárůstu nákladů v důsledku války na Ukrajině a energetické krize je naléhavě nutné reformovat revidovaný dočasný krizový rámec EU. Dále doporučuje uplatňovat dočasný rámec státní podpory tak, aby se podpora stanovená v nařízení o intervenci v mimořádné situaci v oblasti energetiky a v rámci pro oživení a odolnost vztahovala na všechna odvětví zasažená energetickou krizí – přičemž zvláštní pozornost by měla být věnována základním odvětvím –, aby se u mnoha společností předešlo oslabení schopnosti přežít, zabránilo se negativnímu dopadu na životní náklady spotřebitelů a nebyla negativně ovlivněna jejich schopnost obstarat si každý den základní produkty. Kromě toho EHSV znovu požaduje, aby bylo zavedeno „zlaté pravidlo“, které by umožnilo provádět nezbytné veřejné investice.

1.4 EHSV se domnívá, že domácnosti a klíčová odvětví musí mít prospěch z plánů na snížení dopadu zvýšených cen energií. Ačkoli některá odvětví zaznamenala velmi vysoké zisky, výrazně se zvýšil počet vyhlášení úpadku, jenž oproti předchozímu čtvrtletí vzrostl o 26,8 % a dosáhl v EU hodnoty 113,1, což je nejvyšší úroveň, jaká kdy byla zaznamenána podle indexu, který Eurostat používá k měření úrovně úpadku v EU ve srovnání s referenční hodnotou 100 v roce 2015.

EHSV vyzývá Evropskou komisi a členské státy, aby usilovaly o zajištění toho, že domácnosti a klíčová odvětví se budou moci i při uplatňování opatření ke snížení poptávky v době špičky trvale zásobovat energií. ECB však upozorňuje⁽¹⁾, že některé podniky, zejména v odvětví energetiky, pod rouškou existující inflace zároveň zvýšily svůj zisk. Zisky v tomto odvětví jsou i nadále hnací silou inflace v EU a je třeba je řešit.

1.5 Dopad energetické krize na hospodářství se projevil vysokou inflací, slabým hospodářským růstem, silným tlakem na veřejné finance a kupní sílu domácností a podniků a ztrátou vnější hospodářské konkurenceschopnosti. EHSV na základě doporučení ECB navrhuje zavést trojitě zelené kritérium, aby budoucí intervence byly uzpůsobené, konkrétní a obstály při transformaci. Necílená cenová opatření, například cenový strop na určité potraviny, by v delším časovém horizontu pouze prodloužila období zvýšené inflace.

1.6 Přetrvávající vysoká inflace, na níž se podílejí především ceny energií, vyvolává celkový pokles kupní síly pracovníků, spotřebitelů a podniků v Evropě a ovlivňuje životní podmínky mnoha rodin, domácí poptávku i růst. To spolu s pokračující měnovou politikou spočívající ve zvyšování úrokových sazeb negativně ovlivňuje i řadu podniků. EHSV se domnívá, že důležitým způsobem k nalezení vhodných rozhodnutí na vnitrostátní úrovni je sociální dialog v odvětví energetiky.

1.7 EHSV naléhavě vyzývá vlády, aby podporovaly zavádění opatření v oblasti úspor energie a energetické účinnosti v podnicích a domácnostech, díky nimž bude možné trvale snížit poptávku po energiích. Za tímto účelem by se mělo podporovat rozšiřování energie z obnovitelných zdrojů (stanovením nezbytných právních a fiskálních podmínek, včetně zavedení „zlatého pravidla pro investice“), aby se snížila naše závislost na fosilních palivech. Současná situace by měla být využita jako pobídka k urychlení dekarbonizace hospodářství EU. Tato opatření musí být doprovázena zárukami, že nedojde k přemístění (offshoring), navázanými na finanční pomoc. Nyní je vhodný okamžik k realizaci investic (a rámcových daňových podmínek), jež jsou v rámci transformace evropské energetiky nezbytné ke snížení závislosti na fosilních palivech. EHSV se dále domnívá, že by se mělo pokračovat ve změnách navržených v plánu REPowerEU s cílem zefektivnit a urychlit udělování povolení k instalaci infrastruktury pro obnovitelné zdroje energie. V této souvislosti EHSV naléhavě vyzývá EU a členské státy, aby zvážily, jak zajistit, aby cena zaplacená za přebytečnou energii dodávanou do sítě umožnila proveditelné investice s cílem maximalizovat kapacitu výroby energie z obnovitelných zdrojů a její sdílení, pokud výroba přesáhne vlastní potřeby výrobce. Do dlouhodobého programu Evropské komise by měla být zahrnuta modernizace uspořádání trhu s energií, aby se zabránilo budoucím narušením dodávek energií a přemrštěným cenám.

2. Obecné připomínky

2.1 Inflační vlna, která se žene Evropou, je všeobecná a je možné jednoznačně rozlišit dvě její fáze. Příčinou první fáze bylo období oživení po omezení volného pohybu osob v důsledku pandemie COVID-19. Oživení všech odvětví najednou vytvořilo v dodavatelských řetězcích úzká místa, což zvýšilo náklady na suroviny a dopravu zboží. Mezi lednem 2020 a březnem 2022 vzrostly ceny surovin o 101 %⁽²⁾ a náklady na dopravu o 545 %⁽³⁾.

2.2 Druhou fází inflace vyvolala válečná agrese Ruska proti Ukrajině v únoru 2022 a následná válka. V tomto případě se šok soustředil na energie a některé produkty, jejichž významnými dodavateli do EU byly jak Rusko, tak Ukrajina: zemní plyn, pšenici, slunečnicový olej a hnojiva. V období od února do dubna 2022 se ceny tohoto zboží (v uvedeném pořadí) zvýšily o 18,6 %, 16,8 %, 38,6 % a 16,7 %⁽⁴⁾. Tyto ceny byly následně potlačeny, i když ještě v březnu 2023 byl index cen surovin MMF o 40,9 % vyšší než úroveň z ledna 2020 a náklady na dopravu byly o 3,6 % vyšší.

2.3 Odrazem uvedeného vývoje v celosvětové i evropské ekonomice byla inflace. Meziroční tempo růstu harmonizovaného indexu spotřebitelských cen (HISC)⁽⁵⁾ v eurozóně dosáhlo v říjnu podle Eurostatu 11,5 %. Takových hodnot nebylo dosaženo od minulého století a ačkoli v posledních měsících došlo k jejich zmírnění (v březnu 2023 byla

⁽¹⁾ Studie ECB o inflaci, 2023.

⁽²⁾ Index cen surovin, MMF, dostupný z: <https://www.imf.org/en/Research/commodity-prices>.

⁽³⁾ Freightos Baltic Index, dostupný z: <https://fbx.freightos.com/>.

⁽⁴⁾ Index cen surovin, MMF, dostupný z: <https://www.imf.org/en/Research/commodity-prices>.

⁽⁵⁾ Eurostat, dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat>.

míra růstu ve výši 8,3 %), je velmi obtížné je snížit. Důkazem toho, že tento šok není přechodným jevem, jak se původně předpokládalo, je to, že jádrová inflace (z níž jsou vyjmuty energie) si ve většině Evropy zachovává vzestupnou tendenci. Může to znamenat, že měnová politika, kterou zavedla ECB, nepřináší očekávané výsledky.

3. Dopad inflace na evropské hospodářství

3.1 EHSV konstatuje, že po ruské invazi na Ukrajinu v únoru 2022 se hospodářský výhled zhoršil. Ekonomický scénář pro příští roky předpokládá ⁽⁶⁾ ochlazení ve srovnání s rokem 2022, ačkoli se tyto prognózy každý měsíc zlepšují. Jestliže v zimě Evropská komise odhadovala, že HDP celé EU vzroste v roce 2023 o 0,8 % a v roce 2024 o skromných 1,6 %, v posledních jarních prognózách se uvádí růst o 1,0 % v roce 2023 a o 1,7 % v roce 2024. Zároveň se očekává postupné snižování míry inflace, i když pomalejším tempem, než se původně očekávalo (9,2 % v roce 2022, 6,7 % v roce 2023, 3,1 % v roce 2024). Trh práce bude napjatý kvůli nízkému růstu a veřejný dluh poroste mimo jiné kvůli rychlému růstu úrokových sazeb ze strany ECB, což bude ve většině členských států vytvářet rozpočtový tlak.

3.2 Vysokou inflací je nejvíce postiženo 96,5 milionu Evropanů, kteří jsou ohroženi chudobou nebo sociálním vyloučením. 41 % respondentů Eurobarometru uvádí ceny, inflaci a životní náklady jako jeden z nejdůležitějších problémů, s nimiž se jejich země potýká. Na dalších místech uvedli zdravotnictví (32 %) a hospodářskou situaci (19 %).

3.3 EU v důsledku přijatých politických rozhodnutí zaznamenala téměř úplné přerušování dodávek plynu z Ruska a téměř polovina členských států byla snížením dodávek ve větší či menší míře dotčena. Rostoucí inflace a ceny základních produktů, nedostatek pracovních sil a narušení globálních dodavatelských řetězců negativně ovlivňují evropské potravinářské i nepotravinářské dodavatelské řetězce. Podle hospodářského výhledu OECD celosvětový růst v roce 2023 prudce zpomalí na přibližně 2,2 %.

3.4 Nárůst cen energií je podle ECB zdrojem dvou třetin inflačního diferenciálu v eurozóně. Podle Komise činil mezi lety 2019 a 2022 nárůst ziskového rozpětí v odvětví energetiky 54 %, přičemž mzdy zde vzrostly pouze o 6 %. Celkový pokles kupní síly pracovníků, spotřebitelů a podniků v Evropě má vliv nejen na životní podmínky mnoha rodin, ale nedojde-li k nápravě, mohl by ovlivnit i domácí poptávku a růst, a tím i další podnikatelská odvětví, a to vše mj. v důsledku pokračující měnové politiky spočívající ve zvyšování úrokových sazeb. EHSV se domnívá, že důležitým způsobem k nalezení vhodných rozhodnutí na vnitrostátní úrovni je sociální dialog v odvětví energetiky.

3.5 Současně se všeobecným zvyšováním spotřebitelských cen v Evropě byly mzdy méně proměnlivé, což vedlo ke snižování kupní síly evropských občanů, zejména těch nejzranitelnějších, kteří nemají prostředky k tomu, jak se ochránit před inflací. Ve skutečnosti již pozorujeme změny v chování spotřebitelů v důsledku ztráty kupní síly domácností, které čelí významné krizi životních nákladů související se závratným nárůstem účtů za energie a dopadem inflace. Nástroje, které členské státy používají na ochranu zranitelných spotřebitelů v domácnostech, jsou velmi rozmanité a v některých případech může být jejich účinnost omezená. Evropská komise by měla zvážit možnost prozkoumání minimálních norem, které by regulační orgány a tvůrci politik měli uplatňovat za účelem ochrany a podpory zranitelných spotřebitelů v domácnostech.

3.6 Jedním z odvětví, které je nejvíce postiženo kombinovaným dopadem pandemie a války, je produkce potravin – zemědělství, chov hospodářských zvířat a potravinářský průmysl – a jejich distribuce až ke konečnému spotřebiteli. Blízkost války a její dopad na trhy s energií a surovinami způsobují nesoulad v cenách zemědělských produktů v Evropě a na mezinárodních trzích: ceny v Evropě se zvýšily více. Podle přehledu cen komodit z dubna 2023 je tedy míra růstu cen většiny evropských zemědělských produktů vyšší než ve světě, zejména pokud jde o masné výrobky. Tento vývoj má tři důležité dopady. Za prvé, obyvatelé Evropy zažívají výraznější inflaci v případě zboží základní potřeby. Za druhé, evropské potravinářské výrobky ztrácejí na mezinárodní úrovni konkurenceschopnost, a za třetí, ceny vyplácené zemědělcům vzrostly v důsledku vyšších výrobních nákladů.

⁽⁶⁾ https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-forecast-and-surveys/economic-forecasts/spring-2023-economic-forecast-improved-outlook-amid-persistent-challenges_cs.

3.7 Ruská útočná válka proti Ukrajině je příčinou obrovských výzev v potravinářském dodavatelském řetězci, které jdou nad rámec prudce rostoucích nákladů na energie: zvýšení cen klíčových vstupů (krmiv, hnojiv) a nedostatku určitých komodit (např. rostlinných olejů nebo pšenice) potřebných k udržení plně fungujícího dodavatelského řetězce. Dominový efekt rostoucích nákladů vede k rozhodnutím omezit výrobu hnojiv, což ještě více podnítl růst cen. Sucho, které v létě roku 2022 a v dosavadním průběhu roku 2023 postihlo celou Evropu, vyvolává větší tlak na ceny tím, že omezuje dostupnou nabídku.

3.8 Některá základní odvětví, včetně podniků a pracovníků, která nemohou zastavit svou činnost bez ohledu na to, jaká je situace, čelí dvojí zátěži: méně spotřebitelů, kteří jsou ochotni platit, a zvyšující se náklady, zejména závratné faktury za energie. Potravinářské podniky se snažily omezit nárůst nákladů, aby pro spotřebitele zajistily konkurenceschopné ceny, a nyní se obávají krize spotřeby (Hidalgo, M., 2023 ⁽⁷⁾; Eurocommerce, 2023). Španělská vláda ve své nedávno zveřejněné první zprávě střediska pro sledování marží uvedla ⁽⁸⁾, že v potravinovém řetězci se marže od roku 2021 zvýšily o 25 %, a je tedy zřejmé, že vývoj ziskového rozpětí je velmi různorodý.

ECB však upozorňuje ⁽⁹⁾, že některé podniky, zejména v odvětví energetiky, pod rouškou existující inflace zároveň zvýšily svůj zisk. Zisky v tomto odvětví jsou i nadále hnací silou inflace v EU a je třeba je řešit.

3.9 Španělská centrální banka ⁽¹⁰⁾ poukazuje na velmi pozitivní účinky, které měla tzv. „iberská výjimka“ nebo „iberský mechanismus“ na systém stanovování cen na trhu s elektřinou. Zmiňuje se také o pozitivním, i když omezenějším dopadu snížení DPH na ceny potravin a pohonných hmot, nicméně dodává, že toto opatření by bylo spojeno s nižšími náklady, kdyby se zaměřilo na podporu rodin s nižšími příjmy. Španělská centrální banka rovněž poukazuje na pozitivní dopad zvýšení minimální meziprofesionální mzdy, důchodů a životního minima, které zavedla španělská vláda a které zmírnilo dopad inflace na domácnosti s nižšími příjmy.

4. Dopad zvýšení nákladů na energie na ziskovost evropských podniků

4.1 Velkoobchodní ceny elektřiny a plynu se od začátku roku 2021 zvýšily až na patnáctinásobek, což má závažné dopady na spotřebitele a podniky. Evropské vlády začaly v reakci na tuto situaci provádět soubor politik. Jedním z typů politik je zmírnění dopadu zvýšených nákladů na spotřebitele a podniky. Další opatření se snaží stabilizovat a snížit velkoobchodní ceny a zajistit energetickou bezpečnost. EHSV vyzývá Evropskou komisi a členské státy, aby zahájily zevrubnou reformu uspořádání trhu s elektřinou a systému výpočtu ceny elektřiny v souladu s tím, co bylo uvedeno ve stanovisku TEN/793 ⁽¹¹⁾.

4.2 Ceny energií se do nákladů podniků promítají různými způsoby: za prvé přímo prostřednictvím nákladů na samotné dodávky elektřiny, za druhé nepřímo prostřednictvím dopadu na zbývající část dodavatelského řetězce a za třetí prostřednictvím možných finančních důsledků. Například studie španělské centrální banky zveřejněná na jaře 2022 ⁽¹²⁾ odhadovala, že kumulativní nárůst nákladů na energie pro podniky o 25 % by měl v roce 2023 vliv na snížení jejich hrubé přidané hodnoty o 1,6 %. Jde nicméně o průměrný dopad. Zpráva konstatuje, že některá odvětví trpí více než jiná; největší prospěch z toho má odvětví těžby ropy a zemního plynu, zatímco mezi nejvíce postižená odvětví patří rybolov a akvakultura, pozemní doprava, námořní a vnitrozemská vodní doprava, prodej a opravy motorových vozidel, zemědělství a chov hospodářských zvířat, vzdělávání, letecká doprava, činnosti v oblasti nemovitostí, výroba koksu a rafinovaných ropných produktů, zdravotnické činnosti a sociální služby a odvětví ubytování, stravování a pohostinství. Některá z těchto odvětví během pandemie prokázala svůj význam pro řádné fungování hospodářství EU. Mnohá z nejvíce postižených odvětví nejsou při své produktivní činnosti energeticky náročná z hlediska spotřeby elektřiny, jsou však jejími významnými spotřebiteli.

⁽⁷⁾ Margins and profits of Spanish food retailers in 2022 (Marže a zisk španělských maloobchodníků s potravinami v roce 2022).

⁽⁸⁾ OME Informe Trimestral 2023T3 (bde.es).

⁽⁹⁾ Studie ECB o inflaci, 2023.

⁽¹⁰⁾ https://www.bde.es/f/webbe/SES/Secciones/Publicaciones/PublicacionesAnuales/InformesAnuales/22/Files/InfAnual_2022_En.pdf.

⁽¹¹⁾ Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se mění nařízení (EU) 2019/943 a (EU) 2019/942 a směrnice (EU) 2018/2001 a (EU) 2019/944 s cílem zlepšit uspořádání trhu Unie s elektřinou (COM(2023) 148 final – 2023/0077 (COD)) (Úř. věst. C 293, 18.8.2023, s. 112).

⁽¹²⁾ Dostupné z: https://www.bde.es/f/webbe/SES/Secciones/Publicaciones/InformesBoletinesRevistas/InformesEstabilidadFinancera/22/IEF_2022_1_Rec1_4.pdf.

4.3 Kromě přímého a nepřímého dopadu na hrubou přidanou hodnotu podniků (marže) je dalším důsledkem zvýšená finanční zranitelnost. Ve zprávě španělské centrální banky jsou uvedena nejvíce postižená odvětví. Jedna zvláště zranitelná skupina odvětví by se v roce 2023 mohla potýkat nejen s nadměrným zadlužením, ale také se zápornou ziskovostí. Jde o prodej a opravy motorových vozidel, pozemní a potrubní dopravu, rybolov a akvakulturu, zemědělství a chov hospodářských zvířat a odvětví textilních výrobků, oděvů, koženého zboží a obuvi.

4.4 Vzhledem k tomu, že se nashromážděné zásoby zemního plynu v Evropě snižují (objem uskladněného plynu byl v květnu 2023 68 %⁽¹³⁾), budeme při řízení naší energetické politiky čelit dalším výzvám. Rozdíl mezi množstvími, které bylo dříve odebíráno z Ruska, a alternativními dodavateli ještě nebyl odstraněn, a proto je nepravděpodobné, že by se ceny v krátkodobém horizontu snížily. Došlo však ke značnému snížení poptávky. Vysoké ceny energií snižují konkurenceschopnost našeho průmyslu a dodavatelských řetězců a naopak zvýhodňují outsourcing činností mimo EU, čímž se omezuje strategická nezávislost Unie. Zvláště významný je dopad na domácnosti, zejména ty nejzranitelnější, přičemž se zvyšuje podíl osob ohrožených chudobou nebo žijících v chudobě. Tento vývoj bude probíhat nejméně do roku 2024⁽¹⁴⁾. K řešení těchto problémů EHSV doporučuje řadu opatření, jako jsou záruky na umístění spojené s finanční podporou, další nezbytná opatření na úsporu energie a energetickou účinnost pro podniky s cílem snížit poptávku, rozsáhlé investice do rozšíření výroby energie z obnovitelných zdrojů v zájmu snížení závislosti na fosilních palivech a stanovení potřebných fiskálních rámcových podmínek pro toto rozšíření výroby.

4.5 V důsledku prudkého nárůstu nákladů na energie se mnoho podniků a domácností čím dál tím více ocitá v situaci, která může ohrozit jejich existenci. I když byla zima relativně teplá, nemůžeme očekávat, že pro nás budou povětrnostní podmínky vždy příznivé. Proto by měly být učiněny kroky k ochraně zvláště zranitelných domácností prostřednictvím zvláštních opatření v této oblasti.

4.6 Pokud jde o podniky, obrovské zvýšení jejich nákladů spolu s neochotou spotřebitelů utrácet může v některých případech vést dokonce k povinnému přemístění. K tomuto kroku však nemohou přistoupit podniky, které zákazníkům a zbývající části dodavatelského řetězce poskytují nějakou základní službu a nemohou jednoduše zastavit svou činnost kvůli zvýšení cen energií.

4.7 Ačkoli během pandemie COVID-19 byla mnohá odvětví a jejich pracovníci považováni za klíčové, je za současné energetické krize velmi patrná absence podobného uznání. Členské státy mnohým z těchto odvětví dosud neposkytly zvláštní podporu. Podniky v těchto odvětvích a jejich pracovníci se snažili ochránit spotřebitele na úkor svých vlastních marží a je pro ně obtížné přenést na zákazníky celkové náklady na přemrštěné zvýšení účtů za energie. Tento stav není možné dlouhodobě udržet. EHSV se rovněž domnívá, že vlády nechrání občany stejně intenzivně jako během pandemie.

4.8 Mnoho podniků ve velké míře investuje do snižování spotřeby energie a větší schopnosti rozšířit přístup k obnovitelným zdrojům energie. EHSV se domnívá, že podniky mohou rovněž přispět k urychlení elektrifikace dopravy a nahrazení plynu při vytápění a hrát klíčovou úlohu v transformaci energetiky a při naplňování cílů EU v oblasti obnovitelných zdrojů energie do roku 2030. Za tímto účelem však bude nezbytné přijmout vhodný regulační rámec, jako například udělování povolení a boj proti cenovým faktorům, které odrážejí od výroby většího množství energie.

4.9 EHSV zdůrazňuje, že je důležité přizpůsobit povinnosti vyplývající z plánu REPowerEU a povinnosti související s energetickou náročností budov podpoře a schopnosti provozovatelů nést náklady na značné investice, které jsou s tím spojeny. Tato opatření budou důležitá pro snížení závislosti na fosilních palivech, ale povinnosti by měly být spojeny s dostupností finančních prostředků, a to jak veřejných, tak soukromých. Do dlouhodobého programu Evropské komise by měla být zahrnuta modernizace uspořádání trhu s energií, aby se zabránilo budoucím narušením dodávek energií a přemrštěným cenám. Je také třeba zvážit odbornou přípravu pracovníků, kteří budou v tomto odvětví zaměstnáni.

⁽¹³⁾ Informace dostupné z: <https://agsi.gie.eu/data-overview/eu>.

⁽¹⁴⁾ EIU (2023): *Energy crisis will erode Europe's competitiveness in 2023* (Energetická krize v roce 2023 oslabí konkurenceschopnost Evropy). Dostupné z: <https://www.eiu.com/n/energy-crisis-will-erode-europe-competitiveness-in-2023/>.

Ve stejném duchu se EHSV domnívá, že oba programy by měly rovněž odrážet praktické aspekty týkající se dostupnosti zařízení a kvalifikované pracovní síly v rámci povinnosti instalovat rychlé dobíjecí stanice pro vozidla nebo infrastrukturu pro alternativní paliva. Je nezbytné zaručit, aby finanční prostředky vyplacené prostřednictvím nových návrhů mohly být využity k zajištění toho, že tento přechod bude moci být proveden ve stanovených termínech.

V Bruselu dne 12. července 2023.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Oliver RÖPKE

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k úsporné spotřebě vody a povědomí spotřebitelů o jejich vodní stopě**(stanovisko z vlastní iniciativy)**

(2023/C 349/04)

Zpravodajka: **Milena ANGELOVA**

Rozhodnutí plenárního shromáždění	25. 1. 2023
Právní základ	čl. 52 odst. 2 jednacího řádu stanovisko z vlastní iniciativy
Odpovědná sekce	Jednotný trh, výroba a spotřeba
Přijato v sekci	29. 6. 2023
Přijato na plenárním zasedání	12. 7. 2023
Plenární zasedání č.	580
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	190/2/6

1. Závěry a doporučení

1.1 Voda je nezbytná pro život, životní prostředí a hospodářství, a proto je společným statkem, který musí být nejen dostupný a cenově přijatelný pro všechny, ale který je především třeba respektovat a chránit. V důsledku vlivu člověka a klimatických změn se zvyšuje nedostatek vody – a to jak celosvětově, tak i v Evropě, kde vodní stres postihuje přibližně 20 % území a 30 % obyvatel. ⁽¹⁾ Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) vítá komplexní právní předpisy EU, které byly v této oblasti zavedeny ⁽²⁾, a vyzývá k jejich rychlému a účinnému provádění, aby byla zajištěna úsporná spotřeba vody a aby měl každý občan EU k vodě přístup.

1.2 EHSV požaduje, aby byla vypracována a neprodleně provedena konkrétní opatření ke zvýšení povědomí o úsporné spotřebě vody a na podporu technologických inovací pro zvýšení účinnosti hospodaření s vodou ve výrobních systémech a také pro strategie minimalizace odpadu a recyklace. V souladu s uplatňováním zásady „znečišťovatel platí“ vyzývá EU a členské státy, aby podnikly rozhodné kroky k zajištění dodržování předpisů všemi zúčastněnými stranami ⁽³⁾.

1.3 EHSV zdůrazňuje, že je nesmírně důležité informovat spotřebitele a zvyšovat jejich povědomí o této problematice a vybízet a vést je k tomu, aby s vodou nakládali úsporně. Tvůrci politik, sociální partneři, organizace občanské společnosti a všechny zúčastněné strany mají společně za úkol jasně informovat o hodnotě vody a o vodní stopě, podporovat používání spotřebičů šetřících vodu a poskytovat spotřebitelům pobídky k tomu, aby si osvojili návyky, které umožňují šetřit vodou, a snažili se je neustále zlepšovat.

1.4 EHSV vyzývá EU, členské státy, příslušné orgány, vodohospodářské subjekty a všechny zúčastněné strany zapojené do tohoto procesu, aby v rámci svých kompetencí neustále usilovali o zlepšení dostupnosti a přístupnosti vody a o její hospodárnější využívání. V této souvislosti je naprosto nezbytné zajistit lepší ochranu zdrojů pitné vody, přejít k oběhovému vodnímu hospodářství, zabezpečit veřejné zásobování vodou při spravedlivých cenách za poskytované služby a zamezit tzv. vodní chudobě.

⁽¹⁾ Zpráva agentury EEA č. 12/2021 *Water resources across Europe – confronting water stress: an updated assessment* (Vodní zdroje v Evropě – jak čelit vodnímu stresu: aktualizované posouzení), 2021.

⁽²⁾ Balíček „Fit for 55“, rámcová směrnice o vodě, směrnice o pitné vodě, nařízení o opětovném využívání vody atd.

⁽³⁾ Například https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_14_1151 a <https://www.politico.eu/article/italy-biggest-steel-mill-mockery-eu-environmental-rules/>.

1.5 EHSV navrhuje, aby byla urychleně zavedena následující opatření s cílem podpořit úspornou spotřebu vody, zvýšit povědomí spotřebitelů o jejich vodní stopě a přispět k vytvoření „společnosti inteligentně hospodařící s vodou“⁽⁴⁾:

1.5.1 Opatření zaměřená na vybízení a vedení spotřebitelů k úsporné spotřebě vody

1.5.1.1 Jasně informování o hodnotě vody (*provádějí příslušné orgány, vodohospodářské subjekty*). Je třeba vést komunikační kampaně s cílem změnit v dlouhodobém horizontu chování spotřebitelů, tak aby si byli vědomi hodnoty vody a vodohospodářských služeb, ale také s cílem informovat o konkrétních krátkodobých mimořádných opatřeních přijatých v reakci na krizovou situaci (sucho, povodně). Jednou z důležitých cílových skupin jsou děti. Místo pitné vody by měly být zcela běžně využívány nekonvenční zdroje vody (jde například o co nejrozsáhlejší využívání zachycené dešťové vody k zalévání zahrad, mytí aut a dalším účelům).

1.5.1.2 Podpora používání spotřebičů/zařízení šetřících vodu (*provádí EU a členské státy*). Domácnosti dnes využívají řadu spotřebičů/zařízení, které spotřebovávají vodu. Díky technologickému pokroku se u mnohých z nich v posledních letech výrazně snížila spotřeba vody, což podporuje celkově klesající trend v oblasti spotřeby vody na obyvatele. Je zapotřebí dalších pobídek, které by motivovaly výrobce k dalším inovacím zaměřeným na zvýšení účinnosti využívání vody a zákazníky k jejich nákupu a používání. Všechny tyto spotřebiče/zařízení by měly být opatřeny štítkem s informacemi o spotřebě vody.

1.5.1.3 Informování spotřebitelů o jejich vodní stopě (*provádí EU a členské státy*). Skutečná spotřeba vody v domácnostech zdaleka přesahuje spotřebu pitné vody. Každý spotřebovávaný výrobek a každá využívaná služba obsahuje určité množství vody⁽⁵⁾ a vodní stopa spotřebitele mnohdy z velké části vzniká mimo jeho region/zemi, nebo dokonce mimo EU. Volba spotřebitele má proto dopad na regionální, celostátní a celosvětovou spotřebu vody. Vodní stopa je účinným parametrem z hlediska vzdělávání – v poslední době je také začleňována do programů, které řada veřejných služeb připravuje pro školy. Na internetu je k dispozici mnoho kalkulaček vodní stopy, do kterých může spotřebitel zadat své údaje a zjistit si svou vodní stopu. Je třeba realizovat informační kampaně s cílem upozornit na ně spotřebitele.

1.5.2 Opatření zaměřená na zlepšení dostupnosti a přístupnosti vody a její hospodárnější využívání

1.5.2.1 Zajištění veřejného zásobování vodou (*provádějí členské státy, vodohospodářské subjekty*). V rámci komplexního přístupu by měla být přijata opatření ke zvýšení účinnosti a odolnosti systému zásobování pitnou vodou a distribuce pitné vody prostřednictvím lepší kontroly úniků, případně rozvoje alternativních zdrojů pitné vody a dalších vhodných opatření. V této souvislosti by měly členské státy s ohledem na ochranu veřejného zdraví a blahobytu zvážit rovněž opatření, která zajistí, aby v obdobích akutního nedostatku vody mělo veřejné zásobování vodou přednost před jinými způsoby jejího využití.

1.5.2.2 Zajištění spravedlivé ceny za vodohospodářské služby založené na plné návratnosti nákladů při současném zaručení cenové dostupnosti pro zranitelné skupiny (*provádějí příslušné orgány*). Směrnice 2000/60/ES vyžaduje, aby členské státy vzaly v úvahu zásadu návratnosti nákladů na vodohospodářské služby, alespoň pokud jde o průmysl, domácnosti a zemědělství. Podle údajů Komise a OECD je plné návratnosti nákladů na vodohospodářské služby dosahováno pouze v devíti členských státech.⁽⁶⁾ Ve většině případů je omezena na domácnosti. Členské státy by sice měly přijmout opatření k zajištění přístupnosti a cenové dostupnosti vodohospodářských služeb pro nejzranitelnější skupiny⁽⁷⁾, je však důležité, aby poplatky za vodu odrážely skutečné náklady na vodohospodářské služby. Ve spojení s přesným měřením spotřeby to zajistí, že budou spotřebitelé lépe informováni o nákladech na vodohospodářské služby. Členské státy by měly projednat možnost

⁽⁴⁾ https://watereurope.eu/wp-content/uploads/WE-Water-Vision-2023_online.pdf.

⁽⁵⁾ Water Footprint Network, *Water Footprint Assessment* (Posouzení vodní stopy), konzultováno 22. května 2023.

⁽⁶⁾ OECD, Informativní sdělení: Návratnost nákladů, duben 2022.

⁽⁷⁾ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2020/2184 ze dne 16. prosince 2020 o jakosti vody určené k lidské spotřebě (Úř. věst. L 435, 23.12.2020, s. 1).

zpoptatnění na základě „hodnoty vody“, což by zajistilo zachování tohoto vzácného zdroje i pro budoucí generace. Poplatky za vodu by mohly obsahovat cenové signály pro zvýšení účinnosti využívání vody. Poplatky by se například mohly zvýšit při překročení určitého objemu spotřeby na osobu v domácnosti nebo při ohrožení dodávek vody dočasným nedostatkem vody.

1.5.2.3 Účinné měření spotřeby vody zvýšením přesnosti měření (*provádějí členské státy, obce, dodavatelé vody*):

- zajistit účinné měření spotřeby vody pomocí přesných vodoměrů a pravidelného provádění výměny vodoměrů, aby koncoví uživatelé věděli o své skutečné spotřebě,
- kontrolovat spotřebu ze soukromých studní, aby se omezila spotřeba vody přímo z podzemních vod,
- využívat inteligentní měření k poskytování upozornění koncovým uživatelům ohledně vysoké nebo neobvyklé spotřeby a nízkého průtoku, který by mohl znamenat vnitřní únik.

1.5.2.4 *Lepší ochrana zdrojů pitné vody (provádí EU a členské státy)*. Zdroje pitné vody je třeba chránit před antropologickou kontaminací. Aby toho bylo dosaženo, musí být důsledně prováděn akční plán EU pro nulové znečištění, a to uplatňováním zásad předběžné opatrnosti a kontroly u zdroje v souladu se zásadou „znečišťovatel platí“ u všech látek vzbuzujících obavy, které se mohou dostat do zdrojů pitné vody. Kontaminující látky pocházejí i z průmyslových zdrojů (perfluorované a polyfluorované alkylové látky (PFAS), léčiva, dezinfekční prostředky atd.) nebo ze zemědělských zdrojů (pesticidy, dusičnany). EU momentálně provádí revizi příslušných legislativních aktů, které mohou zabránit znečištění u zdroje, včetně směrnice 2010/75/EU⁽⁸⁾, nařízení (ES) č. 1907/2006⁽⁹⁾, směrnice 2009/128/ES⁽¹⁰⁾, nařízení 726/2004⁽¹¹⁾ a směrnice 2001/83/ES⁽¹²⁾. Je třeba zajistit, aby tato budoucí pravidla účinně chránila naše vodní zdroje.

1.5.2.5 *Přechod k oběhovému vodnímu hospodářství (provádí EU, členské státy a vodohospodářské subjekty)*. Účinnost využívání vody lze zvýšit jejím opětovným využitím. Na jedné straně je třeba vybízet domácnosti, aby v co nejrozsáhlejší míře zachycovaly dešťovou vodu a využívaly ji k vhodným účelům, mezi něž patří například zalévání zahrady a mytí. Na druhé straně je třeba přijmout účinná opatření pro kontrolu u zdroje, aby se zajistilo, že odpadní voda produkovaná domácnostmi nebude obsahovat kontaminující látky, které by mohly ohrozit opětovné využití vyčištěné odpadní vody pro zavlažování a jiné účely.

1.5.2.6 *Přizpůsobování se změně klimatu (provádějí členské státy, obce, zpracovatelé odpadních vod)*. Změna klimatu ovlivňuje jednotlivé regiony různým způsobem. Je důležité přizpůsobit opatření místním podmínkám. Obecně vzato bude třeba přehodnotit územní plánování a přeměnit města na „houbová města“⁽¹³⁾. Tím se zlepší městské klima, umožní se vsakování dešťové vody a sníží se počet případů přetoku jednotné kanalizace.

1.5.2.7 *Zajištění řádné správy (provádějí členské státy, regiony a obce)*. K uskutečnění změny jsou zapotřebí jasné a účinné správní struktury. To by mělo pomoci posílit spolupráci mezi všemi aktéry a určit povinnosti. Opatření by měla vycházet z přesných prognóz regionálních dopadů změny klimatu a vývoje vzorců poptávky po vodě (zemědělství, průmysl, demografický vývoj atd.) pro nadcházející desetiletí.

⁽⁸⁾ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2010/75/EU ze dne 24. listopadu 2010 o průmyslových emisích (integrované prevenci a omezování znečištění) (Úř. věst. L 334, 17.12.2010, s. 17).

⁽⁹⁾ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1907/2006 ze dne 18. prosince 2006 o registraci, hodnocení, povolování a omezování chemických látek, o zřízení Evropské agentury pro chemické látky, o změně směrnice 1999/45/ES a o zrušení nařízení Rady (EHS) č. 793/93, nařízení Komise (ES) č. 1488/94, směrnice Rady 76/769/EHS a směrnic Komise 91/155/EHS, 93/67/EHS, 93/105/ES a 2000/21/ES (Úř. věst. L 396, 30.12.2006, s. 1).

⁽¹⁰⁾ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/128/ES ze dne 21. října 2009, kterou se stanoví rámec pro činnost Společenství za účelem dosažení udržitelného používání pesticidů (Úř. věst. L 309, 24.11.2009, s. 71).

⁽¹¹⁾ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 726/2004 ze dne 31. března 2004, kterým se stanoví postupy Společenství pro registraci humánních a veterinárních léčivých přípravků a dozor nad nimi a kterým se zřizuje Evropská agentura pro léčivé přípravky (Úř. věst. L 136, 30.4.2004, s. 1).

⁽¹²⁾ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/83/ES ze dne 6. listopadu 2001 o kodexu Společenství týkajícím se humánních léčivých přípravků (Úř. věst. L 311, 28.11.2001, s. 67).

⁽¹³⁾ Jako „houbová města“ jsou označovány městské oblasti, v nichž se vyskytuje velké množství přírodních (jako jsou například stromy, jezera a parky) a jiných vhodných prvků, jejichž účelem je vstřebávat dešťovou vodu a zamezovat povodním (viz <https://climatechampions.unfccc.int/what-are-sponge-cities-and-how-can-they-prevent-floods/>, konzultováno 7. června 2023).

1.5.2.8 *Orgány veřejné správy jako průkopníci (provádějí členské státy, obce).* Orgány veřejné správy – včetně evropských orgánů –, které jsou odpovědné za koncipování a provádění politických opatření i praktických kroků, by měly převzít vedoucí úlohu při zmenšování vodní stopy.

2. Výchozí souvislosti

2.1 Toto stanovisko z vlastní iniciativy je součástí stěžejní iniciativy EHSV pro rok 2023, která se zabývá vodou jakožto důležitou prioritou na evropské i celosvětové úrovni, a zkoumá opatření potřebná k zajištění úspornější spotřeby vody spotřebiteli v EU s ohledem na otázky životního prostředí, mezery ve znalostech a současný stav souvisejících technologií. Ve stanovisku jsou uvedeny nápady, jak optimalizovat spotřebu vody v domácnostech a její vypouštění na základě komplexní vize úlohy spotřebitelů a jejich potřeb, pokud jde o množství a kvalitu vody, a za tímto účelem jsou v něm formulovány konkrétní návrhy.

2.2 Voda je nezbytná pro život, životní prostředí a hospodářství, a proto je společným statkem, který je třeba respektovat a chránit. Evropské vodní zdroje jsou však v důsledku změny klimatu ohroženy – v mnoha povodích (a zejména ve Středomoří⁽¹⁴⁾) klesá celkový úhrn srážek a prodlužují se období sucha, zatímco ve většině regionů přibývá silných dešťů s katastrofálními povodněmi. V důsledku stoupající hladiny moří navíc může dojít k pronikání slané vody do sladkovodních zvodní.

2.3 Narůstá nerovnováha mezi dostupnými místními zdroji a poptávkou po vodě ze strany koncových uživatelů, což vytváří závažné riziko nedostatku vody v budoucnu. Zatímco dostupnost vody je dána základními faktory, jako jsou srážky, zeměpisná poloha, klimatické trendy a znečištění, spotřeba vody a poptávka po ní jsou určovány především lidským chováním. Lidská činnost, včetně činnosti domácností, navíc ovlivňuje kvalitu dostupných vodních zdrojů. Člověkem způsobené znečištění vodního prostředí snižuje dostupnost využitelných vodních zdrojů a zvyšuje náklady a environmentální dopady spojené s úpravou vody na úroveň kvality potřebnou pro určité činnosti (pitná voda, průmyslové využití, zavlažování atd.). Ze studií⁽¹⁵⁾ vyplývá, že jednou z hlavních příčin ekologických katastrof způsobených znečištěním vody je absence pokročilého monitorování kvality vody ve vodních útvech v EU.

2.4 Podle Evropské agentury pro životní prostředí (EEA) postihuje vodní stres každoročně v průměru přibližně 20 % evropského území a 30 % celkové populace.⁽¹⁶⁾ Agentura EEA uvádí, že „k vodnímu stresu dochází tehdy, když není k dispozici dostatečné množství vody, které by splňovalo požadavky životního prostředí, naší společnosti a hospodářství, a to z hlediska množství nebo kvality. Vodní stres je obecný pojem, který v sobě slučuje sucho, kvantitativní nedostatek, kvalitu vody a její dostupnost“.⁽¹⁷⁾

2.5 Voda pro účely pití představuje zhruba 10 % celkové spotřeby vody, na níž se z 58 % podílí odvětví zemědělství, lesnictví a rybolovu a z 18 % odvětví dodávek elektřiny, plynu, páry a klimatizovaného vzduchu.⁽¹⁸⁾

2.6 Co se týče odběru vody, tvoří voda pro účely pití přibližně 20 % jeho celkového objemu. Na celkovém ročním odběru má největší podíl odběr pro účely chlazení při výrobě elektřiny⁽¹⁹⁾ (32 %) a odběr pro účely zemědělství (28 %).⁽²⁰⁾

2.7 EHSV vyzývá k rychlému provedení stávajících komplexních právních předpisů EU, poněvadž kontaminace vodních zdrojů živinami (dusíkem a fosforem) a mnoha nebezpečnými látkami (například látkami s kumulativními karcinogenními nebo mutagenními vlastnostmi) představuje vážné riziko pro zdraví a životní prostředí a nezbytná úprava vody za účelem jejího vyčištění je nákladná a náročná z hlediska využívání zdrojů. Znovu zdůrazňuje, že je nutné zajistit v rámci

⁽¹⁴⁾ Ve zprávě IPCC (*Cross-Chapter Paper 4: Mediterranean Region* (Průřezový dokument 4: Středomořský region), *Climate Change 2022: Impacts, Adaptation and Vulnerability* (Změna klimatu 2022: dopady, adaptace a zranitelnost) se uvádí, že „středomořský region je ohniskem vzájemně velmi úzce propojených klimatických rizik“.

⁽¹⁵⁾ Agentura EEA, *Pollution in Europe's rivers* (Znečištění evropských řek).

⁽¹⁶⁾ Zpráva agentury EEA č. 12/2021 *Water resources across Europe – confronting water stress: an updated assessment* (Vodní zdroje v Evropě – jak čelit vodnímu stresu: aktualizované posouzení), 2021.

⁽¹⁷⁾ Tamtéž.

⁽¹⁸⁾ EÚD, Zvláštní zpráva 12/2021: *Zásada „znečišťovatel platí“: její uplatňování v environmentálních politikách a opatřeních EU není jednotné* (na základě údajů EEA).

⁽¹⁹⁾ Je nicméně poměrně nejasné, jaký vliv má využívání vody k chlazení elektráren na dostupnost vodních zdrojů. Voda se obvykle odebírá z povrchových vodních útvarů nebo z moře a zpravidla se všechna (nebo téměř všechna) vrací zpět do těchto vodních útvarů.

⁽²⁰⁾ EEA, *Water abstraction by source and economic sector* (Odběr vody podle zdroje a hospodářského odvětví), 1. června 2022.

průmyslové a zemědělské politiky EU snížení emisí znečišťujících látek a zároveň podporovat růst a konkurenceschopnost. Vzhledem k tomu, že voda je společným statkem, EHSV požaduje, aby byla v souladu se směrnicí (EU) 2020/2184 všem občanům EU zajištěna volná dostupnost pitné vody prostřednictvím přístupných vodních fontánek a zdrojů vody na veřejných místech. V případě koncesí na minerální vodu je třeba usilovat o to, aby si veřejnost mohla tuto vodu nabírat z kohoutku.

2.8 Ačkoli se toto stanovisko zaměřuje především na spotřebu a dostupnost vodních zdrojů, snaží se také řešit problémy související s kvalitou, neboť ovlivňují skutečnou využitelnost tohoto zdroje. Cílem politiky je tedy zabránit dalšímu zhoršování stavu vodních ekosystémů, chránit je a zlepšovat jejich stav, zajistit postupné snižování znečištění podzemních vod a zabránit jejich dalšímu znečišťování.

2.9 Aby bylo možné zajistit pro současné i budoucí generace vodu v dostatečné kvalitě a kvantitě, je nutné si všeobecně uvědomit všechny problémy a jejich základní příčiny. Každý jednotlivý občan/spotřebitel si musí být vědom významu vody a její hodnoty jakožto omezeného zdroje. Je třeba rozvíjet všeobecné povědomí o problémech souvisejících s vodními zdroji a přijmout odpovídající opatření, počínaje soukromou sférou. Právě za tímto účelem bylo v nedávno přijaté směrnici (EU) 2020/2184 členským státům doporučeno, aby zavedly opatření na podporu zvýšení povědomí o kvalitě a spotřebě pitné vody.

2.10 Je třeba vzít v úvahu řadu faktorů a aspektů, které přímo i nepřímo ovlivňují význam a dopad spotřeby vody v domácnostech. Mj. k nim patří:

- různé účely přímé spotřeby vody: například pití, mytí, zalévání atd.,
- místo přímé spotřeby vody: například doma, v práci, při volnočasových aktivitách atd.,
- druhy spotřebované vody: například podzemní voda, povrchová voda, opětovně využitá voda atd.,
- nepřímá spotřeba vody: voda využívaná k výrobě zboží a poskytování služeb,
- přímé odpadní vody: množství a kvalita (živiny, organická hmota, chemické látky atd.),
- nepřímé odpadní vody: odpadní vody vznikající při výrobě zboží a poskytování služeb,
- zeměpisné aspekty nedostatku a kvality vody související s přímou i nepřímou spotřebou (od místních po celosvětové).

3. Ukazatele spotřeby vody

3.1 Zatímco celkový přístup k optimalizaci spotřeby vody by měl být komplexní, používaných ukazatelů by mělo být co nejméně a měly by být co nejjednodušší. Přidaná hodnota používání většího počtu ukazatelů nebo složitých souhrnných ukazatelů (jako jsou stopy a indexy) nemusí být vysoká, poměříme-li ji se zdroji potřebnými pro jejich sledování, analýzu a zpracování. Proto je naprosto nezbytné nalézt nejhodnější a nejlivnější ukazatele s ohledem na účel potřebných informací. Je třeba rozlišovat mezi ukazateli, které používají ekonomové, vědci či tvůrci politik k vymezování problémů, vytváření strategií a měření pokroku při dosahování stanovených cílů, a ukazateli používanými pro účely komunikace se spotřebiteli. Pro účely politiky je důležité vyhodnotit řadu ukazatelů přímo či nepřímo souvisejících se spotřebou vody, které umožní posoudit účinnost politiky, přičemž je třeba věnovat zvláštní pozornost důslednosti a kontinuitě sledování parametrů. Referenčními ukazateli jsou zde ukazatele používané agenturou EEA.

3.2 Tvorba ukazatelů agentury EEA byla vedena potřebou určit menší počet politicky relevantních ukazatelů, které by byly stabilní (ale ne statické) v čase a které by mohly poskytnout odpovědi na vybrané prioritní otázky (environmentální, sociální, ekonomické atd.).

3.3 Nejvhodnějším ukazatelem pro měření spotřeby vody spotřebiteli (domácnostmi) je spotřeba vody v litrech na obyvatele a den (l/obyv./den). Dostupné údaje ukazují velké rozdíly v rozmezí od 77 do 220 l/obyv./den⁽²¹⁾.

⁽²¹⁾ Eureau, *The governance of water services in Europe* (Řízení vodohospodářských služeb v Evropě), 2020.

3.4 Opatření na podporu úsporné spotřeby vody musí zohledňovat celý vodní cyklus a zahrnovat kvalitativní i kvantitativní aspekty. Neměla by se zabývat pouze odběrem/spotřebou pitné vody, ale měla by zahrnovat také přínosy oběhového vodního hospodářství (opětovné využívání vody) a rozvíjet povědomí o tom, že voda je obsažena také ve spotřebovávaných výrobcích a využívaných službách. Pomůže to zajistit, aby domácnosti lépe pochopily dopad svých spotřebních rozhodnutí na kvalitu a množství vodních zdrojů v daném regionu či dané zemi i na celém světě a aby se občané systematicky informovali o všech aspektech svých individuálních návyků v oblasti spotřeby vody – v domácnostech i mimo ně – a o tom, jak svou spotřebu zefektivnit. S výběrem a realizací strategií pro zvýšení účinnosti a účelnosti jejich spotřeby jim mohou zásadním způsobem pomoci organizace občanské společnosti.

3.5 Úsporná spotřeba vody je sice nutností ve všech částech Evropy, avšak v oblastech trpících nedostatkem vody nebo častějším výskytem sucha je však ještě naléhavější. Do celkové strategie by měla být zahrnuta účinnost systému zásobování vodou s cílem zajistit holistický přístup. Možná řešení je třeba nalézt také ve strategiích dodavatelů vody, které by byly zaměřeny více do budoucna, včetně hodnocení a řízení rizik v systému zásobování, řízení úniků, alternativních zdrojů vody atd.

3.6 Ačkoli by teoreticky bylo vhodné použít mnoho dalších indikačních ukazatelů (téma vody je pro to velmi vhodné), je třeba vzít v úvahu, že hledání dalších údajů, ale také jejich ověřování a šíření vyžadují značné úsilí. Tyto další činnosti spadají do kompetence evropských centrálních struktur, ale také členských států a jejich příslušných agentur nebo provozních společností, které tyto údaje vyhledávají a vytvářejí. Přidání dalšího nástroje nemusí vždy nutně vést k lepším výsledkům. Namísto zavádění nových ukazatelů by proto bylo vhodnější co nejlépe využívat ty stávající.

V Bruselu dne 12. července 2023.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Oliver RÖPKE

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k přezkumu nařízení o označování textilních výrobků**(průzkumné stanovisko)**

(2023/C 349/05)

Zpravodajka: **Antje Sabine GERSTEIN**

Žádost o vypracování stanoviska	Evropská komise, 20. 1. 2023
Právní základ	Článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Jednotný trh, výroba a spotřeba
Přijato v sekci	29. 6. 2023
Přijato na plenárním zasedání	12. 7. 2023
Plenární zasedání č.	580
Výsledek hlasování	
(pro/proti/zdrželi se hlasování)	196/1/4

1. Závěry a doporučení

1.1 Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) podporuje přístup Evropské komise, který spočívá v tom, že se za výchozí bod přezkumu nařízení o označování textilních výrobků považuje především možnost zavedení nových digitálních technologií označování, nových technologií v oblasti vláken a jejich klasifikace a nových recyklačních technologií, a tím se uznává nový, rozsáhlý regulační rámec EU pro textilie obecně.

1.2 Spotřebitelé mají různá očekávání, pokud jde o míru podrobnosti, kterou poskytují štítky textilních výrobků. Při přezkumu nařízení o označování textilních výrobků musí být tato různá míra očekávání uspokojena tím, že budou především poskytovány základní a snadno srozumitelné informace. Zároveň musí být umožněn další přístup k podrobnějším informacím.

1.3 Vzhledem k tomu, že textilní odvětví je jedním z nejvíce globalizovaných odvětví, považuje EHSV za nanejvýš důležité, aby Evropská komise usilovala o sladění požadavků na označování v celé EU a na celém světě, pokud jde o údaje o původu, pokyny pro péči, velikost a materiálové složení.

1.4 EHSV vyzývá Evropskou komisi, aby měla na paměti specifické potřeby malých a středních podniků v tomto odvětví. Aby se zabránilo dalšímu přesouvání podniků a zohlednila se skutečnost, že v tomto odvětví v celé EU pracuje 1,3 milionu zaměstnanců, musí nová ustanovení nařízení o označování textilních výrobků poskytovat dostatečnou flexibilitu pro řešení potřeb a kapacit malých a středních podniků, tak aby bylo možné nejenom zachovat, ale také dále budovat a rozvíjet pracovní místa a dovednosti v tomto hospodářském odvětví.

2. Obecné připomínky

2.1 Ve Strategii EU pro udržitelné a oběhové textilní výrobky byl oznámen přezkum nařízení o označování textilních výrobků (nařízení (EU) č. 1007/2011⁽¹⁾), které vyžaduje, aby byly textilní výrobky prodávané na trhu EU opatřeny označením jasně identifikujícím materiálové složení a uvádějícím veškeré netextilní části živočišného původu. V rámci tohoto přezkumu byla ve strategii zmíněna možnost zavést povinné uvádění dalších typů informací, jako jsou parametry udržitelnosti a oběhovitosti, rozměry výrobků a v relevantních případech země, ve které probíhají výrobní postupy („made in“ – „vyrobeno v“).

(¹) Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1007/2011 ze dne 27. září 2011 o názvech textilních vláken a souvisejícím označování materiálového složení textilních výrobků a o zrušení směrnice Rady 73/44/EHS a směrnice Evropského parlamentu a Rady 96/73/ES a 2008/121/ES (Úř. věst. L 272, 18.10.2011, s. 1).

2.2 EHSV v tomto stanovisku zkoumá možnosti rozšíření oblasti působnosti stávajícího nařízení přezkoumáním některých prvků, které jsou již uvedeny v článku 24 nařízení, a doplněním dalších parametrů týkajících se udržitelnosti a oběhovosti v souladu se stávajícími legislativními návrhy, jako je legislativní návrh týkající se požadavků na ekodesign udržitelných výrobků. Ve stanovisku bude zohledněno hledisko průmyslu, včetně nákladů a lepší výměny informací v rámci hodnotového řetězce, a hledisko spotřebitelů s cílem zajistit správné, přesné a jasné informace.

2.3 EHSV podporuje přístup Evropské komise, který spočívá v tom, že se za výchozí bod přezkumu považuje především možnost zavedení nových digitálních technologií označování, nových technologií v oblasti vláken a jejich klasifikace a nových recyklačních technologií, a tím se uznává celkový nový rozsáhlý regulační rámec EU pro textilie, včetně iniciativy Evropské komise týkající se environmentálních tvrzení⁽²⁾.

2.4 V této souvislosti EHSV zdůrazňuje, že řada aspektů týkajících se textilního odvětví je již podchycena ve velmi komplexních horizontálních regulačních návrzích, které jsou většinou již ve fázi legislativního procesu. Sociální odpovědnosti podniků a otázkami souvisejícími s prací se zabývá směrnice o náležité péči podniků v oblasti udržitelnosti a nařízení o nucené práci. Ve směrnici o posílení postavení spotřebitelů a směrnici o environmentálních tvrzeních bude již brzy upraveno sdělování tvrzení o udržitelnosti, a v revidované rámcové směrnici o odpadech budou stanoveny základní pojmy související s nakládáním s produkty na konci jejich životnosti.

2.5 Spotřebitelé mají různá očekávání, pokud jde o míru podrobnosti, kterou poskytují štítky textilních výrobků. Při přezkumu nařízení o označování textilních výrobků musí být tato různá míra očekávání uspokojena tím, že budou především poskytovány základní a snadno srozumitelné informace. Zároveň musí být umožněn další přístup k podrobnějším informacím, například prostřednictvím dobrovolného poskytování normalizovaných informací o výrobním procesu.

2.6 EHSV poukazuje na to, že přezkum nařízení o označování textilních výrobků je iniciativou REFIT, jejímž jasným cílem je zjednodušit právní předpisy EU, učinit je vhodnými pro daný účel a snížit náklady pro podniky a spotřebitele. Co se týče podniků, musí to zahrnovat snížení nákladů na dodržování předpisů a jasnost a jednotnost právních předpisů. Pokud jde o spotřebitele, jsou zapotřebí přesné, ucelené a srovnatelné informace o textilních výrobcích. EHSV vyzdvihuje význam maximální harmonizace s cílem pomoci tomuto odvětví úspěšně přejít na komplexní oběhovost.

2.7 EHSV požaduje urychlené přijetí opatření týkajících se systému klasifikace vláken, neboť současný systém není dostatečně flexibilně reagovat na vývoj v oblasti inovativních vláken, která mají často menší dopad na životní prostředí než tradiční vlákna. Pro mnoho výrobců nových vláken je tato situace frustrující, protože nemohou svá vlákna přesně označovat. Tato nová vlákna navíc ještě nemohou být uvedena na štítcích textilních výrobků, a jejich identifikace proto zůstává obrovskou výzvou pro subjekty provádějící recyklaci, což v současné době brání oběhovosti v tomto odvětví. EHSV poukazuje na to, že tato mezera v právních předpisech rovněž negativně ovlivňuje vnímání ze strany spotřebitelů, neboť některé výrobky mohou být ve skutečnosti mnohem udržitelnější, než je uváděno na současných štítcích.

2.8 EHSV se domnívá, že je nanejvýš důležité, aby Evropská komise usilovala o sladění požadavků na označování v celé EU a na celém světě, pokud jde o údaje o původu, pokyny pro péči, velikost a materiálové složení. Textilní odvětví je jedním z nejvíce globalizovaných odvětví. Oděvy se bez ohledu na místo, kde vznikly, distribuují do nejrůznějších oblastí po celém světě (EU, USA atd.), v nichž platí různá pravidla pro označování⁽³⁾. V případě potřeby musí být zohledněny globální požadavky na označování a globální harmonizované normy.

2.9 Požadavek maximální harmonizace souvisí s jasným politickým požadavkem EHSV, aby se zabránilo dalšímu narušování vnitřního trhu, neboť se zdá, že se v jednotlivých členských státech objevuje stále více rozdílných požadavků na označování. EHSV proto považuje za nezbytné a správně načasované, aby Evropská komise navrhla přezkum nařízení o označování textilních výrobků v roce 2023, kdy uplyne 30 let od vzniku jednotného trhu.

⁽²⁾ COM(2023) 166 final – 2023/0085 (COD).

⁽³⁾ Příkladem takových požadavků jsou kanadské předpisy o označování a propagaci textilních výrobků (Textile Labelling and Advertising Regulations, TLAR) a americký zákon o identifikaci výrobků z textilních vláken (Textile Fiber Products Identification Act).

2.10 EHSV vyzývá Evropskou komisi, aby měla na paměti specifické potřeby malých a středních podniků v tomto odvětví. Aby se zabránilo dalšímu přesouvání podniků a zohlednila se skutečnost, že v tomto odvětví v celé EU pracuje 1,3 milionu zaměstnanců⁽⁴⁾, musí nová ustanovení nařízení o označování textilních výrobků poskytovat dostatečnou flexibilitu pro řešení potřeb a kapacit malých a středních podniků, tak aby bylo možné nejenom zachovat, ale také dále budovat a rozvíjet pracovní místa a dovednosti v tomto hospodářském odvětví. Pro malé a střední podniky, které jsou páteří průmyslové textilní výroby v EU, například není proveditelná všeobecná kontrola shody prováděná certifikačním orgánem. Přiměřeným přístupem by bylo zavedení postupů „autocertifikace“, jako jsou interní řízení výroby stanovená v příloze II rozhodnutí č. 768/2008/ES⁽⁵⁾, jejichž prostřednictvím malé a střední podniky informují spotřebitele a poskytují jim záruky.

3. Konkrétní připomínky

3.1 Klasifikace vláken

3.1.1 V posledních letech textilní průmysl vyvinul řadu nových vláken s prokazatelně nižší environmentální stopou ve srovnání s tradičnějšími vlákny. Ačkoli se k výrobě těchto materiálů mohou používat podobné suroviny, jejich výrobní technologie a vlastnosti se často výrazně liší od výrobních technologií a vlastností běžných vláken. Nová vlákna nejsou v současné době uznávána stávajícími obecnými klasifikacemi vláken v příloze I. V důsledku toho jsou inovativní druhy vláken klasifikovány pod různými názvy nebo jako „jiná“ vlákna. S ohledem na ekologickou transformaci a přechod na oběhové hospodářství by přepracované nařízení o označování textilních výrobků mělo umožnit, aby byla vlákna s charakteristickými vlastnostmi jako taková uznávána v příloze I. Očekávaný přezkum nařízení o označování textilních výrobků by měl být lépe přizpůsoben tak, aby odrážel dynamický pokrok v oblasti inovativních vláken.

3.1.2 Široká škála nových druhů vláken s charakteristickými vlastnostmi se již blíží uvedení na trh nebo bude v budoucnu na trhu dostupná. Současný proces aktualizace přílohy I je však netransparentní a pro žadatele nejistý. EHSV proto doporučuje, aby orgány EU posoudily a přezkoumaly, jak zajistit, aby byl proces aktualizace transparentnější a technicky správný.

3.2 Toleranční mez materiálového složení

3.2.1 Vzhledem k přechodu na oběhové hospodářství se v textilním průmyslu při výrobě oděvů stále více využívají recyklovaná vlákna a materiály. Stávající nařízení není zcela vhodné pro přesné označování materiálového složení vláken s recyklovaným obsahem, což brání přechodu na oběhové hospodářství. Ustanovení čl. 20 odst. 3 připouští nejvýše 3 % odchylku mezi obsahem vláken uvedeným na štítku a složením vláken zjištěným na základě úředních zkoušek. Kvůli současnému stavu technického vývoje v oblasti technologie třídění a recyklace textilu však dochází k odchylkám ve složení vláken, které někdy překračují míru tolerance ve výši 3 %. Je tomu tak proto, že zejména v případě mechanické recyklace nelze plně zajistit, aby vstupní surovina pro recyklaci neobsahovala příměsi jiných textilních materiálů. Proto je nutné prozkoumat možnost zavést v revidovaném nařízení o označování textilních výrobků vyšší toleranční mez v oblasti složení. Na základě informací od odborníků EHSV doporučuje, aby aktualizovaná úroveň činila 3–5 %. Zvýšená míra tolerance by měla zohledňovat pouze stávající omezení technologií recyklace, neměla by ospravedlňovat nedostatky při výrobě. Mírné zvýšení míry tolerance je vítaným krokem k odstranění překážek bránících zavádění recyklovaných materiálů do výroby oděvů.

3.3 Harmonizace s globálními normami a postupy

3.3.1 Harmonizace zkušebních norem

3.3.1.1 Textilní průmysl je velmi globalizovaný a často se řídí mezinárodními normami. Přezkum nařízení o označování textilních výrobků je příležitostí ke sladění metod zkoušení materiálového složení s globálními normami. V současné době jsou podle článku 19 pro zkoušení materiálového složení povoleny pouze normy EU (EN). Ve většině případů jsou normy EN velmi podobné mezinárodním normám ISO, existují však drobné rozdíly v parametrech metod, a ty vedou k rozporům mezi výsledky zkoušek ISO a EN. Vzhledem ke globálním hodnotovým řetězcům textilního průmyslu jsou v tomto odvětví široce uplatňovány a upřednostňovány normy ISO. V důsledku toho podniky častěji kontrolují výrobky určené pro evropský trh, což výrazně zvyšuje náklady. EHSV proto doporučuje, aby byly v revidovaném nařízení o označování textilních výrobků uznány normy ISO za oficiální zkušební normy. EHSV dále upozorňuje na skutečnost, že v současné době dochází k velkému pokroku v inovacích v oblasti nových metod zjišťování materiálového složení. Evropská komise by při přezkumu nařízení o označování textilních výrobků měla tento pokrok zohlednit.

⁽⁴⁾ https://euratex.eu/wp-content/uploads/EURATEX_FactsKey_Figures_2022rev-1.pdf.

⁽⁵⁾ Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady č. 768/2008/ES ze dne 9. července 2008 o společném rámci pro uvádění výrobků na trh a o zrušení rozhodnutí Rady 93/465/EHS (Úř. věst. L 218, 13.8.2008, s. 82).

3.3.2 Harmonizace s mezinárodními normami a obchodními pravidly

3.3.2.1 EHSV podporuje návrh přeměnit nařízení o označování textilních výrobků v rámec harmonizovaných norem pro řadu požadavků (klasifikace nových vláken, zkoušení materiálového složení, určování velikosti, pokyny pro péči). Tyto normy by měly mít, pokud možno, celosvětový dosah. To by vedlo k větší harmonizaci požadavků na označování jak v rámci jednotného trhu, tak v celosvětovém měřítku.

3.3.2.2 Vzhledem ke globálnímu zaměření textilního odvětví je při přezkumu nařízení o označování textilních výrobků zásadní vzít v úvahu mezinárodní sladění a spolupráci. Evropská komise by měla zajistit soudržnost se Světovou celní organizací a probíhajícím přezkumem kódů HS, ale také se závazky v oblasti uplatňování mezinárodních norem, které byly přijaty v rámci Dohody WTO o technických překážkách obchodu.

3.4 Digitální označování

3.4.1 EHSV velmi vítá záměr Evropské komise digitalizovat v revidovaném nařízení o označování textilních výrobků označování složení. Kromě toho EHSV v souvislosti s nařízením o ekodesignu udržitelných produktů vítá iniciativy v oblasti digitálního označování a komunikace se spotřebiteli, jako je digitální pas výrobku. Je však zásadní, aby Evropská komise tyto digitální iniciativy sladila, aby vznikl soudržný a účinný politický rámec.

3.4.2 V současné době nejsou fyzické štítky z mnoha důvodů tak účinné, jak by bylo žádoucí. Štítky jsou často po zakoupení výrobku odštěpeny. Text na štítcích se může po častém praní v pračce seprat. Kromě toho je výroba velkých fyzických štítků v několika různých jazycích nákladná a přispívá ke vzniku plastového odpadu. Text je malý a je přeložen do více jazyků, což také spotřebitelům ztěžuje jeho pochopení.

3.4.3 Digitální štítky by podnikům usnadnily práci a zlepšily by poskytování informací spotřebitelům tím, že by jim nabízely srozumitelný text v příslušných jazykových verzích. I nadále je však nutné poskytovat informace méně technicky zdatným spotřebitelům, ale existují různé možnosti, například poskytování informací na vyžádání v místě prodeje. Odolnost označení vyžaduje, aby se jednalo o neodstranitelný „nosič dat“ umístěný na výrobku, který zaručí snadný přístup k digitálním informacím.

3.4.4 I kdyby se Komise rozhodla ponechat některé informace na fyzických štítcích, by měl tento přístup přesto vést k celkovému významnému zmenšení velikosti štítků. EHSV podporuje názor Komise, že fyzické štítky nebo fyzické nosiče digitálních informací by se měly dát obtížněji odštíhnout. Již nyní jsou k dispozici neodírající metody označování. Metody ztížení odštíhnutí štítků by měly zaručit trvanlivost informací (např. informace vytištěné přímo na materiálu se mohou vyprat) a neměly by snižovat funkčnost výrobku (např. úplně přišití štítku na oděv by mohlo snížit jeho funkčnost).

3.4.5 Evropská komise by měla posoudit, jak lze digitální pas výrobku využít v souvislosti s digitálním štítkem podle revidovaného nařízení o označování textilních výrobků. Aby se zajistila jednotnost a usnadnilo provádění, mohl by být digitální štítek podle nařízení o označování textilních výrobků rovněž umístěn na stejném nosiči dat jako digitální pas výrobku.

3.5 Výjimka z označování pro některé druhy výrobků

3.5.1 Příloha V stávajícího nařízení o označování textilních výrobků osvobozuje od povinnosti označování 42 druhů textilních výrobků. Jedná se o malé předměty (např. pásky k hodinkám), u nichž by přidání štítku snížilo funkčnost výrobku. Přístup založený na seznamu však neposkytuje jasné pokyny ohledně toho, jak by hospodářské subjekty měly označovat výrobky, které nejsou uvedeny v příloze V, ale u nichž přidání štítku rovněž snižuje funkčnost. EHSV doporučuje, aby bylo v přezkoumaném nařízení vyjasněno, jak správně označovat výrobky (např. punčochy a ponožky), u nichž povinné označování omezuje funkčnost výrobku. Stávající přístup založený na seznamu by například mohl být nahrazen definicí výrobků, které jsou od povinného označování osvobozeny.

V Bruselu dne 12. července 2023.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Oliver RÖPKE

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Evropská strategie pro starší osoby**(průzkumné stanovisko na žádost španělského předsednictví)**

(2023/C 349/06)

Zpravodaj: **Miguel Ángel CABRA DE LUNA**Žádost španělského předsednictví dopis ze dne 8. 12. 2022
Rady

Právní základ	Článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie průzkumné stanovisko
Odpovědná sekce	Zaměstnanost, sociální věci, občanství
Přijato v sekci	21. 6. 2023
Přijato na plenárním zasedání	12. 7. 2023
Plenární zasedání č.	580
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	189/01/02

1. Závěry a doporučení

1.1 Demografickou výzvu, jíž čelí evropská společnost, je třeba řešit prostřednictvím politik, které přinesou změnu paradigmatu, zviditelní starší osoby, upustí od vize zaměřující se na péči o tyto osoby a soustředí se na posílení jejich postavení a boření ageistických přístupů. Aby bylo možné čelit současné demografické výzvě, musí být odstraněny překážky a využity příležitosti spojené se stárnutím obyvatelstva.

1.2 Starší lidé nadále čelí vysoké míře nezaměstnanosti, zvýšenému riziku diskriminace a izolace a nerovnému přístupu k důstojným příjmům, což komplikuje aktivní stárnutí. Vzhledem k tomu, že míra zaměstnanosti starších pracovníků v EU je i nadále podprůměrná, jsou zapotřebí opatření, díky nimž bude možné přizpůsobovat pracovní místa, a opatření v oblastech odborné přípravy a podpory zaměstnanosti až do oficiálního věku odchodu do důchodu.

1.3 Systémy zdravotní péče, prevence a vzdělávání v oblasti zdraví jsou klíčovými faktory pro prodloužení dlouhověkosti prožit v dobré psychické a fyzické kondici. V tomto ohledu je přístupnost – zejména pokud jde o vlastní domácnost a její okolí – rozhodujícím faktorem předcházení zraněním a zdravotním poškozením, která vedou k závislosti a zhoršení fyzického a psychického stavu a brání aktivnímu a zdravému životu⁽¹⁾.

1.4 K podpoře zdravého a aktivního stárnutí jsou nezbytné investice do výzkumu, vývoje a inovací, včetně vývoje technologií, produktů a služeb, které budou dostupné pro všechny a které nabídnou řešení pro širokou škálu potřeb starších osob.

1.5 Dne 27. ledna 2021 Evropská komise zveřejnila zelenou knihu o stárnutí. Jedním z největších nedostatků zelené knihy Komise je to, že na věk a starší osoby pohlíží prizmatem nákladů či výdajů pro společnost a přehlíží sociální a hospodářské přínosy v případě aktivnějšího začleňování starších osob, jakož i emocionální rozměr stárnutí.

1.6 Vzhledem k tomu, že dosud nebyla navržena žádná ucelená politika zabývající se otázkami stárnutí či zaměřená výhradně na starší osoby, musí EU přijmout novou evropskou strategii pro starší osoby, jejímiž základními cíli budou: ochrana všech jejich práv a jejich plné zapojení v rámci společnosti a hospodářství. Nová evropská strategie pro starší osoby přispěje k nezbytné změně přístupu, který zaujmají politiky zabývající se otázkami věku a starších osob v současnosti a v budoucnu.

⁽¹⁾ Jako příklad uvádíme francouzský plán pro předcházení pádům: *Plan antichute des personnes âgées*.

1.7 Tato strategie bude obsahovat rozpracované návrhy a opatření v oblastech, jako je rovnost a nediskriminace, genderový rozměr, práva a přístup k nim, zapojení do společnosti, zaměstnanost, vzdělávání a odborná příprava, důstojné příjmy a sociální začleňování. Členské státy také na jejím základě vypracují vnitrostátní plány obsahující konkrétní cíle a ukazatele.

1.8 EHSV vyzývá Evropskou komisi, aby novou strategii urychleně předložila do konce stávajícího funkčního období a doplnila ji zárukou pro starší osoby – po vzoru záruky pro mladé lidi či záruky pro děti –, která bude nástrojem k realizaci nové strategie.

1.9 EHSV vyzývá členské státy, aby přijaly tuto novou záruku, jež by jim umožnila využívat k financování programů na podporu starších osob různé rámce financování EU, jako je Evropský sociální fond plus, a aby učinily demografii klíčovým aspektem procesu evropského semestru a formulování doporučení pro jednotlivé země.

1.10 EHSV apeluje na Evropskou komisi a členské státy, aby neodkladně sepsaly, rozpracovaly, podepsaly, realizovaly a monitorovaly evropské prohlášení o starších osobách, které by obsahovalo závazek, že během současného funkčního období 2019–2024 bude vypracována evropská strategie pro starší osoby.

1.11 Jak je uvedeno ve stanovisku Na cestě k novému modelu péče o starší osoby: poučení z pandemie COVID-19 ⁽²⁾, EHSV požaduje, aby Evropská komise ustavila evropský rok starších osob jako symbol uznání základních práv, které starším osobám náleží, a jako vyjádření jejich přínosu společnosti.

1.12 EHSV zdůrazňuje úlohu sociálních partnerů a sociálního dialogu v souladu s autonomní rámcovou dohodou evropských sociálních partnerů o aktivním stárnutí a mezigeneračním přístupu ⁽³⁾.

1.13 EHSV vyzývá k tomu, aby byly zahájeny konzultace s organizacemi občanské společnosti, zejména s těmi, které zastupují starší osoby, s rodinnými příslušníky starších osob a profesními organizacemi, které je podporují, jakož i s organizacemi zabývajícími se rovností, zástupci osob se zdravotním postižením, poskytovatelé služeb, organizacemi sociální ekonomiky atd.

1.14 EHSV žádá, aby byla navazována partnerství veřejného a soukromého sektoru, a to jako doplňkový prostředek, který pomůže využít potenciál aktivního zapojení starších osob v oblastech, jako je kultura, vzdělávání, sport, cestovní ruch atd.

1.15 EHSV vyzývá k vytvoření evropské agentury pro starší osoby, stárnutí a demografickou výzvu, s cílem podpořit výměnu osvědčených postupů, budování technických kapacit a provádění konkrétních opatření v oblasti působnosti strategie ⁽⁴⁾.

1.16 EHSV vyzývá k tomu, aby mezi sebou členské státy koordinovaly činnost veřejných ochránců práv (ombudsmanů) starších osob a aby tato koordinace probíhala i mezi správními orgány a soukromým sektorem. Tito ochránci mohou pomáhat starším lidem při jednání s veřejnými orgány, přijímat stížnosti na diskriminaci na základě věku, zajišťovat přístup k základním službám nebo starším osobám zaručit minimální příjem ⁽⁵⁾.

1.17 Pokud jde o mezinárodní úroveň, vyzývá EHSV k přijetí úmluvy OSN o právech starších osob – po vzoru Úmluvy OSN o právech dítěte nebo Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením ⁽⁶⁾ – s cílem zajistit rovná práva i pro osoby staršího věku. Do její přípravy je nezbytné aktivně zapojit organizace občanské společnosti zastupující starší osoby a příslušné zainteresované strany.

⁽²⁾ Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Na cestě k novému modelu péče o starší osoby: poučení z pandemie COVID-19 (stanovisko z vlastní iniciativy) (Úř. věst. C 194, 12.5 2022, s. 19).

⁽³⁾ European social partners' autonomous framework agreement on active ageing and an inter-generational approach (autonomní rámcová dohoda evropských sociálních partnerů o aktivním stárnutí a mezigeneračním přístupu) (2017).

⁽⁴⁾ Friends of Europe.

⁽⁵⁾ *Current and future challenges for ombudsman institutions – Network in Focus 2019* (europa.eu).

⁽⁶⁾ Jak je uvedeno ve zprávě vysoké komisařky OSN pro lidská práva o podpoře a ochraně lidských práv starších osob z března 2022.

1.18 EHSV vítá, že bylo v rámci GŘ pro spravedlnost Evropské komise vytvořeno oddělení, které se zabývá problematikou rovnosti a předcházení diskriminaci na základě věku; vyzývá Komisi, aby vytvořila útvar, který by se věnoval problematice stárnutí a demografické výzvy, což by umožnilo koordinaci politik zaměřených na starší osoby.

1.19 Konstatuje, že stojí za zvážení, aby byla na podporu všech těchto opatření v rámci EHSV zřízena skupina ad hoc, která by prováděla iniciativy zaměřené na problematiku stárnutí obyvatelstva a demografické výzvy a příležitosti, v souladu se stanoviskem Na cestě k novému modelu péče o starší osoby: poučení z pandemie COVID-19⁽⁷⁾. Bylo by to rovněž konkrétním výrazem podpory, kterou EHSV vyjadřuje pokroku politik ve prospěch starších osob.

2. Obecné připomínky

2.1 Demografická výzva (stále větší dlouhověkost a snížená plodnost v posledních desetiletích) patří spolu se změnou klimatu a technologickou revolucí související s umělou inteligencí k ústředním problematikám, pokud jde o změny formující budoucí uspořádání ve společnosti.

2.2 Odhaduje se, že počet obyvatel zemí EU starších 65 let do roku 2050 vzroste z 90,5 milionu, jichž dosahoval na začátku roku 2019, na 129,8 milionu. Ve stejném období se v EU počet osob ve věku 75–84 let zvýší o 56,1 %, a počet osob ve věku 65–74 let vzroste o 16,6 %. Naopak osob mladších 55 let bude v EU podle odhadů v roce 2050 žít o 13,5 % méně.

2.3 Míra zaměstnanosti starších pracovníků v EU však přesto zůstává pod průměrem. V roce 2019 bylo zaměstnáno pouze 59,1 % osob ve věku 55–64 let v porovnání s 73,1 % pracovníků ve věku 20–64 let. Lidé v předdůchodovém věku (55–64 let) vykazují jednu z nejvyšších měr chudoby a sociálního vyloučení v EU.

2.4 Průměrný věk odchodu do důchodu v EU se pohybuje kolem 65 let a průměrná naděje dožití je přibližně 84 let, což znamená, že většina lidí prožije v důchodu přibližně dvacet let. Proto je nezbytné podporovat to, aby se lidé dožívali vysokého věku v dobrém zdravotním stavu.

2.5 Podle zprávy Eurobarometru o diskriminaci v EU z roku 2019 je diskriminace na základě věku spolu s diskriminací na základě pohlaví nejrozšířenější formou diskriminace v EU.

2.6 Starší lidé mají jako skupina nejvyšší riziko zdravotního postižení, neboť v důsledku stárnutí jsou lidé zdravotnímu postižení vystaveni více – 48,5 % osob se zdravotním postižením je starších 65 let.

2.7 Celkové náhradové poměry důchodů v EU činí 58 %⁽⁸⁾, avšak dle odhadů připadá v mnoha zemích 40 % bohatství a část kupní síly na starší lidi, přičemž jejich rozložení mezi ženami a muži a mezi různými příjmovými skupinami je nerovnoměrné. To znamená, že starší osoby mají značný potenciál coby spotřebitelé.

2.8 Starší spotřebitelé tvoří značnou část ekonomiky a jejich podíl na spotřebě i nadále poroste. Očekává se, že stříbrná ekonomika poroste v celé EU přibližně o 5 % ročně a v roce 2025 dosáhne 5,7 bilionu EUR⁽⁹⁾.

2.9 EU musí zavést účinné strategie, jež zohlední demografický a hospodářský rozvoj všech regionů a zároveň se budou věnovat příležitostem, které může stříbrná ekonomika nabídnout⁽¹⁰⁾.

(7) Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Na cestě k novému modelu péče o starší osoby: poučení z pandemie COVID-19 (stanovisko z vlastní iniciativy) (Úř. věst. C 194, 12.5 2022, s. 19).

(8) Eurostat.

(9) Silver Economy Study: How to stimulate the economy by hundreds of millions of Euros per year | Shaping Europe's digital future (europa.eu) (Studie o stříbrné ekonomice: Jak stimulovat ekonomiku stamiliony eur ročně | Formování digitální budoucnosti Evropy).

(10) European Commission Atlas of Demography (Demografický atlas – Evropská komise).

3. Nová politika EU v oblasti práv starších osob

3.1 V roce 2002 předložila OSN na posledním světovém shromáždění o stárnutí v Madridu mezinárodní akční plán pro problematiku stárnutí, první mezinárodní dohodu, v níž je na starší osoby nahlíženo jako na někoho, kdo se podílí na rozvoji společnosti. OSN také zřídila Otevřenou pracovní skupinu pro otázky stárnutí.

3.2 Dne 27. ledna 2021 Evropská komise zveřejnila dokument *Zelená kniha o stárnutí – Podpora mezigenerační solidarity a odpovědnosti* ⁽¹⁾, v němž položila základy budoucích politik na podporu starších osob.

3.3 V zelené knize uvádí, že zdravé a aktivní stárnutí má pozitivní dopad na trh práce, míru zaměstnanosti a systémy sociální ochrany, a tím i na růst a produktivitu hospodářství.

3.4 Zelená kniha také potvrzuje, že je nutné přijmout konkrétní a rozhodná opatření na podporu starších osob ve všech tematických oblastech politiky, avšak sama o sobě neobsahuje konkrétní program iniciativ, které by měly předložit EU a členské státy.

3.5 Nové politiky EU musí přinést změnu paradigmatu, zviditelnit starší lidi, upustit od vize zaměřující se na péči o tyto osoby a soustředit se na posílení jejich postavení a boření agestických přístupů.

4. Na cestě k evropské strategii

4.1 Zelená kniha sice byla posunem k realizaci závazků, jež byly již před dvaceti lety přijaty v Madridském plánu, ale obsahuje řadu nedostatků, které je třeba odstranit. Dosud totiž nebyla navržena žádná ucelená politika zabývající se otázkami stárnutí či zaměřená výhradně na starší osoby.

4.2 Jedním z největších nedostatků zelené knihy Komise je to, že na věk a starší osoby pohlíží prizmatem nákladů či výdajů pro společnost a přehlíží sociální a hospodářské přínosy v případě aktivnějšího začleňování starších osob. Navíc věk spojuje věk s úbytkem schopností, pasivitou a zranitelností. Aby bylo možno využít potenciál stárnutí, je třeba na věc pohlížet z hlediska lidských práv, dobrých životních podmínek a toho, jak mohou starší osoby přispět k rozvoji společnosti a ekonomiky, a nástrojů, které jim to umožní.

4.3 V průběhu posledních let byla představena a projednána řada iniciativ, které s věkem úzce souvisejí. Patří mezi ně Evropská strategie v oblasti péče, akční plán pro lidská práva a demokracii na období 2020–2024, Akční plán pro evropský pilíř sociálních práv, závazky přijaté členskými státy v souvislosti s iniciativou OSN týkající se dopadu onemocnění COVID-19 na starší osoby a různé závěry Rady EU – týkající se lidských práv, účasti a dobrých životních podmínek starších osob v éře digitalizace ⁽²⁾, začleňování problematiky stárnutí do veřejných politik ⁽³⁾ nebo oživení po skončení pandemie COVID-19 s ohledem na lidská práva ⁽⁴⁾.

4.4 Nová evropská strategie pro starší osoby přispěje k tomu, aby došlo k nezbytné změně přístupu, který zaujímají politiky zabývající se problematikou věku a starších osob v současnosti a v budoucnu. Tyto politiky musí klást důraz na příležitosti lidského, sociálního a ekonomického rázu a zlepšit možnosti občanů a možnosti účasti, neboť starší lidé mají často nevyužitý intelektuální, ekonomický a sociální kapitál. Strategie podpoří mezigenerační solidaritu a přístup založený na životním cyklu s cílem omezit výskyt problémů souvisejících s věkem a těmto problémům předcházet. Zkoriguje tak stávající přístup, který stárnutí vnímá z hlediska nákladů.

4.5 Díky strategii bude rovněž možné upevnit základní zásady iniciativ vypracovaných EU a mezinárodními organizacemi od podpisu Madridského plánu v roce 2002. Strategie zároveň navrhne konkrétní opatření a plány týkající se tvorby politik zabývajících se staršími osobami.

⁽¹⁾ COM(2021) 50 final.

⁽²⁾ Závěry Rady – Lidská práva, účast a dobré životní podmínky starších osob v éře digitalizace (2020).

⁽³⁾ Závěry Rady o začleňování problematiky stárnutí do veřejných politik (2021).

⁽⁴⁾ Závěry Rady o oživení po skončení pandemie COVID-19 s ohledem na lidská práva (2021).

4.6 Evropská strategie pro starší osoby povede ke vzniku mezigeneračního paktu založeného na respektu a solidaritě mezi generacemi, jehož hlavním cílem bude zajistit přístup ke kvalitnímu vzdělávání, a to v průběhu celého života, k důstojnému zaměstnání a k systémům sociální ochrany koncipovaným na globální úrovni⁽¹⁵⁾.

4.7 Strategie bude navíc užitečná nejen pro starší lidi, ale pro celou populaci, včetně osob, které o starší osoby pečují, a to i z hlediska přípravy mladších generací na vlastní stárnutí.

5. Pilíře nové evropské strategie pro starší osoby

5.1 Nová evropská strategie se musí zabývat výzvami, jimž čelí všichni starší lidé jako nesourodá skupina osob, a současně podporovat politická opatření, jež jsou zapotřebí k tomu, aby bylo možné využít všech příležitostí, které nabízí aktivní a zdravé stárnutí.

5.2 Měla by se opírat o politiky, které budou podporovat prevenci a předvídaní důsledků pokročilého věku a přípravu na něj, jakož i o opatření zajišťující účast a aktivní občanství, například formou celoživotního učení, zdravého stárnutí a aktivního zapojení. Jedná se o nejlepší způsob, jak minimalizovat nerovnosti související s věkem a sociální a ekonomické zátěže vyplývající ze stárnutí⁽¹⁶⁾. Strategie bude lidi motivovat k tomu, aby přijali vhodná opatření k řešení důsledků stárnutí.

5.3 V rámci této strategie by členské státy měly vypracovat své vlastní vnitrostátní plány týkající se stárnutí s konkrétními cíli a ukazateli pro měření účinnosti politik na podporu starších osob. Navrhnou také konkrétní opatření na podporu cílů a pilířů evropské strategie.

5. Rovnost a nediskriminace

5.4.1 Rovnost a nediskriminace na základě věku jsou základními zásadami, které jsou pevně zakotveny ve Smlouvách a v evropských právních předpisech. „Ageismus“ však stále přetrvává v příliš mnoha oblastech našeho života a vytváří překážky pro plné zapojení starších osob do společnosti.

5.4.2 Budoucí strategie pro starší osoby by proto měla:

5.4.2.1 posílit rovnost bez ohledu na věk jako základní zásadu a jako rozměr, který má být začleněn do všech politik EU, a podpořit přijetí směrnice Rady o provádění zásady rovného zacházení s osobami bez ohledu na náboženské vyznání nebo víru, zdravotní postižení, věk nebo sexuální orientaci⁽¹⁷⁾;

5.4.2.2 navrhnout konkrétní opatření na zvýšení povědomí o diskriminaci na základě věku, o starších osobách a jejich právech a o příležitostech, které nabízí jejich začlenění, a na podporu pozitivního obrazu staršího věku;

5.4.2.3 zajistit, aby členské státy a soudy členských států i soudy evropské důsledně a nestranně uplatňovaly směrnici o rovnosti v zaměstnání, a navrhnout pokyny pro lepší vymezení zásady rovnosti v pracovní oblasti bez ohledu na věk;

5.4.2.4 věnovat zvláštní pozornost starším ženám, které mají delší střední délku života než muži, jsou schopny zůstat aktivní po delší dobu a současně jsou více vystaveny diskriminaci nebo osamělosti;

5.4.2.5 navrhnout opatření k řešení vícenásobné diskriminace ve stáří a diskriminace z důvodu příslušnosti ke dvěma či více skupinám, mimo jiné pokud jde o potíže, s nimiž se potýkají starší osoby se zdravotním postižením, starší osoby LGBTQ+, starší osoby menšinového etnického původu nebo starší migranti;

⁽¹⁵⁾ Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Na cestě k novému modelu péče o starší osoby: poučení z pandemie COVID-19 (stanovisko z vlastní iniciativy) (Úř. věst. C 194, 12.5.2022, s.19).

⁽¹⁶⁾ Zpráva WHO o Desetiletí zdravého stárnutí (2021–2030).

⁽¹⁷⁾ Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru – Posílení rovnosti v EU (stanovisko z vlastní iniciativy) (Úř. věst. C 75, 28.2.2023, s. 56) a stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Rady o provádění zásady rovného zacházení s osobami bez ohledu na náboženské vyznání nebo víru, zdravotní postižení, věk nebo sexuální orientaci KOM(2008) 426 v konečném znění (dodatkové stanovisko) (Úř. věst. C 182, 4.8.2009, s. 19).

5.4.2.6 napravit současné vyloučení starších osob z údajů, statistik a průzkumů veřejného mínění vypracovaných veřejnými orgány včetně Eurostatu nebo Eurobarometru, zabývat se věkovými omezeními v průzkumech, rozčleněním podle věku v rámci kategorie „starších osob“ nebo nedostatkem informací o starších lidech žijících v ústavech; zajistit, aby byly shromažďovány, rozčleňovány, analyzovány, používány a šířeny údaje týkající se všech věkových a jinak definovaných skupin a aby členské státy shromažďovaly vhodné, srovnatelné a spolehlivé údaje;

5.4.2.7 zaručit, aby Agentura Evropské unie pro základní práva do své činnosti lépe začlenila aspekty diskriminace na základě věku a lidská práva starších osob.

5.5 Zapojení do společnosti

5.5.1 Aby bylo možné využít sociálních a ekonomických příležitostí, které nabízí větší začlenění starších osob, je nezbytné podpořit jejich intenzivnější zapojení, a to zejména zapojení do hospodářských činností.

5.5.2 V zájmu podpory plné aktivní účasti starších osob by nová strategie měla navrhnout konkrétní iniciativy na odpovídající úrovni kompetencí, s cílem:

5.5.2.1 zajistit přístupnost zastavěného prostředí – také pokud jde o přístupnost vlastní domácnosti – a digitálního zboží a služeb díky zavedení a monitorování právních nástrojů, jako je evropský akt o přístupnosti, směrnice o přístupnosti internetových stránek, právní předpisy o přístupnosti dopravy nebo různé povinnosti v oblasti zajištění přístupnosti vyplývající z Úmluvy OSN o právech osob se zdravotním postižením;

5.5.2.2 podporovat iniciativy a politiky, které jsou v souladu s článkem 19 Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením, s cílem zajistit nezávislý život a začlenění do společnosti v každém věku;

5.5.2.3 podporovat koncepci měst pro všechny a modely inteligentního, ekologického a inkluzivního urbanismu, které mají vyvážit rizika izolace a nechtěné osamělosti, a to jak v městských oblastech, tak na venkově. Design pro všechny, mobilita a mezilidské vztahy mají zásadní význam z hlediska společenského života;

5.5.2.4 tam, kde je to potřeba, odstranit překážky, které starší osoby vylučují z demokratických nebo ústavodárných procesů, jako jsou volby do Evropského parlamentu, neboť starší lidé představují významnou volební sílu a jsou nositeli plných práv;

5.5.2.5 odstranit „digitální propast a chudobu“ díky tomu, že budou vytvořeny iniciativy zaměřené na zlepšení infrastruktury, na ustavení podpůrných týmů a zavedení odborné přípravy za účelem zvyšování digitální gramotnosti všech věkových skupin, a budou do nich nasměrovány finanční prostředky. Současně je třeba zachovat povinnost zpřístupnit základní zboží a služby i jinak než v digitálním prostředí;

5.5.2.6 zajistit vedle veřejné dopravy i další základní služby v oblastech péče, zdraví, bydlení, kultury, volnočasových aktivit, aktivního zapojení do společenského života atd.;

5.5.2.7 podpořit doporučení Evropské komise týkající se boje proti nechtěné osamělosti a zajistit, aby v souvislosti se současnými demografickými změnami byly služby v oblasti duševního zdraví a sociální a dlouhodobé péče přístupné, cenově dostupné, integrované, aby se opíraly o komunitu a aby bylo snadné je využívat. Podporovat rovněž členské státy prostřednictvím shromažďování a předávání osvědčených postupů za pomoci nové evropské agentury pro starší osoby, stárnutí a demografickou výzvu⁽¹⁸⁾.

5.5.2.8 navrhnout opatření na ochranu práv starších spotřebitelů, neboť ti jsou v rámci evropského *acquis* považováni za zranitelné spotřebitele;

5.5.2.9 navrhnout opatření na podporu dobrovolnictví s přidanou hodnotou pro starší osoby a nabídnout starším lidem, kteří mají zájem předávat mladším generacím své pracovní zkušenosti, mentoringové programy;

⁽¹⁸⁾ Sdělení Komise o komplexním přístupu k duševnímu zdraví, COM(2023) 298 final.

5.5.2.10 investovat do výzkumu a vývoje s cílem podpořit zdravé a aktivní stárnutí, včetně vývoje technologií, výrobků a služeb dostupných pro všechny, a to za přímé účasti starších osob, tak aby bylo možné najít řešení pro širokou škálu potřeb starších osob, a propagovat sociální inovace;

5.5.2.11 pokračovat v provádění akčního plánu digitálního vzdělávání s cílem podpořit členské státy ve vytváření podmínek příznivých pro rozvoj vyspělých digitálních kapacit speciálně zaměřených na celoživotní učení⁽¹⁹⁾, a nikoli pouze na účast na trhu práce, a položit základy pro specifická opatření zacílená na starší osoby a prostředí, v němž žijí.

5.6 Zaměstnanost, vzdělávání a odborná příprava

5.6.1 Aby bylo možné čelit současné demografické výzvě, je nutné odstranit překážky a využít příležitosti k tomu, aby byly na trh práce začleňovány starší lidé a lidé, kteří si přejí pracovat i po dosažení věku odchodu do důchodu. Strategie by měla podpořit výměnu osvědčených postupů mezi členskými státy s cílem zlepšit zaměstnanost starších osob.

5.6.2 Měla by být založena na flexibilním modelu, v němž by přechod mezi učením, prací, péčí o rodinu, neaktivním obdobím/důchodem probíhal několikrát za život a v různém věku, a to i po dosažení zákonem stanoveného věku odchodu do důchodu. Pečovatelské a podpůrné služby pro všechny generace, včetně zařízení péče o děti a dlouhodobé péče, by měly být všem věkovým kategoriím, a to jak mužům, tak ženám, oporou pro aktivní zapojení do společnosti. Strategie by měla zahrnovat konkrétní opatření na podporu neformálních pečovatelských, neboť ti mají ve vztahu ke starším osobám, o které pečují, zásadní úlohu. V tomto ohledu by mohla být vypracována konkrétní doporučení pro otázky sladování pracovního a rodinného života, náhrady mezd či finanční podpory, rozmanité nabídky služeb zajišťujících výpomoc a péči o členy rodiny, dostupnosti poradenských služeb a služeb odborné přípravy atd.

5.6.3 Za tímto účelem by evropská strategie v souladu s pravomocemi členských států měla:

5.6.3.1 posoudit četnost výjimek ze směrnice o zaměstnanosti a směrnice o minimálních mzdách, které se týkají věku, navrhnout pokyny pro provádění zásad rovnosti na základě věku v zaměstnání a v případě potřeby najít jiné způsoby nebo úpravy, jakými lze zlepšit provádění těchto směrnic a předcházet diskriminaci starších osob, jež si přejí zůstat na trhu práce;

5.6.3.2 stimulovat mezigenerační mentoring prostřednictvím specializovaných programů;

5.6.3.3 v souladu s aktuálními politikami zahrnout do příštího rámce EU pro BOZP opatření proti fyzickým a psychosociálním rizikům, jako je stres a vyhoření, a věnovat se jejich prevenci;

5.6.3.4 podněcovat podnikatelského ducha starších osob přehodnocením stávajících překážek, jako je ztráta důchodových práv, usnadněním přístupu k financování, podporou inkubátorů pro mezigenerační spolupodnikání či převodů podniků přecházejících z vlastnictví starších podnikatelů⁽²⁰⁾ do vlastnictví mladších podnikatelů a podporou iniciativ realizovaných na úrovni sociální ekonomiky;

5.6.3.5 stimulovat sociální ekonomiku coby odvětví zaměřené na člověka a přínos z hlediska společnosti, neboť může starším lidem nabídnout nové pracovní a podnikatelské příležitosti⁽²¹⁾;

5.6.3.6 podporovat a zlepšovat dostupnost programů Erasmus+ a vzdělávacích technologií pro starší osoby – a plně při tom využívat jejich mezigenerační rozměr – a nabízet starším osobám vzdělávací příležitosti a akademickou mobilitu, a to i v místech, kde je přístup ke vzdělávání komplikovaný, jako jsou zařízení dlouhodobé péče. Měly by být rovněž plně využity příležitosti, které nabízejí mikrocertifikáty a digitální vzdělávací nástroje, jako jsou otevřené on-line kurzy (MOOC);

⁽¹⁹⁾ Návrh doporučení Rady o lepším poskytování digitálních dovedností v rámci vzdělávání a odborné přípravy, COM(2023) 206 final.

⁽²⁰⁾ Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Převody podniků jakožto faktor podporující udržitelné oživení a růst v odvětví malých a středních podniků (stanovisko z vlastní iniciativy) (Úř. věst. C 486, 21.12.2022, s. 9).

⁽²¹⁾ Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Na cestě k novému modelu péče o starší osoby: poučení z pandemie COVID-19 (stanovisko z vlastní iniciativy) (Úř. věst. C 194, 12.5.2022, s.19).

5.6.3.7 navrhnout opatření za účelem zlepšení finančního vzdělávání starších osob, díky čemuž by mohlo dojít k mobilizaci neaktivních zdrojů a zvýšení konkurenceschopnosti. Zvláštní pozornost by měla být věnována rozvoji dovedností starších osob, tak aby byly schopny jednat jako informovaní investoři a aby se zabránilo nevhodným finančním investicím nebo nevhodné spotřebě;

5.6.3.8 vypracovat návrhy s cílem bránit odlivu mozků všech generací, ať už mezi členskými státy nebo mimo EU, a to na základě Evropské agendy dovedností pro udržitelnou konkurenceschopnost, sociální spravedlnost a odolnost ⁽²²⁾.

5.7 Důstojný příjem a sociální začlenění

5.7.1. V roce 2019 činil v EU podíl osob v důchodu ve věku nad 65 let, které byly ohroženy chudobou, 15,1 %. V EU byl mezi lety 2010 a 2019 podíl žen starších 65 let pobírajících důchod, které byly ohroženy chudobou, o 3 až 4 procentní body vyšší než u mužů.

5.7. V zájmu nápravy této situace a minimalizace rizika chudoby a sociálního vyloučení starších osob, v souladu s výlučnými pravomocemi členských států a s přihlédnutím k úloze sociálních partnerů by strategie měla podporovat důstojný příjem starších osob tím, že navrhne iniciativy s cílem:

5.7.2.1 vytvořit penzijní systémy, jež poskytnou přiměřené důchody, aby důchodci nebyli závislí na podpoře v podobě minimálního příjmu, jak je uvedeno ve stanovisku EHSV k návrhu doporučení Rady o přiměřeném minimálním příjmu zajišťujícím aktivní začlenění ⁽²³⁾; v souladu s tím vyhodnotit společně s členskými státy možnost přijmout konvergenční opatření s cílem zajistit minimální příjem všem starším osobám a pomoci jim zůstat v zaměstnání, pokud si to přejí.

5.7.2.2 vypracovat záruku pro starší osoby, která by je chránila před chudobou a umožnila jim po 65. roce věku žít důstojný a aktivní život, včetně zvláštní podpory pro osoby starší 75/80 let, a to v závislosti na specifické situaci jednotlivých členských států;

5.7.2.3 zajistit přiměřenost důchodů v průběhu času, případně zaručit valorizaci důchodů, tak aby kopírovala vývoj životních nákladů, a s přihlédnutím ke specifickým výdajům starších osob (jako jsou výdaje na zdravotní péči, dlouhodobou péči atd.);

5.7.2.4 snížit rozdíly ve výši důchodů žen a mužů a v případě potřeby podporovat zavedení kreditů za péči v rámci systémů sociální ochrany nebo daňových systémů;

5.7.2.5 vytvořit rámec pro všeobecný přístup k důchodovým právům, a to pro muže a ženy, osoby samostatně výdělečně činné a osoby pracující v nových formách zaměstnání, jako je sociální ekonomika, osoby se zdravotním postižením (včetně osob s chráněným zaměstnáním) a osoby, které jsou z trhu práce vyloučené;

5.7.2.6 navrhnout opatření zaměřená na zvýšení informovanosti o násilí vůči starším osobám a špatnému zacházení se staršími osobami, a boj proti tomuto jednání, zejména pokud jde o starší ženy.

V Bruselu dne 12. července 2023.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Oliver RÖPKE

⁽²²⁾ COM(2020) 274 final.

⁽²³⁾ Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu doporučení Rady o přiměřeném minimálním příjmu zajišťujícím aktivní začlenění (COM(2022) 490 final – 2022/0299 (NLE)) (Úř. věst. C 184, 25.5.2023, s. 64) a doporučení Rady ze dne 30. ledna 2023 o přiměřeném minimálním příjmu zajišťujícím aktivní začlenění (Úř. věst. C 41, 3.2.2023, s. 1).

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Dekarbonizace evropského průmyslu a úloha inovací a digitalizace jako hnací síly tohoto procesu

(průzkumné stanovisko na žádost španělského předsednictví)

(2023/C 349/07)

Zpravodaj: **Andrés BARCELÓ DELGADO**

Spoluzpravodajka: **Monika SITÁROVÁ**

Žádost španělského předsednictví dopis ze dne 8. prosince 2022
Rady

Právní základ	Článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie průzkumné stanovisko
Rozhodnutí předsednictva	13. 12. 2022
Odpovědná sekce	Poradní komise pro průmyslové změny
Přijato v sekci	22. 6. 2023
Přijato na plenárním zasedání	12. 7. 2023
Plenární zasedání č.	580
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	185/3/7

1. Závěry a doporučení

- 1.1 EHSV je pevně přesvědčen, že dekarbonizace průmyslu EU musí být spojena s pokročilou digitalizací.
- 1.2 Nezbytným předpokladem plné dekarbonizace průmyslu jsou inovace, neboť četné technologie jsou prozatím ve fázi vývoje.
- 1.3 EU nemůže dekarbonizace dosáhnout bez intenzivního zapojení pracovníků a sociálního dialogu a ke splnění vytyčených cílů je nezbytné zařadit mezi nejvyšší priority programy zaměřené na změny kvalifikace a prohlubování dovedností. Sociální dialog a účast zástupců pracovníků musí být součástí těchto programů, na nichž bude záviset úspěšnost nových technologií a pracovních postupů.
- 1.4 EU musí jednak identifikovat technologie, u nichž je třeba specificky podpořit vývoj výrobních činností, a za druhé navrhnout návazná opatření.
- 1.5 V zájmu snižování těžko dekarbonizovatelných emisí v odvětvích, jako jsou cementářský průmysl a rafinerie, je třeba rozvíjet postupy zachycování, využití a ukládání uhlíku; uhlík sám může být využit jako surovina pro e-paliva.
- 1.6 Vážnou výzvu pro EU a její průmysl představuje americký zákon o snížení inflace (Inflation Reduction Act, IRA). Účinnou obranou před hrozbou rozsáhlého přemísťování průmyslových činností z EU do třetích zemí by mohl být návrh Komise týkající se průmyslu pro nulové čisté emise. Návrhy EU nicméně nesmí opomíjet sociální podmíněnost IRA.
- 1.7 Během procesu dekarbonizace potřebují průmyslové podniky veřejnou podporu (např. navýšení prahové hodnoty de minimis, revize daňových politik), současně se však musí řídit zásadami jednotného trhu.
- 1.8 EHSV poukazuje na slibný potenciál využití digitálních dvojčat v průmyslu ke zvyšování jeho výkonnosti, jež na aktuálních příkladech ilustruje stanovisko CCMI/206.

1.9 EHSV naléhavě vyzývá evropské orgány a členské státy k urychlení povolovacích postupů souvisejících s obnovitelnou energií a průmyslovými činnostmi. Dnešní zdlouhavé procedury nutné k získání různých povolení a nadměrná byrokracie totiž odrazují od nových investic.

1.10 EHSV vítá iniciativu vodíkové banky a doufá, že napomůže rozšíření vodíkové technologie obecně, a zvláště pak v odvětvích, ve kterých je obtížné snížit emise.

1.11 V zájmu vývoje nových průmyslových procesů je pak nutno dbát na řádnou údržbu stávající infrastruktury. Pro účely dekarbonizace průmyslu je třeba připravit programy specificky zaměřené na infrastrukturu.

2. Obecné připomínky

2.1 Nadcházející španělské předsednictví Rady EU požádalo EHSV o vypracování průzkumného stanoviska k tématu Dekarbonizace evropského průmyslu a úloha digitalizace a inovací jako hnací síly tohoto procesu.

2.2 EHSV již dříve vydal stanovisko k tématu dekarbonizačních technologiích se zaměřením na odvětví ETS⁽¹⁾.

2.3 Evropská společnost přijala nutné a zároveň radikální rozhodnutí dosáhnout do roku 2050 úplné dekarbonizace. Nejvážněji se to dotkne průmyslu a pro některé průmyslové činnosti bude velice obtížné se přizpůsobit této změně.

2.4 Některá odvětví vynaložila v posledních letech značné prostředky na investice a k dosažení cíle nulových čistých emisí budou nucena přistoupit k dalším, ještě radikálnějším změnám. Evropská společnost je v tomto přechodu od fosilních paliv ke klimaticky neutrální výrobě musí podpořit.

2.5 Do některých těžko dekarbonizovatelných průmyslových činností bude nutné zpracovat technologie zachycování a ukládání uhlíku (CCS). Emise CO₂ by do budoucna mohly sloužit k výrobě zboží s vysokou přidanou hodnotou.

2.6 Vzhledem ke stupni závislosti EU na třetích zemích, pokud jde o dodávky některých čistých technologií, pro ni bude extrémně náročné dosáhnout cíle 40 % obnovitelné energie do roku 2030. Evropa je do značné míry závislá na dovozu čistých technologií a jejich zavádění v EU bude zároveň třeba radikálně urychlit, chceme-li dosáhnout cílů balíčku „Fit for 55“. EU musí identifikovat technologie, u nichž je třeba specificky podpořit vývoj výrobních činností, a navrhnout návazná opatření.

2.7 Evropský průmysl je pod stálým tlakem mezinárodní konkurence, která vyžaduje rychlé reakce, nepřetržitý vývoj a přizpůsobení podnikání tak, aby byla výroba v EU i nadále zisková. Tento faktor má význam již v dnešní moderní produkci, s novými digitálními technologiemi však výrobní podniky mohou výrazně zvyšovat efektivitu a využívat zcela nové možnosti vývoje výrobků, služeb a obchodních modelů.

2.8 Nezbytným předpokladem dosažení cíle dekarbonizace je digitální transformace popsaná v Zelené dohodě pro Evropu.

2.9 Žádný cíl však nelze splnit bez lidských zdrojů. Evropská pracovní síla je vysoce kvalifikovaná k práci se současnými technologiemi, je však nutno ji přeskolit k využití příležitosti spočívající v technologiích nových, které budou vyvinuty a zavedeny v nedaleké budoucnosti.

2.10 Při vědomí obecně uznávané zásady, podle níž nikdo nemá zůstat opomenut, je třeba věnovat zvláštní pozornost místním komunitám tam, kde se nacházejí průmyslové závody, neboť v nadcházejících letech dojde ke změnám, které budou mít dopad na zaměstnanost v těchto lokalitách.

(¹) Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Úloha technologií pohlcování uhlíku při dekarbonizaci evropského průmyslu (stanovisko z vlastní iniciativy) (Úř. věst. C 486, 21.12.2022, s. 53).

3. Nové prostředí v EU i za jejími hranicemi

3.1 Evropská unie musí mezitím řešit nové výzvy plynoucí z provádění nového amerického zákona IRA ^(?), který se může stát podnětem k přemístění velké části evropských průmyslových hodnotových řetězců do USA. Platí to zvláště pro odvětví obnovitelných a nízkouhlíkových technologií. IRA přináší kombinaci grantů, daňových pobídek a úvěrových záruk ve spojení s různými sociálními a hospodářskými podmínkami. Hlavní část předpisu tvoří slevy na dani z příjmu právnických osob v celkové přibližné výši 216 miliard USD.

3. Zařazeny jsou též daňové slevy pro výrobu určenou na větrné a solární projekty. Podniky, které chtějí získat přístup k těmto výrobním slevám, musí splnit požadavky na místní podíl: železo, ocel a výrobky pro elektrárny musí být domácí výroby. Veškeré procesy výroby železa a oceli se musí odehrávat ve Spojených státech, a u výrobků se za splnění požadavku na místní podíl považuje, jestliže určitý minimální podíl celkových výrobních nákladů výrobku vzniká při těžbě, výrobě nebo zpracování v USA. Tato prahová hodnota je stanovena na 40 % a v roce 2026 bude zvýšena na 55 %.

3.3 Komise navrhla nové právní předpisy, jejichž účelem je reagovat na výzvu americké a čínské konkurence Evropské unie. EHSV k tomuto tématu připravuje stanovisko.

3.4 EHSV uznává, že návrh se ubírá správným směrem. Sotva však postačí ke splnění ambiciózního cíle a legislativní proces je třeba vylepšit.

3.5 Mezi Evropou a USA je propastný rozdíl v cenách plynu, přestože nedávno došlo v Evropě k jejich poklesu. Někteří podobně smýšlející dodavatelé přistupují k dodávkám a cenám zemního plynu optikou „nákladů příležitosti“. EU, která se již téměř vymanila ze své závislosti na ruském plynu, tak nyní vězí v ještě dražším rámci cen plynu a elektřiny. Oslabuje to konkurenceschopnost průmyslu EU i elektrifikaci.

3.6 Dekarbonizační proces zvýší poptávku po elektřině. EHSV žádá klimaticky neutrální technologii, která staví na první místo cenově dostupné dodávky bezuhlíkové energie a energetickou bezpečnost.

3.7 Evropské společnosti musí nakupovat uhlíkové certifikáty v rámci systému ETS. Ceny uhlíkových certifikátů přesahují 80 eur a přírůžka ke spotovým cenám elektřiny spojená s rostoucí cenou těchto certifikátů je přibližně 40 eur. Až na pár výjimek jiní hlavní obchodní partneři EU tento typ ceny uhlíku nemají, a proto bude pro průmysl EU do budoucna složité konkurovat ostatním na mezinárodních trzích i přes ochranu jednotného trhu pomocí mechanismu uhlíkového vyrovnání na hranicích.

3.8 Klíčem k rozvoji nových průmyslových činností v Evropě jsou dodávky cenově dostupné dekarbonizované energie. Akt o průmyslu pro nulové čisté emise bude mít v krátkodobém výhledu jen omezený dopad na ceny energie, a pokud jde o horizont dlouhodobý, to zatím nelze s jistotou říci. Ambice snížit závislost Evropy na dovozu energie a na volatilitě cen na globálním trhu se nestane přes noc. Průmysl však potřebuje okamžitá řešení ke zvládnutí cen energie, které jsou v Evropě stále vyšší než v mnoha jiných koutech světa. Průmyslový plán Zelené dohody EU bude úspěšný pouze v případě, že EU provede též reformu své energetické politiky. Musí se tak stát zejména prostřednictvím revidované směrnice o uspořádání trhu s elektřinou, která neprodleně zajistí cenově dostupnou nízkouhlíkovou elektřinu v objemu, který pokryje rostoucí potřebu spojenou s elektrifikací.

3.9 Zdá se, že EU je sevřena mezi dvěma přístupy: snaží se přibližovat USA a udržet v Evropě silnou průmyslovou základnu, zároveň však chce dodržet pravidla WTO, která jsou někdy v naprostém rozporu s americkým přístupem.

3.10 Další aktuální výzvou je v EU snaha udržet při životě jednotný trh. Jak zdůraznila Komise, flexibilita státní podpory se koncentruje ve dvou členských státech, které mají více než 70 % podíl na celkovém objemu prostředků schválených Komisí na přechodnou výjimku (v souvislosti s pandemií COVID-19 a válkou Ruska proti Ukrajině).

(?) Zákon o snížení inflace (Inflation Reduction Act) z roku 2022.

3.11 Evropské orgány a členské státy nesmí poskytovat podnikům nadměrnou státní podporu, neboť je v jejich zájmu chránit jednotný trh jako základní kámen Evropské unie. Naopak chceme-li umožnit digitalizaci malých a středních podniků a prosazovat inovace, lze uvažovat o navýšení prahových hodnot de minimis, neboť ty hospodářskou soutěž narušují jen minimálně. V celé EU je pak třeba šířit zkušenosti s centrem pro digitální inovace ⁽³⁾.

4. Úloha inovací

4.1 Klíčem, který EU umožní splnit cíle nulových čistých emisí, jsou inovace. Na trh je třeba také dostat více komerčně dostupných technologií. Inovace v podnicích jsou zásadním nástrojem zavádění nových a zelených technologií, které jsou jak technicky, tak ekonomicky životaschopné.

4.2 Na druhé straně musí být součástí širšího využití nových zelených technologií také zajištění spravedlivého trhu pro „skutečné a spolehlivé zelené zboží“, a to pomocí veřejných zakázek.

4. Evropa nemá dostatek surovin, navrhované nařízení o kritických surovinách však bude prosazovat domácí výrobu recyklovaných surovin pro průmysl. Průmysl EU má hlavní konkurenční výhodu ve svých technických schopnostech a vysoce kvalifikované pracovní síle, díky čemuž může být lídrem na světových trzích.

4.4 Proti této konkurenční výhodě nyní stojí třetí země, neboť jediným způsobem, jak si udržet vedoucí postavení, je ochrana inovací, kdy je třeba najít rovnováhu mezi ochranou životního prostředí, lidí a inovací a urychlením regulačního povolování nejen ve „zvláštních oblastech“, jak se uvádí v návrhu Komise, nýbrž i jinde. Existují příklady zjevně nedůvodných průtahů při povolování nových průmyslových zařízení.

4.5 Páteří evropské výroby jsou malé a střední podniky, a proto je třeba právě jim věnovat při prosazování dekarbonizace zvláštní pozornost formou specifických programů na podporu účinných inovací a digitalizace.

4.6 Vzhledem k tomu, že dekarbonizace bude vyžadovat obrovské investice, navrhuje EHSV orgánům EU, aby tento proces náležitě podpořily z prostředků Fondu pro spravedlivou transformaci i nástroje NextGenerationEU.

4.7 Současná infrastruktura nepostačuje k potřebným změnám průmyslu a společnosti a EHSV naléhavě vyzývá veřejné orgány, aby zahájily program zachování a zlepšení infrastruktury potřebné k hladkému zavedení nových technologií.

4.8 K dekarbonizaci těžko dekarbonizovatelných průmyslových odvětví, která nelze plně elektrifikovat, se nejlepší volbou zdá vodík. Nedávno představená iniciativa vodíkové banky EU by pomohla potřebnému zavedení této technologie jak z hlediska kvantity, tak ceny. Velice užitečné jsou zde některé regionální zkušenosti s inovacemi s využitím vodíku, neboť spojují velké podniky, výzkumná střediska, vysoké školy a malé a střední podniky.

5. Úloha digitalizace

5.1 K dekarbonizaci evropského průmyslu výrazně přispívají také digitalizace a inovace. Platí ostatně, že v průmyslu, kde se digitální technologie protínají s fyzickou výrobou zboží, lze hovořit o klíčových aktérech digitální transformace a dekarbonizace průmyslu, neboť se tím otevírá cesta k modernizaci průmyslových procesů, výrobků i obchodních modelů, a to vše příznivě ovlivňuje produktivitu.

5.2 Technologie jako snímače, komunikace mezi stroji, analýza dat a robotika vytvářejí příležitosti pro výrobní podniky. Díky optimalizaci a automatizaci výroby pomocí nových technologií mohou být evropské podniky schopny konkurovat zemím, které mají tradičně nižší výrobní náklady.

⁽³⁾ <https://european-digital-innovation-hubs.ec.europa.eu/>.

5.3 Mnohá odvětví jsou již výrazně automatizována a digitální technologie na ně mají další dopady. Příkladem je inteligentní robotika při montáži, počítačové řízení procesů v chemickém průmyslu nebo využití 3D tisku k výrobě součástek a náhradních dílů. Druhá vlna digitální transformace, jejíž hybnými silami jsou umělá inteligence, průmyslový internet věcí a data velkého objemu, bude pravděpodobně razantnější a může způsobit nerovnosti mezi podniky i mezi regiony EU.

5.4 Pomocí snímačů lze monitorovat a optimalizovat výrobu, např. soustavným sledováním využití výrobních zařízení, energie na vstupu, potřeby surovin a náhradních dílů, kvality výroby a emisí. Analýza shromážděných dat může podniku pomoci zjistit, které procesy běží optimálně a které je možné zlepšit. Lze také vypočítat jejich klimatickou stopu.

5.5 Digitalizace skýtá ohromný potenciál, pokud jde o snižování klimatického dopadu průmyslu. K tomu však je nutné učinit klimatické hledisko součástí digitalizace a nakládání s daty.

6. Změna kvalifikace a prohlubování dovedností

6.1 Na ekologickou a digitální transformaci je nutno nahlížet jako na příležitost k vytvoření a podpoře vysoce kvalitních pracovních míst. Zároveň je třeba usilovat v průmyslu o rozmanitost, zejména hledáním talentovaných žen, prosazováním otevřenosti vůči kvalifikovaným pracovníkům ze třetích zemí a intenzivní snahou o zvýšení atraktivity průmyslu pro mladé lidi.

6.2 Evropská komise představila rozsáhlý katalog iniciativ vypracovaných v rámci Evropské agendy dovedností, včetně Evropského paktu pro dovednosti a Evropského roku dovedností 2023. Budou vznikat a rozšiřovat se partnerství v oblasti dovedností. Nové akademie průmyslu pro nulové čisté emise podpoří programy zaměřené na změnu kvalifikace a prohlubování dovedností v odvětvích strategického významu pro ekologickou transformaci. Další finanční prostředky na podporu cílů v oblasti dovedností by měly proudit ze státní podpory a významných projektů společného evropského zájmu. Evropská agenda dovedností má také již podporu ve výši 64,5 mld. EUR z rozpočtu EU a nástroje NextGenerationEU. Velice slibné jsou některé současné projekty v rámci programu Erasmus+, jako je ESSA (*).

6.3 Klíčovým předpokladem řádného zavedení nových technologií je sociální dialog, jenž také usnadní přijetí budoucích změn pracovních procesů ze strany společnosti i pracovníků.

6.4 K maximálnímu využití digitálních technologií ve výrobě je nicméně zapotřebí zaměřit se nejen na technologie, nýbrž uvažovat spíše o podnikání a organizaci jako celku. Má-li být digitalizace zvladatelná, je třeba digitální strategie a akční plány.

6.5 Výzva spočívá v tom, jak díky digitální transformaci dosáhnout sociálního pokroku, aniž by kdokoli zůstal opomenut. Pracovníci musí být schopni předvídat důsledky nového technologického vývoje a působit na rozhodování zaměstnavatelů využitím lepšího práva na účast. O důsledcích digitálních technologií je třeba diskutovat a společným jednáním dospět k řešením na všech úrovních: v podnicích, odvětvích, členských státech i Evropské unii.

6.6 Pracovní síly v EU je třeba náležitě vybavit novými kvalifikacemi a prohloubit jejich dovednosti tak, aby měly nové dovednosti potřebné ke zvládnutí požadavků spojených s novými pracovními místy. Současné dovednosti musí být v rámci sociálního dialogu posouzeny z hlediska jejich přínosu pro budoucí rozvoj.

6.7 Udržování živého a účinného sociálního dialogu bezesporu přispěje k lepšímu zavádění a přijetí nových technologií s co nejnižšími sociálními náklady.

V Bruselu dne 12. července 2023.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Oliver RÖPKE

(*) <https://www.estep.eu/essa/>.

**Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k dekarbonizaci rybářského loďstva
(průzkumné stanovisko na žádost španělského předsednictví)**

(2023/C 349/08)

Zpravodaj: **Javier GARAT PÉREZ**

Žádost o vypracování stanoviska	dopis španělského předsednictví Rady, 30. 1. 2023
Právní základ	Článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Zemědělství, rozvoj venkova, životní prostředí
Přijato v sekci	28. 6. 2023
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	38/6/1
Přijato na plenárním zasedání	12. 7. 2023
Plenární zasedání č.	580
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	155/0/0

1. Závěry a doporučení

1.1 EHSV vítá strategii pro energetickou transformaci odvětví rybolovu a akvakultury v EU⁽¹⁾. EHSV uznává, že je nezbytné snížit emise CO₂, a plně souhlasí s tím, že je třeba hledat udržitelné, obnovitelné a z ekonomického hlediska životaschopné energetické alternativy a snížit energetickou závislost na třetích zemích. EHSV vyzývá společnost, podniky a zejména odvětví rybolovu, aby přispěly k dosažení klimatické neutrality do roku 2050.

1.2 EHSV připomíná, že odvětví rybolovu je součástí řešení ke zmírnění dopadů změny klimatu: rybáři poskytují jednu z nejzdravějších živočišných bílkovin zatíženou jednou z nejnižších uhlíkových stop. Podle údajů konference UNCTAD by emise z tohoto odvětví měly v roce 2023 představovat 0,1 % až 0,5 % celosvětových emisí. Konkrétně evropské loďstvo od roku 1990 snížilo své emise o 50 %⁽²⁾. Proto má toto odvětví pro naši společnost klíčový strategický význam a je zásadní z hlediska zásobování obyvatelstva a podpory zdravé stravy. S ohledem na výše uvedené EHSV vyzývá k pokračování v úsilí o zvýšení energetické účinnosti a snížení emisí.

1.3 EHSV požaduje vhodný a realistický harmonogram dekarbonizace, ve kterém technologický, logistický a legislativní vývoj půjdou ruku v ruce. V opačném případě dojde k nepřiměřenému nárůstu nákladů (které nebude možné přenést do prodejních cen ryb, protože tím by se z nich stal luxusní produkt), k obchodním ztrátám, nejistotě a nezaměstnanosti. Náklady na transformaci by neměly být pro podnikatele a pracovníky v různých námořních odvětvích neúnosné a nikdo by v této souvislosti neměl být opomíjen.

1.4 EHSV uznává, že největší výzvou pro odvětví rybolovu je rozvoj a celosvětová dostupnost alternativních a inovativních ekologických technologií, nových paliv a uhlíkově neutrálních zdrojů energie. Rozvoj těchto paliv a nezbytné infrastruktury je zásadní pro to, aby se dekarbonizace stala skutečností. EHSV považuje za přechodné řešení hybridizaci, i když ta neznamená okamžité ukončení používání fosilních paliv.

1.5 EHSV zdůrazňuje, že evropské a vnitrostátní správní orgány mohou k tomu, aby čelily výzvám v oblasti klimatu, využívat celou paletu energetických řešení. V současné době je 100 % rybářských plavidel poháněno naftou. Podle odborníků jsou v krátkodobém horizontu pro odvětví rybolovu nejschůdnější alternativou za účelem odklonu od fosilních

⁽¹⁾ COM(2023) 100 final.

⁽²⁾ Viz roční údaje o emisích zasílané každoročně Evropskou komisí Rámcové úmluvě Organizace spojených národů o změně klimatu (Kjótský protokol) v souladu s pokyny stanovenými IPCC, které určují vývoj emisí v letech 1990 až 2020 v tunách CO₂, CH₄ a N₂O pro odvětví rybolovu EU (srov. tabulky 1.A(a)s4, 3s1 a 3s2, 1.A(a)s3, 1.D).

paliv obnovitelná nízkouhlíková paliva, jež se nevyrobí z rostlin, ačkoli dnes jsou jejich ceny oproti cenám nafty téměř dvojnásobné a jsou zatím stále málo dostupná. Vzhledem k tomu, že letectví se vydalo svou cestou (cestou výroby udržitelných leteckých paliv) a že jiné technologie, například technologie založené na vodíku či elektrické energii, se spíše než do rybářských plavidel hodí k využití v odvětvích, jako je pozemní a námořní doprava, žádá EHSV, aby byl vyslán jasný politický signál, na jehož základě budou mít rybářská plavidla prioritu před ostatními odvětvími, pokud jde o poskytování těchto náhradních paliv. EHSV zdůrazňuje, že dokud nebudou tato alternativní paliva vyvinuta, nelze dosáhnout ambiciózních cílů stanovených jak v Zelené dohodě pro Evropu, tak v balíčku „Fit for 55“. ⁽³⁾

1.6 EHSV se domnívá, že obrovské náklady na dekarbonizaci odvětví, které je obtížné elektrifikovat, jako je tomu v případě odvětví rybolovu, dalece přesahují rámec evropských finančních prostředků. Výzvou bude, jak zachovat odvětví rybolovu a jeho příspěvek k potravinovému zabezpečení. Je nezbytné mít k dispozici institucionální podporu a cílená opatření v oblasti financování a poskytování úvěrů, která se dostanou ke všem členským státům a jejich loďstvům. V této souvislosti je EHSV znepokojen současnými omezeními Evropského námořního, rybářského a akvakulturního fondu (ENRAF), který, jak uznává sama Komise, neslouží k uskutečnění této transformace. EHSV dále vyzývá, aby byly za účelem pokrytí těchto nákladů prozkoumány další zdroje financování, jako je Evropská investiční banka, využity příjmy z cel týkajících se uhlíkového vyrovnání na hranicích a mobilizovány zdroje související se zdaněním energie, které by byly přeměrovány do odvětví rybolovu. EHSV připomíná, že průměrné stáří loďstva v Evropě je 31,5 roku ⁽⁴⁾, a vyzývá Evropskou komisi, aby navrhla fond pro mimořádné situace, který by urychlil dekarbonizaci. Výbor rovněž požaduje větší komplementaritu mezi stávajícími politikami a fondem soudržnosti a fondem regionálního rozvoje, což by napomohlo řádnému nasměrování finančních prostředků a zabránilo konkurenci mezi regiony.

1.7 EHSV konstatuje, že jakákoli změna zdroje energie bude vyžadovat nová plavidla se zcela novým designem a s větší kapacitou na palubě („hrubá prostornost“), aby bylo možné umístit zde nová strojní zařízení. Definice a omezení rybolovné kapacity stanovené ve společné rybářské politice však tento pokrok ztěžují. EHSV proto vyzývá Evropskou komisi, aby přezkoumala definici rybolovné kapacity, aby bylo možné zavést nové technologie související s energetickou transformací.

1.8 EHSV žádá, aby EU nezávěděla daně z pohonných hmot (nafty) používaných pro rybolovné činnosti, dokud nebudou komerčně dostupné nové technologie pohonu a dokud legislativní rámec neumožní jejich modernizaci, instalaci a používání.

1.9 EHSV oceňuje návrh Komise na vytvoření nového multilaterálního partnerství pro energetickou transformaci. EHSV považuje za nezbytné konzultovat nejen odvětví rybolovu, ale také odbory sdružující pracovníky, technické odborníky, loděnice, inženýry a přístavy s cílem nalézt konkrétní, praktická a udržitelná řešení. EHSV vyzývá k vypracování komplexního plánu na konsolidaci evropské kapacity pro stavbu rybářských plavidel šetrných k životnímu prostředí, který by měl zahrnovat zvláště příznivý daňový režim pro loděnice.

1.10 EHSV vyzývá zejména k podpoře pilotních projektů v oblasti nových zdrojů energie, k vytvoření inovativních hodnotových řetězců námořního průmyslu, k přiblížení nových neznámých technologií uživatelům, k vytvoření udržitelných pracovních míst prostřednictvím rozvoje nové průmyslové činnosti a k posílení oběhového hospodářství. EHSV dále požaduje, aby byly přiděleny zdroje na prohlubování dovedností posádek za účelem bezpečného a účinného zvládnutí nových technologií na palubě. Jediný způsob, jak spravedlivě čelit dopadům transformace, je zabránit tomu, aby nepřiměřeně zatížily pracovníky nebo podniky.

1.11 EHSV by si přál využít příležitost, jež skýtá toto průzkumné stanovisko, a zasadit problematiku dekarbonizace do širšího strategického rámce. Závěrečný oddíl nastiňuje vizi budoucnosti udržitelného odvětví rybolovu v EU, která by měla být vodítkem pro budoucí práci Výboru.

2. Souvislosti

2.1 Dne 21. února 2023 zveřejnila Evropská komise strategii pro energetickou transformaci odvětví rybolovu a akvakultury v EU. Strategie ukazuje, že je třeba co nejrychleji snížit závislost na fosilních palivech a přejít na obnovitelné a nízkouhlíkové zdroje energie, což je v souladu s ambicí Zelené dohody pro Evropu dosáhnout do roku 2050 v EU klimatické neutrality.

⁽³⁾ Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o využívání obnovitelných a nízkouhlíkových paliv v námořní dopravě a o změně směrnice 2009/16/ES [COM(2021) 562 final – 2021/0210 (COD)] (Úř. věst. C 152, 6.4.2022, s. 145).

⁽⁴⁾ https://oceans-and-fisheries.ec.europa.eu/facts-and-figures/facts-and-figures-common-fisheries-policy/fishing-fleet_en.

2.2 Komise konstatuje, že energie je jednou z hlavních složek nákladů na provoz v odvětví rybolovu a akvakultury v EU. Zvýšení cen energií vedlo k tomu, že se ceny lodní motorové nafty v roce 2022 ve srovnání s průměrnými cenami v roce 2021 více než zdvojnásobily, v důsledku čehož se ekonomická životaschopnost loďstva EU a jejich akvakulturních činností dostala pod ohromný tlak. V této souvislosti by přibližně 40 % pobřežního loďstva, 66 % loďstva provádějícího rybolov na volném moři a 87 % loďstva provádějícího rybolov ve vzdálených vodách nebylo s ohledem na ceny energií na úrovni roku 2022 ziskových. V důsledku toho se velká část odvětví rybolovu a akvakultury musela v zájmu pokračování v činnosti spoléhat na finanční podporu poskytovanou členskými státy EU a na finanční nástroje zpřístupněné na úrovni EU.

2.3 Evropská komise v této souvislosti zdůrazňuje strukturální zranitelnost odvětví rybolovu a akvakultury v EU. Aby se tato situace změnila, navrhuje sdělení několik směrů činnosti:

- inovativní technologie a postupy pro energetickou transformaci,
- regulační a finanční rámec pro rybolov uzpůsobený pro energetickou transformaci,
- identifikace a řešení výzev a překážek energetické transformace,
- umožnění energetické transformace odvětví rybolovu: vytvoření platform a vypracování studií.

3. Obecné připomínky

Emise

3.1 EHSV se připojuje k závazku dosáhnout do roku 2050 neutrální uhlíkové stopy a zdůrazňuje, že je třeba urychlit energetickou transformaci a dekarbonizaci odvětví rybolovu. Tato transformace musí být vyvážená, aby náklady na přizpůsobení byly rozděleny mezi všechny provozovatele způsobem, který nenaruší provozuschopnost. Kromě toho musí být únosná a musí zohledňovat specifické vlastnosti loďstva (zejména velikost a provoz plavidla), aby produkční struktura byla schopna převzít nové technologie pro zavádění nových metod pohonu.

3.2 Zatímco emise skleníkových plynů z odvětví námořní dopravy se v posledních letech celosvětově zvýšily, emise z rybářského loďstva EU se díky lepší energetické účinnosti (viz příklady v odstavcích 4.11 a 4.12) a menší velikosti loďstva snížily až o 50 %⁽⁵⁾. Pokud jde o posledně uvedený bod, navzdory rozšíření EU činil v roce 2020 počet plavidel EU 73 716⁽⁶⁾ oproti 103 834 v roce 1996, což znamená snížení počtu rybářských plavidel za 25 let o 30 000, přičemž pouze 56 111 plavidel je aktivních (75 % má méně než 12 metrů). V porovnání s celosvětovými počty se evropské počty zdají ještě menší, neboť na celém světě bylo v roce 2020 odhadem 4,1 milionu rybářských plavidel⁽⁷⁾. Odhaduje se, že největší rybářské loďstvo na světě má Čína s 564 000 plavidly. Pokud jde o produkci rybolovu, v roce 2020 představovala Čína téměř 15 % celosvětových úlovků, zatímco v případě EU jsou to 4 %. S ohledem na výše uvedené je nanejvýš důležité zachovat moderní a konkurenceschopné evropské rybářské loďstvo.

3.3 EHSV má za to, že pro posouzení pokroku v oblasti snižování emisí CO₂ vyprodukovaných loďstvem je nezbytné stanovit výchozí referenční rok, který toto odvětví nebude penalizovat, bude uznáním jeho úsilí a nadále jej bude posunovat směrem k neutralitě. EHSV uznává, že loďstvo EU dosáhlo na cestě ke klimatické neutralitě od roku 1990 pokroku. Domnívá se proto, že stanovení roku 2005 nebo roku 2008 jako referenčního roku pro snížení emisí v odvětví rybolovu by znamenalo, že dosažený pokrok jednoduše nebude uznán, a vzhledem ke specifickým vlastnostem a omezením, kterými se odvětví rybolovu vyznačuje, by to také znamenalo jeho penalizaci.

Přechod na obnovitelné a bezuhlíkové nebo nízkouhlíkové zdroje energie

3.4 Odvětví rybolovu je plně závislé na fosilních palivech, což znamená, že zvažování veškerých řešení je třeba zasadit do střednědobého až dlouhodobého horizontu. Nicméně vzhledem k tomu, že je nezbytné bojovat proti změně klimatu, je třeba řešení pro odvětví rybolovu začít hledat urychleně, a to za využití technologického pokroku v jiných odvětvích a s podporou fondů pro mimořádné situace, které urychlí dekarbonizaci.

3.5 EHSV klade důraz na krátkodobá realističtější opatření v podobě smíšených řešení, jako je zavádění hybridních motorů, využívání stávajících technologií v oblasti obnovitelných zdrojů energie coby doplňku nebo podpory (solární, větrná, elektrická energie) a využívání pokročilých alternativních paliv (která se nevyrobují z potravinářských a krmných plodin).

⁽⁵⁾ <https://ebcd.org/wp-content/uploads/2021/11/Je%CC%81ro%CC%82me-UAPF.pptx>.

⁽⁶⁾ <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/bba413d1-484c-11ed-92ed-01aa75ed71a1>.

⁽⁷⁾ <https://www.fao.org/3/cc0461en/online/sofia/2022/capture-fisheries-production.html>.

3.6 EHSV vyzdvihuje obnovitelná nízkouhlíková paliva, neboť ta jsou slučitelná s konvenčními spalovacími motory a se stávajícími systémy dodávek a jejich výrobou. Kromě toho mohou být distribuovány pomocí stávajících průmyslových zařízení, jako jsou rafinerie. Zvyšují také energetickou nezávislost Evropy, neboť k jejich výrobě se používají domácí suroviny, na rozdíl od ropy nebo nerostů potřebných pro výrobu baterií. Tato paliva rovněž skýtají velké příležitosti pro tvorbu pracovních míst a průmyslového bohatství a jejich úloha může mít zásadní význam pro oživení evropského hospodářství. Je však třeba mít na paměti, že obnovitelná nízkouhlíková paliva jsou dnes dražší než motorová nafta a jsou zatím stále málo dostupná.

3.7 EHSV zdůrazňuje, že některé z nových alternativních zdrojů pohonu, jako je elektřina, se zdrazily před nevyprovokovanou ruskou invazí na Ukrajinu. EU proto musí mít na paměti, že přechod od fosilních paliv k jiným obnovitelným zdrojům energie ne vždy povede ke snížení nákladů.

Potřeba obnovy loďstva a vhodné mechanismy financování

3.8 Kromě toho, že je nutné odstranit mezery v technologických znalostech a inovacích, je limitujícím faktorem na straně současného evropského rybářského loďstva průměrné stáří plavidel, které přesahuje 30 let. V důsledku toho většina možných investic do modernizace pro společnosti, jež plavidla vlastní, nepřichází v úvahu. EHSV se domnívá, že pouhá výměna motoru není u takto starých plavidel dostatečná ani proveditelná. Proto je nezbytné přijmout plán obnovy loďstva Unie, který umožní dokončit proces přechodu na udržitelný rybolov prostřednictvím moderních plavidel 21. století. Tato strategie by rovněž pomohla zlepšit socioekonomické vyhlídky loďstva.

3.9 EHSV vítá návrh Komise vypracovat zvláštní příručku a databázi ohledně financování a finančních nástrojů EU pro energetickou transformaci. Program EU Horizont Evropa však v současné době nemá zvláštní výzvu pro rybolov. Kromě toho existují v rámci nového fondu ENRAF výrazná omezení financování, neboť tento fond poskytuje pouze nízkou míru podpory pro investice do loďstva a dotace jsou podmíněny velikostí plavidel (např. opatření na financování výměny motorů jsou omezena na plavidla o délce nižší než 24 m). Financování je navíc do značné míry podmíněno faktory, jako je rovnováha loďstva, neexistence závažného porušení předpisů a rybolovná kapacita, která však bohužel stále není měřena správným způsobem. S ohledem na výše uvedené považuje EHSV za nezbytné vytvořit zvláštní fond a úvěrové linky pro modernizaci a obnovu loďstva.

Překážky pro energetickou transformaci

3.10 Alternativní zdroje energie zpravidla vyžadují více prostoru a představují další riziko z hlediska bezpečnosti na palubě. Na rozdíl od odvětví lodní dopravy však odvětví rybolovu v EU musí dodržovat kapacitní omezení, pokud jde o hrubou prostornost (prostor), což plavidlům ještě více ztěžuje instalaci nových technologií a provádění investic. V tomto ohledu nutno poznamenat, že používání některých dekarbonizačních technologií na plavidlech provozujících drobný rybolov je ještě obtížnější.

3.11 EHSV zdůrazňuje, že nevhodná definice rybolovné kapacity v rámci společné rybářské politiky (SRP) obecně ztěžuje nejen modernizaci loďstva, pokud jde o zavádění nových technologií, ale také zlepšení v sociální oblasti a v oblasti bezpečnosti. Prostor na palubě určený pro kuchyni, kabiny, toalety nebo rekreační zóny, který nemá nic společného s kapacitou pro lov nebo skladování ryb, se nyní započítává pro účely rybolovné kapacity. SRP je v jasném rozporu s požadavky stanovenými v právních předpisech v sociální oblasti⁽⁸⁾, jako je Úmluva MOP o práci v odvětví rybolovu C188.

3.12 EHSV se domnívá, že strategie pro energetickou transformaci by měla tyto faktory zohlednit a v důsledku toho navrhnout revizi opatření týkajících se kapacity s cílem umožnit zavádění nových technologií a modernizaci loďstva. Novými opatřeními, která by mohla být použita, jsou „čistá prostornost“ nebo vzorce používané v Norsku a na Islandu, které z výpočtu vylučují zóny určené pro volný čas a odpočinek pracovníků na základě faktorů, jako je přidělená kvóta nebo velikost plavidla. Díky této revizi by navíc bylo snazší zahrnout zlepšení týkající se obyvatelnosti, která jsou nezbytná k ztraktivnosti tohoto odvětví pro mladé pracovníky, vyřešení generační propasti a k usnadnění vstupu žen do odvětví rybolovu.

⁽⁸⁾ Studie sociálního dopadu omezení hrubé prostornosti a pohonu a možných alternativ provedená v rámci projektu v oblasti sociálního dialogu.

Zdanění tradičních paliv

3.13 Vzhledem k tomu, že vypořádat se s novou stavbou bude pro vlastníky plavidel z EU představovat ekonomické riziko, vyzývá EHSV k přijetí politik, které společně s vlastníky plavidla poskytnou právní jistotu. Je proto důležité zmrazit zavádění nových daní z tradičních rybářských paliv (nafty), dokud nebudou komerčně dostupné nové technologie pohonu a paliva a nebudou zcela konsolidovány legislativní rámce pro řešení nezbytných obnov; v opačném případě by došlo jen k penalizaci odvětví.

Partnerství pro energetickou transformaci v odvětví rybolovu a akvakultury v EU

3.14 Odvětví nemá k dispozici pokyny, a to ani od poskytovatelů technologií ani od odpovědných politiků, pokud jde o to, jakým směrem by se mělo ubírat, pokud jde o dekarbonizaci. EHSV proto vítá iniciativu Komise, jejímž cílem je zřídit skupinu odborníků, která by poskytovala poradenství ohledně různých dostupných alternativ, budoucího pokroku, trhu atd. Bylo by obzvláště důležité identifikovat nejvhodnější technologie pro každý segment loďstva a každý region, přičemž může být nezbytné kombinovat různé zdroje energie. Kromě toho bude užitečné provádět informační a osvětové kampaně zaměřené na řetězec námořního průmyslu s cílem podpořit dekarbonizaci.

Modrá ekonomika

3.15 Modrá ekonomika zahrnuje všechny hospodářské činnosti, které jsou závislé na moři. Různá odvětví, která tvoří modrou ekonomiku, jsou vzájemně provázána (rybolov, biotechnologie, lodní doprava, námořní doprava, akvakultura, loděnice, dodavatelský řetězec, logistika a doprava), neboť jsou založena na společných kompetencích a sdílené infrastruktuře (přístavy, logistické sítě a elektrické rozvodné sítě) a na udržitelném využívání mořských zdrojů. EHSV zdůrazňuje, že je zapotřebí ucelená strategie dekarbonizace, která bude usilovat o součinnost mezi různými články řetězce. EHSV dále požaduje odpovídající lidské zdroje a dovednosti pro navrhování designu, stavbu a obsluhu moderních plavidel. Je naprosto nutné přilákat kvalifikovanou pracovní sílu.

4. Konkrétní připomínky

Pokročilá paliva

4.1 EHSV zdůrazňuje obrovský potenciál, který pokročilá paliva, jež se nevyrábějí z potravinářských a krmných plodin, představují v oblasti oběhového hospodářství, boje proti vyhlášení pobřežních venkovských oblastí a samozřejmě posílení energetické nezávislosti EU. Čisté emise CO₂ z takovýchto alternativních paliv mohou být při spalování v motorech – v případě, že jsou vyrobeny s využitím elektrické energie – až nulové, což je v souladu se stanovenými cíli EU v oblasti neutrality.

4.2 Komise z různých důvodů omezuje využívání biopaliv vyráběných z rostlin, jemuž EHSV v několika svých stanoviscích vyjádřil podporu. Neexistuje však jasná strategie rozvoje a zavádění alternativních paliv, ačkoliv by taková strategie byla důležitá, a to nejen pro odvětví rybolovu, ale i pro jiná odvětví. Nebyly stanoveny ani priority v souvislosti s tím, která z odvětví, jež lze jen obtížně dekarbonizovat (k nim patří i rybolovné odvětví), budou mít k těmto palivům přednostní přístup. To odvětví rybolovu ztěžuje úsilí o co nejrychlejší pokrok v dekarbonizaci. EHSV poukazuje na to, že obnovitelná nízkouhlíková paliva jsou na této cestě směrem k dekarbonizaci odvětví, která je obtížně elektrifikovat, jako je rybolov, volbou zdravého rozumu. Pokročilá alternativní paliva, jež se nevyrábějí z potravinářských a krmných plodin, budou dražší kvůli nedostatku a náročnějším technologiím. Proto je třeba překlenout cenový rozdíl mezi fosilními a alternativními palivy a zajistit, aby čistší paliva byla cenově přístupnější a široce dostupná, jak ESHV uvedl již v minulosti⁽⁹⁾.

4.3 EHSV zdůrazňuje, že současná bionafta pochází z úrody (palmového, řepkového, sójového a slunečnicového oleje), která by nevedla k úplné dekarbonizaci; kromě toho není k dispozici dostatek surovin. Řešením (jež dosud není k dispozici) by bylo míchat stávající motorovou naftu se stále větším množstvím elektronafty, což je syntetické palivo vyrobené ze zeleného vodíku z elektrolýzy a zachyceného CO₂. Tato e-paliva se vyrábějí z oxidu uhličitého, který byl předtím zachycen z atmosféry nebo z průmyslových procesů, jež produkují CO₂, a to před jeho vypuštěním.

⁽⁹⁾ Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o využívání obnovitelných a nízkouhlíkových paliv v námořní dopravě a o změně směrnice 2009/16/ES [COM(2021) 562 final – 2021/0210 (COD)] (Úř. věst. C 152, 6.4.2022, s. 145).

4.4 Zpočátku nebudou udržitelná pokročilá paliva vyráběna v dostatečném množství, aby uspokojila poptávku odvětví rybolovu. Odhaduje se, že v roce 2050 se bude na celém světě vyrábět 50 milionů tun (námořní doprava nyní spotřebovává přibližně 300 Mt a těžká silniční doprava přibližně 900 Mt). Očekává se však, že do té doby budou nákladní vozidla elektrifikována, díky čemuž by celkové množství mohlo být využito v námořní oblasti. V roce 2020 spotřebovalo odvětví rybolovu v Evropě přibližně 1,9 miliardy litrů lodní motorové nafty. Je třeba přijmout politická rozhodnutí, která zajistí, že k takovému stanovení priorit dojde.

4.5 EHSV proto vyzývá k urychlení vývoje a výroby pokročilých paliv, která nebudou vyráběna z potravinářských a krmných plodin⁽¹⁰⁾, a k tomu, aby byla přijata jasná politická rozhodnutí, jež rybářským plavidlům udělí přednostní přístup k těmto pokročilým palivům, a to za přijatelnou cenu.

Alternativy k dekarbonizaci: alternativní pohonné systémy

4.6 Po celém světě byly realizovány různé iniciativy v oblasti energetiky; většinu z nich však představují pilotní projekty, které provází řada problémů, pokud jde o jejich zavedení a používání v odvětví rybolovu. Další výzvou, kterou je třeba překonat, je nutnost vytvořit v Evropě a v rybářských přístavech ve třetích zemích infrastrukturu za účelem dobíjení rybářských plavidel, podobně jako je tomu u pozemních vozidel. V tomto ohledu EHSV vítá pilotní projekty pro dobíjení na volném moři prostřednictvím využívání bójí nebo větrných elektráren na moři⁽¹¹⁾. Tímto způsobem bude moci elektrické nebo hybridní plavidlo dobít baterie, aniž by se muselo přiblížit k přístavu.

4.7 Zkapalněný zemní plyn (LNG) jako lodní palivo je již skutečností, neboť se vyrábí a existuje pro něj infrastruktura, zejména v Evropě. Nedávná studie⁽¹²⁾ však ukázala, že ačkoli motory na LNG produkují o 25 % méně CO₂ než motorová nafta na jednotku výkonu motoru, tento plyn je z velké části tvořen metanem, jehož skleníkový efekt je mnohem vyšší než v případě CO₂. Tato studie odhaduje, že za období 100 let by přínosy využívání LNG činily z hlediska emisí skleníkových plynů pouze 15 %. Proto je LNG sice důležitým krokem vpřed, ale v dlouhodobém horizontu jej nelze považovat za konečné řešení. Kromě toho by bylo nutné jej míchat s biometanem a e-metanem, vzácnými a drahými palivy. Nádrže jsou třikrát větší, než je normální, a jsou instalovány na palubě, což způsobuje problémy ohledně kapacity a bezpečnosti.

4.8 Ačkoli amoniak rovněž není schůdnou alternativou coby pohonný prostředek, EHSV uznává jeho význam v procesu dekarbonizace. Chlazení pomocí amoniaku je široce využíváno ve velkých rybářských plavidlech, zejména těch, která zmrazují nebo zpracovávají své úlovky na palubě. Tento zdroj energie je šetrný k životnímu prostředí, protože není znám žádný jeho vliv na ozonovou vrstvu. Jedná se však o plyn, a proto je nezbytné posílit bezpečnost rybářských plavidel a prevenci úniků.

4.9 Vodík (H₂) se rovněž nezdá být v odvětví rybolovu proveditelnou alternativou a pro obchodní plavidla je dokonce alternativou obtížnou. Hlavním důvodem je skutečnost, že by vyžadoval čtyřikrát větší skladovací nádrže než fosilní paliva. Zvláštní pozornost si však zaslouží motory s vodíkovými palivovými články. Jedná se o elektrochemické zařízení, které přímo přeměňuje chemickou energii na energii elektrickou. Elektrochemický proces, k němuž dochází, je vysoce účinný a má minimální dopad na životní prostředí, zejména pokud je elektrolyza (vyžadující energii) prováděna s využitím solárních nebo větrných zdrojů. EHSV považuje za zajímavé analyzovat možnosti rozvoje této technologie pro rybářská plavidla, včetně jejího využití jako pomocné energie na palubě.

4.10 Pokud jde o nově postavená plavidla, EHSV vybízí k prozkoumání a zavedení technologických řešení použitelných pro obchodní plavidla. Například se zdá, že metanol by mohl být používán v duálních motorech, s tím, že se očekává, že se bude používat motorová nafta a postupně se bude přidávat směs metanolu, jakmile bude k dispozici zelený metanol. Mezi další technologie a oblasti zlepšení, které by mohly být vhodné, patří rybářská plavidla s plachtou, lepší hydrodynamika, lepší energetické systémy, jako je přechod z mechanicko-hydraulických mechanismů na elektrické mechanismy, a lehké konstrukce a materiály (např. nekovové rozpěrné desky u vlečných sítí).

⁽¹⁰⁾ Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Na cestě k silnému a udržitelnému odvětví řas v EU (COM(2022) 592 final) (Úř. věst. C 228, 29.6.2023, s. 126).

⁽¹¹⁾ <https://www.maersksupplyservice.com/2022/01/25/maersk-supply-service-launches-venture-company-stillstrom/>.

⁽¹²⁾ https://theicct.org/sites/default/files/publications/LNG%20as%20marine%20fuel%20C%20working%20paper-02_FINAL_20200416.pdf.

4.11 Je třeba rovněž poznamenat, že odvětví rybolovu již desítky let spolupracuje s vědeckou obcí na zlepšení designu a účinnosti lovných zařízení. Díky rostoucí selektivitě, omezení kontaktu s mořským dnem a/nebo snížení odporu při plavbě a snížení spotřeby paliva již bylo pomocí mnoha inovativních technik rybolovu dosaženo značného technického pokroku⁽¹³⁾. Příkladem inovativního lovného zařízení jsou rozpěrné desky u semipelagických vlečných sítí, díky kterým již nemusí docházet ke kontaktu s mořským dnem, protože působí 2–5 metrů ode dna. Tato technika má výrazně menší dopad na bentické ekosystémy a vede k nižším vedlejším úlovkům. Tato nová technologie navíc snižuje spotřebu paliva, a tím i znečištění a emise skleníkových plynů.

4.12 EHSV připomíná, že snížení ekologické stopy rybolovu nebude záviset pouze na opatřeních souvisejících s pohonem. Za tímto účelem by EU měla investovat do nového obchodního využití mořských produktů (léčiva, kosmetické přípravky atd.) s cílem maximálně využívat ulovené ryby. EU by měla současně motivovat podniky, aby nakupovaly materiály, které mohou být recyklovány, podporovat iniciativy oběhového hospodářství na palubách plavidel za účelem opětovného využití odpadu a financovat programy, jako je „Fishing for litter“⁽¹⁴⁾. Zlepšování stavu rybích populací rovněž vedlo ke snížení intenzity rybolovu, a tím i ke snížení doby rybolovu a spotřeby paliva. Stejně tak lze snížení emisí dosáhnout optimalizací řízení a logistiky loďstva (snížení emisí skleníkových plynů o 5–50 %) a optimalizací cesty (snížení emisí skleníkových plynů o 1–10 %)⁽¹⁵⁾.

4.13 EHSV konstatuje, že některé nové technologie poskytují rybářským plavidlům omezenou autonomii. Například současné prototypy poháněné elektrickou energií poskytují autonomii pět až šest hodin, což by bylo pro celý den rybolovu (který může trvat až 12–14 hodin) nedostatečné, nemluvě o rybářských výjezdech trvajících několik týdnů. Stejně důležité je zlepšení designu a účinnosti plavidel.

5. Přátelství s rybami i s rybáři: vize budoucnosti udržitelného odvětví rybolovu v EU

5.1 V posledních letech vypracoval Evropský hospodářský a sociální výbor strategické vize pro několik oblastí, a sice pro komplexní politiku EU v oblasti potravin⁽¹⁶⁾, pro udržitelný rozvoj venkova a měst⁽¹⁷⁾ a pro ekonomiku blahobytu⁽¹⁸⁾. Je načase, aby připravil také dlouhodobou komplexní vizi pro udržitelné odvětví rybolovu v EU, která by vedle všeskerého úsilí v oblasti biologické rozmanitosti, udržitelné politiky v oblasti potravin, zdraví a dobrých životních podmínek, dobrých pracovních podmínek, udržitelného rozvoje venkova a měst a strategické autonomie měla EU zavázat k dekarbonizaci tohoto odvětví, aby tak byla zajištěna ekonomická životaschopnost potřebná k plnění Zelené dohody pro Evropu a provádění Agendy pro udržitelný rozvoj 2030. V souladu se strategií FAO pro transformaci modré ekonomiky a v kontextu širší výzvy EHSV k uzavření modré dohody EU Výbor zdůrazňuje, že je třeba zajistit a udržitelným způsobem zvýšit příspěvek vodních potravinových systémů ke zdravé, bezpečné, výživné a cenově dostupné stravě pro všechny a v konečném důsledku snížit závislost trhu EU na dovozu ryb.

5.2 EHSV by si přál využít příležitost, jež skýtá toto průzkumné stanovisko, a zasadit problematiku dekarbonizace do širšího strategického rámce. Ucelený přístup k odvětví udržitelného rybolovu by měl být strukturován do těchto šesti linií:

5.2.1 Biologická rozmanitost

V souladu s cílem udržitelného rozvoje č. 14 „Život pod vodou“ a v souvislosti s historickou dohodou COP15 o biologické rozmanitosti⁽¹⁹⁾ EHSV potvrzuje svůj pevný závazek, pokud jde o zachování zdravých a produktivních rybích populací a podporu dalších aspektů souvisejících s biologickou rozmanitostí v odvětví rybolovu. Všechny komerčně využívané druhy by měly dosáhnout úrovně maximálního udržitelného výnosu nebo vyšší, a to co nejdříve, ovšem zároveň v takovém časovém úseku, který bude slučitelný se zachováním dlouhodobé hospodářské životaschopnosti všech rybářských loďstev. V tomto ohledu by vědci provádějící hodnocení Mezinárodní rady pro průzkum moří (ICES) a Vědeckotechnického a hospodářského výboru pro rybářství (VTHVR) měli být vybaveni nezbytnými zdroji, které jim umožní doplnit chybějící

⁽¹³⁾ <https://www.ices.dk/news-and-events/news-archive/news/Pages/InnovativeFishingGear.aspx>.

⁽¹⁴⁾ <https://fishingforlitter.org/>.

⁽¹⁵⁾ NSAC Advice Ref. 17-2122. NSAC Advice on decarbonisation of fishing fleet (doporučení NSAC ohledně dekarbonizace rybářského loďstva).

⁽¹⁶⁾ Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Příspěvek občanské společnosti k vypracování komplexní politiky EU v oblasti potravin (stanovisko z vlastní iniciativy) (Úř. věst. C 129, 11.4.2018, s. 18).

⁽¹⁷⁾ Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Na cestě k ucelené strategii pro udržitelný rozvoj venkova a měst (stanovisko z vlastní iniciativy) (Úř. věst. C 105, 4.3.2022, s. 49).

⁽¹⁸⁾ Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Udržitelné hospodářství v souladu s našimi potřebami (stanovisko z vlastní iniciativy) (Úř. věst. C 106, 31.3.2020, s. 1).

⁽¹⁹⁾ Rozhodnutí 15/4 globálního rámce pro biologickou rozmanitost z Kunmingu a Montrealu.

údaje. Nejsou-li k dispozici dostatečné vědecké údaje, musí se na řízení rybích populací systematicky uplatňovat zásada předběžné opatrnosti, včetně snižování úlovků, v případě, že je vědci doporučí. V případě potřeby budou programy pro demontáž s odpovídajícími rozpočtovými zdroji určenými na přizpůsobení velikosti loďstva dostupným rybolovným právním zahrnovat i možnosti rekvalifikace pro členy posádky.

5.2.2 Dekarbonizace

Odvětví rybolovu EU by se mělo zavázat k tomu, že do roku 2050 dosáhne rovnováhy neutrální z hlediska emisí CO₂, a to díky tomu, že za podpory inovací a technologií splní cíle transformace energetiky stanovené Evropskou unií. Komplexní studie o stavu techniky a o dostupných technologiích je prvním krokem k tomu, aby byla pro každý segment loďstva nalezena individuální řešení (namísto řešení univerzálního).

5.2.3 Spravedlivé odměňování, bezpečnost a pracovní podmínky

Rybáři obdrží nástroje a pokyny nezbytné k tomu, aby se mohli zaměřit na blížící se nutnou transformaci. Musí jim být poskytována podpora jak během procesů dekarbonizace, tak během obecnějších procesů strukturální transformace. Prioritou je obnova rybářských plavidel za účelem zlepšení jejich obyvatelnosti, životních podmínek a bezpečnosti na palubě, díky čemuž by se měla zvýšit atraktivita tohoto odvětví a měla být umožněna generační obměna. Mezi další nezbytná zlepšení související s dekarbonizací patří přechod od pohonných systémů k pokročilejším a účinnějším systémům a používání moderních, energeticky účinných a selektivních lovných zařízení, která nebudou mít negativní dopad na zdraví a biologickou rozmanitost ekosystému obecně, nebo jejichž dopad v tomto smyslu bude zanedbatelný. Z toho důvodu je nutné vypracovat na úrovni EU komplexní studii o existujících technologiích, jež mohou být využity při transformaci energetiky v odvětví rybolovu a akvakultury, a jejich nákladech a přínosech pro jednotlivé segmenty loďstva a jednotlivé státy s jejich specifickými podmínkami. Změna kvalifikace a zvyšování kvalifikace pracovní síly jsou stejně důležité, aby pracovníci v námořním odvětví byli odborně vyškoleni a připraveni na transformaci energetiky (v souladu s Evropskou agendou dovedností pro udržitelnou konkurenceschopnost, sociální spravedlnost a odolnost). Vzhledem k nejisté hospodářské situaci panující v odvětví rybolovu v mnoha částech Evropy a k neustálému snižování počtu plavidel by měly být vypracovány strategické plány a nástroje, jejichž cílem bude zlepšit konkurenceschopnost tohoto odvětví, podpořit jeho rozvoj a inovace, a přispět tak k přiměřené životní úrovni osob závislých na rybolovných činnostech.

5.2.4 Venkovské a vzdálené pobřežní oblasti

Ačkoliv v případě, že to umožní územní plánování, lze realizovat diverzifikaci a částečnou přeměnu na jiná odvětví činnosti, jako je rekreační rybolov nebo jiná odvětví udržitelného cestovního ruchu, nelze opomenout, že v mnoha pobřežních regionech a lokalitách zůstává odvětví rybolovu hlavním zdrojem zaměstnanosti a příjmů, a to nejen pro pracovníky na palubě, ale také pro zaměstnance ve všech souvisejících odvětvích a službách. Ukončení rybolovu by přineslo nejen úpadek a postupné vyliďňování těchto regionů, ale také nenapravitelnou ztrátu kulturního dědictví, které definuje a představuje samotnou podstatu evropské společnosti. Všechny zúčastněné subjekty musí usilovat o prosazení pozitivnějšího narativu odvětví rybolovu. Vnitrozemská akvakultura může navíc nabídnout nové hospodářské příležitosti ve venkovských oblastech.

5.2.5 Zdravé a udržitelné stravování

Udržitelný rybolov poskytuje živočišné bílkoviny, které se vyznačují nejen nejnižší uhlíkovou stopou, ale také vynikajícími nutričními parametry. Zatímco současně zvyklosti Evropanů týkající se spotřeby masa upřednostňují kvalitu před kvantitou, to samé neplatí pro spotřebu ryb, která ve většině případů nedosahuje úrovně výživových doporučení. Veřejné orgány by měly přednostně podpořit spotřebu ryb za dostupné ceny pro všechny obyvatele, například tím, že se zasadí o to, aby se do povědomí dostaly i méně známé druhy. Ryby, které jsou základním kamenem zdravé a vyvážené stravy⁽²⁰⁾, by měly být zatíženy sníženou sazbou DPH.

5.2.6 Strategická autonomie a úloha akvakultury

Evropská unie dováží tři čtvrtiny objemu ryb, který zkonzumuje. Kromě obchodní nerovnováhy vzniká u tohoto dováženého zboží problém s nerovnými zárukami v oblasti zdravotní bezpečnosti, neboť se na ně nevztahují požadavky na sledovatelnost „ze sítě až na talíř“. V zájmu odstranění tohoto problému by EU měla využívat dvoustranné a mnohostranné obchodní nástroje, tak aby se ze třetích zemí dovážely pouze udržitelné mořské produkty odpovídající normám, jež jsou rovnocenné s normami EU, čímž by byla zajištěna spravedlivá hospodářská soutěž za rovných podmínek. Podobně má i odvětví akvakultury nepopíratelný potenciál z hlediska uspokojení poptávky na unijním trhu s produkty rybolovu.

⁽²⁰⁾ Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Podpora zdravého a udržitelného stravování v EU (stanovisko z vlastní iniciativy) (Úř. věst. C 190, 5.6.2019, s. 9).

Udržitelného růstu lze dosáhnout tím, že bude poskytnut prostor pro nové provozy, a to v důsledku řádného územního plánování a díky zefektivnění procesu udělování licencí, jenž často závisí na několika různých útvarech nebo dokonce různých úrovních veřejné správy (vnitrostátní, regionální či místní). Aby si EU zajistila svou potravinovou soběstačnost, je třeba využít každé příležitosti k udržitelnému zvýšení produkce ryb a mořských plodů.

V Bruselu dne 12. července 2023.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Oliver RÖPKE

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Ekonomické aspekty „modré dohody pro EU“ – potřeby investic v oblasti vody v EU

(stanovisko z vlastní iniciativy)

(2023/C 349/09)

Zpravodaj: **Florian MARIN**

Rozhodnutí plenárního shromáždění	25. 1. 2023
Právní základ	čl. 52 odst. 2 jednacího řádu stanovisko z vlastní iniciativy
Odpovědná sekce	Hospodářská a měnová unie, hospodářská a sociální soudržnost
Přijato v sekci	27. 6. 2023
Přijato na plenárním zasedání	13. 7. 2023
Plenární zasedání č.	580
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	181/6/5

1. Závěry a doporučení

1.1 Výbor považuje přístup k nezávadné, čisté a kvalitní vodě za základní právo a pokládá za naprosto nepřijatelné, že v EU stále existují lidé, kteří k vodě nemají přístup.

1.2 Rozvoj vodního hospodářství v EU by měl být inkluzivní, dobře regulovaný, transparentní, vysoce digitalizovaný, odolný, udržitelný, předvídatelný a bezpečný, na první místo by měl stavět lidi a měl by vytvářet přidanou hodnotu. Je nezbytné, aby všechna průmyslová odvětví nesla společenské náklady spojené s jejich vlastní spotřebou vody, a to spravedlivým způsobem.

1.3 Výbor naléhavě vyzývá orgány EU, aby modré dohodě pro EU přikládaly stejný význam a věnovaly stejnou pozornost jako Zelené dohodě pro Evropu, přičemž obě tyto dohody by se měly zcela doplňovat.

1.4 Budoucí regulační rámec modré ekonomiky EU musí:

- vycházet ze zásady ekonomiky blahobytu,
- průřezově začlenit sociální podmíněnost a územní solidaritu,
- dosáhnout rovnováhy mezi environmentálními, sociálními a ekonomickými zájmy,
- využívat nadnárodní inovativní modely řízení a správy, které podporují financování, regulují zapojení soukromého sektoru, zlepšují hospodaření s vodou a stimulují konkurenceschopnost EU,
- přijmout modely podnikání založené na spolupráci a zásady sdílené ekonomiky,
- přijmout institucionální rámec, který nebude zátěží z hlediska konkurenceschopnosti hospodářských aktivit EU na globálním trhu,
- zajistit větší transparentnost, co se týče iniciativ v oblasti udržitelnosti.

1.5 EHSV požaduje:

- změnu současného hospodářského modelu na udržitelnější model, který by zdaňoval nadměrnou spotřebu a byl plně v souladu s cíli udržitelného rozvoje,

- aby se cena vody ve všech členských státech posuzovala podle zásady „znečišťovatel platí“,
- aby byly upraveny základní ekonomické pojmy, jako jsou tržní pravidla, ekonomická životaschopnost nebo produktivita, tak aby zohlednily mnohostranné hodnoty vody,
- aby byly ve všech členských státech přijaty jednotné právní předpisy týkající se mechanismu EU pro zadržování vody během deštivých období,
- přijetí dlouhodobé strategie pro zvýšení odolnosti vůči nedostatku vody,
- aby se na nakládání s odpadní vodou začala vztahovat rozšířená odpovědnost výrobce,
- aby se řešil problém ztrátové vody ⁽¹⁾ tím, že se bude upřednostňovat průběžná údržba, iniciativy zaměřené na výrazné snížení úniků vody a výzkum nových technologií pro odhalování úniků,
- důkladné a okamžité vyhodnocení stavu podzemních kanalizačních systémů ve všech členských státech, včetně centralizace údajů na úrovni EU,
- přizpůsobení pravidel státní podpory povaze vodohospodářských investic,
- aby ceny zohledňovaly zabezpečení dodávek vody v dlouhodobém horizontu,
- investice do pracovních podmínek, kvalitních pracovních míst a odborné přípravy a konkrétní aktivity v této oblasti, které by se zaměřovaly zejména na mladší generaci.

1.6 EHSV uznává, že při dosahování pokroku na cestě ke klimaticky neutrálnímu průmyslu by měly být zohledněny rovněž průmyslové emise do vody, nepříznivé dopady na lidské zdraví a z toho plynoucí náklady pro společnost, a vyzývá k vypracování specifických norem pro využívání vody v rámci různých hospodářských odvětví, jako je zemědělství nebo průmysl. Za tím účelem by bylo vhodné zřídit skupinu odborníků pověřenou vypracováním odvětvových pokynů pro využívání vody.

1.7 EHSV navrhuje:

- vypracovat modrou dohodu pro EU a agendu EU v oblasti vody v úzké součinnosti s městskou agendou EU ⁽²⁾, Lublaňskou dohodou ⁽³⁾ a Dlouhodobou vizí pro venkovské oblasti ⁽⁴⁾,
- zajistit racionalizaci spotřeby vody prostřednictvím těchto opatření:
- rozlišení cen pro spotřebu v domácnostech a pro základní veřejné služby na jedné straně a pro spotřebu v rámci výrobního procesu na straně druhé,
- systém stanovování cen, který účinně odráží neudržitelnou spotřebu a zároveň podporuje spotřebu k produktivním účelům,
- do tvorby ceny zahrnout minimální požadavek na bezplatnou vodu v zájmu zajištění respektování lidských práv,
- zajistit plnou transparentnost nákladů na vodu a její ceny vůči všem zúčastněným stranám,
- provádět veřejné plánování výhradně na úrovni povodí řek (včetně podzemních vod), a to tak, aby byl chráněn obecný zájem EU a bylo zajištěno zachování požadovaného ekologického průtoku vody ve vodním útvaru, z něž voda pochází,

⁽¹⁾ Ztrátovou vodou se rozumí voda, která se ztratí v systému rozvodu vody a nikdy se nedostane na místo určení. Tato voda tedy není využita ani zaplácena, což má vliv na místní hospodářství i z hlediska dostupných místních zdrojů.

⁽²⁾ Městská agenda EU.

⁽³⁾ Lublaňská dohoda a víceletý pracovní program – Obnovení městské agendy EU.

⁽⁴⁾ Dlouhodobá vize pro venkovské oblasti: pro silnější, propojené, odolné a prosperující venkovské oblasti EU.

- přijmout a posílit regulační rámce pro koncesní smlouvy o vodě, aby se s vodou nakládalo jako s veřejným statkem, a nikoliv pouze jako s komoditou, s níž lze obchodovat. Ceny platné pro obyvatele by měly odrážet skutečnost, že voda je veřejným statkem,
- věnovat zvláštní pozornost přeshraničním vodohospodářským projektům a zajistit pro ně zvláštní financování,
- zajistit výměnu významných inovací v oblasti vody mezi členskými státy a podporovat experimentování zdola nahoru s přihlédnutím ke specifičnosti a složitosti vodní problematiky.

1.8 Výbor se domnívá, že fondy EU mají zásadní význam pro udržitelnou transformaci vodní oblasti, a požaduje:

- aby členské státy při přerozdělování prostředků v rámci různých programů přikládaly vodohospodářským investicím vysokou prioritu,
- větší doplňkovost mezi evropskými strukturálními a investičními fondy (fondy ESI)⁽⁵⁾, Nástrojem pro oživení a odolnost, programy InvestEU, Interreg Europe a dalšími fondy,
- zvláštní výzvu k podávání návrhů a pokyny, které by zohledňovaly složitost a specifičnost vodní problematiky,
- zvláštní operační program pro vodu a integrované územní investice pro modrou ekonomiku,
- aby byla odvětví vodního hospodářství v programovém období 2028–2034 uznána za strategickou prioritu a aby byl případně vytvořen zvláštní operační program pro vodu,
- fond pro modrou transformaci,
- zajištění technické pomoci členskými státy při realizaci vodohospodářských projektů.

1.9 Výbor považuje za zásadní začlenit do kritérií pro hodnocení investic v oblasti vody odolnost, neboť v kombinaci s optimálními investicemi do opatření ke snížení rizik může snížit výdaje spojené s obnovou po nepředvídatelných událostech.

1.10 Vedle společných klíčových ukazatelů výkonnosti ve strategickém rámci EU by měla existovat účinná koordinace a doplňkovost mezi Evropskou komisí, Evropskou investiční bankou (EIB) a Evropskou bankou pro obnovu a rozvoj (EBRD), pokud jde o financování investic do vodního hospodářství.

2. Politický a strategický rámec

2.1 Rozvoj vodního hospodářství by měl být inkluzivní, dobře regulovaný a transparentní a zároveň by měl zohledňovat četné rozdíly existující mezi regiony a komunitami. Měl by být také vysoce digitalizovaný, odolný, udržitelný, předvídatelný a bezpečný, měl by zajišťovat doplňkovost napříč průmyslovými odvětvími a subjekty, na první místo by měl stavět lidi a měl by chránit život a vytvářet přidanou hodnotu prostřednictvím individuálního přístupu v rámci udržitelného a spravedlivého ekosystému.

2.2 EHSV zdůrazňuje význam nových pohledů na politické rámce, institucionální uspořádání a plánování investic, včetně větší transparentnosti iniciativ zaměřených na udržitelnost a vypracování přesných pokynů a klasifikace v oblasti udržitelných a inovativních investic. Vzhledem k tomu, že udržitelné využívání a ochrana vodních a mořských zdrojů je jedním ze šesti environmentálních cílů stanovených v nařízení o taxonomii⁽⁶⁾, je zapotřebí zvláštní akt v přenesené pravomoci zabývající se udržitelným využíváním vody (ekoznačky, obnova ekosystémů). EHSV klade důraz na společné hodnoty EU, které se týkají služeb obecného hospodářského zájmu ve smyslu článku 14 Smlouvy o fungování Evropské unie (SFEU), stanovených v Protokolu č. 26 o službách obecného zájmu připojeném ke Smlouvě o Evropské unii (SEU) a ke SFEU⁽⁷⁾.

⁽⁵⁾ Evropské strukturální a investiční fondy v období 2014–2020.

⁽⁶⁾ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2020/852 o zřízení rámce pro usnadnění udržitelných investic (Úř. věst. L 198, 22.6.2020, s. 13).

⁽⁷⁾ Úř. věst. C 202, 7.6.2016, s. 307.

2.3 Specifičnost vodní problematiky vyžaduje, aby vodní hospodářství bylo regulováno, přičemž je třeba plně respektovat lidskou důstojnost a práva a průřezově integrovat sociální podmíněnost, spravedlnost a základní lidské a společenské potřeby. EHSV požaduje, aby byl ve spolupráci s mezinárodními organizacemi pro odvětví vodního hospodářství vytvořen uzpůsobený soudní systém, který by zahrnoval rychlé postupy pro řešení sporů týkajících se vody. Měly by být zřízeny specializované nadnárodní a víceodvětvové monitorovací struktury a správní orgány s cílem zajistit účinnější a vhodnější kontrolu podniků v odvětví vodního hospodářství a oblasti využívání vody obecně. Tam, kde trh není schopen zaručit spravedlivý přístup k vodě všem, je třeba posílit úlohu veřejného sektoru ve vodním hospodářství.

2.4 EHSV je přesvědčen, že by ve všech členských státech měly být zřízeny zvláštní instituce, jejichž cílem by bylo zajistit, že v oblasti využívání vody budou přijímána informovaná rozhodnutí a voda bude využívána odpovědně a účinně. Aby občané mohli plně vykonávat demokratickou kontrolu, je nezbytné zajistit, aby znali koloběh vody a její cenu. Výbor požaduje, aby byl modrý dohodě pro EU přikládán stejný význam a věnovala se jí stejná pozornost jako Zelené dohodě pro Evropu.

3. Modrá ekonomika

3.1 EHSV se domnívá, že budoucnost vodního hospodářství by měla být založena na zásadě ekonomiky blahobytu, a požaduje, aby základní ekonomické pojmy, jako jsou tržní pravidla, ekonomická životaschopnost nebo produktivita, zohledňovaly veškeré hodnoty, jež voda představuje. Konkurenceschopnost by měla být nově definována tak, aby vytvářela prosperitu s ohledem na lidské potřeby a spravedlivý přístup k vodě pro lidi, komunity a průmyslová odvětví. Do vodního hospodářství by měly být průřezovým způsobem integrovány sociální aspekty.

3.2 Je zřejmé, že je třeba změnit paradigma správy a řízení, aby se vodní hospodářství mohlo konsolidovat, včetně dosažení rovnováhy mezi environmentálními, sociálními a ekonomickými zájmy. Jsou zapotřebí nadnárodní inovativní modely řízení a správy, které podporují financování, regulují etické zapojení soukromého sektoru, zlepšují hospodaření s vodou a stimulují konkurenceschopnost EU.

3.3 Tlak na modely podnikání v oblasti vodního hospodářství umocňují účinky změny klimatu, emisí skleníkových plynů, rychlé urbanizace, migrace, růstu počtu obyvatel v průmyslových městských oblastech a průmyslová činnost, ale také inovativní odvětví, jako je modrá bioekonomika, biotechnologie a odsolování. Podniky by měly integrovat modely podnikání založené na spolupráci a zásady sdílené ekonomiky, aby byly schopny lépe reagovat na současné společenské a environmentální výzvy související s vodní problematikou. Je třeba zintenzívnit interakci a spolupráci mezi místními, regionálními, celostátními a mezinárodními institucemi a vzít v potaz celé spektrum zúčastněných stran působících v odvětví vodního hospodářství a rovněž meziodvětvový dialog.

3.4 Výbor naléhavě vyzývá Komisi, aby vytvořila spravedlivý rámec pro hospodářskou soutěž pro podniky se sídlem v EU, pokud jde o jejich globální protějšky, a aby posílila provádění mezinárodních dohod o hospodářské spolupráci, pracovních podmínkách a ochraně životního prostředí.

4. Ekonomické aspekty vodní problematiky

4.1 EHSV se domnívá, že současný hospodářský model, který prostřednictvím daní a pobídek podporuje spotřebu vody, by měl být změněn tak, aby se stal udržitelnějším a byl plně v souladu s cíli udržitelného rozvoje. Využívání vody by mělo být nejen udržitelné, ale mělo by také přispívat k obnově přírody v krátkodobém i dlouhodobém horizontu. EHSV požaduje celosvětovou fiskální dohodu za účelem financování úsilí v oblasti klimatu a investic do vodního hospodářství.

4.2 Je třeba zajistit, aby jednotlivé daně uvalené na vodu na místní, státní a evropské úrovni byly vzájemně koherentní, a to jasným a účinným způsobem. EHSV požaduje:

- vytvoření systému zdanění vody, který by se týkal podzemní a povrchové vody a byl by založen na odpočtech za účelem zajištění přístupu k vodě pro všechny osoby a průmyslové subjekty,
- aby se cena vody ve všech členských státech posuzovala podle zásady „znečišťovatel platí“,
- ukládání daní a příplatků za neudržitelné využívání vody a současně pobídky k udržitelnému využívání vody,

— revizi směrnice EU o průmyslových emisích ⁽⁸⁾, pokud jde o dopad na vodní ekosystém EU.

4.3 EU se potýká se zvýšenou poptávkou po vodě, která v budoucnu dále poroste. Rozdíly mezi nabídkou vody a poptávkou po ní mohou být důsledkem buď nedostatku vody, nebo povodní, což může mít ničivé důsledky. Nerovnováha mezi nabídkou vody a poptávkou po ní má negativní dopad na průmyslová odvětví, spotřebitele a občany. Při dosahování pokroku na cestě ke klimaticky neutrálnímu průmyslu by měly být zohledněny rovněž průmyslové emise do vody ⁽⁹⁾ a nepříznivé dopady na lidské zdraví a z toho plynoucí náklady pro společnost. Je nezbytné, aby průmyslová odvětví nesla společenské náklady spojené s jejich emisemi do vody.

4.4 EHSV požaduje, aby byly ve všech členských státech přijaty jednotné právní předpisy týkající se mechanismu EU pro zadržování vody během deštivých období, a to prostřednictvím výstavby zásobních nádrží a systémů pro doplňování zásob podzemních vod. EHSV požaduje přijetí dlouhodobé strategie pro zvýšení odolnosti vůči nedostatku vody, která by brala v úvahu regionální klimatické zvláštnosti a průmyslový profil.

4.5 Při restrukturalizaci tvorby cen vody v Evropě je třeba zohlednit sdílení zátěže v oblasti ekosystémových služeb mezi zúčastněnými stranami a diferencovaný přístup při uplatňování zásady stanovení cen na základě úplných nákladů. Podle jednoho z přístupů by voda pro domácnosti a základní veřejné služby měla mít výrazně nižší cenu než voda používaná pro výrobní účely. Cenové pobídky by měly zohledňovat vazbu mezi stanovováním cen na základě mezních nákladů a ekonomickou účinností, spravedlností a udržitelností a měly by být součástí většího balíčku, který by podporoval udržitelnou spotřebu vody.

4.6 Výbor požaduje plnou transparentnost nákladů na vodu a její ceny vůči všem zúčastněným stranám. EHSV požaduje regulované ceny v určitých přesně vymezených situacích a vyžaduje pečlivé monitorování, aby se zajistilo, že spotřebitelům z řad domácností budou poskytovány služby, za které platí. Je třeba zabránit komerčním spekulacím s vodou.

4.7 EHSV konstatuje, že dopady znečištění a nadměrného využívání zásobáren podzemních vod kladou neúměrně velkou zátěž na chudé a sociálně zranitelné osoby. Poplatky za vodu je třeba posuzovat s velkou pozorností, neboť mohou mít rušivé účinky, vést k vodní chudobě a vyvolávat mezi obyvatelstvem sociální tíseň. EHSV žádá, aby byla na úrovni EU zahájena konstruktivní diskuse o spravedlivém nastavení cen vody. Do tvorby ceny by měl být zahrnut minimální požadavek na bezplatnou vodu v zájmu zajištění respektování lidských práv. Struktura cen by měla zohledňovat současné a budoucí společenské, klimatické a průmyslové výzvy. EHSV navrhuje, aby při tvorbě cen bylo průřezově zohledněno zabezpečení dodávek vody v dlouhodobém horizontu.

4.8 EHSV se domnívá, že rozšířená odpovědnost výrobce by měla být uplatňována i na hospodaření s odpadní vodou, a podporuje současnou revizi směrnice o čištění městských odpadních vod ⁽¹⁰⁾ ⁽¹¹⁾. Měla by být zajištěna součinnost mezi požadavky týkajícími se systémů rozšířené odpovědnosti výrobce, ekodesignu a informací. Je třeba vést specializované osvětové kampaně, které by propojily nejrůznější nesourodé zúčastněné strany, aby spotřebitelé pochopili a uznali udržitelné využívání vody.

4.9 V zájmu zajištění odpovídající údržby vodovodních systémů a zvýšení dodávek vody je nezbytné řešit problém ztrátové vody – za prioritu je třeba označit iniciativy v oblasti průběžné údržby, jejichž cílem je výrazně snížit úniky vody. Aby bylo možné tyto iniciativy řádně financovat, je třeba zavést „zlaté pravidlo“ pro veřejné investice. EHSV zdůrazňuje, že špatně řízená a nedostatečně financovaná údržba spolu s nevhodnou správou majetku způsobují značné hospodářské ztráty. Je třeba neprodleně vyvinout nové technologie pro odhalování úniků a v tomto ohledu by měla být vytvořena zvláštní podpora.

⁽⁸⁾ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2010/75/EU ze dne 24. listopadu 2010 o průmyslových emisích (integrované prevenci a omezování znečištění) (Úř. věst. L 334, 17.12.2010, s. 17).

⁽⁹⁾ Industrial pollutant releases to water in Europe (Uvolňování průmyslových znečišťujících látek do vody v Evropě), Evropská agentura pro životní prostředí.

⁽¹⁰⁾ Návrh směrnice o čištění městských odpadních vod v přepracovaném znění.

⁽¹¹⁾ Směrnice Rady ze dne 21. května 1991 o čištění městských odpadních vod (91/271/EHS) (Úř. věst. L 135, 30.5.1991, s. 40).

4.10 Výbor je znepokojen skutečností, že v mnohých členských státech není v dostatečné míře vyhodnocován stav podzemních kanalizačních systémů, a požaduje důkladné a okamžité vyhodnocení, včetně centralizace údajů na úrovni EU. Náklady spojené s neprovedením zásahu jsou mnohem vyšší než náklady na opravy kanalizačních sítí.

5. Regionální aspekty vodního hospodářství

5.1 Přístup k nezávadné, čisté a kvalitní vodě je základním právem a má zásadní význam pro zdraví, důstojnost a prosperitu každého člověka. Výbor pokládá za naprosto nepřijatelné, že v EU stále existují lidé, kteří k vodě nemají přístup.

5.2 EHSV považuje za nezbytné, aby byla problematika vody začleněna do všech souvisejících politik (energetické, obchodní, průmyslové, zemědělské atd.) a aby členské státy zajistily součinnost mezi investicemi v různých odvětvích, která s vodou úzce souvisí, jako je rozvoj měst, potravinářství, zemědělství a energetika. Voda má zásadní význam pro rozvoj měst a venkova.

5.3 EHSV navrhuje, aby byly v úzké součinnosti s městskou agendou EU vypracovány modrá dohoda pro EU a agenda EU v oblasti vody založené na partnerství pro investice v oblasti vody a zřízeno tematické partnerství týkající se vody, jež bude v souladu s Lublaňskou dohodou a bude se vzájemně zcela doplňovat s Dlouhodobou vizí pro venkovské oblasti. Je důležité zajistit územní solidaritu, uzpůsobené mnohostranné struktury řízení a správy pro řešení rozdílů mezi venkovskými a městskými oblastmi a konsolidaci regionálních vodohospodářských subjektů.

5.4 Zvláštní pozornost by měla být věnována ostrovům ve středomořské oblasti a nejvzdálenějším regionům, které v důsledku své geografické polohy nejsou v určitých obdobích sucha dostatečně zásobovány vodou. Těmto oblastem musí být zajištěny nezbytné dodávky vody prostřednictvím systému, který zaručí zásobování rodin a hospodářských subjektů.

5.5 EHSV navrhuje, aby veřejné plánování probíhalo výhradně na úrovni povodí řek (včetně podzemních vod), a to tak, aby byl chráněn obecný zájem EU a bylo zajištěno zachování požadovaného ekologického průtoku vody ve vodním útvaru, z něž voda pochází. Cílem opatření a investic, které jsou prováděny za účelem ochrany území před povodněmi, přípravy na sucha a zajišťování splavnosti nebo v zájmu zadržování většího objemu vody, by mělo být také posílení biologické rozmanitosti a respektování geomorfologických vlastností řek.

5.6 Vzhledem k veřejné povaze vody EHSV navrhuje, aby právo na užívání vody bylo přesně vymezeno, měřeno a monitorováno, přičemž musí být zohledněny všechny právní formy, jako jsou koncese, povolení, licence, smluvní práva a přímé vlastnictví, a voda musí být respektována jako společný statek. Práva na užívání by měla být snadno měřitelná za přesně vymezených podmínek.

5.7 EHSV doporučuje, aby EU přijala a posílila regulační rámce pro koncesní smlouvy o vodě, aby se s vodou nakládalo jako s veřejným statkem, a nikoliv pouze jako s komoditou, s níž lze obchodovat. Ceny platné pro obyvatele by měly odrážet skutečnost, že voda je veřejným statkem, v plném souladu s článkem 14 SFEU a Protokolem č. 26 připojeném ke Smlouvě o EU a Smlouvě o fungování EU. EHSV požaduje zavedení restriktivních pravidel, která by chránila vodní zdroje EU před využíváním v zájmu zúčastněných stran ze zemí mimo EU.

6. Financování z prostředků EU

6.1 EHSV požaduje větší součinnost na úrovni výzev k předkládání návrhů a operačních programů s cílem řešit specifika investic v oblasti vody a maximalizovat kvalitní čerpání finančních prostředků EU určených na vodu a modrou ekonomiku. Na úrovni výzev k předkládání návrhů a při plánování by se měly zohledňovat sezónní a cyklické charakteristiky činností v oblasti vody. Výbor vyzývá členské státy, aby při přerozdělování prostředků v rámci různých programů přikládaly vodohospodářským investicím vysokou prioritu a aby uzpůsobily pravidla upravující státní podporu povaze vodohospodářských investic.

6.2 EHSV považuje Evropský námořní, rybářský a akvakulturní fond⁽¹²⁾ za nedostatečný pro podporu rozvoje a transformace modré ekonomiky. Je naléhavě nutné diverzifikovat způsobilé činnosti a zvýšit doplňkovost mezi fondy ESI⁽¹³⁾, Nástrojem pro oživení a odolnost, programy InvestEU a Interreg Europe a dalšími fondy. Kromě toho by zásada hospodářské soutěže u vodohospodářských projektů financovaných z fondů ESI měla zohledňovat základní potřeby, které voda uspokojuje.

6.3 EHSV konstatuje, že nástroje jako komunitně vedený místní rozvoj, místní akční skupiny v oblasti rybolovu a integrované územní investice pokrývají potřeby investic v oblasti vody pouze částečně. EHSV požaduje vytvoření zvláštního operačního programu pro vodu a zavedení integrovaných územních investic pro modrou ekonomiku, vzájemnou provázanost mezi různými výzvami k předkládání návrhů a posuzování dopadů investic financovaných z fondů EU, které jsou zaměřeny na vodohospodářskou infrastrukturu. EHSV navrhuje, aby byl zřízen fond pro modrou transformaci, a to buď formou tematického zaměření stávajících fondů, nebo doplněním fondů nových. Tento fond by měl být určen regionům s nedostatkem vody a prostředky z tohoto fondu by měly být vyčleněny na přechod k udržitelnému hospodaření s vodou, předcházení nerovnostem v přístupu k vodě a podporu plnění cílů, jež si EU stanovila do roku 2050, čímž by se zcela doplňoval s Fondem pro spravedlivou transformaci.

6.4 EHSV konstatuje, že odvětví vodního hospodářství by měla být v programovém období 2028–2034 příštího VFR uznána za strategická, a EHSV by měl být vzhledem ke své uznávané úloze tlumočnicka názorů organizované občanské společnosti EU zapojen do platformy pro inteligentní specializaci v oblasti udržitelné modré ekonomiky⁽¹⁴⁾. EHSV navrhuje, aby byla v rámci programového období 2028–2034 doplněna povinná předběžná podmínka.

7. Financování přechodu na nové udržitelné modely podnikání

7.1 EHSV doporučuje členským státům, aby prozkoumaly, jak mohou být veřejné rozpočty a nástroje ke zmírňování rizik (jako jsou záruky a nástroje úvěrového posílení) strategicky využity ke zlepšení profilu investic z hlediska rizika a výnosů a k přilákání komerčních finančních a kapitálových investic a investic založených na skupinovém financování. Výbor se obává, že přidělování veřejných finančních prostředků bude v některých členských státech problematické vzhledem k současné výši veřejných dluhů, zvýšeným úrokovým sazbám a zhoršujícím se ratingům států. EHSV poukazuje na to, že od financování soukromých investic do výstavby vodohospodářských sítí může odrazovat riziko vystavení korupci a nejasnostem v právním prostředí, a zároveň i fakt, že investice tohoto druhu mají střednědobý až dlouhodobý horizont.

7.2 EHSV se domnívá, že udržitelné investice související s vodou by měly být posíleny využíváním udržitelných nástrojů financování, jako jsou zelené dluhopisy, sociální dluhopisy a zelené úvěry, spolu s jednotnými definicemi udržitelnosti platnými napříč různými jurisdikcemi a vyšší úrovní normalizace a transparentnosti údajů. EHSV navrhuje, aby byly modré dluhopisy určené k investicím do oblasti vodního hospodářství regulovány na úrovni EU, spolu s uzpůsobenými investičními nástroji pro oblast vody určenými malým a středním podnikům (např. prostřednictvím sezónních úvěrů). EHSV rovněž žádá Eurostat, aby vytvořil zvláštní kapitulu a statistiky pracující s údaji o vodním hospodářství.

7.3 Jsou-li do procesu rozhodování o investicích zahrnuty environmentální, sociální a správní (ESG)⁽¹⁵⁾ faktory, umožňuje to širší škálu investičních příležitostí a podporuje finanční stabilitu. EHSV požaduje investice do infrastruktury, pracovních podmínek, kvalitních pracovních míst a odborné přípravy a vyzývá k zavedení konkrétních aktivit a kampaní zaměřených na zvyšování gramotnosti v oblasti vody, zejména u mladé generace. Pro udržení lidských zdrojů v odvětví vodního hospodářství má zásadní význam zajištění předvídatelné dlouhodobé profesní dráhy a odpovídajících mezd.

7.4 Členské státy musí chápat, propagovat a podporovat investice do oblasti vodního hospodářství, včetně využívání fondů technické pomoci, a Komise by v tomto ohledu měla poskytovat specializovanou podporu, zejména pokud jde o možnosti opětovného využívání vody. EHSV považuje za zásadní, aby ve všech členských státech směřovaly finanční prostředky do projektů, které snižují spotřebu vody a vedou k jejímu opětovnému využívání, v souladu s článkem 9 rámcové směrnice o vodě⁽¹⁶⁾.

⁽¹²⁾ Evropský námořní, rybářský a akvakulturní fond.

⁽¹³⁾ Evropské strukturální a investiční fondy v období 2014–2020.

⁽¹⁴⁾ <https://s3platform.jrc.ec.europa.eu/blue-growth>.

⁽¹⁵⁾ ESG – environmental, social, governance.

⁽¹⁶⁾ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/60/ES ze dne 23. října 2000, kterou se stanoví rámec pro činnost Společenství v oblasti vodní politiky (Úř. věst. L 327, 22.12.2000, s. 1).

7.5 Měla by existovat účinná koordinace a doplňkovost mezi Evropskou komisí, EIB a EBRD, pokud jde o financování investic do vodního hospodářství. Ta by měla zahrnovat vypracování společných klíčových ukazatelů výkonnosti ve strategickém rámci EU a cyklické monitorování v rámci evropského semestru. Důležitou úlohu, pokud jde o investice do vodního hospodářství, hrají rovněž veřejné banky v celé EU; měla by být rovněž konsolidována spolupráce zúčastněných stran se soukromými bankami.

8. Investice

8.1 Investiční rozhodnutí v EU musí vycházet z důkladného vyhodnocení dlouhodobé poptávky po vodě, dostupnosti vodních zdrojů a možností financování, přičemž je třeba rovněž zohlednit výzvy, které představuje přizpůsobování se změně klimatu. Výbor se domnívá, že v rámci dlouhodobého plánování investic by měly být rovněž kvantifikovány specifické demografické trendy. Toto plánování by také mělo být sladěno s iniciativami v jiných odvětvích, jako je městské plánování, využívání půdy nebo zemědělství. Při zlepšování vodohospodářských zařízení by se mělo rovněž přihlídnout k maximalizaci ukládání modrého uhlíku. EHSV naléhavě vyzývá členské státy, aby zavedly synchronizované iniciativy v oblasti územního plánování a systémy analýzy dat velkého objemu. Investice a financování v odvětví vodního hospodářství by měly uceleným způsobem zohledňovat provozní náklady.

8.2 EHSV žádá, aby byly vypracovány zvláštní normy pro využívání vody v různých hospodářských odvětvích, například v zemědělství a průmyslu, a to díky vytvoření skupiny odborníků (zahrnující zástupce EHSV), která by připravila pokyny v tomto smyslu.

8.3 Klíčem ke zvýšení účinnosti v rámci vodního hospodářství jsou inovace a technologie. Zásadní význam má výměna významných inovací v oblasti vody mezi členskými státy a podpora experimentování zdola nahoru. Je třeba vyvinout další úsilí k vyhodnocení ekonomických, sociálních a environmentálních nákladů a přínosů různých způsobů investování, od místní úrovně až po úroveň povodí nebo státu a úroveň přeshraniční a dokonce celosvětovou. Zavádění inovativních technologií, jako jsou nízkonákladové systémy satelitního monitorování, které sledují kritické parametry vody, může zlepšit sběr a analýzu údajů o vodě. V tomto ohledu by mělo být zohledněno zapojení členských států.

8.4 Aby bylo možné získat dostatečný dlouhodobý kapitál v souladu s cíli udržitelného rozvoje, je často nutné u projektů spojených s přírodním kapitálem a souvisejících s vodou, které čelí vyšším strukturálním rizikům, provést snížení rizika. Je třeba pečlivě zvážit vyšší náklady, nižší výnosy a finanční ztráty související s riziky v oblasti vody. Využívat by se měly i tradiční úvěry a granty, rizikový kapitál, soukromý a veřejný kapitál a penzijní a investiční fondy. V důsledku neexistence jednotných norem pro zelené dluhopisy a environmentální, sociální a správní investiční fondy přetrvává možnost „lakování nazeleno“.

8.5 Komise musí prostřednictvím sítí sociálních partnerů a organizací občanské společnosti podporovat využívání všech příslušných fondů EU a možností partnerství a musí oslovit všechny zúčastněné strany, se zvláštním důrazem na malé a střední podniky. Vzhledem k nízké návratnosti projektů v oblasti vodohospodářské infrastruktury může hrát důležitou úlohu kombinované financování, nicméně vodohospodářské společnosti jsou stále dobrým investičním nástrojem.

8.6 EHSV považuje za zásadní začlenit do kritérií pro hodnocení investic souvisejících s vodou odolnost. Odolnost může v kombinaci s optimálními investicemi do opatření ke snížení rizik snížit výdaje spojené s obnovou po nepředvídatelných událostech, jako jsou bouře, povodně, požáry, sucho, kybernetické útoky nebo pandemie. Zvláštní pozornost a financování by měly být zaměřeny na přeshraniční vodohospodářské projekty.

8.7 Nedostatečné investice do vodohospodářských projektů a nedostatečná efektivita souvisejících výdajů jsou hlavním důvodem, proč EU a zbytek světa nedosahují významného pokroku při plnění cíle udržitelného rozvoje č. 6, který se týká vody a sanitacních zařízení. EHSV zdůrazňuje, že Evropa má příležitost přetavit výzvy spojené s vodou na nové perspektivy technologického rozvoje, společenského pokroku a růstu podniků, přičemž konečným cílem je dosáhnout hospodářství zabezpečeného dodávkami vody a odolného vůči jejímu nedostatku s možnostmi plné a produktivní zaměstnanosti a kvalitními pracovními místy pro všechny. EU se může stát světovým lídrem v oblasti opětovného využívání vody.

V Bruselu dne 13. července 2023.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Oliver RÖPKE

PŘÍLOHA

Následující pozměňovací návrh byl v průběhu jednání zamítnut, obdržel však alespoň čtvrtinu odevzdaných hlasů (čl. 74 odst. 3 jednacího řádu):

POZMĚŇOVACÍ NÁVRH 8

Odstavec 1.4

Změnit:

Stanovisko sekce	Pozměňovací návrh
<p>Budoucí regulační rámec modré ekonomiky EU musí:</p> <ul style="list-style-type: none"> — vycházet ze zásady ekonomiky blahobytu, — průřezově začlenit sociální podmíněnost a územní solidaritu, — dosáhnout rovnováhy mezi environmentálními, sociálními a ekonomickými zájmy, — využívat nadnárodní inovativní modely řízení a správy, které podporují financování, regulují zapojení soukromého sektoru, zlepšují hospodaření s vodou a stimuluji konkurenceschopnost EU, — přijmout modely podnikání založené na spolupráci a zásady sdílené ekonomiky, — přijmout institucionální rámec, který nebude zátěží z hlediska konkurenceschopnosti hospodářských aktivit EU na globálním trhu, — zajistit větší transparentnost, co se týče iniciativ v oblasti udržitelnosti. 	<p>Budoucí regulační rámec modré ekonomiky EU musí:</p> <ul style="list-style-type: none"> — vycházet ze zásady ekonomiky blahobytu, — průřezově začlenit sociální podmíněnost a územní solidaritu, — dosáhnout rovnováhy mezi environmentálními, sociálními a ekonomickými zájmy, — využívat nadnárodní inovativní modely řízení a správy, které podporují financování, regulují zapojení soukromého sektoru, zlepšují hospodaření s vodou a stimuluji konkurenceschopnost EU, — zavést „zlaté pravidlo“ pro investice do veřejné infrastruktury, — přijmout modely podnikání založené na spolupráci a zásady sdílené ekonomiky, — přijmout institucionální rámec, který nebude zátěží z hlediska konkurenceschopnosti hospodářských aktivit EU na globálním trhu, — zajistit větší transparentnost, co se týče iniciativ v oblasti udržitelnosti.

Odůvodnění

Pozměňovací návrh je v souladu s návrhem předloženým a vysvětleným v souvislosti s odstavcem 4.9: Zavedení „zlatého pravidla“ pro veřejné investice je nezbytné v zájmu upevnění postavení vody coby společného statku, jak je již uvedeno v právních předpisech EU.

Výsledek hlasování

pro: 84

proti: 93

zdrželo se hlasování: 17

Následující odstavec stanoviska sekce byl upraven podle pozměňovacího návrhu shromáždění, ačkoliv původní znění odstavce získalo podporu více než jedné čtvrtiny odevzdaných hlasů (čl. 74 odst. 4 jednacího řádu):

POZMĚŇOVACÍ NÁVRH 6

Odstavec 4.9

Změnit:

Stanovisko sekce	Pozměňovací návrh
<p>V zájmu zajištění odpovídající údržby vodovodních systémů a zvýšení dodávek vody je nezbytné řešit problém ztrátové vody – za prioritu je třeba označit iniciativy v oblasti průběžné údržby, jejichž cílem je výrazně snížit úniky vody. EHSV zdůrazňuje, že špatně řízená a nedostatečně financovaná údržba spolu s nevhodnou správou majetku způsobují značné hospodářské ztráty. Je třeba neprodleně vyvinout nové technologie pro odhalování úniků a v tomto ohledu by měla být vytvořena zvláštní podpora.</p>	<p>V zájmu zajištění odpovídající údržby vodovodních systémů a zvýšení dodávek vody je nezbytné řešit problém ztrátové vody – za prioritu je třeba označit iniciativy v oblasti průběžné údržby, jejichž cílem je výrazně snížit úniky vody. <i>Aby bylo možné tyto iniciativy řádně financovat, je třeba zavést „zlaté pravidlo“ pro veřejné investice.</i> EHSV zdůrazňuje, že špatně řízená a nedostatečně financovaná údržba spolu s nevhodnou správou majetku způsobují značné hospodářské ztráty. Je třeba neprodleně vyvinout nové technologie pro odhalování úniků a v tomto ohledu by měla být vytvořena zvláštní podpora.</p>

Výsledek hlasování

pro: 93

proti: 76

zdrželo se hlasování: 12

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Přístup k vodě: řešení vodní chudoby a její dopad na sociální politiku**(stanovisko z vlastní iniciativy)**

(2023/C 349/10)

Zpravodajové: **Kinga JOÓ a Carlos Manuel TRINDADE**

Rozhodnutí plenárního shromáždění	25. 1. 2023
Právní základ	čl. 52 odst. 2 jednacího řádu stanovisko z vlastní iniciativy
Odpovědná sekce	Zaměstnanost, sociální věci, občanství
Přijato v sekci	21. 6. 2023
Přijato na plenárním zasedání	13. 7. 2023
Plenární zasedání č.	580
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	171/19/22

1. Závěry a doporučení

1.1 EHSV plně souhlasí s rezolucemi OSN, které potvrzují, že voda je základním lidským právem ⁽¹⁾ a že má zásadní význam pro plnohodnotný život a požívání všech lidských práv ⁽²⁾. Cíle udržitelného rozvoje OSN, konkrétně cíl č. 6, a evropský pilíř sociálních práv Evropské unie, konkrétně zásada č. 20, stanoví obecné zásady práva na přístup k vodě. Ve scénáři změny klimatu nabývá vodní chudoba na významu a vyžaduje, aby se proti ní bojovalo prostřednictvím veřejných politik. V situaci, kdy je vody nedostatek, jsou více postiženy zranitelné skupiny obyvatelstva.

1.2 EHSV vyzývá Evropskou komisi a členské státy, aby ve všech politikách v oblasti vody a při řešení vodní chudoby uplatňovaly přístup založený na lidských právech, čímž by také zajistily soulad s evropským pilířem sociálních práv. Služby v oblasti dodávek vody a sanitární služby by měly být udržitelné, spravedlivé, účinné, vysoce kvalitní a cenově dostupné všem a zvláštní pozornost při jejich poskytování by měla být věnována zranitelným sociálním skupinám.

1.3 EHSV se domnívá, že všeobecný přístup ke kvalitní pitné vodě a sanitárním zařízením za spravedlivé ceny pro obyvatele by měl být považován za veřejný statek, a nikoli pouze za komoditu, a proto by neměl být spravován podle pravidel jednotného trhu.

1.4 EHSV vyzývá Komisi, aby prosazovala společný přístup k chápání vodní chudoby na úrovni EU a aby vypracovala komplexní definici tohoto jevu, která umožní konkrétní a společné chápání vodní chudoby ⁽³⁾ a v jejímž rámci bude moci každý členský stát vypracovat svou vlastní definici vycházející z konkrétních podmínek, jež bude v souladu s definicí evropskou.

⁽¹⁾ <https://www.ohchr.org/en/water-and-sanitation>.

⁽²⁾ <https://digitallibrary.un.org/record/687002>.

⁽³⁾ Viz také stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Boj proti energetické chudobě a odolnost EU – výzvy v hospodářském a sociálním ohledu (průzkumné stanovisko na žádost českého předsednictví) (Úř. věst. C 486, 21.12.2022, s. 88).

1.5 EHSV vyzývá Komisi, aby vypracovala společné pokyny pro monitorování přístupu ke kvalitním a cenově dostupným službám v oblasti dodávek vody a sanitárním službám⁽⁴⁾ a pro sledování jejich územích, sociálních a genderových rozdílů na úrovni členských států a EU, které v této oblasti existují, a aby mapovala současný stav a pravidelně monitorovala vývoj. Údaje by měly být spolehlivé, platné a veřejně dostupné. To je nutné rovněž pro splnění požadavků čl. 16 odst. 1 písm. a) směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2020/2184 ze dne 16. prosince 2020 o jakosti vody určené k lidské spotřebě⁽⁵⁾ (dále jen „směrnice o pitné vodě“), a EHSV očekává, že bude přijat návrh Evropské komise na přepracování směrnice o čištění městských odpadních vod⁽⁶⁾, kterým se zavádí článek 19 o přístupu k sanitárním zařízením a službám.

1.6 EHSV navrhuje Komisi, aby nadcházející přezkum směrnice o pitné vodě zahrnoval záruku všeobecného přístupu ke službám v oblasti dodávek vody a sanitárním službám, jak stanoví cíl č. 6 cílů udržitelného rozvoje OSN. EHSV doporučuje Komisi, aby přijala společné pokyny pro stanovení cen vody a sanitárních služeb, v jejichž rámci budou moci členské státy rozvíjet své regulační rámce v závislosti na konkrétních podmínkách. Tyto pokyny by měly respektovat lidské právo na vodu a zásadu nezhoršování kvality vody, podobně jako to doporučuje OSN v oblasti lidských práv a přístupu k pitné vodě a sanitárním zařízením.

1.7 EHSV zdůrazňuje, že úhrada služeb v oblasti dodávek vody a sanitárních služeb by neměla ohrožovat uspokojování jiných sociálních potřeb. EHSV proto vyzývá Komisi, aby vypracovala přehled opatření uplatňovaných ve všech členských státech, která se týkají cenové dostupnosti, a zejména pokud jde o zranitelné spotřebitele. Vyzýváme Komisi, aby na základě tohoto přehledu vypracovala společné pokyny pro členské státy k identifikaci domácností, které mají problémy související s cenovou dostupností, a konkrétněji zranitelných spotřebitelů, a opatření k řešení těchto problémů. Tyto pokyny by měly zajistit, aby žádným uživatelům ve zranitelné situaci nebyly odpojeny dodávky vod⁽⁷⁾. Opatření by měla vycházet z komplexního pohledu na situaci postižených domácností a měla by využívat nástroje sociální politiky, opatření politiky bydlení a konkrétní opatření týkající se služeb v oblasti dodávek vody a sanitárních služeb, a to způsobem specifickým pro daný kontext. Při financování těchto opatření by měla být zohledněna zásada solidarity – vedle veřejného financování by měly být prozkoumány inovativní formy financování, např. zřízení zvláštních fondů zahrnutých do účtů za vodu.

1.8 EHSV doporučuje, aby EU přijala a posílila regulační rámce pro koncesní smlouvy o vodě, aby se s vodou nakládalo jako s veřejným statkem, a nikoli jako s komoditou, s níž lze obchodovat. Tyto regulační rámce by měly:

- a) být v souladu s lidskými právy;
- b) podporovat udržitelnost vodních ekosystémů;
- c) být zavedeny a uplatňovány transparentním způsobem za účasti veřejnosti;
- d) doplňovat rámec koncesních práv o veřejné instituce, které by za spravedlivou náhradu získávaly práva na užívání vody a v krizových situacích zapříčiněných suchem je přerozdělovaly uživatelům v nouzi.

1.9 EHSV poukazuje na to, že existuje zásadní rozdíl mezi veřejným a soukromým hospodařením s vodou a že v obou lze nalézt dobré i špatné příklady. Soukromé hospodaření však může mít kvůli svému zaměření na zisk potíže se splněním základního požadavku všeobecnosti služeb, tj. poskytování služeb 100 % obyvatelstva. EHSV se domnívá, že veřejné hospodaření s vodou nabízí lepší záruky, co se týče všeobecného přístupu k vodovodním a kanalizačním systémům za spravedlivou cenu a s odpovídajícími standardy kvality, jakož i obnovy a ochrany ekosystémů.

⁽⁴⁾ Které by doplňovalo monitorování stanovené ve směrnici o pitné vodě (směrnice (EU) 2020/2184).

⁽⁵⁾ Úř. věst. L 435, 23.12.2020, s. 1. „Identifikují osoby bez přístupu nebo s omezeným přístupem k vodě určené k lidské spotřebě, včetně zranitelných a marginalizovaných skupin, jakož i důvody, proč tento přístup nemají“, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32020L2184>.

⁽⁶⁾ Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o čištění městských odpadních vod COM(2022) 541 final, 2022/0345 (COD).

⁽⁷⁾ Viz také: <https://www.aquapublica.eu/article/news/access-water-and-sanitation-must-be-priority-commission-action-plan-implemment-pillar>.

1.10 EHSV se domnívá, že EU a všechny členské státy by měly přijmout environmentální vizi a vypracovat programy financování distributorů vody, aby se dosáhlo snížení úniků a ztrát, které jsou jedním z největších nešvarů při hospodaření s vodními zdroji. EHSV vyzývá Komisi a členské státy, aby zvážily a podporovaly nová a inovativní technická řešení v oblasti nedostatku vody, například větší využívání šedé vody a vyčištěné odpadní vody a decentralizované malé čistírny odpadních vod.

1.11 EHSV vyzývá Komisi a členské státy, aby poskytly veřejné prostředky na rozvoj infrastruktury se zvláštním zřetelem na vlastníky nemovitostí s nedostatkem zdrojů a sociálně znevýhodněné městské a venkovské čtvrti s dlouhodobou potřebou renovací infrastruktury. Je třeba zvážit rozvoj vodohospodářské a sanitární infrastruktury související s renovační vlnou. Dále je třeba uvést, že při územním plánování by se mělo zohledňovat environmentálně, ekonomicky a sociálně udržitelné poskytování služeb v oblasti dodávek vody a sanitárních služeb.

1.12 EHSV si je dobře vědom, že v Evropě existuje řada povodí, která se rozkládají na území několika členských států, a doporučuje přijmout politický a technický rámec správy a řízení a zapojení občanské společnosti u každého z existujících povodí v EU (viz odstavce 6.4 a 6.5). EHSV navrhuje, aby Komise vyhodnotila výkonnost správy povodí a zavedla politické, technické a participativní mechanismy k jejímu zlepšení. Komise by měla zavést radu povodí, která by zastupovala všechny zúčastněné strany jako orgán, jenž by pomáhal správě povodí, a světit jí úlohu zprostředkovatele v přeshraničních konfliktech.

1.13 EHSV doporučuje Komisi, aby:

- regulovala zemědělské a průmyslové projekty s nadměrnou spotřebou vody v souvislosti s navazujícími environmentálními a sociálními problémy a v některých případech vypracovala pro tyto projekty fázi postupného ukončování, našla řešení pro dotčené podniky, pracovníky a území a přidělila potřebné finanční prostředky, aby bylo v nalezeném řešení dosaženo rovnováhy,
- vypracovala právní předpisy, které by zajistily minimální průtok do moře;
- zajistila, aby EU přijala nouzové plány upřednostňující v případě krize způsobené nedostatkem vody přístup k vodě pro lidskou spotřebu.

1.14 EHSV navrhuje, aby EU vypracovala politiky na ochranu spotřebitelů a zajistila, že každý bude mít přístup k nezávadné pitné vodě za spravedlivou cenu a k odpovídajícím kanalizačním systémům. Tyto politiky by měly zahrnovat účast různých zainteresovaných stran (spotřebitelů, pracovníků, podniků) v konzultačních orgánech.

1.15 EHSV vyzývá Komisi a členské státy, aby přijaly opatření ke zlepšení povědomí obyvatel EU o hodnotě vody a o významu přístupu k vodě a sanitárním zařízením pro všechny. Potenciál komunikace a vzdělávání z hlediska zvyšování povědomí by měl být využit pro podporu udržitelnějšího využívání služeb v oblasti dodávek vody a sanitárních služeb⁽⁸⁾, přičemž je třeba se zaměřit na děti a mladé lidi jako na klíčové aktéry udržitelného využívání služeb v oblasti dodávek vody a sanitárních služeb v budoucnu, nicméně zvyšování povědomí by se mělo týkat všech věkových skupin. V případě domácností postižených vodní chudobou by mělo být zvyšování povědomí začleněno mezi další opatření mající za cíl zlepšit přístup domácností ke kvalitním a cenově dostupným službám v oblasti dodávek vody a sanitárním službám.

1.16 EHSV zdůrazňuje, že politiky EU a členských států v oblasti vody by měly být doprovázeny systematickými průzkumy personálních požadavků v odvětví vodního hospodářství, včetně potřebné kvalifikace, rozvoje pracovní síly a řízení bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. Tyto průzkumy by měly být prováděny společně se sociálními partnery v tomto odvětví.

⁽⁸⁾ Jak bylo mimo jiné zdůrazněno ve sděleních a politických doporučeních budapeštského summitu o vodě v roce 2016 (https://www.budapestwatersummit.hu/hu/Vilagtalalkozo/Letoltheto_dokumentumok) a v budapeštské výzvě ze summitu o vodě v roce 2019 (https://www.budapestwatersummit.hu/en/Summit/Budapest_Appeal).

2. Úvod a vymezení stanoviska

2.1 Voda má zásadní význam pro všechny aspekty života. Je také klíčovou součástí udržitelného rozvoje a je nezbytná pro mír naší civilizace. Změna klimatu již zhoršila problémy související s vodou a v budoucnu je bude i nadále zhoršovat v ještě větším měřítku. Nedostatečné zásoby sladké vody vytváří stále větší tlak na lidská společenství, zejména na zranitelné skupiny.

2.2 V roce 2010⁽⁹⁾ Valné shromáždění OSN výslovně uznalo lidské právo na vodu a odpovídající hygienické podmínky a toto právo bylo posíleno na konferenci OSN o vodě v roce 2023⁽¹⁰⁾. OSN rovněž uznává, že čistá pitná voda a hygiena jsou nezbytné pro naplnění všech lidských práv. Mezi 17 mezinárodně dohodnutých cílů udržitelného rozvoje OSN patří cíl č. 6 – „Zajistit všem dostupnost vody a sanitačních zařízení a udržitelné hospodaření s nimi“. Vedle těchto globálních závazků je zde i zásada č. 20 evropského pilíře sociálních práv, která stanoví, že „každý má právo na přístup ke kvalitním základním službám, včetně vody a sanitačních zařízení a služeb“.

2.3 EU vytvořila komplexní právní a správní rámec pro zajištění udržitelného hospodaření s vodními zdroji a dosáhla pokroku při jeho provádění⁽¹¹⁾,⁽¹²⁾. V předchozích stanoviscích EHSV doporučoval propojení výzev souvisejících s vodou s opatřeními pro boj proti chudobě a s cílem jejího vymýcení⁽¹³⁾, podporu zajišťování vody a sanitačních služeb jako základních veřejných služeb pro všechny⁽¹⁴⁾ a usnadnění přístupu k pitné vodě pro zranitelné skupiny a osoby žijící v zeměpisně izolovaných oblastech a znevýhodněných či okrajových venkovských oblastech⁽¹⁵⁾.

2.4 Toto stanovisko z vlastní iniciativy upozorňuje na současné problémy v oblasti přístupu k čisté vodě a sanitačním zařízením. Zkoumá také opatření, která je třeba přijmout na evropské, státní a místní úrovni, a úlohu organizované občanské společnosti při řešení vodní chudoby a jejích dopadů, zejména na nejzranitelnější osoby. V neposlední řadě zkoumá způsoby, jak zmírnit sociální, politické a ekonomické dopady vodní chudoby a její účinky na lidské zdraví.

2.5 Vodní chudoba se v EU vyskytuje, přestože z globálního pohledu má EU poměrně příznivé postavení. Nedostatečný přístup ke kvalitní a cenově dostupné vodě a sanitačním zařízením, tedy situace, kterou lze označit jako vodní chudobu, je každodenní zkušeností milionů občanů EU. Jinými slovy, milionům Evropanů je upíráno právo na přístup k cenově dostupné a kvalitní vodě a sanitačním zařízením.

2.6 Vodní chudoba má však dalekosáhlé sociální, ekonomické a environmentální důsledky, včetně zdravotních rizik na úrovni jednotlivců i komunit, snížení uplatnitelnosti na trhu práce a zhoršení místní ekonomiky, sociálního vyloučení, znečištění životního prostředí, migračního pohybu obyvatelstva a politické nestability. Tyto důsledky jsou značně neúměrné podílu domácností na spotřebě vody a produkci odpadních vod ve srovnání s průmyslem a zemědělstvím. To se odráží ve skutečnosti, že první úspěšná evropská občanská iniciativa se týkala přístupu k vodě a sanitačním zařízením a požadovala zaručení služeb v oblasti dodávek vody a sanitačních služeb pro všechny v EU, upřednostnění lidských práv před tržními zájmy v oblasti zásobování vodou a větší úsilí EU o zajištění všeobecného přístupu k vodě a sanitačním zařízením⁽¹⁶⁾. Řešení vodní chudoby je nezbytné pro dosažení politických priorit Evropské komise, zejména s ohledem na Zelenou dohodu a její slib nikoho neopomíjet.

2.7 Směrnice o pitné vodě ukládá členským státům povinnost přijmout veškerá nezbytná opatření k zajištění přístupu k pitné vodě zranitelným a marginalizovaným skupinám. Neuznává však všeobecné právo na přístup k nezávadné pitné vodě a sanitačním zařízením, jak jej zahrnují cíle udržitelného rozvoje. EHSV vyzývá Evropskou komisi, aby toto uznání zahrnula do příští revize směrnice o pitné vodě.

⁽⁹⁾ Rezoluce 64/292: *The human right to water and sanitation* (Lidské právo na vodu a odpovídající hygienické podmínky) (2010), https://www.un.org/waterforlifedecade/human_right_to_water.shtml.

⁽¹⁰⁾ https://sdgs.un.org/sites/default/files/2023-03/Closing%20press%20release_waterconference_FINAL_24Mar.pdf.

⁽¹¹⁾ Přepřacované znění směrnice o pitné vodě (2018).

⁽¹²⁾ Návrh revize směrnice o čištění městských odpadních vod (2022).

⁽¹³⁾ Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu „Začlenění vodohospodářské politiky do ostatních evropských politik“ (průzkumné stanovisko na žádost maďarského předsednictví) (Úř. věst. C 248, 25.8.2011, s. 43).

⁽¹⁴⁾ Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise o evropské občanské iniciativě „Voda a hygiena jsou lidská práva! Voda je veřejné dobro, ne komodita!“ (COM(2014) 177 final) (stanovisko z vlastní iniciativy) (Úř. věst. C 12, 15.1.2015, s. 33).

⁽¹⁵⁾ Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o jakosti vody určené k lidské spotřebě (přepřacované znění) (COM(2017) 753 final – 2017/0332(COD)) (Úř. věst. C 367, 10.10.2018, s. 107).

⁽¹⁶⁾ <https://right2water.eu/>.

2.8 EHSV s politováním konstatuje, že dostupné údaje jsou omezené a roztržité, což ztěžuje získání uceleného přehledu o rozsahu a charakteristikách tohoto jevu.

3. Přístup ke kvalitní vodě a sanitárním zařízením

3.1 2,2 % obyvatelstva EU, tedy přibližně 9,8 milionu osob, nevyužívá bezpečně upravenou pitnou vodu z kvalitnějšího zdroje, který by byl dostupný v místě jejich bydliště⁽¹⁷⁾. Další 2 %, přibližně 9,4 milionu osob, má k základním službám v oblasti pitné vody přístup pouze mimo své bydliště⁽¹⁸⁾. Přibližně 450 000 obyvatel EU⁽¹⁹⁾ nemá přístup ani k základním službám v oblasti pitné vody. 6,7 milionu osob v EU, tj. 1,5 % obyvatelstva, žije bez sanitárních zařízení, tedy v domácnosti, kde není vana, sprcha ani vnitřní splachovací záchod, a 84,5 milionu osob, tj. 19 % obyvatelstva, žije bez přístupu k alespoň sekundárnímu čištění odpadních vod⁽²⁰⁾.

3.2 Vodní chudoba postihuje především zranitelné jednotlivce a domácnosti.

- U domácností trpících chudobou je více než třikrát větší pravděpodobnost, že nebudou mít sanitární zařízení⁽²¹⁾.
- Nedostatečný přístup k vodě, sanitárním zařízením a hygieně má nepřiměřený dopad na ženy, a to v mnoha ohledech, například kvůli jejich nepoměrně větší úloze při vykonávání domácích prací a kvůli problémům spojeným s hygienou během menstruace.
- Neúměrně jsou postiženy i děti, neboť jsou náchylnější k následkům špatné hygieny.
- Také osoby se zdravotním postižením nebo specifickými potřebami jsou více vystaveny důsledkům vodní chudoby.
- Osoby bez domova, zejména osoby přespávající na ulici, jsou těžce zasaženy nedostatečným přístupem k vodě, sanitárním zařízením a hygieně, vzhledem k jejich krajní chudobě v oblasti bydlení.
- Největší evropská etnická menšina, Romové, je velmi postižena nedostatečným přístupem k nezávadné a cenově dostupné pitné vodě a sanitárním zařízením. Každý třetí Rom žije v obydli bez vodovodu⁽²²⁾ a jen něco přes polovinu z nich má vnitřní splachovací záchod nebo sprchu⁽²³⁾. Existují příklady marginalizovaných komunit, v nichž jsou Romové nadměrně zastoupeni, kterým jsou odepírány i základní služby v oblasti pitné vody, neboť jsou rušeny veřejné přístupné vodovodní kohoutky⁽²⁴⁾, a které žijí v oblastech, jež jsou ovlivněny kontaminací podzemních vod v důsledku hospodářské činnosti⁽²⁵⁾.
- Migranti, zejména migranti bez dokladů v nouzovém ubytování a neformálním ubytování, mohou být obzvláště vystaveni špatnému přístupu ke službám v oblasti dodávek vody a sanitárním službám.
- Nedostatečný přístup k cenově dostupné vodě a sanitárním zařízením může mít dopad na rodinné podniky zranitelných domácností, což způsobuje sociální a ekonomické problémy.

⁽¹⁷⁾ <https://data.worldbank.org/indicator/SH.H2O.SMDW.ZS?locations=EU>, referenční rok: 2020. Podíl osob, které nevyužívají pitnou vodu z kvalitnějšího zdroje, který by byl dostupný v místě jejich bydliště, byl k dispozici v případě potřeby a nebyl kontaminován fekáliemi a prioritními chemickými látkami. Mezi kvalitnější zdroje vody patří voda z vodovodu, vrty nebo trubkové studny, chráněné kopané studny, chráněné prameny a balená nebo dodávaná voda.

⁽¹⁸⁾ <https://data.worldbank.org/indicator/SH.H2O.BASW.ZS?locations=EU>, referenční rok: 2020. Tento ukazatel zahrnuje jak osoby využívající základní služby v oblasti vody, tak osoby využívající bezpečně řízené služby v oblasti vody. Základní služby v oblasti pitné vody jsou vymezeny jako dodávky pitné vody z kvalitnějšího zdroje, pokud doba cesty tam i zpět nepřesáhne 30 minut. Mezi kvalitnější zdroje vody patří voda z vodovodu, vrty nebo trubkové studny, chráněné kopané studny, chráněné prameny a balená nebo dodávaná voda.

⁽¹⁹⁾ Eurostat, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/sgd_06_10/default/table?lang=en. https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/demo_pjan/default/table?lang=en.

⁽²⁰⁾ Eurostat, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/sgd_06_20/default/table?lang=en. https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/demo_pjan/default/table?lang=en.

⁽²¹⁾ https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc_mdho05/default/table?lang=en.

⁽²²⁾ <https://fra.europa.eu/cs/content/fra-opinions-eu-midis-ii-roma>.

⁽²³⁾ <https://www.europarl.europa.eu/news/cs/headlines/society/20200918STO87401/roma-what-discrimination-do-they-face-and-what-does-eu-do>.

⁽²⁴⁾ http://www.errc.org/uploads/upload_en/file/thirsting-for-justice-march-2017.pdf.

⁽²⁵⁾ <https://eeb.org/wp-content/uploads/2020/04/Pushed-to-the-Wastelands.pdf>.

3.3 Důležitým – i když ne jediným – faktorem sociálně nerovného přístupu jsou územní rozdíly ve vodohospodářské a sanitární infrastruktuře. V mnoha oblastech se infrastrukturní a sociální problémy prolínají. V obzvláště znevýhodněné situaci mohou být marginalizované venkovské komunity. Ve čtvrtích s nedostatkem zdrojů a dlouhodobou potřebou renovací navíc nekvalitní infrastruktura přispívá k vodní chudobě a k problémům v oblasti životního prostředí.

3.4 Územní rozložení poptávky po službách v oblasti dodávek vody a sanitárních službách přitom ovlivňují demografické změny. V mnoha hustě osídlených městských oblastech urbanizace zvyšuje tlak na služby v oblasti dodávek vody a sanitární služby. V jiných částech EU, zejména – nikoli však výhradně – ve venkovských oblastech, představuje úbytek obyvatelstva výzvu pro provoz sítí.

3.5 Zatímco výše zmíněné problémy v oblasti nedostatečného přístupu k dodávkám vody a sanitárním zařízením se týkají především sociálních skupin, mnohem větší část obyvatel EU – v průměru 30 % – je postižena určitou formou vodního stresu, tj. nesouladem mezi poptávkou po vodě a nabídkou vody⁽²⁶⁾. Obyvatelé jižní Evropy čelí závažným problémům v oblasti vodního stresu po celý rok. V ostatních částech Evropy se nedostatek vody vyskytuje příležitostně a ve specifických ohniscích. Celkem 8 milionů lidí v Evropě žije v oblastech s vysokou četností výskytu sucha nebo vodního stresu⁽²⁷⁾. Předpokládá se, že změna klimatu způsobí další sezónní snížení dostupnosti vody ve většině částí Evropy.

3.6 Změna klimatu je navíc jedním z významných faktorů ovlivňujících vodní stres a mnoha způsoby přímo ovlivňuje přístup k vodě, sanitárním zařízením a hygieně, neboť mění hydrologické cykly a srážkový režim a způsobuje zvyšování teplot. Sucho, nárůst teplot, a dokonce i extrémní srážky snižují dostupnost a kvalitu vody a poškozují infrastrukturu, což vede k obtížím při udržování hygienických a sanitačních návyků. Zvyšování hladiny moří může snížit dostupnost pitné vody v důsledku záplav a zasolování. Důkazů konkrétně za Evropu je málo, nicméně na základě celosvětových trendů lze důvodně předpokládat, že změna klimatu má neúměrný dopad na zranitelné jednotlivce, domácnosti a komunity⁽²⁸⁾.

3.7 Množství vody spotřebované domácnostmi se v závislosti na členském státě značně liší a pohybuje se v rozmezí od 77 do 220 litrů na obyvatele a den⁽²⁹⁾. Ve východních členských státech je spotřeba obvykle nižší než v západních členských státech, přičemž největšími spotřebiteli jsou některé jižní členské státy; existují však výjimky⁽³⁰⁾.

3.8 Ačkoli je kvalita vody v EU obecně dobrá, v některých oblastech přetrvávají problémy s kvalitou, o čemž svědčí řízení v souvislosti s nedodržením předpisů zahájená proti některým členským státům na základě směrnice o pitné vodě. Nedostatečný přístup k nezávadné pitné vodě, zejména k základním službám v oblasti vody, s sebou navíc nese vysoké riziko využívání závadné vody.

3.9 Spokojenost s kvalitou pitné vody je obecně vysoká, i když ne všeobecná. Údaje z průzkumu z roku 2015 ukazují, že 82 % obyvatel EU považuje kvalitu pitné vody v místě svého bydliště za dobrou⁽³¹⁾ a přibližně 7 % má jiný názor. Celkové hodnocení pitné vody v EU bylo mnohem méně příznivé – pouze 27 % respondentů souhlasilo s tvrzením, že v EU je celkově dobrý přístup ke zdravé a čisté vodě.

⁽²⁶⁾ <https://www.eea.europa.eu/publications/water-resources-across-europe-confronting>.

⁽²⁷⁾ První slyšení na téma „Čas pro modrou dohodu“, 27. února 2023.

⁽²⁸⁾ <https://www.preventionweb.net/understanding-disaster-risk/risk-drivers/poverty-inequality>.

⁽²⁹⁾ Eureau, *The governance of water services in Europe* (Řízení vodohospodářských služeb v Evropě), 2020, <https://www.eureau.org/resources/publications/5268-the-governance-of-water-services-in-europe-2020-edition-2/file>.

⁽³⁰⁾ <https://smartwatermagazine.com/news/locken/water-ranking-europe-2020>.

⁽³¹⁾ <https://circabc.europa.eu/sd/a/0070b535-5a6c-4ee4-84ba-6f6eb1682556/Public%20Consultation%20Report.pdf>.

3.10 Zatímco drtivá většina obyvatel EU používá vodu z vodovodu k mytí, osobní hygieně a vaření, podíl osob, které využívají vodu z vodovodu k pití, je o něco nižší. V roce 2015 více než 90 % respondentů uvedlo, že vodu z vodovodu používá k vaření, zatímco pouze 55 % uvedlo, že vodu z vodovodu vždy používá přímo k pití, a dalších 10 % uvedlo, že vždy pije vodu z vodovodu po jejím přefiltrování.

3.11 V posledních desetiletích prošla voda procesem komodifikace a služby v oblasti dodávek vody a sanitární služby prošly procesem privatizace a financionalizace. V posledních letech se ohledně těchto procesů vyslovují pochybnosti a existují již příklady obcí, které vzaly služby v oblasti vody zpět do svých rukou. Voda má zásadní význam pro život a je společným statkem a lidským právem. V této souvislosti se EHSV domnívá, že služby v oblasti dodávek vody a sanitární služby jakožto služby veřejného zájmu by měly podléhat jasné regulaci zaručující jejich povinné poskytování, aby bylo zajištěno, že služby hospodaření s vodou a nakládání s odpadními vodami budou obecně poskytovány za dostupnou cenu a v dostatečné kvalitě. Komise by měla ve směrnici o koncesích (2014/23/EU) ⁽³²⁾ zachovat výjimky pro vodu a odpadní vody v návaznosti na výsledek úspěšné evropské občanské iniciativy „Right2Water“. EHSV doporučuje, aby Komise vyjmula vodohospodářské služby z pravidel jednotného trhu.

4. Cenová dostupnost

4.1 Cenová dostupnost služeb v oblasti dodávek vody a sanitárních služeb je pro obyvatele EU předmětem stále větších obav – mimo jiné kvůli nedávnému zvýšení cen energií – a očekává se, že výdaje za tyto služby porostou. Ačkoli obecně platí, že náklady na služby v oblasti dodávek vody a sanitární služby nepředstavují pro domácnosti nadměrnou zátěž, pro domácnosti s nízkými příjmy často ano a počet postižených domácností se bude pravděpodobně zvyšovat. Při použití 3 % hranice se ukazuje, že ve 13 zemích EU má problémy s cenovou dostupností služeb v oblasti dodávek vody a sanitárních služeb nejméně 5 % obyvatel a v některých zemích se to týká dokonce 10 % obyvatel s nejnižšími příjmy ⁽³³⁾. Tento přístup k měření problémů s cenovou dostupností však může být diskutabilní, mohou při něm nastávat potíže s měřením a nemusí ukazovat plný rozsah problému, protože nezohledňuje domácnosti, které mají nedostatečnou spotřebu, rozdíly v cenách vody ⁽³⁴⁾ a relativní situaci domácností, pokud jde o příjmy.

4.2 Cena služeb v oblasti dodávek vody a sanitárních služeb vykazuje vysokou míru územních rozdílů mezi jednotlivými zeměmi i v jejich rámci ⁽³⁵⁾ a vzhledem k nedostatku podrobných statistických údajů nelze vytvořit ucelený přehled. Distribuční systémy ve venkovských oblastech se nicméně vyznačují rozlehlejšími sítěmi a vyššími provozními náklady, což vede k vyšším poplatkům.

4.3 Kromě nižších příjmů může být důvodem větší náchylnosti zranitelných domácností k problémům s cenovou dostupností i méně účinné vybavení horší kvality a delší čas strávený doma. Nepřiměřeně jsou postiženy marginalizované ženy, děti a mladí lidé, jakož i nezaměstnaní.

4.4 Ačkoli převládající problémy s cenovou dostupností vyžadují cílená a účinná sociální opatření, nelze v současné době získat ucelený přehled o opatřeních členských států EU k řešení problémů s cenovou dostupností, včetně opatření týkajících se zranitelných spotřebitelů. Dále není k dispozici žádný ucelený přehled týkající se možnosti – nebo nemožnosti – přerušit poskytování služeb, ani přehled minimálních služeb. U některých zemí jsou však k dispozici dílčí informace ⁽³⁶⁾, které ukazují na celou škálu opatření k řešení problémů s cenovou dostupností.

4.5 Rámcová směrnice o vodě prohloubila koncepci zásady „znečišťovatel platí“ prostřednictvím cíle plného pokrytí nákladů v zájmu zaručení zdraví ekosystémů. Uplatňování této zásady je však v rozporu se zásadou všeobecného přístupu ke kvalitní pitné vodě za přijatelné ceny a v praxi vede k závažným sociálním důsledkům, zejména ke zvýšení nerovností,

⁽³²⁾ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/23/EU ze dne 26. února 2014 o udělování koncesí (Úř. věst. L 94, 28.3.2014, s. 1).

⁽³³⁾ https://www.eesc.europa.eu/sites/default/files/files/blue_deal_fiasconaro.pdf.

⁽³⁴⁾ <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/e1b8a4b6-en/index.html?itemId=/content/component/e1b8a4b6-en>.

⁽³⁵⁾ <https://www.eureau.org/resources/publications/eureau-publications/5824-europe-s-water-in-figures-2021/file>.

⁽³⁶⁾ <https://www.wareg.org/documents/affordability-in-european-water-systems/>, <https://www.oecd.org/env/resources/15425332.pdf>.

neboť nejchudší skupiny obyvatelstva buď platí poměrně vyšší poplatky, nebo se na ně výše uvedená zásada nevztahuje. EHSV se domnívá, že zásada všeobecného přístupu ke kvalitní pitné vodě za přijatelné ceny by měla být klíčová a měli bychom ji mít na paměti spolu s otázkami životního prostředí, které stojí za zásadami „znečišťovatel platí“ a plného pokrytí nákladů.

4.6 V rámci naplňování lidského práva na vodu a pro zajištění ochrany ekosystémů a sociálních zájmů je struktura poplatků za vodu důležitým nástrojem pro dosažení cenové dostupnosti, účinnosti, spravedlnosti a ochrany vod. Za účelem dosažení tohoto mnohočetného cíle existují různé struktury poplatků, včetně té, kterou navrhl to zvláštní zpravodaj⁽³⁷⁾ pro lidská práva na nezávadnou pitnou vodu a odpovídající hygienické podmínky na 76. zasedání Valného shromáždění OSN⁽³⁸⁾.

5. Udržitelnost

5.1 V rámci tohoto stanoviska se Výbor nezabývá problémy v oblasti životního prostředí, jako je zasolování nebo znečišťování, které mohou být nakonec příčinou sociálních problémů. Hlavním tématem jsou lidské činnosti, které vedou k nadměrnému využívání a způsobují konflikty při využívání. Nejznámějším podobným problémem je situace, kdy vlastní využívání vody brání ve využívání jiné straně. Právní předpisy EU a jednotlivých států se to snaží řešit prostřednictvím správy povodí⁽³⁹⁾, která se v Evropě uplatňuje na různé úrovni a dosahuje různých výsledků.

5.2 Nadměrné využívání vede ke zvyšování nedostatku vody a zhoršování její kvality a kvality služeb. Zhoršování kvality vody však také zvyšuje její nedostatek, a to nikoli v podobě nedostatku samotného množství vody, ale tím, že snižuje množství vody vhodné k jakémukoliv účelu nebo přinejmenším zvyšuje finanční prostředky potřebné k jejímu uvedení zpět do souladu s přijatelnými standardy. Při řešení problému nadměrného využívání bychom se měli zaměřit nikoli na důsledky, o nichž byla řeč v předchozím bodě, ale na příčiny. Nadměrné využívání způsobuje problémy v oblasti životního prostředí, které jsou příčinou sociálních problémů, neboť lidská činnost je závislá na ekosystémech, zejména na těch zdravých.

5.3 Objevuje se zvláštní problém, a to rozvoj zemědělských a průmyslových projektů s nadměrnou spotřebou vody v oblastech, které jsou chudé na vodu. Tyto projekty jsou přitom možné pouze za podmínky převodu vody z jiných povodí a nadměrného využívání povrchových vod, což vede k návazným environmentálním a sociálním problémům. Například nadměrné využívání vody z řeky vede ke snížení množství usazenin a živit, které se dostávají do moře, což zvyšuje degradaci pobřežních oblastí a zmenšuje rybí populace. Nadměrné využívání celkově vede k vyčerpání ekosystémů, což nejvíce postihuje nejzranitelnější skupiny obyvatel.

5.4 Sociální problémy pramení z poklesu rybolovu a případně z poklesu cestovního ruchu na pobřeží moře. Zatímco problémy v oblasti degradace pobřeží můžeme zmírnit a zachovat tak cestovní ruch prostřednictvím rozsáhlých investic, nelze totéž říci o rybích populacích. Na druhou stranu, pokud EU přijme legislativní opatření s cílem zastavit projekty, které jsou za nadměrné využívání zodpovědné, bude muset čelit nezaměstnanosti pracovníků, kteří se na nich podílejí.

5.5 Úniky a ztráty⁽⁴⁰⁾ se netýkají nadměrného využívání, ale představují neefektivní a nepříjemné využívání vody. Jedná se však o problém, který nevyžaduje jedinečnou vizi. Pokud jde o úniky a ztráty, je hlavní vizí distributorů vody pro lidskou spotřebu vize ekonomická⁽⁴¹⁾. Úniky a ztráty se řeší jen do té míry, nad níž je dražší pokračovat v jejich řešení než se s nimi smířit. Tato míra se obvykle pohybuje kolem 15 % úniků a ztrát⁽⁴²⁾. Je možná i jiná vize a v dnešní době, kdy nedostatek vody stoupá, je také velmi zapotřebí, aby taková vize šla dál, než je 15 %.

⁽³⁷⁾ Jeho návrhem je odstupňovaná sazba, přičemž její první složka by měla být v souladu s lidským právem na vodu cenově dostupná, a za určitých okolností dokonce bezplatná. Druhou složkou by měla být sazba pokrývající náklady a třetí složka by měla mít mnohem vyšší ceny, čímž by se vytvářelo křížové subvencování základních účelů prostřednictvím luxusu a předcházelo se nadměrnému používání. EECs se domnívá, že hodnotu každé složky by měly určovat jednotlivé členské státy, nebo dokonce jednotlivé služby v oblasti dodávek vody a sanitární služby.

⁽³⁸⁾ *Risks and impacts of the commodification and financialization of water on the human rights to safe drinking water and sanitation* (Rizika a dopady komodifikace a financionalizace vody na lidská práva na nezávadnou pitnou vodu a odpovídající hygienické podmínky), zpráva, kterou předložil na 76. zasedání Valného shromáždění OSN zvláštní zpravodaj pro lidská práva na nezávadnou pitnou vodu a odpovídající hygienické podmínky Pedro Arrojo Agudo, A/76/159.

⁽³⁹⁾ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/60/ES ze dne 23. října 2000, kterou se stanoví rámec pro činnost Společenství v oblasti vodní politiky (Úř. věst. L 327, 22.12.2000, s. 1) (rámcová směrnice o vodě).

⁽⁴⁰⁾ Úniky a ztráty se celkově týkají fyzicky ztracené vody a vody nefakturované, přičemž je však třeba mít na paměti, že část nefakturované vody je povolena. Podrobnější informace naleznete ve vodní bilanci.

⁽⁴¹⁾ V tomto odstavci není v případě ztrát míněna nefakturovaná povolená spotřeba.

⁽⁴²⁾ Jedná se o typickou cílovou hodnotu používanou v Portugalsku. Jiné země EU mohou mít jiné cílové hodnoty, ale samotná hodnota nemá pro rozvoj naší myšlenky žádný význam.

6. Správa a řízení

6.1 EHSV konstatuje, že na celém světě je distribuce vody a sanitární služby v kompetenci obcí, přičemž různé druhy distributorů (podniky nebo komunální služby) slouží jedné nebo více obcím, a že v Evropské unii i na celém světě je drtivá většina obyvatel zásobována veřejnými vodohospodářskými společnostmi. Kromě toho, že distributoři vody mohou mít různé formy, existuje jedno klíčové rozlišení: veřejné a soukromé hospodaření. V rámci každého z nich můžeme najít různé typy správy. Můžeme rovněž najít dobré i špatné příklady veřejného a soukromého hospodaření. Nicméně soukromé hospodaření, které se zaměřuje na zisk, může mít potíže s plněním požadavků na všeobecnost služeb, což je rozměr, k jehož účinnému naplnění za dostupnou cenu a v dostatečné kvalitě služeb má lepší předpoklady veřejná služba. EHSV konstatuje, že tento závěr je doložen příklady opětovného přebírání služeb v oblasti dodávek vody a sanitárních služeb v posledních dvou desetiletích.

6.2 V zájmu zajištění kvality služeb, cenové dostupnosti a všeobecných služeb je nejlepším prostředkem, jak udržet distribuci vody a kanalizaci v situaci rostoucího nedostatku a zvyšujících se cen na cestě k naplnění 6. cíle udržitelného rozvoje, zapojení všech zúčastněných stran do řídicí úrovně a do regulačních orgánů. Na úrovni distribuce vody existuje úspěšný příklad Córdoby, kde má komunální společnost EMACSA sdílenou radu, do níž jsou zapojeny zúčastněné strany, což je příklad participativního hospodaření⁽⁴³⁾. Regulační orgány by měly mít namísto jediné osoby v čele radu, která by zahrnovala zúčastněné strany, aby byla zajištěna účinnější regulace.

6.3 Mezinárodní řeky a vodní útvary mohou být zdrojem napětí, a nakonec i konfliktů mezi státy, a to i uvnitř EU. EHSV navrhuje, aby se EU zapojila do segmentů správy povodí, do kterých je zapojeno několik členských států, a vymezila obecné zásady, konkrétní cíle a kvalifikovanou kontrolu, což považuje za nejlepší způsob, jak přispět k hospodaření s vodou v době jejího nedostatku, který vyvolává krize různého druhu.

6.4 Současný model hospodaření s vodou (rozptýlení a nedostatek hierarchických kontrolních orgánů a byrokratická neprůhlednost) je neefektivní. Je naléhavě nutné najít nový model správy vodních ekosystémů, zejména těch, které zahrnují několik členských států. V odvětví vodního hospodářství existuje řada orgánů s odpovědností v různých fázích koloběhu vody, které mají protichůdné vize a cíle a jejich odpovědnosti se někdy překrývají. EHSV navrhuje Komisi, aby byl vytvořen rámec správy povodí, přičemž politické a technické orgány na úrovni povodí by s maximální účinností zajišťovaly obecné politické vedení a technickou správu, jakož i zapojení všech zainteresovaných stran prostřednictvím účinných mechanismů účasti.

6.5 EHSV konkrétně navrhuje model správy a řízení, který by byl politický i technický, demokratický i otevřený a zaměřený na uplatňování zásady všeobecného přístupu ke kvalitní pitné vodě za dostupné ceny pro veřejnost. EHSV navrhuje, aby existovaly „správní výbory“ složené z členů ze všech zúčastněných zemí, jejichž úkolem by bylo politické řízení a řešení případných střetů zájmů mezi zeměmi. Těmto výborům pro správu povodí by měl být nápomocen technický výbor složený z odborníků, který by zajišťoval technickou správu povodí. „Správní výbor“ by měl veřejně a důsledně stanovit hierarchii povinností, která by zahrnovala ji a různé subjekty existující v zemích zapojených do správy povodí, aby nevznikala neslučitelnost a nejasnost ohledně toho, kdo je za co odpovědný. Vedle výboru pro správu povodí by měla fungovat „poradní rada“. Tato rada by byla složena z organizací občanské společnosti, zejména z organizací pro ochranu životního prostředí a klimatu, spotřebitelských organizací a sociálních partnerů, a měla by za úkol vést strukturovaný občanský dialog se „správním výborem“ a pomáhat řešit případné střety zájmů.

V Bruselu dne 13. července 2023.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Oliver RÖPKE

⁽⁴³⁾ Enrique Ortega de Miguel a Andrés Sanz Mulas, *Water Management in Córdoba (Spain): A Participative, efficient and Effective Public Model* (Hospodaření s vodou ve španělské Córdobě: participativní, účinný a účelný veřejný model), in *Reclaiming Public Water* (Znovuzískávání veřejné vody), TNI ed., 2005.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Jak zapojit cílovou část veřejnosti a efektivně využít výsledky panelových diskusí občanů?**(stanovisko z vlastní iniciativy)**

(2023/C 349/11)

Zpravodaj: **Christophe QUAREZ**

Žádost o vypracování stanoviska	stanovisko z vlastní iniciativy, 23/01/2023
Rozhodnutí plenárního shromáždění	25. 1. 2023
Právní základ	čl. 52 odst. 2 jednacího řádu stanovisko z vlastní iniciativy
Odpovědná sekce	Zaměstnanost, sociální věci, občanství
Přijato v sekci	21. 6. 2023
Přijato na plenárním zasedání	13. 7. 2023
Plenární zasedání č.	780
Výsledek hlasování	
(pro/proti/zdrželi se hlasování)	163/4/8

1. Závěry a doporučení

1.1 EHSV připomíná, že participativní demokracie může pouze doplňovat zastupitelskou demokracii, která zůstává základním pilířem našich politických systémů. Podle názoru EHSV je za účelem obnoveného posílení důvěry v politiku zapotřebí neustále zlepšovat způsob fungování demokracie v EU, zejména prostřednictvím rozvoje participativních a poradních mechanismů přístupných občanům, které se budou opírat o stávající soubor nástrojů EU. V této souvislosti opakuje, že názor sdružení zastupujícího tisíce členů má daleko větší váhu než názor jednotlivých občanů.

1.2 Zkušenosti participativní demokracie s panelovými diskusemi občanů se rozvinuly, především díky rozvoji digitálních nástrojů, ve všech členských státech. Příspěvky panelových diskusí občanů k veřejným debatám, nejprve omezené na místní nebo regionální otázky, postupně pokryly všechny politické oblasti, jako tomu bylo v Irsku (manželství pro všechny a potraty) nebo ve Francii (občanský konvent o klimatu) nebo například při Konferenci o budoucnosti Evropy.

1.3 EHSV má jakožto instituce, která tlumočí názory organizované a reprezentativní občanské společnosti, specifické odborné znalosti a představuje jedinečné a stálé fórum pro občanský dialog, kde jsou navrhována řešení na základě konsensu různých zúčastněných stran. Jako takový by měl plnit významnou úlohu při rozvíjení participativních nástrojů.

1.4 EHSV, zavedený institucionální zástupce organizované a reprezentativní občanské společnosti, musí stát v jádru procesu posilování participativní demokracie v evropských orgánech. Navrhuje se proto, aby byla prostřednictvím experimentování zvážena škála participativních nástrojů, které může EHSV v rámci své poradní činnosti využívat, jako jsou panelové diskuse občanů. V tomto případě bude v zájmu zavedení tohoto postupu nutné změnit jednací řád EHSV.

1.5 V rámci této reflexe by EHSV mohl zvážit svou novou úlohu a dále rozvíjet své odborné znalosti týkající se témat souvisejících s účastí občanů a participativní demokracií. Zejména předsednictvo EHSV by mohlo přijímat rozhodnutí o otázkách, jako je rozsah a metodika zapojení panelových diskusí občanů do činnosti EHSV, i o tématech, jež mají být předmětem panelových diskusí občanů. EHSV považuje za užitečné zvážit vytvoření specializované pracovní skupiny, která by stanovila nezbytné postupy v závislosti na dostupnosti rozpočtových prostředků a po projednání a přijetí rozhodnutí v rámci předsednictva EHSV. ⁽¹⁾ Tato pracovní skupina by se mohla mimo jiné zabývat těmito otázkami:

— postup pro začlenění těchto panelových diskusí do činnosti EHSV;

⁽¹⁾ Jak EHSV uvádí ve své studii *Posílení úlohy EHSV jako prostředníka a garanta postupů v oblasti participativní demokracie, včetně strukturovaného dialogu s organizacemi občanské společnosti a panelových diskusí s občany* (2023), na každou novou formu jeho činnosti zaměřenou na participativní demokracii by měl být vyčleněn čas, prostředky a pozornost, jež jsou nezbytné k zajištění její účinnosti.

- stanovení kritérií pro témata konzultací v panelových diskusích občanů, která by zajistila začlenění horizontálních otázek širšího společenského zájmu;
- získání nezbytných rozpočtových prostředků a lidských zdrojů;
- specifikace pro losování a digitální platformu;
- metoda a organizace diskusí, které umožní účastníkům panelových diskusí občanů a členům EHSV dospět ke konečnému rozhodnutí;
- vymezení mandátu, v němž bude stanoveno, jak budou výsledky konzultací zohledněny ve stanoviscích EHSV;
- podmínky a harmonogram experimentální fáze.

1.6 EHSV považuje za důležitý poradní rozměr panelové diskuse občanů, kteří by se tak zapojili do jeho činnosti jako obohacující doplněk stávajícího souboru participativních nástrojů EU.

2. Nezbytná demokratická obnova

2.1 Téměř všechny evropské společnosti jsou založeny na systému zastupitelské demokracie. Jsou zastupitelské proto, že způsob výběru vládních činitelů vychází hlavně z přímých všeobecných voleb, zejména voleb parlamentních a prezidentských.

2.2 Evropa 21. století se vyznačuje rostoucí nedůvěrou vůči politikům a jejich činnosti, přičemž její intenzita se v jednotlivých zemích liší. Jak ukázal brexit, potíže evropských demokracií při společném řešení pandemie COVID-19, protestní hnutí Indignados (Rozhořčení) a žlutých vest odmítající institucionální kanály demokratického projevu či vzestup autoritářského populismu, zdá se, že starým i novým demokraciím dochází dech. Revoluce založená na nových technologiích navíc napomáhá vytváření bezprostředních a neformálních politických vztahů.

2.3 Měřit předpokládanou demokratickou recesi z hlediska krize demokratické legitimacy projevující se v Evropě umožňují tři objektivní ukazatele: narůstající neúčast, velká volební volatilita a snížení počtu členů politických stran. K těmto objektivním ukazatelům se přidávají subjektivní ukazatele, jako je úbytek důvěry ve veřejné instituce.

2. EHSV se domnívá, že k obnovenému posílení politické důvěry je zapotřebí zlepšit demokratické mechanismy. To především znamená, že zastupitelská demokracie, na níž je založen náš politický systém, musí chytit druhý dech.

2.5 K posílení vazby mezi zastupovanými občany a jejich zástupci a k účinnému plnění jejich příslušných povinností by kromě toho mohly přispět participativní nebo poradní nástroje.

2.6 EHSV připomíná, že v zastupitelské demokracii se každý občan může svobodně angažovat tím, že vstoupí do politické strany, odborové organizace nebo sdružení dle vlastního výběru. Tato svoboda je tedy první zárukou demokratického systému.

3. Potřeba institucionalizovat účast občanů?

3.1 Počet participativních nástrojů se v Evropě exponenciálně zvýšil, přičemž byly získány tisíce zkušeností, nejprve na místní nebo regionální úrovni, zejména s participativními rozpočty, a poté v souvislosti s environmentálními, společenskými nebo institucionálními tématy na regionální nebo celostátní úrovni.

3.2 V právních a správních předpisech mnoha zemí jsou institucionalizovány nejen čtvrti, ale také inovativnější nástroje.

3.3 Je tomu tak v Belgii, kde byla v Bruselu zákonem zřízena stálá rada občanů, kteří jsou vybíráni losováním. Stejně tak v Irsku, kde občanská shromáždění někdy spojená s referendy umožnila legalizaci manželství pro všechny a potratů, nebo ve Francii, kde byly uspořádány občanské konventy o klimatu nebo o ukončení života.

3.4 Na evropské úrovni byla dosud nejrozsáhlejším projevem participativní a poradní demokracie Konference o budoucnosti Evropy, v jejímž rámci byly uspořádány čtyři evropské panelové diskuse občanů s cílem umožnit občanům společně se zamyslet nad tím, jakou budoucnost si pro Evropskou unii přejí. EHSV se k této iniciativě oficiálně připojil. Vítá skutečnost, že tento pilotní projekt byl podroben důkladnému posouzení, jehož účelem je zjistit, jak lze zlepšit případné budoucí iniciativy.

3.5 EHSV zejména lituje toho, že této konferenci nebyla v členských státech věnována dostatečná pozornost, nebyl o ni velký zájem a že její cíle byly nejasné.

3.6 V závěrečné zprávě⁽²⁾ Konference o budoucnosti Evropy poskytuje návrh č. 36 týkající se informování a účasti občanů a návrh č. 39 týkající se rozhodovacího procesu EU jasný mandát EHSV ke strukturálnímu posílení jeho institucionální úlohy, a to úlohy garanta a zprostředkovatele akcí participativní demokracie, jako je strukturovaný dialog s organizacemi občanské společnosti a panelové diskuse občanů. Z institucionálního hlediska má EHSV ideální předpoklady k tomu, aby při posilování participativní demokracie plnil důležitou úlohu, a to soudržným a komplexním způsobem.

3.7 EU již má k dispozici propracovaný soubor nástrojů účasti EU, mezi něž patří např. volby do Evropského parlamentu, dialogy s občany a evropská občanská iniciativa, petice předkládané Evropskému parlamentu a evropský veřejný ochránce práv. Kromě toho pořádá Komise při přípravě legislativních iniciativ veřejné konzultace s cílem poskytnout zúčastněným stranám – včetně občanů – možnost vyjádřit se k danému tématu. Tyto veřejné konzultace jsou zakotveny v pokynech Komise pro zlepšování právní úpravy a probíhají prostřednictvím portálu Komise „Podělte se o svůj názor“.

3.8 **Evropská občanská iniciativa** vytvořená v roce 2012 je jednou z klíčových inovací participativní demokracie na úrovni EU. Skupině občanů umožňuje zařadit určitou otázku na pořad jednání evropských zákonodárných orgánů.

3.9 Avšak všechny čtyři evropské občanské iniciativy, které úspěšně shromáždily milion podpisů potřebných k tomu, aby na ně Evropská komise reagovala, měly až doposud poměrně malý dopad: byly přijaty legislativní návrhy v návaznosti na iniciativy „Právo na vodu“ a „Zakažte glyfosát“ a na rok 2023 byl oznámen návrh na zákaz klecí pro všechna zvířata. EHSV se domnívá, že evropská občanská iniciativa zcela nespěňuje očekávání, a proto by měla být jednoznačně revidována, a to i s jeho přispěním.

3.10 K zapojení občanů přispěly digitální platformy. Internet umožnil účast občanské společnosti ve velkém měřítku i zapojení veřejnosti, která až dosud stála stranou takových procesů, zejména mladých lidí.

3.11 Přestože digitální technologie přispívají k usnadnění a zvýšení účasti, mají také svá omezení. Konzultace na internetu umožňují shromážďovat názory, ale ne vždy je skutečně projednat.

3.12 K vytvoření trvalých panelových diskusí občanů v budoucnu je nutná silná on-line složka, což je klíčový prvek pro nadnárodní diskuse, do nichž se zapojí co nejvíce občanů. EHSV na základě zkušeností a poznatků získaných prostřednictvím mnohojazyčné platformy Konference o budoucnosti Evropy navrhuje vytvořit zdokonalenou mnohojazyčnou on-line platformu/mobilní aplikaci. To by umožnilo mnohem větší účast, než je možné v případě prezenčních akcí, bude-li zmíněný on-line nástroj navržen tak, aby byl přístupný co největšímu počtu občanů. Prezenční akce jsou i nadále důležitým doplňujícím nástrojem k on-line konzultacím, ale jejich počet by měl být v rozumné míře omezen a měly by být prioritně zaměřeny na aktuální témata horizontálního zájmu. Na vytvoření této nejmodernější digitální platformy by měly být přiděleny odpovídající zdroje⁽³⁾.

3.13 EHSV se domnívá, že je třeba nastolit otázku reprezentativnosti a odbornosti příspěvků občanů do veřejné diskuse. Má názor sdružení zastupujícího tisíce členů stejnou váhu jako vyjádření izolovaného občana?

3.14 EHSV připomíná, že přidaná hodnota jeho stanovisek a doporučení vyplývá z dosahování konsenzu mezi organizacemi organizované občanské společnosti a překonávání rozdílů mezi různými zájmy různých společenských organizací.

⁽²⁾ Viz zpráva o konečném výsledku Konference o budoucnosti Evropy.

⁽³⁾ Jak EHSV uvádí ve své studii *Posílení úlohy EHSV jako prostředníka a garanta postupů v oblasti participativní demokracie, včetně strukturovaného dialogu s organizacemi občanské společnosti a panelových diskusí s občany* (2023), poptávka po digitalizaci je sice zřejmá, i tak by však měly být vyčleněny prostředky, které i nadále umožní osobní účast.

3.15 Mandát konzultace s občany musí být jasný. EHSV se domnívá, že je důležité předem upřesnit, jak budou požadované příspěvky do rozhodovacího procesu začleněny.

3.16 Aby byla zajištěna jeho legitimita, vyžaduje každý proces skutečného dialogu s občany mechanismus zpětné vazby. Proto je velmi důležité, aby Evropská komise zavedla mechanismus pro sledování doporučení občanů. Za tímto účelem je vhodné vytvořit srovnávací přehled doporučovaných kroků a následně jej využít k určení dalšího postupu navazujícího na návrhy, jak požadoval Evropský hospodářský a sociální výbor u příležitosti Konference o budoucnosti Evropy.

3.17 EHSV by měl být považován za důležitý nástroj pro snížení demokratického deficitu EU, překlenutí vzdálenosti a podporu evropské politické identity mezi jejími občany.

4. Úloha Evropského hospodářského a sociálního výboru při organizaci konzultací s občany

4.1 Je třeba plně provést ustanovení článku 11 SEU požadující „otevřený, transparentní a pravidelný dialog s reprezentativními sdruženími a s občanskou společností“ ve všech politických oblastech EU.

4.2 EHSV v průběhu let posílil postavení občanských iniciativ a zvýšil jejich viditelnost v každodenní práci orgánů. Od zahájení evropské občanské iniciativy pořádá EHSV každoročně u příležitosti Dne evropské občanské iniciativy konferenci na vysoké úrovni. V EHSV byla zřízena skupina ad hoc Evropská občanská iniciativa, aby formulovala politické směry ohledně občanských iniciativ a sledovala vývoj v této oblasti.

4.3 EHSV rovněž poskytuje informace o právech občanů. Jeho nejrozšířenější publikace „Evropský demokratický pas“ se stala populárním zdrojem informací pro širokou veřejnost a je prezentována a používána na různých akcích pořádaných orgány EU a organizacemi občanské společnosti.

4.4 Měla by se posílit institucionální úloha EHSV jako uznávaného zástupce organizované občanské společnosti při poskytování poradenství ohledně tvorby politik EU, ale i jako prostředníka a garanta činností týkajících se participativní demokracie, například strukturovaného dialogu s organizacemi občanské společnosti a panelových diskusí občanů. Činorodá občanská společnost má pro demokratický život Evropské unie zásadní význam.

4.5 EHSV má jakožto instituce, která tlumočí názory organizované občanské společnosti, specifické odborné znalosti a představuje jedinečné a stálé fórum pro občanský dialog, kde jsou navrhována řešení na základě konsensu různých zúčastněných stran. Jeho členové mají mandát od svých příslušných organizací.

4.6 Zkušenosti získané prostřednictvím Konference o budoucnosti Evropy vyvolaly očekávání a vyžadují od evropských orgánů, aby v návaznosti na tuto konzultaci přijaly vhodná opatření.

4.7 EHSV považuje za důležitý poradní rozměr panelové diskuse občanů, kteří by se tak zapojili do jeho činnosti jako doplnění k on-line konzultacím vedeným Evropskou komisí, jež jsou cenným nástrojem, avšak neumožňují přímou diskusi mezi přispívajícími zúčastněnými stranami.

4.8 V prohlášení předsedy EHSV se uvádí, že před volbami do Evropského parlamentu v roce 2024 budou uspořádány panelové diskuse občanů, které budou podkladem pro průřezové usnesení všech sekcí EHSV a budou obsahovat hlavní požadavky EHSV vůči novému EP a nové Komisi.

4.9 Kromě toho se v rámci cyklu dialogu styčné skupiny EHSV v roce 2023 zřizuje pracovní skupina Panelové diskuse občanů, která má být součástí pravidelných tematických dialogů mezi členy EHSV a příslušnými organizacemi občanské společnosti zastoupenými ve styčné skupině, jak je stanoveno v komunikační strategii EHSV na období 2022–2027. Na základě tohoto dialogu bude vypracován diskusní dokument, který by mohl přispět k iniciativám EHSV zaměřeným na podporu účasti občanů.

4.10 V rámci této reflexe by EHSV mohl zvážit svou novou úlohu a dále rozvíjet své odborné znalosti ve všech oblastech týkajících se účasti občanů a participativní demokracie. Zejména předsednictvo EHSV je orgánem, který by mohl přijímat rozhodnutí o otázkách, jako je rozsah a metodika začlenění panelových diskusí občanů do činnosti EHSV, i o tématech, jež budou předmětem panelových diskusí občanů.

4.11 Má-li EHSV plnit tento nový úkol, musí mu být přiděleny zvláštní finanční prostředky, lidské zdroje a digitální nástroj.

4.12 Jednací řád platný pro vzorek vylosované veřejnosti by měl stanovit: způsoby fungování, komunikace a vztahů se sdělovacími prostředky, vztah mezi EHSV nebo jeho příslušným pracovním útvarům a vzorkem veřejnosti.

4.13 EHSV považuje za užitečné zvážit vytvoření specializované pracovní skupiny, která by stanovila nezbytné postupy v závislosti na dostupnosti rozpočtových prostředků a po projednání a přijetí rozhodnutí v rámci předsednictva EHSV (*). Tato pracovní skupina by se mohla mimo jiné zabývat těmito otázkami:

- postup pro začlenění těchto panelových diskusí do činnosti EHSV;
- stanovení kritérií pro témata konzultací v panelových diskusích občanů, která by zajistila začlenění horizontálních otázek širšího společenského zájmu;
- specifikace pro losování a digitální platformu;
- získání nezbytných finančních prostředků, zvláštních lidských a technických zdrojů;
- metoda a organizace diskusí, které umožní účastníkům panelových diskusí občanů a členům EHSV dospět ke konečnému rozhodnutí;
- vymezení mandátu, v němž bude stanoveno, jak budou výsledky konzultací zohledněny ve stanoviscích EHSV;
- volba subjektu, který vylosuje osoby na základě jejich souhlasu;
- podmínky a harmonogram experimentální fáze.

V Bruselu dne 13. července 2023.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Oliver RÖPKE

(*) Jak EHSV uvádí ve své studii *Posílení úlohy EHSV jako prostředníka a garanta postupů v oblasti participativní demokracie, včetně strukturovaného dialogu s organizacemi občanské společnosti a panelových diskusí s občany* (2023), na každou novou formu jeho činnosti zaměřenou na participativní demokracii by měl být vyčleněn čas, prostředky a pozornost, jež jsou nezbytné k zajištění její účinnosti.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Průmyslová odvětví náročná na spotřebu vody a technologie umožňující účinné hospodaření s vodou**(stanovisko z vlastní iniciativy)**

(2023/C 349/12)

Zpravodaj: **Paul RÜBIG**Spoluzpravodaj: **John BRYAN**

Rozhodnutí plenárního shromáždění	25. 1. 2023
Právní základ	čl. 52 odst. 2 jednacího řádu stanovisko z vlastní iniciativy
Odpovědná sekce	Poradní komise pro průmyslové změny
Přijato v sekci	22. 6. 2023
Přijato na plenárním zasedání	13. 7. 2023
Plenární zasedání č.	580
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	200/0/3

1. Závěry a doporučení

1.1 EU musí v rámci modré dohody pro EU bezodkladně vypracovat novou vodní politiku EU, která bude zahrnovat komplexní politiku udržitelného hospodaření s vodou pro průmysl založenou na snižování spotřeby vody a na opětovném využívání a recyklaci vody a na snižování jejího znečištění. Tato politika se musí též zaměřit na průmyslová odvětví náročná na spotřebu vody a na postupné zavádění technologií umožňujících účinné hospodaření s vodou. Vzhledem k provázanosti energetiky, vodohospodářství a kritických surovin by se vodní politika měla stát jedním z pilířů průmyslové strategie EU.

1.2 EU proto potřebuje plán podpory průmyslových odvětví v postupném přechodu na technologie umožňující účinné hospodaření s vodou, který určí milníky a k řešení problému bude přistupovat odvětvově a maximálně zohlední provázanost mezi energetikou, vodohospodářstvím a kritickými surovinami. K tomu bude nutno přistoupit v nejbližších dvou letech k revizi průmyslové strategie EU a souvisejících dokumentů k cestě transformace. Tento odvětvový přístup by měl zahrnovat charakteristiku účinného hospodaření s vodou a výzev spojených s jejím využíváním v každém z odvětví a jeho základem by měl být výhled s posouzením možností, dopadů a rizik včetně analýzy nákladů životního cyklu.

1.3 V zájmu rozvoje tohoto nového odvětví, v němž by EU mohla zaujmout výsadní postavení, musí jít komplexní vodní politika EU ruku v ruce s ambiciózním plánem financování z prostředků EU, který průmyslu umožní realizovat nezbytné investice do tohoto typu technologií. Měly by být zavedeny pozitivní finanční pobídky, jako jsou daňové úlevy, vyšší odpisové sazby a další mechanismy. Jako doplnění podpory z veřejných zdrojů stojí za úvahu též inovativní způsoby financování, jako je skupinové financování (crowdfunding).

1.4 EU se musí stát světovým lídrem, pokud jde o vývoj, výrobu a využívání technologií umožňujících účinné hospodaření s vodou, a získat celosvětovou pověst produkční oblasti s malou vodní stopou. Technologie umožňující účinné hospodaření s vodou jako průmyslové odvětví patří mezi čisté technologie. Jako takové by měly být též energeticky účinné. Vzhledem k tomu, že čisté technologie představují průmyslový ekosystém sám o sobě, navrhuje EHSV připravit pro něj do dvou let plán transformace, s ambiciózními, avšak realistickými cíli, včetně plánu na předávání znalostí a dovedností.

1.5 Při schvalování nových průmyslových zařízení je třeba se více zaměřit na spotřebu vody, recyklaci a zachycování a ve stávajících závodech je potřebné větší zaměření na pobídkové systémy pro projekty na úsporu vody. Jednotlivá odvětví však mají různou náročnost na spotřebu vody a různé možnosti, jak vodu využívat účinněji. Zásadu neškodit je nutno prosazovat spolu s vědomím práva hospodářských činností na spotřebu vody a zajistit závazek průmyslu k postupnému zlepšování účinného hospodaření s vodou dle plánu, který bude pro tento účel připraven.

1.6 Poptávka po vodě a její spotřeba a ukládání musí mít mnohem vyšší prioritu ve strategiích EU pro hospodářský rozvoj průmyslových odvětví. EHSV poukazuje na klíčovou úlohu vody v oběhovém hospodářství.

1.7 Protože využití vody v EU a jednotlivých odvětvích se různí, je třeba zaznamenávat a vykazovat data o průmyslovém využití vody ve všech členských státech a zmapovat stávající technologie. Zapotřebí je též sbírat data na úrovni jednotlivých závodů, což bude prvním krokem zavádění procesů zaměřených na účinné hospodaření s vodou. Práva průmyslového vlastnictví budou muset být sladěna s platnými požadavky na transparentnost údajů.

1.8 EU by měla zvážit vytvoření platformy pro modrou dohodu, do níž by byli zapojeni zástupci průmyslu a zemědělství i občané, s cílem maximalizovat konzultace a účast, co se týče procesu přípravy nové vodní politiky. Tato stálá konzultace by zejména usnadnila odstranění legislativních překážek, které brání zavádění technologií umožňujících účinné hospodaření s vodou v průmyslových a zemědělských procesech a v domácnostech, a byla by přínosem při pravidelné aktualizaci akčních plánů, jako jsou cesty transformace průmyslu.

2. Úvod a obecné připomínky

2.1 Obecně lze říci, že vodní zdroje na obyvatele jsou v Evropě poměrně vysoké, ale mezi regiony severní a střední Evropy a jižními regiony existují zásadní rozdíly, především vlivem působení klimatických faktorů na tyto zdroje. Mezi hlavní problémy týkající se koloběhu vody patří: 1) delší období sucha, po nichž následují vydatné deště a povodně, a to vše omezuje přístup k čisté a využitelné vodě; 2) zvyšující se spotřeba vody v důsledku rostoucího počtu obyvatel nebo jejich větší koncentrace a hospodářského rozvoje, jakož i rostoucí poptávka po vodě pro průmyslovou, zemědělskou a soukromou spotřebu a 3) stále větší znečištění vodních zdrojů v důsledku nedostatečného čištění odpadních vod. Do vodních zdrojů se dostává celá řada nových znečišťujících látek, jako jsou mikroplasty, farmaceutické látky atd., které jsou do jisté míry identifikovány až poté, co se nahromadí ve škodlivém množství. K řešení těchto tří hlavních oblastí problémů je třeba určit vhodná opatření, připravit je a uvést je do praxe.

2.2 Velkým problémem, který stále roste, je v Evropě vodní stres. Podle Evropské agentury pro životní prostředí (EEA) je během průměrného roku vodním stresem postiženo přibližně 20 % evropského území a 30 % Evropanů⁽¹⁾. Neudržitelné využívání vody znamená odběr vody z přírodních zdrojů tempem rychlejším, než se voda přirozeně doplňuje. V oblastech nebo v blízkosti oblastí s takovým nadměrným čerpáním podzemních vod žije přibližně 140 milionů lidí koncentrovaných v přibližně 60 % velkých evropských měst (nad 100 000 obyvatel)⁽²⁾. Významným faktorem je nepříznivý dopad povodňových fází na dodávky vody, které způsobují silné srážky související s klimatem (velká města často závisejí na podzemních vodách zásobovaných řekami).

2.3 V mnoha jihoevropských regionech je v obdobích sucha třeba volit mezi zachováním průmyslové spotřeby vody, zemědělstvím a využíváním vody domácnostmi. V některých oblastech hrozí, že z oblastí postižených vodním stresem budou vytlačena průmyslová odvětví, což povede ke snížení zaměstnanosti, destabilizaci hospodářství a změnám v průmyslu.

2.4 Vodní politika EU se obvykle soustřeďuje na právní rámec pro ochranu vody a hospodaření s vodou, přičemž se zaměřuje na znečištění a prevenci. Mezi hlavní stávající politiky EU v oblasti vody, které mají dopad na průmysl, patří rámcová směrnice o vodě, směrnice o čištění městských odpadních vod, směrnice o průmyslových emisích a akční plán pro nulové znečištění v rámci Zelené dohody pro Evropu. O vodním rozměru je však v cestách transformace průmyslu EU zmínka jen zřídka a totéž platí i pro zprávu Evropské komise o strategickém výhledu z roku 2022.

2.5 Vize EU týkající se ekologické a digitální transformace průmyslu a jeho ekosystémů se o vodě nezmiňuje. Sdělení Evropské komise Průmyslový plán Zelené dohody⁽³⁾ uvádí dodávky vody a kanalizaci jako klíčová odvětví pro ekologickou transformaci, a to v jedné z poznámek pod čarou, žádné další zmínky o vodě ovšem v dokumentu nejsou. EU se musí vodní politikou zabývat se stejným odhodláním, s jakým řeší klimatickou krizi.

(1) <https://www.eea.europa.eu/highlights/water-stress-is-a-major>.

(2) <https://www.eea.europa.eu/publications/92-9167-025-1/page003.html>.

(3) COM/2023/62 final.

3. Nutnost zapracovat vodu do průmyslové politiky EU a zároveň použít odvětvový přístup

3.1 Vodní politika a hospodaření s vodou fungují v mnoha členských státech EU velmi odlišně, což občanům a průmyslovým odvětvím působí značné obtíže. Vzhledem k tomu, že 60 % povrchové vody EU je přeshraniční, je nezbytná společná politika EU v oblasti vody.

3.2 V březnu 2023 přijala Evropská rada tento závěr: „Evropská rada vítá letošní konferenci OSN o vodě a její akční program pro vodu. Uznává potřebu posílených opatření na úrovni EU i na celosvětové úrovni v oblasti vody a zdůrazňuje význam strategického přístupu EU k zabezpečení dodávek vody“⁽⁴⁾.

3.3 EU musí předložit komplexní udržitelnou politiku hospodaření s vodou pro průmysl založenou na snižování spotřeby vody a na jejím zpětném získávání, opětovném využívání a recyklaci, která bude obsahovat zaměření na průmyslová odvětví náročná na spotřebu vody a využívání technologií, které umožňují účinné hospodaření s vodou. Prvořadě musí být kaskádové řazení priorit v oblasti využívání vody.

3.4 Na vodě jsou závislá všechna průmyslová odvětví. Průmysl se na celkovém odběru vody v Evropě podílí přibližně 40 %⁽⁵⁾. K hlavním průmyslovým odvětvím náročným na spotřebu vody v EU patří těžba a dobývání, zpracovatelský průmysl, výroba elektřiny, stavebnictví, chemický průmysl, zemědělství, výroba potravin a nápojů, textilní průmysl, výroba papíru a buničiny, farmaceutický průmysl, podniky v oblasti informačních technologií včetně datových center, automobilový průmysl, ocelářství, výroba hnojiv a doprava. Údaje o odběru a využívání vody v EU jsou ovšem historické a nedostatečné. Strategie EU pro průmyslové využití vody musí vycházet z dat shromážděných na úrovni EU za účasti Eurostatu, která umožní získat široký a komplexní přehled situace. Zapotřebí je též sbírat data na úrovni jednotlivých závodů, což bude prvním krokem zavádění procesů zaměřených na účinné hospodaření s vodou. Světová meteorologická organizace (WMO) pak připravuje interoperabilní Platformu pro globální úložiště dat.

3.5 Je zřejmé, že je zapotřebí integrovaný přístup EU k politikám v oblasti vody, který bude zahrnovat lepší koordinaci, pokud jde o mnoho legislativních požadavků vyplývajících z několika odvětví a využití, včetně průmyslových odvětví. K tomu budou nutné mnohem větší politické ambice k posílení účinného hospodaření s vodou a snižování znečištění a spotřeby vody v evropských průmyslových odvětvích, a to především postupným zaváděním technologií umožňujících účinné hospodaření s vodou. Zároveň je však nutné postupovat odvětvově, neboť možnosti účinnějšího hospodaření s vodou se v jednotlivých odvětvích liší v závislosti na tom, zda existují technologie s tímto zaměřením.

3.6 Pokud jde o různá průmyslová odvětví, je třeba provést na evropské úrovni důkladnou analýzu za účelem stanovení referenčních hodnot, pokynů a systémů podávání zpráv pro budoucí udržitelný rozvoj koloběhu vody. Je třeba uznat, že několik zdrojů, které se přímo či nepřímo zabývají koloběhem vody v průmyslu v Evropské unii, již existuje, například studie z roku 2021 na téma Perspektivy oběhového hospodářství v textilním odvětví EU⁽⁶⁾, je však třeba vyvinout větší úsilí, aby byla pokryta různá dotčená průmyslová odvětví. EHSV žádá revizi cest transformace průmyslu v nejbližších dvou letech, která do nich zapracuje hledisko účinného hospodaření s vodou a ambiciózní, avšak realistický plán postupného zlepšení v této oblasti.

3.7 Při schvalování nových průmyslových zařízení je třeba se více zaměřit na spotřebu a recyklaci vody a ve stávajících závodech je potřebné větší zaměření na pobídkové systémy pro projekty na úsporu vody. Jednotlivá odvětví však mají různou náročnost na spotřebu vody a různé možnosti či příležitosti, jak vodu využívat účinněji. Zásadu neškodit je nutno prosazovat s vědomím práva hospodářských činností na spotřebu vody. Toto právo by mělo být uznáno a zároveň by měl být zajištěn závazek průmyslu k postupnému zlepšování účinného hospodaření s vodou dle plánu, který bude pro tento účel připraven, a na základě průmyslových referenčních hodnot.

⁽⁴⁾ Zasedání Evropské rady (23. března 2023) – závěry.

⁽⁵⁾ https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Archive:Water_use_in_industry&oldid=196132.

⁽⁶⁾ Úložiště publikací Společného výzkumného střediska – Circular Economy Perspectives in the EU Textile sector (Perspektivy oběhového hospodářství v textilním odvětví EU) (europa.eu).

3.8 Průmyslová odvětví budou stále více čelit tlaku na snižování svého dopadu na životní prostředí a zvyšování účinnosti využívání vodních zdrojů, a to jak u přímého, tak u nepřímého využívání vody. Stejně jako v případě dekarbonizace a energetiky se mnoho průmyslových odvětví potýká s potřebou rozsáhlých investic, aby se jejich výrobní procesy a hodnotové řetězce staly účinnějšími z hlediska hospodaření s vodou a aby se snížil jejich dopad na kvalitu vody.

3.9 V procesu přechodu na uhlíkově neutrální společnost účinně využívající energii a vodu je nezbytné, aby průmyslová odvětví působící v EU zůstala konkurenceschopná a neztrácela vůči jiným oblastem světa, kde jsou přijímány méně odpovědné a méně restriktivní politiky, což by vedlo k narušení výroby, produkce a zaměstnanosti v EU a nedošlo by k pokroku v nakládání s vodou v globálním měřítku. Musíme zajistit, aby byly výrobky a služby, které budou v budoucnu vyrobeny či poskytnuty v EU při úsporném nakládání s vodou, ochráněny před dovozem výrobků a služeb spojených s větší spotřebou vody.

4. Technologie umožňující účinné a udržitelné hospodaření s vodou

4.1 Úspěšné přijetí technologií umožňujících účinné hospodaření s vodou v průmyslu a v dalších oblastech má zásadní význam pro úspěch udržitelné vodní politiky EU. Tyto technologie mají potenciál výrazně snížit spotřebu vody a podpořit její opětovné využívání a recyklaci, jakož i zlepšit kvalitu vody a minimalizovat vypouštění odpadních vod. Bezpečnost volatelných dodávek vody by bylo vhodné zvýšit pomocí promyšlených systémů zadržování vody (srážkové a povodňové).

4.2 Existuje již několik příkladů technologií umožňujících účinné hospodaření s vodou. Mezi hlavní technologie umožňující účinné hospodaření s vodou, které se v současné době používají v průmyslu, patří tyto: recyklace a opětovné využívání vody – čištění a opětovné využívání odpadních vod v průmyslových provozech, což snižuje poptávku po pitné vodě; optimalizace procesů – posuzování a zlepšování průmyslových procesů s cílem snížit spotřebu vody a minimalizovat plýtvání; použití reverzní osmózy namísto iontové výměny pro vstupní vodu do kotlů ke snížení koncentrace soli při likvidaci odpadní vody při regeneraci; membránová filtrace – odstraňování nečistot z vody, které umožňuje její opětovné využití pro průmyslové účely; vytěžování kanalizačních a odpadních vod; nízkoprůtoková zařízení – snižování spotřeby vody v budovách instalací úsporných vodovodních baterií, sprchových hlavice a toalet; kapkové zavlažování a přesné zemědělství – minimalizace spotřeby vody v zemědělství a optimalizace výnosů plodin; anaerobní čištění odpadních vod (výroba bioplynu bez přítomnosti kyslíku k výrobě energie – využívání mikroorganismů k rozkladu znečišťujících látek v odpadní vodě, čímž vzniká odpadní voda, kterou lze znovu použít); shromažďování a uchovávání dešťové vody pro použití na zavlažování, při úklidu nebo k jiným využitím vody jako užitkové; systémy s uzavřeným okruhem – minimalizace spotřeby vody a plýtvání recyklací vody používané v průmyslových procesech v rámci těchto procesů; nahrazování materiálů – používání alternativních materiálů, jejichž výroba vyžaduje méně vody a které zanechávají menší vodní stopu.

4.3 Technologie umožňující účinné hospodaření s vodou se již využívají v řadě průmyslových odvětví. Například v mlékárenském průmyslu je dobrým příkladem Irsko, které vyváží mléčné výrobky v hodnotě 6,8 miliardy eur z 11 miliard litrů zpracovaného mléka ročně. Největší irské mlékárenské zemědělské družstvo Tirlan čerpá přibližně 11 000 m³ vody denně z místní řeky a vrtů v prostorách svého největšího zpracovatelského závodu v Ballyragget v hrabství Kilkenny. Díky technologiím na úpravu a čištění vody však závod naopak vrátí přibližně 14 500 m³ čisté vody do místní řeky Nore, která je zvláštní oblastí ochrany. Z toho plyne, že mlékárna regeneruje přibližně o 30 % čisté vody navíc zpět do místní řeky. Vracená voda je tak kvalitní, že postupem doby pomohla zvýšit kvalitu řeky a zachovat řece status zvláštní oblasti ochrany a zvláště chráněné oblasti. Byly zde vynaloženy značné investice do čistíčky odpadních vod a souvisejících technologií.

4.4 Textilní průmysl, ačkoli mu dominuje asijská výroba, zaměstnává v EU více než 1,6 milionu osob. Toto odvětví má velký dopad na vodní zdroje. Textilní výrobky obsahují mnoho potenciálních znečišťujících látek, které se ve fázi používání těchto výrobků dostávají do koloběhu vody, a proto je třeba, aby se jimi zabýval přísný regulační rámec. Patří mezi ně mikročásti vláken, impregnační činidla/chemikálie a barvy textilií. Kromě toho lze předpokládat, že nedostatek vody v zemích produkce bude mít stále větší dopad na náklady a omezení kapacit. Je třeba porozumět hodnotovým řetězcům a materiálovým tokům v Evropě i ve světě. Objevují se rovněž výzvy a povinnosti týkající se sběru a zpracování pospotřebních textilních výrobků.

4.5 V návaznosti na strategii EU pro udržitelné textilní výrobky by měl být v rané fázi podrobněji rozpracován regulační rámec aspektů oběhového hospodářství souvisejících s vodou. Strategie uvádí potřebu rozvíjet oběhové hospodářství, ale výslovně se nezabývá potřebou vodních zdrojů. Není však pochyb o tom, že uplatňování zásad oběhového hospodářství v textilním průmyslu bude vyžadovat velké množství vody. Je nezbytné určit potřeby v oblasti výzkumu a vývoje a vzdělávání související s koloběhem vody spolu s příslušným veřejným financováním. Je rovněž třeba stanovit cíle a limity pro poptávku po pitné vodě, která by měla být minimalizována pomocí optimalizace procesů (recyklace). Kromě toho by

EU měla zvážit vypracování plánu, jak postupně dospět k cíli nulového vypouštění, který by se zabýval přinejmenším rozsahem možného obsahu znečišťujících látek.

4.6 Dalším příkladem je papírenský průmysl, který má vysoký potenciál pro opatření k minimalizaci negativního dopadu na vodní zdroje, nebo dokonce zamezení tomuto dopadu. Ten má již v Evropě poměrně dobrý standard pro využívání vody⁽⁷⁾, existuje však prostor pro další zlepšení. Toho lze dosáhnout intenzivnějším zaváděním procesů opětovného využívání vody, zaváděním nejnovějších technologií čištění a stanovením potenciálního cíle téměř nulového vypouštění v ambiciózním, avšak realistickém časovém horizontu. Veřejná podpora rozvoje a inovací v papírenském průmyslu v Evropě a opatření k optimalizaci využívání vody mohou přinést ekonomickou výhodu. Například odborné znalosti v oblasti optimalizace využívání vody v papírenském průmyslu jsou již nyní ekonomickým faktorem pro evropskou strojírenskou výrobu, a použitá řešení našla uplatnění v dalších odvětvích. V jiných částech světa musely být velké papírenské závody uzavřeny z důvodu jejich mimořádně negativního dopadu na vodu v okolí.

4.7 Vodní hospodářství (vodní díla a čistírny odpadních vod) by mělo být z klimatického a energetického hlediska neutrální (nebo mít dokonce pozitivní bilanci) a mělo by se řídit zásadami pro kyberneticky bezpečnou kritickou infrastrukturu. Dobré příklady existují v Evropě i na celém světě. Na druhé straně regiony s velmi malými vodními zdroji mají velký potenciál pro zlepšení (z hlediska řízení procesů, odsolování, oběhového vodního hospodářství a účinnosti).

4.8 Podobně jako v případě klimatické a energetické výzvy zahájené ve většině zemí EU, která zahrnuje požadavky na izolaci nových budov a modernizaci budov stávajících, by měla být zavedena politika týkající se zachycování a opětovného využívání vody ve všech nových budovách. Pro průmysl musí být vypracována politika využívání šedé vody jako užitkové vody pro různé účely. Společné výzkumné středisko (JRC) například vypracovalo technické pokyny k uplatňování klíčových zásad řízení rizik při posuzování a řízení zdravotních a environmentálních rizik spojených s opětovným využitím vody⁽⁸⁾. Přesto je nutno zajistit systematictější aplikaci stávajících i nových technologií, která by navíc měla zohledňovat celý cyklus oběhu vody.

4.9 EU se musí stát světovým lídrem, pokud jde o vývoj, výrobu a využívání technologií umožňujících účinné hospodaření s vodou, a získat celosvětovou pověst produkční oblasti s malou vodní stopou. Zásadní význam budou mít investice do výzkumu a vývoje a do předávání znalostí a dovedností v odvětví vodního hospodářství. Pro podporu know-how a zavádění nových technologií účinného hospodaření s vodou včetně využití umělé inteligence budou zapotřebí nová povolání a vyškolení pracovníci s odborností v oboru vodního hospodářství. EU může zaujmout vedoucí úlohu v modré výrobě i na trhu čištění průmyslových vod a zaměřit se na vytváření nových vysoce kvalifikovaných pracovních míst v Evropě. Know-how v oblasti procesů úspor vody bude pro průmysl v budoucnu klíčovou kompetencí a klíčovým ukazatelem výkonnosti. Technologie umožňující účinné hospodaření s vodou jako průmyslové odvětví patří mezi čisté technologie. Vzhledem k tomu, že čisté technologie představují ekosystém sám o sobě, navrhuje EHSV připravit pro něj plán transformace na nadcházející dva roky, s ambiciózními, avšak realistickými cíli, včetně plánu rozvoje dovedností.

4.10 Zásadním předpokladem formulace udržitelné vodní politiky EU je konzultace s lídry a zástupci průmyslu a jejich zapojení do tohoto procesu. Kromě toho má zásadní význam, aby se na vodní politice podíleli občané EU. V mnoha odvětvích vnitrostátní právní předpisy nepřipouštějí opětovné využívání vody, což brání procesu oběhového hospodářství. K překonání tohoto problému musí EU zavést minimální požadavky na kvalitu vody a její monitorování. Pro tento účel by mohla být zřízena platforma pro modrou dohodu, do níž by byli zapojeni zástupci průmyslu a zemědělství i občané EU, kde by se vyměňovaly nápady a otázky týkající se sdílení vody, jejího využívání a inovací projektů. Mohla by zahrnovat strukturu místních, regionálních, celostátních a unijních orgánů. Cílem této platformy pro modrou dohodu by bylo pomoci EU a členským státům co nejrychleji přijímat nezbytná politická rozhodnutí v oblasti vodní politiky. Je rovněž důležité posílit dialog o vodě s místními a celostátními institucemi s cílem podpořit strukturované povědomí, informovanost a vzdělávání zaměřené na konkrétní kroky, pokud jde o strategický význam vody jako vzácného zdroje. Tato stálá konzultace by také mohla usnadnit odstranění legislativních překážek, které brání zavádění technologií umožňujících účinné hospodaření s vodou v průmyslových a zemědělských procesech a v domácnostech.

⁽⁷⁾ <https://www.africapulpaper.com/en/articles/water-usage-in-paper-mills>.

⁽⁸⁾ <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC129596>.

4.11 Spolu s komplexní vodní politikou EU je nutno připravit stejně ambiciózní plán financování EU, který umožní průmyslu a místním orgánům realizovat nezbytné investice do technologií umožňujících účinné hospodaření s vodou. Měly by být zavedeny pozitivní finanční pobídky, jako jsou daňové úlevy, vyšší odpisové sazby a další mechanismy. Nástroje a mechanismy ekologického financování (jako jsou například kritéria ESG a taxonomie) je třeba doplnit rozsáhlejšími a důkladnějšími zohledňováním aspektů týkajících se využívání vody.

V Bruselu dne 13. července 2023.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Oliver RÖPKE

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Udržitelné hospodaření s vodou a klimatická krize: oběhová a jiná řešení pro zemědělsko-potravinářský systém EU v rámci budoucí „modré dohody“

(stanovisko z vlastní iniciativy)

(2023/C 349/13)

Zpravodaj: **Josep PUXEU ROCAMORA**

Spoluzpravodaj: **John COMER**

Rozhodnutí plenárního shromáždění	23. 1. 2023
Právní základ	čl. 52 odst. 2 jednacího řádu stanovisko z vlastní iniciativy
Odpovědná sekce	Zemědělství, rozvoj venkova, životní prostředí
Přijato v sekci	28. 6. 2023
Přijato na plenárním zasedání	13. 7. 2023
Plenární zasedání č.	580
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	181/0/0

1. Závěry a doporučení

1.1 Změna klimatu mění srážkové modely v Evropské unii, což má následně dopad na množství vody dostupné pro zemědělství. Tato situace vede nejen ke snížení produkce plodin, ale také ke zvýšení konkurence mezi různými způsoby využití vody (obyvatelstvo, průmysl a zemědělství). Kromě toho má na kvalitu vody vliv i lidská činnost, což vede ke zvýšenému výskytu živin a znečišťujících látek.

1.2 Ve společné zemědělské politice, strategii „Od zemědělce ke spotřebiteli“ i ve Strategii v oblasti biologické rozmanitosti jsou stanoveny cíle pro dosažení udržitelné produkce potravin a zajištění ochrany ekosystémů. K dosažení těchto cílů je třeba, aby byly v zájmu zemědělsko-potravinářského odvětví zachovány venkovské oblasti a výrobní struktury a byli podporováni producenti na místní úrovni, udržitelné obhospodařování půdy, hospodaření s vodou a také otevřená strategická autonomie. Voda je základním zdrojem pro produkci potravin, a proto je zajištění přístupu k dostatečnému množství kvalitní vody a udržitelného hospodaření s ní nezbytné pro zabezpečení přiměřené a udržitelné produkce potravin v Evropské unii. Všechny režimy SZP by měly podporovat udržitelné a účinné hospodaření s vodou a zahrnovat ukazatele v každém členském státě, aby bylo možné v této oblasti sledovat pokrok.

1.3 Udržitelné hospodaření s vodou se musí zaměřit na řízení dodávek, přičemž je zapotřebí přijmout opatření k zajištění dostupnosti vody pro všechny uživatele. Řízení dodávek musí nutně zahrnovat optimalizaci účinnosti, snížení ztrát, upřednostnění určitých způsobů využití, odstranění nezákonného využívání, přijetí opatření k zajištění udržitelnosti celého systému a konečně přijetí souboru přístupů v souladu se strategiemi ke konsolidaci dostatečné produkce potravin v EU.

1.4 EHSV vyzývá k zavedení zvláštních norem týkajících se využívání vody v různých hospodářských odvětvích, například v zemědělství a průmyslu, a to vytvořením určité řídicí struktury, která by vypracovala pokyny pro využívání vody v jednotlivých odvětvích a do níž by měl být zapojen i EHSV.

1.5 Technologie hrají rozhodující úlohu při zajišťování vody pro zemědělskou produkci. Je třeba poskytnout odpovídající a dostatečné rozpočtové zdroje na výzkum a přizpůsobení znalostí v oblasti genomiky, a vyvinout tak plodiny, které budou odolnější a lépe přizpůsobené klimatickým podmínkám. Budou rovněž zapotřebí zdroje na podporu nových technik transformace vody, jako je opětovné využívání a odsolování. V této souvislosti EHSV navrhuje podporovat opatření nezbytná pro rozvoj nových technologií a zároveň respektovat ekosystémy, v nichž se nacházejí, a klást důraz především na environmentální aspekty.

1.6 Ceny energie podmiňují zavádění nových technologií, jejichž provoz úzce souvisí s využíváním fosilních paliv. EHSV vyzývá k dekarbonizaci zemědělství, úpravě cen zemědělských produktů v primárním sektoru a intenzivnímu využívání obnovitelných zdrojů energie, aby se posílila vazba mezi energií, vodou a potravinami.

1.7 Změna klimatu s sebou nese vyšší teploty, zvýšenou evapotranspiraci a značný nárůst extrémních povětrnostních jevů, které vedou k obdobím sucha, povodním, bouřím a požárům. Ty mají katastrofální dopad na rostlinnou a živočišnou výrobu. V zájmu zajištění dostupnosti nezávadné vody pro zemědělství v celé EU je zapotřebí vypracovat strategický plán, jež bude vycházet z vědeckých a technologických poznatků. Pro lokality a regiony, které trpí trvalým suchem nebo záplavami, je pak zapotřebí připravit zvláštní plány. Bude také zapotřebí zvláštní samostatný rozpočet s podpůrnými položkami a také nařízení EU, které nasměruje zdroje tak, aby umožnily a usnadnily zavedení celostátních, regionálních i místních plánů na zajištění dostatečných dodávek vody. Tyto plány musí zajistit výstavbu a údržbu vhodné vodohospodářské infrastruktury ve všech částech EU.

2. Souvislosti evropského zemědělství

2.1 Cílem tohoto stanoviska z vlastní iniciativy je analyzovat interakce mezi vodou a zemědělstvím na úrovni EU v souvislosti s klimatickou krizí a dopadem na potravinové zabezpečení a udržitelnost v budoucnosti. Stanovisko obsahuje podněty k zamýšlení týkající se dopadu extrémních povětrnostních jevů a účinků různých politik a pravidel EU. Popisuje se v něm, jak je naléhavě nezbytné zajistit udržitelné hospodaření s vodou a jaké konkrétní problémy souvisejí s problematikou vody v zemědělství v EU, a obsahuje návrhy, jak posílit potravinovou soběstačnost EU a jak v zájmu splnění tohoto cíle zvýšit kvalitu a množství dodávek vody.

2.2 Zemědělství je v Evropské unii strategickým odvětvím, a to nejen z důvodu svého socioekonomického významu. Odhaduje se, že 30 % užitné zemědělské plochy EU je zavlažováno, ačkoli tento podíl je v jižních členských státech vzhledem k jejich zvláštním klimatickým podmínkám vyšší a v některých regionech dosahuje 70 % ⁽¹⁾.

3. Nedostatek vody a hlavní výzvy pro zemědělsko-potravinářský systém EU

3.1 Zemědělská výroba závisí na dostupnosti vody. Na druhou stranu zemědělství ovlivňuje množství i kvalitu vody, a to například difúzním znečišťováním v důsledku používání hnojiv a pesticidů nebo tím, že způsobuje pronikání soli do nadměrně využívaných pobřežních zvodní. Odhaduje se, že 20 % evropské půdy a 30 % jejího obyvatelstva je každoročně postiženo nedostatkem vody ⁽²⁾, přičemž se očekává, že tento nedostatek vody se v příštích deseti letech na úrovni EU výrazně zvýší ⁽³⁾.

3.2 Podle údajů Evropské agentury pro životní prostředí se obnovitelné vodní zdroje na úrovni EU snížily z 3 219 km³ v roce 2010 na 2 883 km³ v roce 2020 ⁽⁴⁾. Tuto situaci dále zhorší očekávaný nárůst teplot a vyšší evapotranspirace, což zvýší poptávku po vodě v zemědělství a konkurenci mezi různými účely využití.

3.3. Za posledních 55 let došlo v EU jako celku k 17 % poklesu obnovitelných vodních zdrojů na obyvatele ⁽⁵⁾. I když to lze částečně vysvětlit růstem počtu obyvatel, je rovněž pravdou, že tlak hospodářské činnosti – včetně zemědělství – a změna klimatu zhoršují sezónní a roční nedostatek vody v mnoha regionech EU.

⁽¹⁾ Eurostat, Hospodářské účty pro zemědělství podle regionů NUTS 2, a Eurostat, Agriculture, forestry and fishery statistics (Statistické údaje o zemědělství, lesnictví a rybolovu).

⁽²⁾ Evropská agentura pro životní prostředí (EEA), Water stress is a major and growing concern in Europe (Velkým problémem, který stále roste, je v Evropě vodní stres).

⁽³⁾ Evropský účetní dvůr, Zvláštní zpráva č. 20/2021 Udržitelné využívání vody v zemědělství.

⁽⁴⁾ EEA, Waterbase – Water Quantity (Databáze „Waterbase“ o množství vody).

⁽⁵⁾ Světová banka, Renewable internal freshwater resources per capita (cubic meters) – European Union (Obnovitelné vnitřní zdroje sladké vody na obyvatele (v metrech krychlových) – Evropská unie).

3. V letech 2010 až 2016 pocházelo 54 % vody využívané v EU zemědělství z povrchové vody a 39 % z podzemní vody. Recyklovaná voda představovala 4 % a odsolená 3 % ⁽⁶⁾. Tyto procentní podíly se mohou v jednotlivých členských státech výrazně lišit v závislosti na místních klimatických podmínkách. Závazek opětovně využívat vyčištěné odpadní vody je součástí oběhového hospodářství, a to zejména vzhledem k tomu, že v EU se každý rok opětovně využívá pouze 1 100 hm³ odpadních vod (přibližně 0,4 % celkového množství zachycené sladké vody v EU) ⁽⁷⁾.

3.5 Zemědělství je hlavní příčinou a zároveň hlavní obětí nedostatku vody. Podle Organizace OSN pro výživu a zemědělství (FAO) připadá na zemědělství téměř 70 % veškerého odběru vody, přičemž v některých rozvojových zemích může tento podíl činit až 95 % ⁽⁸⁾. V mnoha zemích je však účinnost zavlažování nízká.

3.6 Ačkoli se vodní stopa zemědělské výroby v EU snižuje, v oblastech s intenzivním zemědělstvím a tam, kde je větší tlak na vodní zdroje, je i nadále výrazná. To může rovněž zpomalit rozvoj diverzifikačních činností, jako je vnitrozemská akvakultura a pěstování řas, které by mohly v některých venkovských oblastech EU představovat další zdroj příjmů, jsou však podmíněny dostupností alespoň minimálního množství vody.

3.7 Nedostatek vody mění smýšlení o vodě jako zdroji, jakož i stávající modely hospodaření s ní. Vodu je třeba chápat jako základní zdroj pro život, a proto by se s ní mělo zacházet jako se vzácným ekonomickým statkem vysoké hodnoty. Modely řízení vycházející z poptávky jsou v současné době obtížně použitelné a musí se vyvíjet směrem k řízení nabídky, a to na základě kritérií bezpečnosti a udržitelnosti.

3.8 Problémy při hospodaření s tímto zdrojem nejsou způsobeny jen nedostatkem nástrojů pro plánování či řízení nebo protichůdnými zájmy různých zúčastněných stran, ale často také špatným stavem zavlažovací infrastruktury a odvodňovacích systémů, což vede ke ztrátám vody a jejímu neefektivnímu využívání.

3.9 Zemědělství v jižních členských státech EU čelí řadě problémů přímo souvisejících s nedostatkem vody, zejména dlouhodobým suchům, která jsou v oblasti Středomoří intenzivnější, nerovnoměrné dostupnosti a distribuci vody a konkurencí o vodu, zejména pro využití ve městech a v důsledku intenzivního cestovního ruchu. V severních členských státech EU převažuje problém znečištění vody způsobeného intenzivním zemědělstvím a používáním živin a pesticidů. Existence vodních cest a dopravních tras, které vyžadují minimální průtoky, aby byla zachována jejich účinnost, navíc vede k větší konkurenci mezi možnými alternativními způsoby využití tohoto stále vzácnějšího zdroje.

3.10 Otevřená strategická autonomie v zemědělsko-potravinářském odvětví, jak ji již dříve definoval EHSV ⁽⁹⁾, je velmi důležitá. K vyčíslení potravinové soběstačnosti EU lze použít různé ukazatele. Ačkoli je míra potravinové soběstačnosti EU vysoká, její vymezení je příliš obecné, neboť se značně liší podle různých druhů potravin a regionů, přičemž v produkci obilovin, sójových bobů a rostlinných olejů existuje značný deficit.

3.11 Evropská komise ve své zprávě o strategickém výhledu z roku 2021 uvádí, že „zajištění udržitelných a odolných potravinových systémů“ je jednou z klíčových strategických oblastí pro posílení vedoucího postavení EU a že v zájmu ochrany odolných a udržitelných potravinových systémů je zapotřebí investovat do inovací.

3.12 Mělo by být zajištěno účinné využívání zelené vody, již se rozumí část dešťových srážek, která proniká a vsakuje se do půdy. Klíčovou úlohu půdy při filtraci a absorpci vody je třeba posílit podporou politik zaměřených na regeneraci půdy.

⁽⁶⁾ Eurostat, Annual freshwater abstraction by source and sector (Roční odběr sladké vody podle zdroje a odvětví) a EEA, European waters – Assessment of status and pressures 2018 (Evropské vody – posouzení stavu a vlivů 2018).

⁽⁷⁾ BIO by Deloitte, Optimising water reuse in the EU, Part I (Optimalizace opětovného využívání vody v EU, část I).

⁽⁸⁾ FAO, Water Scarcity – One of the greatest challenges of our time (Nedostatek vody – jedna z největších výzev naší doby).

⁽⁹⁾ Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Strategická autonomie a potravinové zabezpečení a udržitelnost (stanovisko z vlastní iniciativy) (Úř. věst. C 105, 4.3 2022, s. 56).

3.13 V některých producentních členských státech v jižní Evropě se osvědčilo rozhodnutí zavést oběhové hospodářství, pokud jde o využívání vody (recyklace černé vody nebo městské odpadní vody pro zavlažování), a více využívat technologické systémy (odsolování). Obě řešení jsou však velmi náročná z hlediska spotřeby elektrické energie a jsou potenciálně škodlivá pro půdu a plodiny. Recyklovaná voda musí být řádně upravena, přičemž prioritou by mělo být zajištění nezávadné vody pro zemědělství. Potřebná energie navíc pochází z různých systémů, které nejsou vždy obnovitelné. EHSV vyzývá k dekarbonizaci oběhového vodního hospodářství a ke všeobecnému rozšíření využívání alternativních zdrojů energie, aby se posílila vazba mezi energií, vodou a potravinami.

3.14 Tato závislost na elektřině se v roce 2022 negativně projevila zvýšením cen energie, což mělo rozhodující vliv na výrobní náklady, zejména v pobřežních regionech ve Středomoří, kde je v důsledku strukturálního nedostatku vody nezbytné tato technologická řešení využívat.

3.15 Obhospodařování přeshraničních povrchových vod ovlivňuje nejen množství tohoto zdroje po proudu, ale také jeho kvalitu. Bez ohledu na ustanovení rámcové směrnice o vodě⁽¹⁰⁾ a stávající povinnost zavést integrované plánování na úrovni povodí je zřejmé, že existuje prostor pro zlepšení mechanismů hospodaření s tímto druhem vody, a to buď prostřednictvím nových specializovaných orgánů, nebo dalším rozvojem regulačních právních předpisů.

3.16 Nekontrolované vypouštění emisí do vodních útvarů v důsledku určitých průmyslových činností má negativní dopad na zdraví a bezpečnost potravin a představuje náklady, jež nese celá společnost. EHSV se i nadále zasazuje o rozvoj klimaticky neutrálních průmyslových odvětví, jejichž emise jsou kontrolovány a které nesou environmentální náklady spojené s jejich výrobou.

4. Stávající politiky EU a členských států

4.1 Hlavní právní rámec EU upravující kvantitativní a kvalitativní aspekty vody a zemědělství tvoří rámcová směrnice o vodě a společná zemědělská politika (SZP)⁽¹¹⁾. Mezi specifické cíle navrhované v nové SZP patří podpora udržitelného rozvoje a účinné hospodaření s přírodními zdroji, jako je půda, ovzduší a samozřejmě voda. Voda je navíc předmětem cíle OSN v oblasti udržitelného rozvoje č. 6, jehož dílčí cíle se týkají účinného hospodaření s vodou a integrovaného vodohospodářství.

4.2 Rámcová směrnice o vodě stanoví, že voda je přírodním zdrojem, který je třeba chránit, zachovat a udržitelně obhospodařovat. Za tímto účelem je vytvořen rámec hospodaření, a to buď přímo, nebo v rámci koncese, v závislosti na různých územích. Cílem tohoto rámce hospodaření je zajistit integrované a udržitelné vodohospodářství na úrovni EU.

4.3 Ve víceletém finančním rámci na období 2021–2027 je na SZP vyčleněno celkem 386,6 miliardy EUR, které mají být rozděleny mezi jednotlivé členské státy a použity na různé politiky prvního a druhého pilíře. EHSV požaduje, aby byl vytvořen zvláštní rozpočet a zřízeny zvláštní fondy pro vodu, jak uvádí ve svém stanovisku *Ekonomické aspekty „modré dohody pro EU“*⁽¹²⁾.

4.4 Na většinu přímých plateb SZP i některé platby v rámci druhého pilíře se vztahují pravidla podmíněnosti, jež zahrnují povinné požadavky na hospodaření, a standardy dobrého zemědělského a environmentálního stavu (DZES), které ukládají udržitelné zemědělské postupy, včetně postupů integrovaného hospodaření s vodou určenou na zavlažování. Bylo však zjištěno, že většina plateb je z hlediska zavlažování neutrální.⁽¹³⁾ Všechny režimy SZP by měly podporovat udržitelné a účinné hospodaření s vodou a zahrnovat ukazatele v každém členském státě, aby bylo možné v této oblasti sledovat pokrok.

4.5 Některé členské státy využívají finanční prostředky EU na podporu plodin náročných na vodu v oblastech postižených vodním stresem, aniž by zavedly ochranná opatření, a využívají dobrovolnou podporu vázanou na produkci k zachování nebo zvýšení produkce plodin v odvětvích náročných na spotřebu vody soustředěných v jižních členských státech. EHSV se domnívá, že pro zajištění nejen udržitelnosti, ale také účinnosti při využívání vodních zdrojů je nutné dodržovat udržitelné hospodaření s vodou a analýzu nákladů a přínosů.

⁽¹⁰⁾ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/60/ES ze dne 23. října 2000, kterou se stanoví rámec pro činnost Společenství v oblasti vodní politiky (Úř. věst. L 327, 22.12.2000, s. 1).

⁽¹¹⁾ Společná zemědělská politika: 2023–2027.

⁽¹²⁾ Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu *Ekonomické aspekty „modré dohody pro EU“ – potřeby investic v oblasti vody v EU (stanovisko z vlastní iniciativy)* (viz strana 50 v tomto čísle Úředního věstníku).

⁽¹³⁾ Evropský účetní dvůr, *Zvláštní zpráva č. 20/2021 – Udržitelné využívání vody v zemědělství*.

4.6 Všechny členské státy by měly vést záznamy o odběru povrchových a podzemních vod a také o zadržování povrchových vod. Uživatelé vody by obdobně měli mít povinnost požádat před odběrem nebo zadržením vody o povolení. Všechny členské státy by měly posílit a zpřísnit zavedené monitorovací systémy pro odhalování a postihování protiprávního využívání vody.

4.7 Účetní dvůr EU se domnívá, že náklady na vodohospodářské služby v zemědělství nejsou plně pokryty, zejména proto, že environmentální náklady a náklady na zdroje se v cenách vody odpovídajícím způsobem neodrážejí. Podle Komise to znamená skryté náklady pro společnost a omezuje potenciální příjmy, které by mohly být použity k financování opatření zaměřených na zajištění účinného provádění rámcové směrnice o vodě.

4.8 Zásada jednotnosti evropského trhu není v případě vodohospodářství splněna. Uživatelé platí za podobné služby velmi rozdílné ceny nejen v závislosti na členském státě, ale dokonce i na konkrétním místě provozu v rámci členského státu. V této souvislosti by bylo vhodné podporovat metodiku EU s cílem racionalizovat a standardizovat systémy stanovování cen vody ⁽¹⁴⁾.

4.9 EHSV zejména vyzývá k zavedení zvláštních norem týkajících se využívání vody v různých hospodářských odvětvích, například v zemědělství a průmyslu, a to vytvořením určité řídicí struktury, která by vypracovala pokyny pro využívání vody v jednotlivých odvětvích a do níž by měl být zapojen i EHSV ⁽¹⁵⁾.

4.10 Průměrný nárůst cen potravin a vstupů lze přičíst různým okolnostem ⁽¹⁶⁾. Současná inflační situace však znamená, že příspěvky SZP se v reálných hodnotách velmi výrazně snížily. Měla by být přijata vhodná rozpočtová opatření, která by umožnila tuto situaci napravit a nově vymezit hospodářský rozsah cílů EU.

5. Dlouhodobé návrhy, řešení a reakce

5.1 Nedostatek vody a klimatická krize jsou dvě z největších výzev, kterým dnes zemědělsko-potravinářský systém EU čelí. K řešení těchto výzev a zajištění dlouhodobé udržitelnosti produkce potravin v Evropě jsou zapotřebí oběhová a jiná inovativní řešení. Koncepce modré dohody byla navržena jako rámec pro řešení těchto výzev, přičemž vychází ze zkušeností a zásad Zelené dohody pro Evropu.

5.2 Prioritním cílem by mělo být zajištění otevřené strategické autonomie v zemědělsko-potravinářském odvětví na úrovni EU. Je proto nezbytné zaměřit se na zachování zemědělské výroby v EU, vypracovat politiky na podporu druhů plodin, u nichž byly zjištěny nedostatky, a vyvážit nadbytečnou produkci.

5.3 Tato záruka zemědělské výroby bude nutně zahrnovat zajištění množství a kvality vody, aniž by se upustilo od politik na podporu snižování vodní stopy. Politiky na podporu úspor vody ve výrobě umožní, aby bylo k dispozici více zdrojů, aniž by byla dotčena udržitelnost hydrologického cyklu.

5.4 Snížení vodní stopy zemědělství v EU vyžaduje kombinaci technologií, udržitelných zemědělských postupů, udržitelného a účinného hospodaření s vodou a také účinných veřejných politik, které budou podporovat udržitelnost v zemědělsko-potravinářském odvětví.

5.5 V této souvislosti se považuje za nezbytné dále podporovat politiky, které motivují k účinnosti zavlažování a využívání vody obecně, a to jak v oblasti SZP, tak i v případě jiných fondů EU. Je třeba pokročit v zavádění udržitelných zemědělských postupů, v uplatňování technologií, které umožňují účinněji využívat vodu, a ve vývoji plodin, které jsou odolnější vůči suchu a záplavám. Bez potřebných rozpočtových zdrojů nebude možné vybudovat v Evropě odolné a udržitelné zemědělsko-potravinářské systémy.

⁽¹⁴⁾ Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Přístup k vodě: řešení vodní chudoby a její dopad na sociální politiku (stanovisko z vlastní iniciativy) (viz strana 60 v tomto čísle Úředního věstníku) a Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Ekonomické aspekty „modré dohody pro EU“ – potřeby investic v oblasti vody v EU (stanovisko z vlastní iniciativy) (viz strana 50 v tomto čísle Úředního věstníku).

⁽¹⁵⁾ Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Průmyslová odvětví náročná na spotřebu vody a technologie umožňující účinné hospodaření s vodou (stanovisko z vlastní iniciativy) (viz strana 74 v tomto čísle Úředního věstníku) a stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Ekonomické aspekty „modré dohody pro EU“ – potřeby investic v oblasti vody v EU (stanovisko z vlastní iniciativy) (viz strana 50 v tomto čísle Úředního věstníku).

⁽¹⁶⁾ Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Posílení postavení mladých lidí s cílem dosáhnout udržitelného rozvoje prostřednictvím vzdělávání (stanovisko z vlastní iniciativy) (Úř. věst. C 100, 16.3.2023, s. 51).

5.6 Udržitelné hospodaření s vodními zdroji ve venkovských oblastech prostřednictvím provádění opatření, jako je obnova mokřadů, vytvoření nárazníkových zón a zlepšení kvality vody řek a jezer, by mohlo pomoci snížit vodní stopu zemědělství v EU. Tyto otázky by měly být řešeny v plánech povodí pro jednotlivá povodí, přičemž EHSV vyzývá Komisi a členské státy, aby zajistily dodržování těchto povinností.

5.7 Inovace a výzkum zaměřené na vývoj technologií a zemědělských postupů, které jsou účinnější a udržitelnější, pokud jde o využívání vody, by měly být odpovídajícím způsobem financovány. Důležité je také rozvíjet politiky a postupy, které podporují přesné zemědělství, udržitelné hospodaření s půdou a její schopnost zadržovat vodu a také přizpůsobení genomických znalostí o rostlinách a osivu.

5.8 Omezení plýtvání potravinami může snížit množství vody potřebné k výrobě potravin. Toho lze dosáhnout prostřednictvím kampaní, které podporují vzdělávání spotřebitelů, lepším řízením dodavatelského řetězce a podporou inovativních technologií uchovávání potravin.

5.9 Členské státy by měly v souladu se zásadami rámcové směrnice o vodě zavést transparentní politiky stanovování cen vody, které budou motivovat k účinnosti a úsporám, a zajistit, aby všechny kategorie uživatelů vody odpovídajícím způsobem přispívaly k pokrytí nákladů.

5.10 Má se za to, že stanovení objemových cen na vhodné úrovni by mohlo motivovat k přechodu na postupy a technologie zavlažování, které účinně využívají vodu, nebo na plodiny, které vyžadují méně vody. Členské státy, které stále uplatňují praxi účtování zavlažovací vody na základě zavlažované plochy, by proto od ní měly postupně upustit.

5.11 Účetní dvůr EU zjistil, že náklady na vodohospodářské služby v zemědělství nejsou plně pokryty. Jedním z důvodů je, že environmentální náklady a náklady na zdroje se (dosud) v cenách vody neodrážejí. To znamená, že existuje velký počet zvláštních výjimek týkajících se cen zavlažovací vody, v jejichž důsledku je voda určená pro zemědělství levnější než voda využívaná pro jiné účely. Aniž by bylo nutné od tohoto přístupu upustit, má se za to, že tyto obecné politiky by měly být přehodnoceny a výjimky by měly být přesměrovány na pobídky a odměny za úspory vody.

5.12 Rámcová směrnice o vodě je stará 23 let a byla vypracována v hospodářském, sociálním a klimatickém kontextu, který se velmi lišil od toho současného. Mělo by se zvážit přehodnocení některých jejích aspektů, aby se rámcová směrnice o vodě mohla stát účinným nástrojem na podporu potravinového zabezpečení.

5.13 Vzhledem k tomu, že podle zásady subsidiarity mohou členské státy provádět a prosazovat povinnost žádat o povolení k odběru vody podle individuálních kritérií (na celostátní nebo regionální úrovni), bylo zjištěno, že tato různorodost vede k nedostatečné kontrole přístupu k některým útvarům podzemních vod. Z tohoto důvodu by se Komise i členské státy měly dohodnout na selektivnějším kritériu a uplatňovat přísné regulační požadavky a podmínky pro odběr povrchové i podzemní vody.

5.14 Je třeba posílit a podpořit modernizaci zavlažovacích systémů, zejména s cílem snížit ztráty způsobené úniky v sítích a odpařováním na otevřených kanálech a nádržích. SZP a další fondy EU by měly přispívat k rozvoji nových zavlažovacích struktur a neměly by podporovat situace, které jsou v rozporu s cíli rámcové směrnice o vodě.

5.15 Na základě skutečností uvedených v odstavci 3.4 bylo v květnu 2020 přijato nařízení o minimálních požadavcích na opětovné využívání vody⁽¹⁷⁾. Toto nové nařízení o opětovném využívání odpadních vod pro zavlažování v zemědělství, které stanoví minimální požadavky na kvalitu vody a monitorování, řízení rizik a transparentnost, začne platit od roku 2023. Podle provedené analýzy umožní opětovné využití více než 50 % celkového objemu vody teoreticky dostupné pro zavlažování z čistíren odpadních vod v EU, čímž se zabrání více než 5 % přímého odběru z vodních útvarů a podzemních vod. To povede ke snížení celkového nedostatku vody o více než 5 %. Proto by mělo být podporováno financování těchto zařízení pro opětovné využívání, stejně jako preventivní opatření k zamezení znečištění půdy a zajištění nezávadné vody pro zemědělství.

⁽¹⁷⁾ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2020/741 ze dne 25. května 2020 o minimálních požadavcích na opětovné využívání vody (Úř. věst. L 177, 5.6.2020, s. 32).

5.16 Podpora městského a příměstského zemědělství může omezit potřebu přepravovat potraviny z venkovských oblastí, a snížit tak uhlíkovou stopu (proces dekarbonizace zemědělství) i spotřebu vody v zemědělství. Kromě toho mohou městské zavlažovací systémy využívat dešťovou vodu a vodu z recyklačních zavlažovacích systémů.

5.17 Využívání energie z obnovitelných zdrojů, jako je solární a větrná energie, může poskytnout udržitelný zdroj energie pro systémy opětovného využívání vody, odsolovací systémy a zavlažovací a jiné zemědělské vybavení, čímž se sníží uhlíková stopa (v rámci procesu dekarbonizace zemědělství) a spotřeba vody.

5.18 Tato oběhová a další řešení mohou přispět k budoucí modré dohodě pro EU, která bude řešit nedostatek vody a klimatickou krizi v zemědělsko-potravinářském systému EU. Je důležité pokračovat ve zkoumání nových technologií a inovativních postupů s cílem zlepšit účinné využívání vody a zajistit dlouhodobou udržitelnost a odolnost produkce potravin v Evropě.

5.19 Má se za to, že je nezbytné zajistit infrastrukturu, která umožňuje skladování, distribuci a čištění vody, a zabránit také následkům extrémních povětrnostních jevů. Model řízení výše uvedené infrastruktury by měl být založen na zásadách integrity a udržitelnosti a měl by zajišťovat její environmentální životaschopnost. Vzhledem k možným rozpočtovým obtížím orgánů veřejné správy by mohly být zváženy alternativní způsoby financování a spolupráce.

5.20 Rámcová směrnice o vodě ukládá členským státům povinnost vypracovat a aktualizovat plány povodí. EHSV se domnívá, že tyto plány nejsou prováděny rovnoměrně a rozdílů panují také z hlediska jejich rozsahu a míry dodržování požadavků, jež jsou v nich stanoveny. EHSV se proto domnívá, že členské státy by měly zlepšit své strategické plány zaměřené na zabezpečení dodávek vody a stanovit takový rámec pro zemědělství, který bude moci zajistit odolnost potravinových systémů EU. Na tyto strategické plány by měly být na evropské úrovni vyčleněny dostatečné rozpočtové prostředky, jak je uvedeno v odstavci 4.3. V souladu s úvahami a návrhy uvedenými v tomto stanovisku by měly být rovněž určeny konkrétní termíny a konsensuálně stanoveny cíle a priority.

V Bruselu dne 13. července 2023.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Oliver RÖPKE

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Udržitelná a odolná vodohospodářská infrastruktura a distribuční síť**(stanovisko z vlastní iniciativy)**

(2023/C 349/14)

Zpravodaj: **Thomas KATTNIG**

Rozhodnutí plenárního shromáždění	25. 1. 2023
Právní základ	čl. 52 odst. 2 jednacího řádu stanovisko z vlastní iniciativy
Odpovědná sekce	Doprava, energetika, infrastruktura a informační společnost
Přijato v sekci	26. 6. 2023
Přijato na plenárním zasedání	13. 7. 2023
Plenární zasedání č.	580
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	199/10/17

1. Závěry a doporučení

1.1 EHSV je přesvědčen, že s ohledem na klimatickou krizi a nedostatek vodních zdrojů, který s ní souvisí, musí být provedena veškerá nezbytná opatření, která omezí ztráty vody, zajistí spravedlivé rozdělení vodních zdrojů a umožní udržitelné hospodaření s vodou. Při distribuci a využívání vody musí být zejména v situaci, kdy je vody nedostatek, vždy hlavní prioritou zásobování lidí čistou a cenově dostupnou pitnou vodou, které musí mít přednost před využíváním vody v průmyslu, cestovním ruchu a zemědělství. EHSV vyzývá Komisi a členské státy, aby ve všech vodohospodářských politikách a při řešení vodní chudoby uplatňovaly přístup založený na právech, čímž by také zajistily soulad s evropským pilířem sociálních práv. EHSV navrhuje, aby se prosazoval společný přístup k chápání vodní chudoby na úrovni EU a aby byla vypracována komplexní definice tohoto jevu, v jejímž rámci bude moci každý členský stát vypracovat svou vlastní definici vycházející z konkrétních podmínek, jež bude v souladu s definicí evropskou.

1.2 EHSV se domnívá, že zásobování vodou představuje veřejný statek, protože se při něm klade prvořadý důraz na zajištění kvalitních a cenově dostupných dodávek vody. Výzvy plynoucí z klimatické krize, jakož i nezbytné investice do vodohospodářské infrastruktury s sebou nesou značné náklady. EHSV poukazuje na to, že existuje rozdíl mezi veřejným a soukromým hospodařením s vodou, protože v obou lze nalézt dobré i špatné příklady. Soukromé hospodaření může mít kvůli svému zaměření na zisk potíže se splněním základního požadavku všeobecnosti služeb, tj. poskytování služeb 100 % obyvatelstva. EHSV se domnívá, že veřejné hospodaření s vodou – navzdory přísným finančním stropům a byrokratickým omezením – nabízí lepší záruky, co se týče všeobecného přístupu k vodovodním a kanalizačním systémům za dostupnou cenu a s odpovídajícími standardy kvality, jakož i obnovy a ochrany ekosystémů, i pokud jde o zajištění nezbytných investic do infrastruktury. EHSV připomíná své dřívější doporučení⁽¹⁾, aby se na investice do veřejné infrastruktury uplatňovalo „zlaté pravidlo“ s cílem zajistit produktivitu a chránit sociální a environmentální základ pro dobré životní podmínky budoucích generací.

⁽¹⁾ Viz např. Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Evropskému parlamentu, Evropské radě, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů Plán REPowerEU [COM(2022) 230 final] a návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se mění nařízení (EU) 2021/241, pokud jde o kapitoly REPowerEU v plánech pro oživení a odolnost, a mění nařízení (EU) 2021/1060, nařízení (EU) 2021/2115, směrnice 2003/87/ES a rozhodnutí (EU) 2015/1814 [COM(2022) 231 final – 2022/0164(COD)] (Úř. věst. C 486, 21.12.2022, s. 185), Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Veřejné investice do energetické infrastruktury jako součást řešení klimatických otázek (stanovisko z vlastní iniciativy) (Úř. věst. C 486, 21.12.2022, s. 67), Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru – Strategická vize pro transformaci energetiky v zájmu dosažení strategické autonomie EU (stanovisko z vlastní iniciativy) (Úř. věst. C 75, 28.2.2023, s. 102) atd.

1.3 Voda je nezbytná pro život a představuje společný statek a lidské právo, jak konstatuje první úspěšná evropská občanská iniciativa „Right2Water“, jež vedla k revizi směrnice o pitné vodě, kterou EU přijala v roce 2020, včetně zvláštního článku o přístupu k vodě. EHSV v této souvislosti doporučuje, aby EU přijala a posílila regulační rámce pro koncesní smlouvy o vodě s cílem zaručit přístup k vodovodním a kanalizačním systémům za dostupnou cenu a s odpovídajícími standardy kvality, jakož i obnovu a ochranu ekosystémů, a zajistit nezbytné investice do infrastruktury. Do budoucna je třeba zachovat výjimky vztahující se na vodu a odpadní vody, které díky úspěšné evropské občanské iniciativě „Right2Water“ stanoví směrnice 2014/23/EU⁽²⁾. EHSV se také, zejména s ohledem na klimatickou krizi, jednoznačně vyslovuje proti jakékoli povinné liberalizaci v odvětví vodohospodářství a odpadních vod.

1.4 V souvislosti se zhoršující distribucí vodních zdrojů poukazuje EHSV na to, že hospodářství, zejména na vodu náročné zemědělství a průmyslová odvětví, by mělo být organizováno způsobem, který sníží spotřebu vody a zlepší její opětovné využívání. Za tímto účelem bude rovněž nutné vydat vnitrostátní a unijní předpisy a doporučení, jež zajistí lepší regulaci spotřeby vody a umožní efektivnější finanční podporu vodohospodářské infrastruktury. EHSV vyzývá evropské orgány a instituce, aby se začaly prioritně zabývat problematikou vody a vypracovaly „modrou dohodu pro Evropu“.

1.5 EHSV se zasazuje o to, aby byla posílena zásada „znečišťovatel platí“, a to zaměřením na řešení problému znečišťujících látek u zdroje, a nikoli až v poslední fázi, kdy jsou odstraňovány z odpadních vod. Vypouštění znečišťujících látek do vody a podzemních vod je třeba omezit trvale, aby bylo zajištěno, že náklady na dodávky pitné vody a na likvidaci a čištění odpadních vod zůstanou v únosné výši. Důležitým krokem, který má podporu EHSV, je cíleně a v úzké vazbě na systém odpovědnosti výrobců zlepšovat čištění odpadních vod, jak navrhuje Komise v přepracované směrnici o čištění městských odpadních vod, ačkoli je nezbytné zajistit, aby organizace odpovědnosti výrobců byly pod veřejnou kontrolou a aby veškeré investice do čištění odpadních vod probíhaly nezávisle a bez vlivu organizací výrobců.

1.6 EHSV upozorňuje na velké výzvy, s nimiž se obce v oblasti rozvoje a udržování vodních útvarů potýkají. V zájmu řešení těchto otázek je třeba dále rozvíjet a podstatně usnadnit spolupráci mezi obcemi. EHSV proto vyzývá Komisi, aby rozšířila právní možnosti, zejména v oblasti právních předpisů o zadávání veřejných zakázek.

1.7 Investice do vodohospodářství a nakládání s odpadními vodami potřebné k vytvoření udržitelné, konkurenceschopné a spravedlivé „modré transformace“ musí usilovat o zajištění optimální nákladové efektivity z hlediska životního prostředí a hospodářství a musí být zaměřeny především na zranitelné skupiny obyvatelstva. Pro podporu šetrného hospodaření a zacházení s vodou mají zásadní význam také výzkum a inovace a informační kampaně zacílené na průmysl, zemědělství i domácnosti.

1.8 EHSV upozorňuje na úbytek biologické rozmanitosti způsobený klimatickou krizí, který se pak ještě dále prohlubuje v důsledku opatření, jako je vypouštění nadměrně teplé vody do řek. V budoucí koncepci naší vodohospodářské infrastruktury je nutné mít tyto chyby na zřeteli, aby bylo zajištěno, že tyto problematické postupy nebudou nadále podporovány, a budou naopak v maximální míře odstraněny. Zároveň je třeba přijmout komplexní opatření, která umožní dosáhnout cíle, jímž je udržet zvyšování teploty pod úrovní 1,5 °C do roku 2050.

1.9 EHSV navrhuje Evropské komisi, aby zahájila celoevropskou veřejnou konzultaci, která zjistí potřeby vody v Evropě, a tím položí základ budoucích opatření „modré dohody pro Evropu“.

(²) Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/23/EU ze dne 26. února 2014 o udělování koncesí (Úř. věst. L 94, 28.3.2014, s. 1).

2. Souvislosti

2.1 Voda je nezbytná k životu a pro lidi, přírodu a fungování hospodářství a společnosti zásadní je zcela nepostradatelná. Většina vody se spotřebuje v zemědělství (70 %), následuje průmysl (22 %) a domácnosti (8 %). Průměrné roční výdaje na zásobování vodou a likvidaci odpadních vod pak dosahují v rámci celé EU 100 miliard EUR. V souvislosti s plněním požadavků stanovených v právních předpisech EU pro čištění odpadních vod a dodávky pitné vody se tato částka zvýší přibližně na 250 miliard EUR. ⁽³⁾

2.2 Má-li být do budoucna zajištěn dostatek vody, bude nutné zlepšit vodohospodářskou infrastrukturu a kapacity vodních nádrží. Za tímto účelem je třeba přijmout širokou škálu opatření, počínaje sbíráním dešťové vody a jejím uchováváním v nádržích přes výstavbu vodních nádrží a cirkulačních vodovodů až po omezování půdní zástavby s cílem zvýšit retenční kapacitu půdy. V případě povodní z různých typů vodních toků je nutné pokusit se usměrňovat přebytky a ukládat je v řízených nádržích. Podél vodních toků by měla být průběžně zajištěna rezervní kapacita, aby přebytečná voda mohla postupně vytéci a nedocházelo tak k přílišnému zvýšení hladiny. Na tento typ situací je třeba se připravit předem prostřednictvím infrastrukturních investic.

2.3 V roce 2010 Valné shromáždění OSN výslovně uznalo právo na vodu a odpovídající hygienické podmínky jako samostatné lidské právo. ⁽⁴⁾ První kroky k provedení tohoto práva stanovené ve směrnici (EU) 2020/2184 ⁽⁵⁾ a v návrhu, který Komise předložila v souvislosti s přepracovaným zněním směrnice 91/271/EHS ⁽⁶⁾, jsou naléhavě potřebné. Členské státy se zavazují, že do roku 2030lepší přístup k čisté a cenově dostupné pitné vodě a hygienickým zařízením pro všechny lidi v EU. Podle údajů Komise ⁽⁷⁾ nemá v současné době přibližně 10 milionů lidí v EU přístup k hygienickým zařízením. Členské státy musí tuto skutečnost v procesu provádění dostatečně zohlednit. Cílem iniciativy „modrá dohoda“ je toto úsilí dále prohloubit.

2.4 Klimatická krize má již nyní významné dopady na celosvětové vodní hospodářství. Jedním z dopadů je zvyšování hladiny moří, v jehož důsledku dochází k pronikání vody do pobřežních oblastí. V mnoha regionech zároveň vede k poklesu hladiny řek a podzemních vod. Důsledkem toho je i zvyšování nedostatku potravin, neboť používání sladké vody je u řady potravin nenahraditelné ⁽⁸⁾.

2.5 V důsledku klimatické krize dochází k úbytku stávajících vodních zdrojů, k suchu, k odpařování vody ⁽⁹⁾, k oteplování moří a k ničení přírodních stanovišť, což má dopady na celý ekosystém.

2.6 Zásobování vodou je pro občany životně důležité a představuje součást naší kritické infrastruktury. Zajištění dopravy pitné vody k občanům obvykle vyžaduje energii pro provoz vodních čerpadel. Dodavatelé pitné vody v současné době již budují záložní systémy a vlastní energetické okruhy, aby byli schopni dodávat pitnou vodu lidem i v případě výpadku.

2.7 V posledních letech došlo v mnoha zemích EU k opětovnému přebírání služeb v oblasti dodávek vody a zpracování odpadních vod obecní správou. Města a obce k převedení služeb obecního zájmu zpět pod veřejnou správu vedly zejména negativní zkušenosti s privatizací těchto služeb. Vedlejšími účinky jejich soukromého provozování byly často nižší investice

⁽³⁾ https://www.aquapublica.eu/sites/default/files/article/file/20230310_Joint%20statement_EPR%20scheme.pdf.

⁽⁴⁾ <https://undocs.org/Home/Mobile?FinalSymbol=A%2FRES%2F64%2F292&Language=E&DeviceType=Desktop&LangRequested=False>.

⁽⁵⁾ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2020/2184 ze dne 16. prosince 2020 o jakosti vody určené k lidské spotřebě (přepracované znění) (Úř. věst. L 435, 23.12.2020, s. 1).

⁽⁶⁾ Směrnice Rady ze dne 21. května 1991 o čištění městských odpadních vod (Úř. věst. L 135, 30.5.1991, s. 40).

⁽⁷⁾ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/cs/qanda_22_6281.

⁽⁸⁾ <https://wires.onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1002/wat2.1633>.

⁽⁹⁾ Europe's next crisis: Water – POLITICO.

do infrastruktury, horší pracovní podmínky, vyšší spotřebitelské náklady a ztráta kontroly a know-how⁽¹⁰⁾. Díky opětovnému přebírání vodohospodářských služeb obecní správou mohou města a obce opět přijímat politická rozhodnutí a uplatňovat demokratickou kontrolu a vliv v oblasti zásobování vodou⁽¹¹⁾.

2.8 Voda je mimořádně politické a sociální téma, jež vyžaduje dlouhodobý přístup, který je neslučitelný s volebními cykly. Od veřejných činitelů s rozhodovací pravomocí vyžaduje značné úsilí, pokud jde o investice a náklady na provoz a údržbu. Aby občané mohli plně vykonávat demokratickou kontrolu, je nezbytné zajistit, aby znali koloběh vody a její cenu.

3. Obecné připomínky

Společenský rozměr vodního hospodářství

3.1 Voda je životně důležitým, v důsledku klimatické krize však stále vzácnějším zdrojem. EHSV proto vyzývá k přijetí modré dohody pro Evropu, která by zvýšila povědomí o tomto životně důležitém zdroji. EHSV doporučuje zmapovat aktuální stav vodohospodářské infrastruktury a dostupnost vody v každém členském státě s cílem získat aktuální informace o stavu existující vodohospodářské infrastruktury a určit naléhavé investiční potřeby.

3.2 EHSV zdůrazňuje, že voda není běžná komodita, ale spíše dědictví, které je třeba chránit a střežit⁽¹²⁾. EHSV se domnívá, že všeobecný přístup ke kvalitní pitné vodě a sanitárním zařízením za dostupné ceny pro obyvatele by měl být považován za veřejný statek, a nikoli pouze za komoditu, a to při plném respektování článku 14 SFEU a protokolu č. 26 připojeného k SEU a SFEU. EHSV v této souvislosti doporučuje, aby EU přijala a posílila regulační rámce pro koncesní smlouvy o vodě s cílem zaručit univerzální přístup k vodovodním a kanalizačním systémům za dostupnou cenu a s odpovídajícími standardy kvality, jakož i obnovu a ochranu ekosystémů, a zajistit nezbytné investice do infrastruktury. Do budoucna je třeba zachovat rovněž výjimky vztahující se na vodu a odpadní vody, které díky úspěšné evropské občanské iniciativě „Right2Water“⁽¹³⁾ stanoví směrnice 2014/23/EU o udělování koncesí, a to při plném respektování článku 14 SFEU a protokolu č. 26 připojeného k SEU a SFEU. EHSV se s ohledem na klimatickou krizi jednoznačně vyslovuje proti jakékoli povinné liberalizaci v citlivých odvětvích vodohospodářství a odpadních vod a vyzývá naopak k tomu, aby byly posíleny veřejné služby obecného zájmu v odvětví vodního hospodářství i v dalších oblastech.

3.3 EHSV vyzývá Komisi a členské státy, aby ve všech vodohospodářských politikách a při řešení vodní chudoby uplatňovaly přístup založený na právech, čímž by také zajistily soulad s evropským pilířem sociálních práv. EHSV navrhuje, aby se prosazoval společný přístup k chápání vodní chudoby na úrovni EU a aby byla vypracována komplexní definice tohoto jevu, v jejímž rámci bude moci každý členský stát vypracovat svou vlastní definici vycházející z konkrétních podmínek, jež bude v souladu s definicí evropskou. Na rozvoj infrastruktury by měly být poskytnuty veřejné prostředky, jež by byly zaměřeny zejména na vlastníky nemovitostí s nedostatkem zdrojů a sociálně znevýhodněné městské a venkovské oblasti, které potřebují renovovat infrastrukturu.

3.4 EHSV zdůrazňuje, že spravedlivá transformace není jen otázkou financování. Jedním z jejích cílů je i zajištění důstojné práce, kvalitních pracovních míst a sociálního zabezpečení, jakož i zachování konkurenceschopnosti podniků v EU, což vyžaduje konkrétní opatření na všech úrovních, zejména na úrovni regionů.

3.5 Stále více regionů v EU se potýká s nedostatkem vody.⁽¹⁴⁾ Je proto zjevně zapotřebí budovat odolnou vodohospodářskou infrastrukturu a v rámci toho zejména vytvářet kapacity pro zadržování a uchovávání vody. V případě nedostatku vody musí být zajištěny dodávky vody pro lidi a uspokojení základních lidských potřeb, které musí být

⁽¹⁰⁾ Getzner, Köhler, Krisch, Plank (2018) – Endbericht (Langfassung): Vergleich europäischer Systeme der Wasserversorgung und Abwasserentsorgung (Závěrečná zpráva – nezkrácené znění: Srovnání evropských systémů zásobování vodou a likvidace odpadních vod). In: Informationen zur Umweltpolitik, 197.
<https://emedien.arbeiterkammer.at/viewer/ppnresolver?id=AC15177626>.

⁽¹¹⁾ <https://www.epso.org/search?f%5B0%5D=policies%3A56>.

⁽¹²⁾ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/60/ES ze dne 23. října 2000, kterou se stanoví rámec pro činnost Společenství v oblasti vodní politiky (Úř. věst. L 327, 22.12.2000, s. 1), 1. bod odůvodnění.

⁽¹³⁾ <https://right2water.eu/>.

⁽¹⁴⁾ <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC133025>.

upřednostněny před dodávkami vody pro průmysl, cestovní ruch a zemědělství. Tuto prioritu musí garantovat členské státy. To je nezbytné k tomu, aby se zabránilo konfliktům kvůli vodě, jichž jsme už svědky v jiných oblastech světa. Je proto naléhavě zapotřebí uzavřít modrou dohodu pro Evropu, která by měla vést také k tomu, aby se otázce dostupnosti a distribuce vody věnovala v budoucnu větší pozornost a aby byl podpořen výzkum a inovace.

Kvalita vody a její čištění

3.6 EHSV vyzývá k důslednějšímu uplatňování zásady předběžné opatrnosti a zásady „znečišťovatel platí“ s cílem zlepšit kvalitu vody a zajistit, aby náklady namísto spotřebitelů nesli znečišťovatelé. Podzemní voda by měla mít kvalitu pitné vody, aby bylo možné se vyhnout zajišťování pitné vody prostřednictvím nákladného a energeticky náročného čištění.

3.7 Zejména vstupy ze zemědělství, potravinářství a průmyslu přispívají k difúznímu znečišťování vody dusičnany a pesticidy. Častým důsledkem pak je nevyhovující chemické složení podzemní vody. Právní předpisy v oblasti zemědělství (např. SZP), průmyslu a používání chemických látek (např. nařízení o pesticidech) musí být proto navrženy tak, aby nebyly poškozovány vodní ekosystémy.

Využívání vody a plýtvání vodou

3.8 EHSV upozorňuje na velké výzvy, s nimiž se obce v oblasti rozvoje a udržování vodních útvarů potýkají. V zájmu řešení těchto otázek je třeba dále rozvíjet a podstatně usnadnit spolupráci mezi obcemi s cílem posílit efektivitu zásobování vodou a likvidace odpadních vod, jakož i rozvoje a udržování vodních útvarů a zajistit dlouhodobou hospodářskou udržitelnost těchto služeb obecného zájmu ve venkovských oblastech. EHSV proto vyzývá Komisi, aby rozšířila právní možnosti, zejména v oblasti právních předpisů o zadávání veřejných zakázek.

3.9 Celkovou výši nákladů spojených s přepracováním znění směrnice o čištění městských odpadních vod Komise odhaduje na více než 3,8 miliardy EUR ročně. Většinu těchto nákladů by musely nést domácnosti⁽¹⁵⁾, takže by se ještě více zvýšily náklady na hygienu a tato zátěž by nejvíce zasáhla finančně nejzranitelnější skupiny společnosti. EHSV proto požaduje, aby vznikající náklady a zisky nebyly rozděleny tak, že to bude na úkor domácností.

3.10 EHSV je toho názoru, že je třeba výrazně snížit ztráty způsobené únikem vody v sítích, které v některých zemích EU přesahují 20 %⁽¹⁶⁾, jakož i omezit plýtvání vodou v zemědělství, průmyslu, stavebnictví a v oblasti cestovního ruchu. Tato odvětví mohou přispět k řešení tohoto problému zintenzivněním výzkumu a inovací v oblasti šetrného využívání vody a lepším uplatňováním stávajících poznatků (např. kapkové zavlažování, pěstování plodin méně náročných na vodu, posílení oběhového hospodářství, přizpůsobení produkce potravin místním podmínkám atd.).

3.11 Informovaní občané používají vodu v domácnosti šetrnějším způsobem. EHSV proto vítá, že právní předpisy EU stanoví další informační povinnosti týkající se zásobování pitnou vodou a likvidace odpadních vod ve vztahu k domácnostem.

Vodní cesty

3.12 Klimatická krize má v celosvětovém měřítku významný dopad na vodní cesty. Přepravu zboží a osob ovlivňuje zejména nízká hladina vody v řekách, změny ve srážkovém režimu, stále častější extrémní povětrnostní jevy a zvyšování hladiny moří.

3.13 Hloubka plavebních drah se zmenšuje a infrastrukturu přístavů a plavebních komor je nutno přizpůsobit novým podmínkám. Zvyšují se tak náklady a prodlužují čekací doby plavidel, což zpomaluje přepravu zboží.

⁽¹⁵⁾ Rozdělení nákladů podle posouzení dopadů: 51 % domácnosti, 22 % veřejné výdaje a 27 % průmysl.

⁽¹⁶⁾ <https://emedien.arbeiterkammer.at/viewer/ppnresolver?id=AC15249737>.

3.14 Je třeba přijmout opatření, která zajistí přizpůsobení infrastruktury přístavů a plavebních komor novým podmínkám a zlepší plánování kanálů a tras lodní dopravy tak, aby mohla být vodní doprava v budoucnu provozována bezpečným a efektivním způsobem.

3.15 Podle EHSV mají rozvoj a lepší propojení vodních cest v rámci EU ústřední význam. Zohledněna by měla být rovněž intermodalita, jak je uvedeno ve stanovisku TEN/764⁽¹⁷⁾.

Energetika

3.16 Situace na trzích s energií v srpnu 2022 ukázala, že v důsledku klimatické krize neexistuje žádný zdroj energie, který by byl za všech okolností stoprocentně spolehlivý. Sucha mají zjevné dopady na výrobu vodní a jaderné energie.

3.17 EHSV vítá úsilí o využívání vodní energie k výrobě a skladování elektřiny z obnovitelných zdrojů, konstatuje však, že nedostatek vody v důsledku klimatické krize má na výrobu a skladování elektřiny dlouhodobě negativní dopad. Dochází tak k poklesu výroby elektřiny, což může rovněž poškozovat elektrizační soustavu. I nadále by měl být podporován rozvoj obnovitelných zdrojů energie a zejména v oblasti solární a větrné energie by mělo být dosaženo rychlého pokroku, aby se vyrovnaly případné výpadky vodních elektráren.

3.18. EHSV konstatuje, že spotřebu vody může zvýšit také elektrifikace dopravy, neboť elektrolyty potřebné k výrobě baterií vyžadují značné množství vody. Zavádění továren na baterie je proto nutno pečlivě plánovat.

3.19. EHSV konstatuje, že obnovitelné zdroje energie zpravidla vyžadují méně vody než těžba a zpracování tradičních fosilních paliv, existuje však obnovitelný zdroj energie, který je spojen s výraznou spotřebou vody, a tím jsou biopaliva. Zavlazování a zpracování plodin pěstovaných k výrobě biopaliv vyžaduje značné množství vody, s jehož zajištěním musí pomáhat vodohospodářská infrastruktura a distribuční sítě.

3.20. EHSV poukazuje na to, že výroba jaderné energie vyžaduje velké množství chladicí vody. Klimatická krize zvyšuje teploty a zároveň snižuje hladinu vodních toků. S rostoucími teplotami musí jaderné elektrárny kvůli nedostatku vody omezovat svůj výkon. Vypouštění nadměrně teplé chladicí vody navíc zvyšuje obsah kyslíku v řekách, což má negativní dopad na ekologii vodního prostředí a na biologickou rozmanitost⁽¹⁸⁾.

4. Konkrétní připomínky

4.1 EHSV kritizuje nedostatečnou soudržnost vodohospodářské politiky EU s ostatními unijními politikami a vyzývá Komisi, aby tuto situaci zlepšila s cílem zabránit přijímání protichůdných opatření a stanovování vzájemně si odporujících cílů.

4.2 EHSV vítá požadavek Komise minimalizovat ztráty vody ve vodovodních potrubích, který je součástí přepracovaného znění směrnice o pitné vodě⁽¹⁹⁾. EHSV upozorňuje, že k tomu, aby se těmto ztrátám zabránilo a bylo možné zajistit dlouhodobou odolnost a udržitelnost klíčové vodohospodářské infrastruktury, jsou nezbytně nutná rychlá opatření a veřejné i soukromé investice do vodohospodářské infrastruktury. Dojde-li k únikům vody, je třeba k nim přistupovat jako k nouzové situaci. Klíčem k okamžitému zastavení úniků jsou v takových případech kvalifikovaní pracovníci a vybavení.

4.3 Co se týče financování infrastruktury, jsou hlavní překážkou, na niž veřejné orgány opakovaně naráží, přísná fiskální pravidla. Musí být proto zajištěno, aby projekty spojené se Zelenou dohodou pro Evropu, energetickou nezávislostí a digitálním odvětvím byly vyňaty z oblasti působnosti všech regulačních norem, které takovým veřejným investicím brání. EHSV proto v souladu se svými předchozími stanovisky⁽²⁰⁾ doporučuje, aby se na veřejné investice uplatňovalo „zlaté pravidlo“.

⁽¹⁷⁾ Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k pozměněnému návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o hlavních směrech Unie pro rozvoj transevropské dopravní sítě, o změně nařízení (EU) 2021/1153 a nařízení (EU) č. 913/2010 a o zrušení nařízení (EU) č. 1315/2013 (COM(2022) 384 final/2 – 2021/0420 (COD)) (Úř. věst. C 75, 28.2.2023, s. 190).

⁽¹⁸⁾ <https://www.dw.com/de/wie-k%C3%BChlen-hei%C3%9Fe-l%C3%A4nder-ihre-kernkraftwerke/a-49758541>.

⁽¹⁹⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:32020L2184>.

⁽²⁰⁾ Viz poznámka pod čarou 1.

4.4 EHSV podporuje navrhovanou revizi směrnice 2006/118/ES⁽²¹⁾ a směrnice 2008/105/ES⁽²²⁾ a zavedení mezních hodnot pro perfluorované a polyfluorované sloučeniny (PFC) a mikroplasty. Zvláštní zpráva Evropského účetního dvora poukazuje na to, že navzdory značným provozním a investičním nákladům je zásada „znečišťovatel platí“ ve vodohospodářském odvětví uplatňována nejednotným způsobem.⁽²³⁾

4.5 EHSV poukazuje na to, že pro zachování a rozvoj udržitelné a odolné vodohospodářské infrastruktury a distribučních sítí je zapotřebí kvalifikovaná, a především odborně vzdělaná pracovní síla a že musí být zajištěno odpovídající řízení znalostí v podobě strategických a provozních činností zaměřených na optimalizaci využívání znalostí. EHSV požaduje vytvoření nezbytných struktur a pracovních podmínek, aby v této oblasti nedocházelo k potížím a aby bylo k dispozici dostatečné množství odborně vzdělaných pracovníků, kteří budou schopni provádět nezbytná opatření.

4.6 EHSV konstatuje, že postupující digitalizace vodohospodářského odvětví zvyšuje zároveň rizika v oblasti bezpečnosti údajů a jejich ochrany. Je proto důležité zajistit, aby zacházení se shromažďovanými údaji probíhalo v souladu s co nejpřísnějšími předpisy na ochranu údajů. Zároveň musí vzhledem k tomu, že kybernetické útoky na kritickou infrastrukturu představují stále větší hrozbu, hrát i v oblasti vodohospodářské infrastruktury a distribučních sítí naprosto zásadní úlohu kybernetická bezpečnost.

4.7 V mnoha členských státech je integrace podniků zabývajících se výrobou a distribucí pitné vody, jakož i nakládáním s odpadními vodami a čištěním vody, malá nebo žádná. EHSV se domnívá, že svěřit řízení a správu do rukou jediné veřejné organizace by pomohlo ušetřit náklady a zvýšit účinnost.

V Bruselu dne 13. července 2023.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Oliver RÖPKE

⁽²¹⁾ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/118/ES ze dne 12. prosince 2006 o ochraně podzemních vod před znečištěním a zhoršováním stavu (Úř. věst. L 372, 27.12.2006, s. 19).

⁽²²⁾ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/105/ES ze dne 16. prosince 2008 o normách environmentální kvality v oblasti vodní politiky, změně a následném zrušení směrnic Rady 82/176/EHS, 83/513/EHS, 84/156/EHS, 84/491/EHS a 86/280/EHS a změně směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/60/ES (Úř. věst. L 348, 24.12.2008, s. 84).

⁽²³⁾ https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR21_12/SR_polluter_pays_principle_CS.pdf.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Reklama prostřednictvím influencerů a její dopad na spotřebitele

(průzkumné stanovisko na žádost španělského předsednictví)

(2023/C 349/15)

Zpravodaj: **Bernardo HERNÁNDEZ BATALER**

Spoluzpravodaj: **Stefano PALMIERI**

Žádost o vypracování stanoviska	španělské předsednictví Rady Evropské unie, 7. 2. 2023
Právní základ	Článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Jednotný trh, výroba a spotřeba
Přijato v sekci	29. 6. 2023
Přijato na plenárním zasedání	13. 7. 2023
Plenární zasedání č.	580
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	179/0/3

1. Závěry a doporučení

1.1 Jedním z nejcharakterističtějších jevů proměny audiovizuální oblasti a elektronických komunikací je boom tzv. influencerů. Jde o typ uživatelů vytvářejících online obsah, kteří svá sdělení šíří systematicky a za použití různých formátů (videonahrávek, komentářů, fotografií), přičemž mají významný vliv na cílové publikum, na něž míří.

1.2 Ačkoli na evropské úrovni neexistuje žádná zvláštní regulace pro činnost tvůrců obsahu/influencerů, stávající legislativa poskytuje odpovídající úroveň ochrany pro obojí činnost, kterou mohou tvůrci obsahu/influenceri na vnitřním trhu vykonávat – tj. zejména jako **inzerenti (a obchodníci)** a jako **prodejci/výrobci**.

1.3 Na základě těchto právních předpisů vypracovaly různé členské státy své vlastní právní předpisy, které jsou reakcí na výzvu, již tento jev představuje, a které vnitrostátním regulačním orgánům umožňují výkon jejich pravomocí v oblasti dohledu, kontroly a případně ukládání sankcí.

1.4 S ohledem na neustálý vývoj v této oblasti považuje Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) v každém případě za nezbytné přijmout opatření k zajištění harmonizovaného přístupu ke „specifickým“ protiprávním činnostem tvůrců obsahu/influencerů v EU a uložit stejné specifické povinnosti jak **správcům platform a sociálních médií**, v jejichž rámci tyto osoby působí, tak **tvůrcům obsahu/influencerům** (s pobytem v EU i mimo EU).

1.5 EHSV žádá, aby správci platform a sociálních médií:

- nesli společnou a nerozdílnou odpovědnost za nezákonný obsah zveřejněný tvůrci obsahu/influencery,
- byli povinni – ve všech případech nahlášení nezákonné činnosti prováděné tvůrci obsahu/influencery – přijmout nezbytná opatření k odstranění nezákonného online sdělení a oznámit protiprávní činnost prováděnou tvůrci obsahu/influencery příslušnému orgánu,
- od všech tvůrců obsahu/influencerů působících mimo EU požadovali stanovení jasné právní odpovědnosti na území EU a uzavření pojištění odpovědnosti za škody při výkonu povolání způsobené nezákonným jednáním.

1.6 EHSV se domnívá, že toto zacházení s influencery harmonizované na evropské úrovni by mělo zohledňovat alespoň tato kritéria:

- identifikovat reklamní povahu jejich sdělení s obchodním záměrem prostřednictvím jasných informací a upozornění, aby se zabránilo skryté reklamě,

- uvést tato sdělení do souladu s právními odvětvovými předpisy s cílem zajistit ochranu zdraví a bezpečnost spotřebitelů a uživatelů, zejména nezletilých osob a dalších zranitelných skupin,
- považovat porušení právních předpisů za protiprávní jednání ze strany influencerů, aniž by při tom byla dotčena společná a nerozdílná odpovědnost inzerentů a platforem a sociálních sítí.

1.7 Zvláštní pozornost je třeba věnovat rovněž používání temných vzorců, zneužívání nebo očeřování značek, nepovoleným finančním produktům, krádežím identity nebo falešným influencerům, kteří využívají obraz známých osob bez jejich vědomí, k čemuž stále častěji dochází především v oblasti finančních investic a kryptoměn. Jedná se o nezákonné jednání, které může být v důsledku využívání umělé inteligence stále sofistikovanější a rozšířenější a proti němuž je třeba účinně bojovat.

1.8 EHSV navrhuje, aby byla tato harmonizace právních předpisů vyjasněna a specifikována, aniž by tím bylo dotčeno zavádění rámců pro společnou regulaci jako doplnění. Na této společné regulaci se musí podílet influenceri, jejich agenti a reprezentativní sdružení, subjekty tohoto odvětví a inzerenti, sdružení pro samoregulaci reklamy, sdružení spotřebitelů a uživatelů, sociální partneři, organizace občanské společnosti a regulační orgány.

1.9 EHSV se domnívá, že existuje řada otázek týkajících se činnosti tvůrců obsahu/influencerů, např. jejich postavení z hlediska pracovního práva, otázky týkající se daní z příjmu a daně z přidané hodnoty nebo specifické činnosti dětských influencerů, které by podle názoru Výboru měly být předmětem pečlivé analýzy na úrovni EU.

2. Obecné připomínky

2.1 Jedním z nejcharakterističtějších jevů digitální transformace, k níž došlo v audiovizuální oblasti a v oblasti elektronických komunikací v posledním desetiletí, je boom určitých tvůrců obsahu, kteří zjevně jako soukromé osoby systematicky a za použití různých formátů (videonahrávek, komentářů, fotografií) šíří své zprávy prostřednictvím internetových platforem, sociálních sítí a elektronického zasílání zpráv. Mají-li tito tvůrci obsahu velké počty věrných sledujících, stávají se z nich influenceri. Influencer může být v oblasti reklamy definován jako „tvůrce obsahu s komerčním záměrem, který buduje se svým publikem vztah založený na důvěře a autenticitě (zejména na platformách sociálních médií) a je prostřednictvím různých obchodních modelů online propojen s komerčními subjekty za účelem monetizace“. ⁽¹⁾

2.2 Vztah mezi influencersy a jejich sledujícími, který se vyznačuje dojemem blízkosti, autentičností a důvěrou, má přímý i nepřímý dopad na jejich vztah ke značkám a na jejich spotřební nákupní rozhodování. To platí zejména pro děti, mladé lidi a spotřebitele s nízkým vzděláním nebo nízkými příjmy a nízkou mediální a informační gramotností.

2.3 Ve specifické oblasti obchodních sdělení neznamená využívání influencerů jako osob propagujících výrobky a značky pouze to, že inzerující podniky mají prospěch z jejich vlivu a popularity v rámci tzv. vlivového marketingu, což platí zejména v případě mladých lidí, které je obtížnější oslovit prostřednictvím tradičnějších hromadných sdělovacích prostředků. Rovněž to těmto podnikům poskytuje větší volnost při vypracovávání argumentů, které by ve své tradiční reklamě nepoužily a jež jsou někdy na hranici právních předpisů. Sami inzerenti kromě toho zdůrazňují, že specifická činnost influencerů spočívá ve skutečnosti, že mají vysoký stupeň autonomie při vytváření obchodního sdělení, které inzerent nemůže vždy kontrolovat.

2.4 Jinými slovy, ačkoli na evropské úrovni neexistuje žádná zvláštní regulace pro činnost influencerů, stávající evropská legislativa v současnosti poskytuje odpovídající úroveň ochrany pro obojí činnost, kterou mohou influenceri na vnitřním trhu vykonávat – tj. zejména jako **inzerenti (a obchodníci)** a jako **prodejci/výrobci**.

⁽¹⁾ *The impact of influencers on advertising and consumer protection in the Single Market* (Vliv influencerů na reklamu a ochranu spotřebitele na jednotném trhu), Evropský parlament, 2022, s. 9.

2.4.1 Pokud jde o influencery zejména jako **inzerenty (a obchodníky)**, jsou na úrovni EU k dispozici následující předpisy:

- **směrnice o nekalých obchodních praktikách** ⁽²⁾, která poskytuje právní rámec pro opatření proti klamavé reklamě a klamavým obchodním praktikám šířeným influencery. **evropské pokyny k výkladu a uplatňování směrnice o nekalých obchodních praktikách** ⁽³⁾, které objasňují uplatňování směrnice o nekalých obchodních praktikách, pokud influencer jedná jako obchodník, případně jako osoba jednající jménem obchodníka nebo v jeho zastoupení. V této souvislosti Komise v současné době provádí kontrolu účelnosti právních předpisů v oblasti digitální spravedlnosti, která by se měla týkat i tématu influencerů ⁽⁴⁾,
- **směrnice o elektronickém obchodu** ⁽⁵⁾, která spotřebitelům poskytuje doplňkovou ochranu v případech, kdy influenceri zveřejňují obchodní sdělení na internetu prostřednictvím svých účtů na sociálních médiích a blogů,
- **směrnice o audiovizuálních mediálních službách** ⁽⁶⁾, která zavádí nová zvláštní pravidla pro „služby platform pro sdílení videonahrávek“ a týká se influencerů, pokud jde o videa vytvořená uživateli, která jsou šířena prostřednictvím těchto platform a která mohou obsahovat obchodní sdělení,

2.4.2 Pokud jde o influencery jako **prodejce nebo výrobce**, jsou na úrovni EU k dispozici:

- **směrnice o právech spotřebitelů** ⁽⁷⁾,
- **směrnice o digitálním obsahu a digitálních službách** ⁽⁸⁾,
- **směrnice o aspektech smluv o prodeji zboží** ⁽⁹⁾.

2.4.3 Tyto dvě specifické oblasti působnosti právních předpisů EU doplňuje balíček týkající se digitálních služeb, k němuž patří:

- **nařízení o digitálních službách** ⁽¹⁰⁾, jehož cílem je zvýšit transparentnost a odpovědnost za obsah digitálních služeb a ochranu spotřebitele,
- **nařízení o digitálních trzích** ⁽¹¹⁾ regulující tzv. „strážce přístupu“, což jsou platformy s nejméně 45 miliony aktivních uživatelů měsíčně.

⁽²⁾ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/29/ES ze dne 11. května 2005 o nekalých obchodních praktikách vůči spotřebitelům na vnitřním trhu a o změně směrnice Rady 84/450/EHS, směrnic Evropského parlamentu a Rady 97/7/ES, 98/27/ES a 2002/65/ES a nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2006/2004 (směrnice o nekalých obchodních praktikách) (Úř. věst. L 149, 11.6.2005, s. 22).

⁽³⁾ Sdělení Komise — Pokyny k výkladu a uplatňování směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/29/ES o nekalých obchodních praktikách vůči spotřebitelům na vnitřním trhu (Úř. věst. C 526, 29.12.2021, s.1), bod 4.2.6.

⁽⁴⁾ Viz přezkum spotřebitelského práva EU (europa.eu).

⁽⁵⁾ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/31/ES ze dne 8. června 2000 o některých právních aspektech služeb informační společnosti, zejména elektronického obchodu, na vnitřním trhu (směrnice o elektronickém obchodu) (Úř. věst. L 178, 17.7.2000, s. 1).

⁽⁶⁾ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/1808 ze dne 14. listopadu 2018, kterou se mění směrnice 2010/13/EU o koordinaci některých právních a správních předpisů členských států upravujících poskytování audiovizuálních mediálních služeb (směrnice o audiovizuálních mediálních službách) s ohledem na měnící se situaci na trhu (Úř. věst. L 303, 28.11.2018, s. 69).

⁽⁷⁾ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/83/EU ze dne 25. října 2011 o právech spotřebitelů, kterou se mění směrnice Rady 93/13/EHS a směrnice Evropského parlamentu a Rady 1999/44/ES a zrušuje směrnice Rady 85/577/EHS a směrnice Evropského parlamentu a Rady 97/7/ES (Úř. věst. L 304, 22.11.2011, s. 64).

⁽⁸⁾ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/770 ze dne 20. května 2019 o některých aspektech smluv o poskytování digitálního obsahu a digitálních služeb (Úř. věst. L 136, 22.5.2019, s. 1).

⁽⁹⁾ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/771 ze dne 20. května 2019 o některých aspektech smluv o prodeji zboží, o změně nařízení (EU) 2017/2394 a směrnice 2009/22/ES a o zrušení směrnice 1999/44/ES (Úř. věst. L 136, 22.5.2019, s. 28).

⁽¹⁰⁾ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2022/2065 ze dne 19. října 2022 o jednotném trhu digitálních služeb a o změně směrnice 2000/31/ES (nařízení o digitálních službách) (Úř. věst. L 277, 27.10.2022, s. 1).

⁽¹¹⁾ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2022/1925 ze dne 14. září 2022 o spravedlivých trzích otevřených hospodářské soutěži v digitálním odvětví a o změně směrnic (EU) 2019/1937 a (EU) 2020/1828 (nařízení o digitálních trzích) (Úř. věst. L 265, 12.10.2022, s. 1).

2.4.3.1 V nařízení o digitálních službách EU definuje „nezákonný obsah“ jako „jakékoli informace, které samy o sobě nebo ve vztahu k určité činnosti, včetně prodeje zboží nebo poskytování služeb, nejsou v souladu s právem Unie nebo právem některého členského státu, které je v souladu s právem Unie, bez ohledu na přesný předmět či povahu tohoto práva“. Díky této nové definici může nesoulad s uvedenými pravidly znamenat, že určitý obsah bude v EU nezákonný.

2.5 Navzdory absenci některých evropských právních předpisů, na jejichž základě by mohlo být jednání influencerů (jakožto inzerentů nebo prodejců/výrobců) v různých členských státech považováno za nezákonné, se považuje za nezbytné zavést různá opatření:

- přijmout zvláštní právní předpisy týkající se influencerů,
- provádět stávající právní předpisy na ochranu spotřebitele,
- zveřejňovat pokyny a kodexy chování s cílem zavést osvědčené postupy,
- používat digitální kontrolní a donucovací nástroje,
- poskytovat influencerům školení a certifikaci,
- zvyšovat povědomí spotřebitelů a poskytovat jim podporu,
- usnadňovat dodržování předpisů na platformách prostřednictvím standardizovaných nástrojů pro šíření informací.

2.6 Vzhledem k neustále se vyvíjícímu kontextu, v jehož rámci tvůrci obsahu/influenceri působí, se EHSV domnívá, že navzdory existujícím evropským právním předpisům je třeba přijmout opatření k zajištění jednotného uplatňování právních předpisů *ad hoc* zaměřených na boj proti specifickým druhům nezákonné činnosti influencerů v EU. Tento postoj EHSV je podložen skutečností, že Komise posuzuje, zda přistoupit k právní úpravě *ad hoc*.

2.7 O tomtéž již řadu let uvažují vlády, evropské a vnitrostátní regulační orgány, sdružení spotřebitelů a uživatelů a subjekty občanské společnosti⁽¹²⁾. To vedlo v různých zemích⁽¹³⁾ k různým legislativním iniciativám, například ve Francii, v Belgii (ve Vlámsku) nebo ve Španělsku, jakož i k iniciativám v oblasti samoregulace a společné regulace na evropské úrovni⁽¹⁴⁾ a na úrovni členských států. Vysvětluje to rovněž zájem, který projevila španělská vláda v rámci svého předsednictví Evropské unie, když požádala EHSV o toto průzkumné stanovisko k reklamě prostřednictvím influencerů a jejímu dopadu na spotřebitele.

2.8 Španělské ministerstvo pro ochranu spotřebitele ve své žádosti o stanovisko odkazuje na dojem blízkosti, autentičnosti a důvěry, který charakterizuje vztah mezi influencerem a spotřebitelem, k němuž u jiných modelů sociální komunikace obvykle nedochází se stejnou intenzitou. Jeho obavy mají v zásadě dva důvody:

- zaprvé dlouhodobé a neustálé používání sociálních sítí mezi nezletilými osobami, které se vyznačují zranitelností v oblasti spotřeby, přičemž se tak vystavují obchodním sdělením, která mohou obsahovat prvky škodlivé pro jejich fyzický, psychologický, sociální a emoční vývoj,
- zadruhé nedostatek transparentnosti a identifikovatelnosti takových obchodních sdělení, který je pro činnost influencerů v mnoha případech charakteristický, čímž se před spotřebitelem podvodně skrývá jejich reklamní povaha.

3. Návrhy

3.1 Pokud jde o stávající problematiku, EHSV se domnívá, že existují podmínky jak pro zlepšení, tak provádění evropské legislativy týkající se specifické nezákonné činnosti influencerů, jakož i pro její harmonizaci na evropské úrovni, s uložením specifických povinností jak správcům platform, v jejichž rámci tyto osoby působí, tak tvůrcům obsahu a/nebo influencerům (s pobytem v EU i mimo EU).

⁽¹²⁾ Viz poznámka pod čarou č. 1.

⁽¹³⁾ *Mapping report on the rules applicable to video-sharing platforms* (Zpráva o mapování pravidel platných pro platformy pro sdílení videonahrávek), Evropská audiovizuální observatoř, 2022.

⁽¹⁴⁾ *EASA Best Practice Recommendation on Influencer Marketing 2023* (Doporučení aliance EASA ohledně osvědčených postupů pro marketing influencerů, 2023), Evropská aliance pro samoregulaci reklamy, 2023.

3.2 Platformy pro sdílení videonahrávek a sociální sítě

3.2.1 Ačkoliv evropské právní předpisy (směrnice o audiovizuálních mediálních službách a balíček týkající se digitálních služeb) vyžadují, aby se správci platform pro sdílení videonahrávek a platform sociálních médií, na nichž působí tvůrci obsahu a influenceré, řídili ustanoveními o obchodních sděleních a ochraně nezletilých, EHSV konstatuje, že:

- správci platform nenesou žádnou redakční odpovědnost za „nezákonný“ obsah vytvořený uživateli,
- obdobně není nutná spolupráce mezi tvůrci obsahu/influencerem a správci platform pro zajištění skutečného souladu s evropskými právními předpisy.

3.2.2 EHSV proto žádá, aby správci platform a sociálních médií:

- nesli společnou a nerozdílnou odpovědnost za nezákonný obsah zveřejněný tvůrci obsahu/influencerem,
- byli povinni – ve všech případech nahlášení nezákonné činnosti prováděné tvůrci obsahu/influencerem – přijmout nezbytná opatření k odstranění nezákonného online sdělení a oznámit protiprávní činnost prováděnou tvůrci obsahu/influencerem příslušnému orgánu,
- od všech tvůrců obsahu/influencerů působících mimo EU požadovali stanovení jasné právní odpovědnosti na území EU a uzavření pojištění odpovědnosti za škody při výkonu povolání způsobené nezákonným jednáním.

3.3 Tvůrci obsahu/influenceré

3.3.1 Při předkládání návrhů týkajících se účinné regulace poskytování obsahu uživatelům prostřednictvím platform pro sdílení videonahrávek a sociálních médií, a konkrétněji reklamní činnosti influencerů, může být přínosné zohlednit zprávy zveřejněné v letech 2021 a 2022 skupinou evropských regulačních orgánů pro audiovizuální mediální služby (ERGA) ⁽¹⁵⁾, ve kterých byla zformulována doporučení pro zacházení s tzv. vloggery.

3.3.2 Skupina ERGA v zásadě uvádí, že pro účely směrnice o audiovizuálních mediálních službách lze činnost influencerů považovat za audiovizuální mediální službu, pokud je současně splněna řada požadavků:

- musí se jednat o ekonomickou službu ve smyslu článků 56 a 57 SFEU,
- poskytovatel musí nést redakční odpovědnost za obsah, který nabízí,
- musí se jednat o službu zaměřenou na veřejnost, která si na individuálním základě vybírá a požaduje zobrazení svého obsahu, s cílem dosáhnout jasného dopadu na významnou část tohoto publika,
- funkcí šířeného obsahu (videonahrávek/programů) musí být především informování, zábava nebo vzdělávání,
- obsah musí být audiovizuální a musí být poskytován prostřednictvím sítí elektronických komunikací.

3.3.3 V této souvislosti je třeba uvažovat o harmonizaci na evropské úrovni, která by výslovně stanovila regulaci osoby tvůrce obsahu/influencera a jeho odpovědnost při vytváření a/nebo šíření obchodních sdělení, čímž se zajistí větší transparentnost a odpovědnost při výkonu jeho činnosti.

3.3.3.1 Na činnosti tvůrců obsahu/influencerů se podílí celý řetězec subjektů: značky, multimediální společnosti a nezávislí pracovníci, agentury a agenti působící v oblastech managementu a talentů, platformy pro analýzu sociálních sítí, sítě fungující prostřednictvím více kanálů, společnosti pro styk s veřejností/reklamní společnosti, jejichž smlouvy musí upravovat konkrétní odpovědnost všech zainteresovaných stran, včetně společné odpovědnosti za nezákonné jednání tvůrce obsahu/influencera.

⁽¹⁵⁾ *Analysis and recommendations concerning the regulation of vloggers* (Analýza a doporučení ohledně právní úpravy týkající se vloggerů), ERGA, 2021, a *ERGA Vloggers Report 2* (2. zpráva ERGA o vloggerech), ERGA, 2022.

3.4 EHSV vyzývá správce platform a sociálních sítí, jakož i tvůrce obsahu/influencery, aby zajistili:

- technická možnost vyloučení nezletilých uživatelů ze sledování na platformě/sociálních sítích pro veškerý citlivý obsah (alkohol a energetické nápoje, hazardní hry a sázky, pornografie, tabák a deriváty, včetně elektronických cigaret, estetická chirurgie atd.), který musí v každém případě obsahovat označení „zakázané pro děti mladší 18 let“, vyžaduje ověření věku a umožňuje použití rodičovské kontroly,
- začlenění upozornění „reklama“, „obchodní sdělení“ nebo „sponzorováno“ do zpráv takové povahy,
- začlenění upozornění „upravený obraz“ do změněných nebo upravených obrazových materiálů,
- začlenění upozornění „virtuální obraz“ do obsahu vytvořeného za pomoci umělé inteligence, jakož i upozornění na využití virtuálních influencerů.

3.5 Zvláštní pozornost je třeba věnovat rovněž používání temných vzorců, zneužívání nebo očerňování značek, propagaci nepovolených finančních produktů, krádežím identity nebo falešným influencerům, kteří využívají obraz známých osob bez jejich vědomí, k čemuž stále častěji dochází především v oblasti finančních investic a kryptoměn. Jedná se o nezákonné jednání, které je v důsledku využívání umělé inteligence stále sofistikovanější a rozšířenější a proti němuž je třeba účinně bojovat.

3.6 Harmonizaci právních předpisů, již navrhuje EHSV, mohou doplnit rámce společné regulace, na nichž se budou podílet influenceri, jejich agenti a reprezentativní sdružení, subjekty tohoto odvětví a inzerenti, sdružení pro samoregulaci reklamy, sdružení spotřebitelů a uživatelů, sociální partneři a další subjekty občanské společnosti, jakož i regulační orgány.

3.7 EHSV se domnívá, že existuje řada otázek týkajících se činnosti tvůrců obsahu/influencerů, např. jejich postavení z hlediska pracovního práva, otázky týkající se daní z příjmu a daně z přidané hodnoty nebo specifické činnosti dětských influencerů, které by podle názoru Výboru měly být předmětem pečlivé analýzy na úrovni EU.

V Bruselu dne 13. července 2023.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Oliver RÖPKE

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Opatření zaměřená na zlepšení duševního zdraví**(průzkumné stanovisko na žádost španělského předsednictví)**

(2023/C 349/16)

Zpravodajka: **Milena ANGELOVA**Spoluzpravodaj: **Ivan KOKALOV**Žádost španělského předsednictví dopis ze dne 8. prosince 2022
RadyPrávní základ Článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
průzkumné stanovisko

Odpovědná sekce Zaměstnanost, sociální věci, občanství

Přijato v sekci 21. 6. 2023

Přijato na plenárním zasedání 13. 7. 2023

Plenární zasedání č. 580

Výsledek hlasování

(pro/proti/zdrželi se hlasování) 205/0/2

1. Závěry a doporučení

1.1 Duševní zdraví má komplexní povahu. Ovlivňuje jej celá řada biologických, psychologických, vzdělávacích, sociálních, ekonomických, profesních, kulturních a environmentálních faktorů. Úspěšné zlepšování a podpora duševního zdraví⁽¹⁾ a prevence duševních problémů vyžadují komplexní, multidisciplinární a celoživotní přístup, který by byl uplatňován a pevně zakotven jako průřezová nejvyšší priorita do tvorby politik na úrovni EU a na vnitrostátní (regionální a odvětvové) úrovni. V rámci tohoto přístupu by se mělo dbát na následující prvky:

1.1.1 Podporovat reformu systémů zdravotní péče v celé EU s cílem zajistit, aby tyto systémy poskytovaly integrované a plánované dlouhodobé zásahy a péči nejen za účelem léčby, ale také s cílem předcházet zdravotním potížím, a to s využitím víceoborových týmů, namísto toho, aby se řídily modely péče, které by byly nesoustavné. Konečným cílem by mělo být přenastavení převažujícího směřování systému zdravotní péče v oblasti duševního zdraví tak, aby byl orientován na komplexní biopsychosociální praxi založenou na lidských právech a zajišťoval prevenci, včasné odhalování a vyšetřování špatného duševního zdraví, účinnou správu případů a přístup zaměřený na člověka v dané komunitě.

1.1.2 Zaměřit se na soustavnou podporu duševního zdraví, prevenci duševních onemocnění a budování odolnosti, které by se staly součástí všech unijních, vnitrostátních, regionálních a odvětvových politik. EHSV vítá sdělení Evropské komise o komplexním přístupu k duševnímu zdraví⁽²⁾ a jednoznačně souhlasí s tím, že „hlavním cílem veřejné politiky by mělo být zajištění toho, aby nikdo nebyl opomenut, aby občané měli rovný přístup k prevenci a službám duševního zdraví v celé EU a aby opětovné začlenění a sociální začlenění byly vodítkem pro společná opatření zaměřená na duševní onemocnění“. Výbor proto vyzývá k jeho urychlenému provedení do strategie EU v oblasti duševního zdraví, která by měla časový rámec, byla dostatečně financována, definovala povinnosti a zahrnovala ukazatele pro sledování pokroku v celé EU a členských státech, a to i v rámci procesu evropského semestru. Tento semestr by měl více zohledňovat dopad, který na duševní zdraví mají socioekonomické a environmentální faktory, včetně významných přínosů, jež představuje zlepšení přístupu k cenově dostupným a kvalitním službám obecného zájmu (bydlení, energie, odpady/voda atd.). V ideálním případě by se tím řídila činnost na úrovni jednotlivých států, například tím, že by se od členských států požadovalo, aby vypracovaly a prováděly

(1) C. Winslow (1923) definoval podporu zdraví jako organizované úsilí společnosti vzdělávat jednotlivce v otázkách osobního zdraví a rozvíjet sociální systém, který každému jednotlivci zajistí životní úroveň odpovídající udržení a zlepšování jeho zdraví.

(2) COM(2023) 298 final.

akční plány, které by Komise mohla pravidelně přezkoumávat. Jednotlivé státy by takto spolupracovaly za účelem výměny informací a vzájemně se inspirovaly v úsilí provádět ambiciózní opatření. Je třeba soustavně monitorovat hlavní environmentální a sociální rizikové faktory a měly by být urychleně přijaty příslušné strategie a opatření k minimalizaci a odstranění těchto rizik.

1.1.3 Poskytovat možnosti včasné diagnózy, odpovídající léčby, psychoterapie a rehabilitace pro osoby s duševními potížemi a psychologickým postižením a zajišťovat sociální začlenění na základě respektování osobní důstojnosti, lidských práv, svobody a rovnosti.

1.1.4 Duševní zdraví by mělo být uznáváno ve všech členských státech jako závažné téma, které vyžaduje odpovídající míru pozornosti a komplexní, koordinovaný a strukturovaný přístup zaměřený na člověka. V souvislosti s duševními potížemi je třeba odstranit nátlak, stigmatizaci, segregaci a diskriminaci. Aby byly zdravotnické služby zaměřené na řešení problémů v oblasti duševního zdraví všeobecně přístupné a cenově dostupné, je nezbytné zajistit jejich odpovídající financování. To znamená investice do dostatečného počtu řádně vyškolených zdravotnických pracovníků. Přiměřená úroveň mezd, soustavné prohlubování dovedností a dostatečný počet zaměstnanců by zajistily, že bude věnována dostatečná pozornost a čas nejen pacientům, ale také osobám, které vyhledávají lékařské poradenství, posudek nebo léčbu. Aspekt financování týkající se jak fyzické, tak sociální infrastruktury ve zdravotnictví, by měl být lépe rozpracován v národních plánech pro oživení a odolnost, v jejichž současné podobě je zastoupení a zohlednění projektů týkajících se zdraví značně nedostatečné. Mnohé národní plány pro oživení a odolnost dostatečně neřeší nedávné četné krize, které zhoršují riziko kaskádových problémů v oblasti duševního zdraví, a proto by tyto plány měly být neprodleně aktualizovány.

1.1.5 Měl by být zajištěn lepší přístup k podpůrným službám, léčbě, psychoterapii, léčebné a sociální rehabilitaci, zvláštní a všeobecné péči a činnostem souvisejícím s psychosociální podporou. Toho by mělo být dosaženo vytvořením a zavedením inovativních a individualizovaných opatření podložených fakty, zlepšením a zajištěním rovného a společensky přijatelného přístupu k lékům, podporou rodin osob s duševními potížemi, zlepšením kapacity a kvalifikace osob poskytujících všeobecnou a specializovanou péči a vybudováním systému integrované péče poskytované víceoborovými týmy a opírajících se i o komunity.

1.1.6 Rozvíjet a uplatňovat doplňkové přístupy k poskytování vhodné podpory v krizových a mimořádných situacích. Je nutné vytvořit „pyramidu opatření“ založenou na začlenění sociálních a kulturních aspektů do klíčových kroků k řešení duševních potíží, posílení komunitních vazeb a podpory rodin prostřednictvím cílené nespecifické pomoci a poskytování specializovaných služeb a specializované asistence různých zdravotnických pracovníků pro občany se závažnějšími potížemi. Na všech úrovních vzdělávání by se měly učební osnovy týkající se podpory zdraví soustředit na rozvoj odpovídajícího chování a zajištění základní zdravotní péče, na rizika pro duševní zdraví a způsoby, jak se jim vyhnout nebo snížit jejich dopad, a to s důrazem na zvláštní případy, jako jsou pandemie nebo přírodní katastrofy.

1.1.7 Vytvářet komunitní systémy duševního zdraví založené na právech a orientované na člověka a zotavení, které by upřednostňovaly posílení postavení osob a jejich aktivní účast na vlastním zotavení, přičemž jejich konečným cílem by bylo zlepšit kvalitu života osob s duševními potížemi. Podporovat úsilí o to, aby byla v rámci systému duševního zdraví zavedena inkluzivní péče a podpora se zaměřením na potřeby specifických a zranitelných skupin, jako jsou děti, senioři, uprchlíci a migranti, LGBTIQ+ osoby a osoby ve znevýhodněné socioekonomické situaci.

1.1.8 Zajišťovat globální spolupráci v oblasti duševního zdraví v rámci mezistátní a meziodvětvové spolupráce, budovat mnohostrannou kapacitu a zaručit inkluzivní účast na provádění iniciativ. To by mělo zahrnovat koordinaci, výměnu informací, zkušeností a osvědčených postupů, stimulovat vědecký výzkum a inovace, usilovat o pozitivní zdravotní a sociální výsledky a o digitalizaci procesů a podporovat činnost v sítích/platformách sociálních partnerů, výzkumných pracovníků a vědců, zdravotnických pracovníků, sociálních pracovníků, nevládních organizací pacientů a sociálních služeb.

1.1.9 Pracoviště jsou vnímána jako základní pilíř péče o duševní zdraví a podporu. Z toho důvodu by měly být podporovány společné iniciativy a společné akce sociálních partnerů zaměřené na soustavné zlepšování pracovních podmínek, a to i prostřednictvím dostatečného financování. Je třeba posuzovat a odstraňovat psychosociální rizika na pracovišti a je nutné vynaložit veškeré úsilí za účelem prevence násilí a psychického obtěžování⁽³⁾.

(³) Konkrétními prvky týkajícími se nejistého zaměstnání a duševního zdraví se podrobně zabývá Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Nekvalitní zaměstnání a duševní zdraví (průzkumné stanovisko na žádost španělského předsednictví) (Úř. věst. C 228, 29.6.2023, s. 28).

1.2 EHSV vyzývá Evropskou komisi, aby vyhlásila rok 2024 Evropským rokem duševního zdraví, a to s ohledem na rostoucí význam duševního zdraví a s cílem vyslat jasný signál, že je třeba vytvořit silné partnerství zaměřené na zlepšení a podporu duševního zdraví.

1.3 Existuje přímá souvislost mezi porušováním lidských práv a špatným duševním zdravím, neboť osoby s duševními poruchami, mentálním postižením a problémy se zneužíváním návykových látek se v zařízeních zdravotní péče často potýkají se špatným zacházením, porušováním lidských práv a diskriminací. V mnoha zemích je kvalita péče v lůžkových i ambulantních zařízeních špatná nebo dokonce škodlivá a může aktivně bránit zotavení⁽⁴⁾. Je nutné monitorovat stávající služby sociální péče a péče o duševní zdraví s ohledem na normy Úmluvy OSN o právech osob se zdravotním postižením, rozvíjet postupy založené na právech a investovat do služeb a podpory, které by respektovaly svobodný a informovaný souhlas dané osoby a nepoužívaly by nátlak a nucenou léčbu. Je nezbytné přijmout pokyny a protokoly a zajistit školení zdravotnických a sociálních pracovníků v oblasti přístupů založených na právech.

2. Souvislosti

2.1 Duševní zdraví je v celé EU stále větším problémem, neboť je nejen základním kamenem dobrých životních podmínek a evropského způsobu života, ale také stojí 4 % HDP EU ročně. EHSV se proto rozhodl věnovat tomuto tématu stanovisko z vlastní iniciativy. Předsedkyně Evropské komise Ursula von der Leyen ve svém projevu o stavu Unie v září 2022 oznámila záměr EK představit v roce 2023 nový komplexní přístup k duševnímu zdraví (zahrnutý do pracovního programu EK na rok 2023). Rostoucí význam duševního zdraví byl zdůrazněn také v závěrech Konference o budoucnosti Evropy, do nichž byla na základě zvláštního požadavku mladých lidí zahrnuta výzva k zahájení iniciativ zaměřených na lepší pochopení problémů v oblasti duševního zdraví a jejich řešení. Rovněž v revidované zprávě projektu CultureForHealth (Kultura pro zdraví) z prosince 2022⁽⁵⁾ se Evropská komise vyzývá, aby se na duševní zdraví zaměřila jako na strategickou prioritu.

2.2 Na žádost evropských občanů vyzvaly k přijetí opatření v této oblasti také EP⁽⁶⁾ a Rada. Nadcházející španělské předsednictví nedávno požádalo EHSV o vypracování průzkumného stanoviska, které bylo spojeno s původním návrhem z vlastní iniciativy.

3. Určující faktory duševního zdraví

3.1 Nejdůležitějšími aspekty zásadně ovlivňujícími duševní zdraví jsou mikroprostředí a makroprostředí, individuální sociálně-psychologické faktory a kulturně-environmentální faktory, např. rodinný stav, gender, nedostatek podpůrných vztahů, nízká úroveň vzdělání, nízký příjem či nízký socioekonomický status, problémy v zaměstnání, neuspokojivé či nejisté pracovní podmínky, nezaměstnanost, finanční obtíže, vnímaná stigmatizace a diskriminace, špatné somatické zdraví, osamělost, nízké sebevědomí, špatné životní podmínky, stárnutí, těžké životní zkušenosti atd. Riziko duševních problémů zhoršují také zranitelnost a nejistota ohledně budoucnosti spolu se změnami v hodnotových systémech a jejich dodržování novými generacemi. Posouzení individualizovaných psychosociálních rizik má zásadní význam ve světě práce, zejména v případech vysoké odpovědnosti, nejistoty, špatných podmínek, nebezpečného prostředí nebo atypické práce. Zohledněny musí být také individuální charakteristiky, např. schopnost snášet stres, chronická onemocnění atd.

3.2 Mezi obyvatelstvem jsou rizikové faktory spojeny s neblahými zkušenostmi v dětství, chudobou, špatnou správou věcí veřejných, diskriminací, porušováním lidských práv, špatným vzděláním, nezaměstnaností, špatnou zdravotní péčí a nedostatkem bydlení a odpovídajících sociálních a zdravotních služeb i s kvalitou politik sociální ochrany, nedostatkem příležitostí atd. Existuje vzájemná provázanost mezi chudobou a duševními potížemi a vzniká začarovaný kruh – duševní potíže vedou k chudobě a chudoba je rizikovým faktorem špatného duševního zdraví.

3.3 Duševní zdraví ovlivňují také environmentální faktory. Jejich vliv je vždy komplexní a závisí na převládajícím kontextu nebo podmínkách, v němž k duševním potížím dochází. Mnoho z nich souvisí s klimatem, přírodními jevy a katastrofami, jako jsou hurikány nebo zemětřesení. Jiné souvisejí s dostupností a kvalitou pitné vody, možností likvidace odpadních vod, mírou urbanizace atd.

⁽⁴⁾ Soubor nástrojů organizace WHO QualityRights pro posuzování a zlepšování kvality a dodržování lidských práv v zařízeních pro duševní zdraví a sociální péči. Ženeva, Světová zdravotnická organizace, 2012.

⁽⁵⁾ <https://www.cultureforhealth.eu/knowledge/>.

⁽⁶⁾ Usnesení Evropského parlamentu ze dne 10. července 2020 o strategii EU v oblasti veřejného zdraví po skončení pandemie COVID-19 (2020/2691(RSP)) (Úř. věst. C 371, 15.9.2021, s. 102), https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2020-0205_CS.html.

3.4 Určující faktory duševního zdraví postihují různé skupiny lidí v různé míře. Obvykle platí, že čím je skupina zranitelnější, tím větší jsou jejich dopady. Mezi zranitelnější skupiny patří mladí lidé a osamocené starší osoby, lidé, kteří se cítí osamělí, a osoby, které měly potíže již dříve, nebo osoby s mentálním či pohybovým postižením a migranti.

3.5 Duševní zdraví ohrožuje jakákoli forma závislosti – ať už se jedná o závislost na určité látce či vzorci chování. Kromě alkoholu, tabáku a drog mohou závislost způsobit i některé léky, včetně léků, které se předepisují v rámci zmírňování duševních potíží. Proto je důležité zajistit všem, kdo to potřebují, co nejrychlejší přístup k odborným psychiatrům a psychologům, kteří mohou pomoci s řešením těchto problémů do hloubky. Léčivé přípravky mohou být dočasným řešením po dobu, než se dostane odborné pomoci. Zvláštní pozornost je třeba věnovat behaviorální závislostem, zejména těm, které způsobuje nadměrné používání digitálních zařízení („nomofobie“⁽⁷⁾), protože postihují zejména děti a dospívající. Algoritmy, které se používají k personalizaci obsahu v sociálních médiích, mohou rovněž způsobovat riziko zhoršení duševního stavu tím, že budou systematicky doporučovat obsah, který způsobuje duševní problémy, jimiž jsou nejčastěji úzkosti a deprese. Pokud jde o psychedelické terapie, které jsou novým druhem průlomové léčby onemocnění, jako je těžká deprese, PTSD a problémy s alkoholem, je nutné uskutečnit další výzkum v kontrolovaném terapeutickém prostředí. EHSV uznává potenciál těchto způsobů léčby a žádá, aby byly vyčleněny finanční prostředky na podporu výzkumu, vývoje a jejich případného uvádění na trh.

3.6 V indexu duševního zdraví v rámci iniciativy Headway⁽⁸⁾ jsou popsány dopady, jež zahrnují zvýšenou úmrtnost, impulzivní a agresivní chování a vyšší míru sebevražd. Uvádí se zde, že dříve málo diskutované faktory, jako je zvýšení průměrné měsíční teploty o jeden stupeň, souvisí s nárůstem počtu návštěv pohotovosti v souvislosti s duševním zdravím o 0,48 % a s nárůstem počtu sebevražd o 0,35 %.

3.6.1 Tento index ukazuje, že přibližně 22,1 % osob, které žijí v prostředí, v němž probíhá konflikt, se potýká s duševními potížemi (13 % trpí mírnými formami deprese, úzkosti a posttraumatické stresové poruchy, 4 % trpí středně závažnými formami a 5,1 % trpí vážnou depresí a úzkostí, schizofrenií nebo bipolární poruchou). Přibližně každému pátému člověku duševní potíže zůstanou i po skončení konfliktu.

3.6.2 Vzhledem k tomu, že celosvětově probíhá 27 konfliktů⁽⁹⁾ a celkem bylo vysídleno 68,6 milionu osob⁽¹⁰⁾, je řešení potřeb v oblasti duševního zdraví osob postižených konflikty a migrací klíčovou prioritou a vyžaduje zvýšené sledování zdravotního stavu nejméně tři roky po dané události.

3.6.3 Index dále nastiňuje klíčové příležitosti pro systémy zdravotní péče, jak v budoucnu zlepšit nebo udržet výsledky v oblasti duševního zdraví. Z údajů vyplývá, že existuje značný rozdíl ve strategiích, politikách a právních předpisech v oblasti duševního zdraví a mezi členskými státy jsou velké rozdíly ve výdajích na zdravotní péči (např. 14,5 % ve Francii oproti 1 % v Lucembursku).⁽¹¹⁾ Pozitivní je, že dochází k pokroku a počet ambulantních zařízení v oblasti duševního zdraví se zvýšil z 3,9 na 9,1 na milion obyvatel.

4. Dopad několika nedávných krizí na duševní zdraví

4.1 Před pandemií COVID-19 bylo podle údajů duševním onemocněním v EU postiženo více než 84 milionů osob (neboli každý šestý jedinec), což je počet, který se od té doby jistě zvýšil⁽¹²⁾. Přibližně 5 % obyvatel v produktivním věku mělo kvůli duševním obtížím vysoké potřeby a dalších 15 % obyvatel mělo středně vysoké potřeby v oblasti duševního zdraví, které snižovaly jejich vyhlídky na zaměstnání, produktivitu a mzdy. Duševní zdraví a poruchy chování způsobují v Evropě přibližně 4 % úmrtí ročně a jsou druhou nejčastější příčinou úmrtí mladých lidí.

(7) Obava z nemožnosti přístupu k mobilnímu telefonu nebo jinému zařízení, což souvisí také se závislostí na sociálních médiích a internetu.

(8) https://eventi.ambrosetti.eu/headway/wp-content/uploads/sites/225/2022/09/220927_Headway_Mental-Health-Index-2.0_Report-1.pdf.

(9) https://eventi.ambrosetti.eu/headway/wp-content/uploads/sites/225/2022/09/220927_Headway_Mental-Health-Index-2.0_Report-1.pdf, s. 60.

(10) Údaje OSN.

(11) <https://www.angelinipharma.com/media/press-releases/new-headway-report-highlights-environmental-determinants-of-mental-health/>.

(12) https://health.ec.europa.eu/system/files/2022-12/2022_healthatglance_rep_en_0.pdf.

4.2 Duševní zdraví se od začátku pandemie COVID-19 obecně dále zhoršilo, ale dopad je obzvláště pociťován mezi mladými lidmi, seniory, osobami, které v důsledku onemocnění COVID-19 ztratily blízkou osobu, a dalšími zranitelnými skupinami. Duševní zdraví a pohodu lidí negativně ovlivňují sociální izolace a společenský stres. Lidé, kteří již mají zdravotní problémy, jsou vystaveni riziku zhoršení tělesného a duševního zdraví. V protikladu ke zvýšené poptávce po službách péče o duševní zdraví byl přístup ke zdravotní péči v souvislosti s pandemií značně narušen, přinejmenším v její první fázi. Vzhledem k tomu, že se zvýšila poptávka po péči v oblasti duševního zdraví, má stále větší význam telemedicína a digitální řešení v oblasti prevence, diagnostiky, léčby a monitorování duševních potíží.

4.3 Mezi stresové situace související s pandemií COVID-19 patří: riziko infekce a přenosu viru na další osoby, obavy z dlouhodobých důsledků pandemie (včetně ekonomických), nesprávná interpretace příznaků jiných onemocnění (zejména respiračních) jako příznaky onemocnění COVID-19, uzavření škol a mateřských škol zvyšující stres rodičů a pečujících osob, pocity hněvu a nespokojenosti s vládou a zdravotnickým personálem nebo nedůvěra v informace poskytované vládou a dalšími úředními orgány.

4.4 Zdravotničtí pracovníci v první linii (včetně zdravotních sester, lékařů, řidičů sanitek, laborantů a záchranářů) se navíc během pandemie potýkají s dalšími stresory, jako je stigmatizace práce s ohroženými pacienty, nedostatek osobních ochranných prostředků a vybavení pro péči o těžce nemocné pacienty, potřeba neustálé ostražitosti, více pracovních hodin, zvýšený počet pacientů, potřeba soustavného prohlubování dovedností a odborné přípravy, měnící se protokoly pro diagnostiku a léčbu pacientů s onemocněním COVID-19, menší podpora společnosti, nedostatečná osobní kapacita pro péči o sebe, nedostatečné lékařské informace o dlouhodobých účincích infekce a obavy z nakažení rodiny a blízkých osob.

4.5 Ruská agrese vůči Ukrajině a její důsledky pro živobytí a nejistotu ohledně budoucnosti v poslední době vyvolaly nové otřesy s dlouhodobými dopady na duševní zdraví. Státní příslušníci třetích zemí, jako jsou osoby prcháající z Ukrajiny, se mohou potýkat se zvláštními problémy v oblasti duševního zdraví v důsledku traumatických zkušeností ve své domovské zemi nebo při útěku do EU. Válka zároveň vyvolává vedlejší účinky a zatěžuje obyvatelstvo EU ze socioekonomického hlediska, čímž vytváří další dlouhodobá rizika pro duševní zdraví v celé EU.

5. Zranitelné skupiny

5.1 **Děti a dospívající.** Opatření na podporu duševního zdraví v raném dětství by měla být nedílnou součástí všeobecné zdravotní péče pro děti a jejich rodiče a pečující osoby. Tato opatření začínají již během těhotenství a pokračují podporou odpovědného rodičovství a poradenstvím v oblasti raného vývoje dítěte. Vzdělávací systémy by se měly zaměřit na informování a zvyšování povědomí o násilí (fyzickém i on-line), o závislosti na alkoholu, tabáku nebo drogách atd. a na jejich prevenci a monitorování. Pokud je využívání sociálních médií nepřiměřené, představuje riziko pro duševní zdraví, avšak tato média zároveň poskytují možnosti pro léčbu duševních poruch. Tlak na duševní zdraví působí i stres ve škole a školní výsledky.

5.1.1 Do škol by měly být zaváděny programy na podporu duševní pohody a je nutné, aby pokročila gramotnost v oblasti duševního zdraví. Je třeba vytvářet účinný přístup ke zdravotní péči za účelem podpory dětí již od útlého věku, aby byly schopné rozpoznávat vlastní pocity i pocity ostatních a řešit složité emoce a situace volbou účinných strategií pro zvládnutí problémů. Nezbytně nutné jsou online platformy pro podporu duševního zdraví ve vzdělávacích institucích a interaktivní internetové stránky pro mladé lidi uzpůsobené jejich věku.

5.1.2 Ochrana duševního zdraví dětí vyžaduje nejen lékařská opatření, která by zajistila, že se neobjeví klinické příznaky, ale také cílené úsilí zaměřené na dobrou kvalitu života a plné sociální přizpůsobení. Pro podporu duševního zdraví, řešení traumat a prevenci a léčbu problémů v oblasti duševního zdraví, užívání a zneužívání návykových látek, sebevražd, násilí mezi mládeží a různých forem šikany je ve školách zapotřebí přístup založený na spolupráci (společné úsilí v oblasti vzdělávání, zdravotní péče a v sociální oblasti).

5.2 **Lidé v pokročilém věku.** Průměrná délka života v členských státech se neustále zvyšuje, což staví do popředí otázku stáří. Stárnutí může často způsobit změny v životě (včetně psychosenzorických změn) a vede k větším potřebám souvisejícím s duševními potížemi. Narušení v psychomotorické a smyslové oblasti, postupná ztráta ostrosti vnímání

a potíže s přizpůsobením se měnícímu se prostředí vyvolávají úzkosti a deprese. Vliv mají také neurologické choroby postihující mozkovou kůru a kombinace změn v mozku souvisejících s věkem, jakož i genetické faktory a faktory týkající se životního prostředí a životního stylu. I když je nutné prohlubovat dovednosti, aby bylo možné ovládat stále složitější domácí spotřebiče, s pokročilým věkem se snižuje schopnost učit se a získávat nové dovednosti, což může být v každodenním životě stresující. Duševní zdraví ve starším věku rovněž ovlivňují určité prožití životní změny, obtíže, ztráty a osamělost. Za účelem řešení těchto problémů je nutné vypracovat normy pro strukturovanou péči, která by přesahovala institucionální úroveň a řešila osobní potřeby starších osob. V komunitách je nezbytné rozvíjet programy péče zaměřené na člověka, aby se služby neomezovaly pouze na instituce, jako jsou domovy pro seniory nebo hospice. Je třeba aktivně vyhledávat osoby, které potřebují podporu, zejména v krizových situacích nebo po traumatické události.

5.3 Genderové perspektivy. Problémem je také genderová nerovnováha související s duševním zdravím. Evropský institut pro rovnost žen a mužů (EIGE) prostřednictvím svého indexu rovnosti žen a mužů za rok 2022 ⁽¹³⁾ zjistil, že ženy v každé ze tří vln pandemie vykazovaly nižší úroveň duševní pohody než muži. Během pandemie došlo také k významnému nárůstu domácího násilí, což se označuje jako „stínová pandemie“. U žen je navíc dvakrát vyšší pravděpodobnost než u mužů, že budou trpět tzv. „dlouhým covidem“ s neurologickými příznaky a vyšší mírou deprese a úzkosti. ⁽¹⁴⁾ Potřebami souvisejícími s rovnováhou mezi pracovním a soukromým životem, zejména u žen, se rovněž zabývá Evropská strategie v oblasti péče ⁽¹⁵⁾ ⁽¹⁶⁾.

5.3.1 Ve všech politikách v oblasti duševního zdraví na úrovni EU a na vnitrostátní úrovni by mělo být provedeno posouzení dopadů na genderovou rovnost, aby bylo zajištěno začleňování hlediska rovnosti žen a mužů. Existují sice biologické rozdíly, ale důležitou úlohu hrají i psychologické a sociální faktory. Přestože o rozdílech v prevalenci je již známo poměrně dost, často je málo jasné, jaký vliv to může mít na prevenci, rizika, diagnostiku a léčbu. Proto je zapotřebí dalšího výzkumu. Důležitým příkladem je trend mnohem výraznějšího zhoršování duševního zdraví u dospívajících dívek ve srovnání s chlapci. Dívky jsou v současné době vystaveny třikrát silnějším tlaku než před dvaceti lety.

5.3.2 V oblasti duševního zdraví je naléhavě třeba zajistit podporu a léčbu, která by byla přizpůsobena pohlaví. V průběhu života ženy existuje mnoho situací, které by mohly vyvolat problémy v oblasti duševního zdraví. Jedná se například o premenstruační dysforickou poruchu (PMDD), duševní, fyzický, psychiatrický a farmakokinetický účinek menopauzy nebo perorální antikoncepce, nedostatek farmakologické léčby pro těhotné a kojící ženy, nedostatek uzpůsobené péče o duševní zdraví a zdravotní péče a léčby po domácím či sexuální násilí, sňatky dětí a vystavení (násilné) pornografii (v raném věku) či obchodování s lidmi. To vše může vést ke zhoršení duševního zdraví a snížení pohody.

5.4 Osoby se závislostí. Zvláštní důraz by měl být kladen na duševní zdraví v souvislosti s alkoholem či závislostí na nedovolených drogách. Vzhledem k rozšířenému užívání alkoholu jsou rizika spojená s jeho konzumací zvláště vysoká. Alkoholismus se odvíjí od nadměrného a škodlivého pití, které se v začátcích odůvodňuje jako prostředek proti stresu a často vede k závislosti. Studie ESPAD EU bohužel ukazuje, že tato riziková konzumace alkoholu je patrná i u mladší generace. Užívání dalších nelegálních drog se v posledních desetiletích rovněž stalo závažným problémem v oblasti veřejného zdraví, který se vyznačuje obzvláště výrazným generačním aspektem.

5.5 Osoby s mentálním a psychosociálním postižením. Lidé s vysokými potřebami v oblasti péče o duševní zdraví potřebují kvalitní a přístupný řetězec služeb v oblasti duševního zdraví v komunitě zaměřený na člověka a založený na právech. Během pandemie COVID-19 byly osoby se zdravotním postižením žijící v ústavech „odříznuty od zbytku společnosti“, objevily se zprávy o tom, že obyvatelé těchto ústavů byli nadměrně medikováni či zamykáni nebo jim byla podávána sedativa, a rovněž byly hlášeny případy sebepoškození. ⁽¹⁷⁾ Během pandemie COVID-19 byla mezi osobami

⁽¹³⁾ Zpráva je k dispozici zde: https://eige.europa.eu/sites/default/files/documents/gender_equality_index_2022_corr.pdf. Viz také <https://eige.europa.eu/publications/gender-equality-index-2021-report/women-report-poorer-mental-well-being-men>.

⁽¹⁴⁾ <https://timesofindia.indiatimes.com/life-style/health-fitness/health-news/females-twice-more-likely-to-suffer-from-long-covid-who-releases-alarming-data-on-sufferers-and-symptoms/photostory/94194227.cms?picid=94194317>.

⁽¹⁵⁾ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/cs/ip_22_5169.

⁽¹⁶⁾ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=89&furtherNews=yes&newsId=10382#navItem-relatedDocuments>.

⁽¹⁷⁾ Brennan, C.S., Disability Rights During the Pandemic: A Global Report on Findings of the COVID-19 Disability Rights Monitor (Práva osob se zdravotním postižením během pandemie: globální zpráva o výsledcích průzkumu v rámci iniciativy COVID-19 Disability Rights Monitor). 2020, COVID-19 Disability Rights Monitor.

s mentálním postižením zaznamenána vyšší míra úmrtnosti a u těchto osob je také menší pravděpodobnost, že jim budou poskytnuty služby intenzivní péče.⁽¹⁸⁾ Poskytování individualizované péče a podpory zaměřené na člověka v krizových podmínkách je ve velkých zařízeních podstatně náročnější, což osoby s mentálním a psychosociálním postižením vystavuje značnému riziku nerovností v oblasti péče a léčby⁽¹⁹⁾. Proto je třeba zakázat izolování a ústředním prvkem sociálních politik musí být deinstitucionalizace, aby lidé se zdravotním postižením mohli požívat práva na to, být součástí komunity.

5.6 Vystavení nadměrnému stresu – např. v důsledku pandemie, přírodních katastrof a konfliktů

5.6.1 Pandemie COVID-19 i následné příznaky vyplývající z postcovidového syndromu zhoršily mnoho rizikových faktorů ovlivňujících jednotlivce, což vede ke špatnému duševnímu zdraví, a oslabily mnohé ochranné mechanismy, v důsledku čehož dochází k nebyvalému výskytu úzkosti a deprese. V některých členských státech se jejich prevalence zdvojnásobila.⁽²⁰⁾ Duševní zdraví bylo zpravidla nejhorší v období, kdy pandemie vrcholila, přičemž příznaky deprese byly obvykle nejsilnější v době, kdy platila přísná opatření proti šíření nákazy.

5.6.2 Během pandemie COVID-19 se ukázaly možné způsoby pozitivní interakce mezi bezpečnými a zdravými pracovními podmínkami a veřejným zdravím⁽²¹⁾. Bylo rovněž prokázáno, že některá povolání jsou ovlivněna psychosociálními faktory, které mohou zvýšit vystavení stresu⁽²²⁾ a mít negativní dopady. Na neustálé snižování počtu pracovníků ve zdravotnictví v Evropě mají soustavný vliv např. vyhoření zaměstnanců a demografické změny⁽²³⁾. S některými povoláními je spojena větší nejistota⁽²⁴⁾ a riziko fyzického obtěžování. Je tomu tak např. u pracovníků v odvětví zdravotní péče a vzdělávání (14,6 %), dopravy a komunikací (9,8 %), pohostinství (9,3 %) a maloobchodu (9,2 %). V těchto odvětvích se rovněž nahlašují případy nechtěné sexuální pozornosti: v odvětví pohostinství (3,9 %), zdravotní péče a vzdělávání (2,7 %) a dopravy a komunikací (2,6 %).⁽²⁵⁾ Tyto stresující situace mohou způsobovat duševní problémy a potíže a je třeba jim předcházet.

5.6.3 **Lidé, kteří se ocitli v nebezpečném prostředí v důsledku nekontrolovatelných přírodních katastrof**, např. zemětřesení, hurikánů, požárů a povodní, oběti obchodování s lidmi a žadatelé o mezinárodní ochranu. Existují také různé druhy reakcí⁽²⁶⁾ nastávající po případné traumatické události:

- stres: bývá překonán téměř okamžitě,
- akutní stres: klesá pozornost, vědomí je zastřené, objevuje se chvilková amnézie, dezorientace, třes, agresivita a úzkost, které mohou trvat několik hodin až čtyři týdny,
- posttraumatická stresová porucha: stejné příznaky se objevují až měsíc po dané události (např. zemětřesení).

6. Příklady osvědčených postupů

6.1 Během pandemie podniklo mnoho členských států kroky ke zvýšení podpory duševního zdraví. Většina zemí zřídila nové infolinky nebo linky pomoci pro oblast duševního zdraví poskytující poradenství ohledně toho, jak se vyrovnat s krizí COVID-19, a mnoho zemí rovněž zvýšilo úsilí v oblasti prevence a propagace a zlepšilo přístup ke službám v oblasti duševního zdraví a financování těchto služeb⁽²⁷⁾. Zde je několik příkladů:

- Kypr – rozšíření působnosti epidemiologických výborů, které původně řešily pouze rizika pro fyzické zdraví, tak, aby se v rámci specializovaných podvýborů zabývaly rovněž otázkami duševního zdraví⁽²⁸⁾,

⁽¹⁸⁾ <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/disability-and-health>.

⁽¹⁹⁾ <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/333964/WHO-EURO-2020-40745-54930-eng.pdf>.

⁽²⁰⁾ Health at a Glance: Europe 2022 (Stručný pohled na zdraví: Evropa 2022) © OECD/Evropská unie, 2022.

⁽²¹⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX%3A52021DC0323>.

⁽²²⁾ <https://osha.europa.eu/cs/themes/health-and-social-care-sector-osh>.

⁽²³⁾ Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke Strategii týkající se pracovníků ve zdravotnictví a péče pro budoucnost Evropy (stanovisko z vlastní iniciativy) (Úř. věst. C 486, 21.12.2022, s. 37).

⁽²⁴⁾ Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Nekvalitní zaměstnání a duševní zdraví (průzkumné stanovisko na žádost španělského předsednictví) (Úř. věst. C 228, 29.6.2023, s. 28).

⁽²⁵⁾ <https://osha.europa.eu/cs/themes/health-and-social-care-sector-osh>.

⁽²⁶⁾ Flore Gil Bernal, Iberoamerická univerzita v Mexiku, www.fearof.net.

⁽²⁷⁾ Office for National Statistics (Národní statistický úřad) (2021), *Coronavirus and depression in adults* (Koronavirus a deprese u dospělých), Velká Británie: červenec až srpen 2021.

⁽²⁸⁾ Postcovidový syndrom – <https://www.oeb.org.cy/egcheiridia-long-covid-cyprus>.

- Finsko – jelikož se jedná o zemi, kde jsou značné vzdálenosti a intenzivně se využívají digitální technologie, může používání digitálních nástrojů poskytovat snazší, nákladově efektivní a vstřícný přístup ke službám v oblasti duševního zdraví (prevence, diagnostiky, léčby, monitorování). Jako příklad lze uvést Mielenterveystalo.fi, což je on-line služba, která poskytuje občanům a sociálním a zdravotnickým pracovníkům ve Finsku informace a služby v oblasti duševního zdraví. Zejména v oblastech, kde chybí služby péče o fyzické a duševní zdraví, a u zranitelných skupin, jako jsou mladí lidé, kteří aktivně používají digitální nástroje a zařízení, nebo osoby s tělesným postižením, mohou digitální řešení zvýšit využívání služeb v oblasti duševního zdraví a předcházet problémům v této oblasti,
- Portugalsko – bezplatná 24 hodinová telefonní linka pro psychologickou podporu,
- Francie – zavedla bezplatné konzultace s psychologem nebo psychiatrem pro studenty,
- Irsko – v roce 2021 poskytlo dodatečné finanční prostředky ve výši 50 milionů EUR na vytvoření nových služeb v oblasti duševního zdraví v reakci na krizi i dodatečnou podporu pro stávající potřeby v oblasti duševního zdraví,
- Lotyšsko – navýšení finančních prostředků pro odborníky v oblasti duševního zdraví a praktické lékaře poskytující podporu v oblasti duševního zdraví,
- Litva – národní platforma pro duševní zdraví s informacemi o tom, jak si zachovat duševní zdraví, a se zdroji na podporu,
- Česko – většina pojišťoven zajišťujících povinné zdravotní pojištění zavedla částečnou úhradu psychoterapie pro všechny své pojištěnce.

6.2 Další členské státy zavedly rovněž vnitrostátní strategie pro řešení problémů v oblasti duševního zdraví. Například Španělsko věnovalo celou jednu kapitolu své národní strategie na období 2022–2026 problémům v oblasti duševního zdraví v důsledku pandemie COVID-19 a zavedlo soubor pokynů pro řešení těchto problémů během krize a po ní. V Litvě byl v roce 2020 v reakci na pandemii COVID-19 vypracován akční plán s cílem posílit poskytování péče o duševní zdraví a zmírnit možné negativní důsledky pandemie⁽²⁹⁾. Akční plán, který byl vytvořen v Litvě, rovněž stanoví řadu opatření na rozšíření a přizpůsobení stávajících služeb, zavedení nových služeb, jako jsou psychologické komunitní krizové týmy, zavedení nízkoprahového psychologického poradenství na obecní úrovni a zlepšení dostupnosti služeb na podporu duševního zdraví.

6.3 Psychoterapie, psychologické poradenství, různé individuální a skupinové terapie jsou způsoby léčby, které se opírají o fakta, a je třeba je rozvíjet tak, aby byly cenově dostupné, přístupné a dosažitelné pro osoby, které je potřebují, aby se vyvážily převládající tradiční metody léčby.

6.4 Střednědobé až dlouhodobé dopady pandemie na potřebu služeb v oblasti duševního zdraví se teprve ukáží. Existují určité náznaky, že duševní zdraví a pohoda se v prvních měsících roku 2022 zlepšily, avšak známky špatného duševního zdraví zůstávají výrazné. Omezené údaje z jednotlivých států, které máme k dispozici, ukazují u dospělých osob vyšší výskyt příznaků deprese a úzkosti než před pandemií⁽³⁰⁾.

V Bruselu dne 13. července 2023.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Oliver RÖPKE

⁽²⁹⁾ Wijker, Sillitti a Hewlett (2022), *The provision of community-based mental health care in Lithuania* (Poskytování komunitní péče o duševní zdraví v Litvě), <https://doi.org/10.1787/18de24d5-en>.

⁽³⁰⁾ Sciensano, 2022; Santé publique France, 2022.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Opatření zaměřená na snížení dětské obezity**(průzkumné stanovisko na žádost španělského předsednictví)**

(2023/C 349/17)

Zpravodaj: **Josep PUXEU ROCAMORA**Spoluzpravodajka: **Isabel CAÑO AGUILAR**

Žádost o vypracování stanoviska	dopis španělského předsednictví Rady, 08/12/2022
Právní základ	Článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Zemědělství, rozvoj venkova, životní prostředí
Přijato v sekci	1. 6. 2023
Přijato na plenárním zasedání	13. 7. 2023
Plenární zasedání č.	580
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	197/0/0

1. Závěry a doporučení

1.1 Zdraví je základním právem. V případě dětí je navíc právo vyrůstat šťastně a zdravě a moci rozvinout veškerý svůj potenciál zakotveno v Úmluvě OSN o právech dítěte.

1.2 V současné době zůstává dětská nadváha a obezita jedním z hlavních problémů v oblasti veřejného zdraví v zemích EU, v němž se mísí celá řada faktorů – environmentálních, sociálních a hospodářských. S dětskou obezitou jsou spojeny tělesné, duševní a sociální zdravotní problémy v dětství a dospělosti.

1.3 EHSV poukazuje na to, že je třeba snížit socioekonomické nerovnosti mezi dětmi, protože přímo souvisejí s nadváhou v dětské populaci. V domácnostech s nízkými příjmy je v některých případech podíl dětí a dospívajících trpících obezitou dvakrát vyšší.

1.4 EHSV konstatuje, že v jednotlivých členských státech existují pro řešení dětské obezity rozdílná kritéria (týkající se různých aspektů, jako je komunikace, označování výživové hodnoty, podpora fyzické aktivity a udržitelné stravy či začlenění novějších aspektů, jako je přiměřené sledování obrazovek nebo podpora duševního a emočního zdraví). Vyzývá Evropskou komisi a Evropský parlament, aby v této oblasti plnily proaktivnější úlohu a aby učinily kroky směrem k intenzivnější regulaci této oblasti a zefektivnění souvisejícího rámce.

1.5 EHSV se znepokojením konstatuje, že většina vnitrostátních omezení v oblasti propagace a reklamy zaměřené na děti a týkající se potravin a nealkoholických nápojů je příliš slabá a stávající dobrovolné přístupy k ochraně dětí a dospívajících nestačí. Má za to, že jako východisko k omezení reklamy na výrobky s vysokým obsahem cukrů, tuků či soli by se daly využít výživové profily WHO. Domnívá se, že je důležité poučit se z osvědčených opatření a praxe v zemích, v nichž se různé politiky i právní předpisy ukázaly jako účinné. Cílem je omezit vystavení dětí audiovizuálním obchodním sdělením týkajícím se potravin a nápojů s vysokým obsahem soli, cukrů, tuků, nasycených tuků nebo transmastných kyselin, přičemž je třeba respektovat vysílací dobu pro děti a zajistit, aby veškerá reklama byla v souladu se zásadou pravdivosti reklamy. Je třeba připomenout, že WHO se zasazuje o omezení veškerých forem reklamy na potraviny, které cílí na děti.

1.6 EHSV rovněž vyzývá k obnovení akčního plánu EU proti dětské obezitě na období 2014–2020 s přihlédnutím k návrhům uvedeným v tomto stanovisku.

1.7 Pro dosažení těchto cílů je podle EHSV mimo jiné nutné, aby orgány posílily konzumaci potravin, které jsou považovány za nezbytnou součást zdravé a udržitelné stravy (čerstvé, sezónní a místně vypěstované ovoce a zelenina, luštěniny, celozrnné obiloviny a potraviny obsahující živočišné bílkoviny jako například ryby). Toho lze docílit například tím, že bude kladen důraz mimo jiné na politiky v oblasti propagace zemědělských produktů EU, že veřejná nabídková řízení budou podporovat zdravou a udržitelnou stravu nebo tím, že budou využívány daňové pobídky (jako jsou slevy na DPH) coby nástroj na podporu nákupu a konzumace těchto potravin. Kromě toho by v souvislosti s inflací a rostoucími cenami mohla obě opatření přispět k tomu, aby mnohem větší počet rodin, zejména těch nejvíce znevýhodněných, získal snadnější přístup k výživným a kvalitním potravinám. EHSV rovněž vybízí k pokračování v procesu přepracování a zlepšení složení potravin a nápojů na evropském trhu.

1.8 EHSV požaduje, aby byly rodinám poskytnuty jednoduché nástroje, jež jim zprostředkují znalosti nezbytné k pochopení vícefaktorového původu dětské obezity a jejích následků pro zdraví v dětském i dospělém věku. Rovněž se domnívá, že je nezbytné, aby společnost jako celek kladla důraz na zdravé využívání vztahových, informačních a komunikačních technologií a na doporučení, která již v tomto ohledu existují. Nadměrné sledování obrazovek vede k sedavému způsobu života a k častějšímu vystavení reklamě na potraviny a nápoje s vysokým obsahem cukrů, tuků a soli a nese s sebou rovněž rizika pro duševní zdraví dětí a dospívajících.

1.9 EHSV se zasazuje o to, aby vzdělávací prostředí stimulovalo tělesnou aktivitu, zdravou stravu a duševní a emoční zdraví. Vzdělávací zařízení jsou ideálním místem pro podporu zdravého životního stylu a k řešení dětské obezity pozitivním způsobem, aniž by se vytvářelo společenské stigma nebo negativní přístup ve vztahu k určitým tělesným stereotypům. V této souvislosti považuje za jedno z nutných opatření přepracování stávajících učebních osnov, v nichž je nezbytné prodloužit dobu plánovanou pro tělesnou aktivitu, a také investování do vzdělávání v oblasti výživy a gastronomie. Klíčovým prvkem propagace zdravých stravovacích návyků u dětí a dospívajících jsou školní jídelny, a proto považuje za velmi důležité podporovat jejich dostupnost ve všech etapách vzdělávání a zajistit, aby byla strava v nabídce zdravá, vyvážená a kvalitní. Připomíná rovněž, že může být posíleno provádění projektu Evropské unie „Ovoce, zelenina a mléko do škol“ a že mohou být prosazovány příspěvky na jídla pro děti ze znevýhodněného prostředí.

1.10 Vzhledem k výše uvedenému EHSV vyzývá členské státy, aby rozšířily a zkvalitnily veřejné prostory a infrastrukturu tak, aby podporovaly a usnadňovaly aktivní mobilitu, zejména v blízkosti škol a na cestách vedoucích do vzdělávacích zařízení. Považuje rovněž za nezbytné vytvářet městské prostory se sportovními zónami, hřišti a zelenými plochami, které budou přístupné, bezpečné a příjemné pro děti a dospívající.

1.11 EHSV navrhuje využívat digitální prostředí coby nástroj usnadňující zdravý životní styl, vztahy a chování. V tomto ohledu znovu požaduje, aby byly uskutečněny vizuální reklamní kampaně inspirované pozitivními sociálními reklamními kampaněmi zaměřenými na děti, které budou propagovat zdravější potraviny a stravování, aktivní život a přiměřené sledování obrazovek.

1.12 EHSV připomíná doporučení, která uvedl ve svém hodnocení projektu EU pro stravování ve školách⁽¹⁾, ve stanovisku ke zdravému a udržitelnému stravování a ve stanovisku ke strategii „Od zemědělce ke spotřebiteli“, a vyzývá Komisi, aby do příštího rámce pro udržitelné potravinové systémy zahrnula opatření zaměřená na boj proti dětské obezitě, například pokud jde o označování potravin a zadávání veřejných zakázek.

1.13 Jak již EHSV uvedl v dalších stanoviscích, je rovněž přesvědčen, že demokratické inovace, jako jsou rady pro politiku v oblasti potravin a podpora participativních přístupů, přispívají ke zvýšení kvality a legitimacy tvorby politiky v oblasti potravin. Nabádá k tomu, aby byla na evropské úrovni zřízena evropská rada pro politiku v oblasti potravin.

1.14 Stručně řečeno EHSV navrhuje zabývat se obezitou uceleným způsobem a zaměřit se při tom na zdravou změnu životního stylu a zohlednit zároveň také všechny sociální faktory, které ji podmiňují, a doporučuje podporovat veřejné strategie, které zaručí všeobecný přístup ke zdravé stravě, tělesné aktivitě a sportu, kvalitnímu odpočinku a psychické a emocionální pohodě, a to bez jakékoli diskriminace.

⁽¹⁾ Hodnotící zpráva EHSV: *Hodnocení školního projektu EU*.

2. Zdraví jako ústřední osa všech politik

2.1 Zdraví je základním právem⁽²⁾ a předpokladem fungování naší společnosti a hospodářství. Navíc je zejména právo dětí vyrůstat šťastně a zdravě a moci rozvinout veškerý svůj potenciál uznáno Úmluvou OSN o právech dítěte⁽³⁾. EHSV podporuje přístup „jedno zdraví“ („One Health“) prosazovaný Evropskou komisí jako integrovaný přístup, který usiluje o udržitelnou rovnováhu a optimalizaci lidského zdraví.

2.2 Řešení dětské obezity má zásadní význam pro dosažení cílů udržitelného rozvoje, zejména cíle č. 3, kterým je zajištění zdravého života a zvyšování jeho kvality pro všechny v jakémkoli věku a zlepšení zdravotního stavu všech evropských občanů v budoucnosti. Z vědeckých poznatků vyplývá, že prevence obezity v kritických stádiích života, jako jsou první roky života a dospívání, má pravděpodobně největší přínos pro zdraví, snižuje související náklady a je největší šancí, jak prolomit mezigenerační cyklus obezity a nerovnosti v oblasti výživy.

2.3 V této souvislosti EHSV vítá žádost budoucího španělského předsednictví o vypracování průzkumného stanoviska EHSV k možným opatřením zaměřeným na snížení dětské obezity. To navazuje na tendenci orgánů EU a vlád zemí Evropské unie formulovat a rozvíjet strategie zaměřené na omezení a prevenci dětské obezity a nadváhy:

- i) Ve strategii EU pro práva dítěte⁽⁴⁾ se uznává, že zdravá strava spolu s fyzickou aktivitou je nezbytná pro plný fyzický a duševní vývoj dětí.
- ii) V iniciativě týkající se evropské záruky pro děti, která by měla přispět k tomu, aby se práva dětí a dospívajících stala ústředním bodem tvorby politik EU, je dětská obezita jedním z aspektů, které by měly být zohledněny v rámci vnitrostátních plánů.
- iii) Toto stanovisko rovněž navazuje na strategii pro Evropu týkající se zdravotních problémů souvisejících s výživou, nadváhou a obezitou (2007), bílou knihu o obezitě z roku 2017 a akční plán EU proti dětské obezitě na období 2014–2020⁽⁵⁾, což jsou iniciativy, které si stejně jako toto stanovisko kladou za cíl zastavit nárůst nadváhy a obezity u dětí a dospívajících (0–18 let). V této souvislosti EHSV vyzývá k obnovení akčního plánu EU proti dětské obezitě na období 2014–2020.

3. Dětská obezita v Evropě: aktuální stav

3.1 Podle Světové zdravotnické organizace (WHO)⁽⁶⁾ je obezita komplexní, vícefaktorovou a nepřenosnou chorobou, která je definována nadměrnou otylostí, jež může poškodit zdraví. Obezita je také rizikovým faktorem pro vznik dalších nepřenosných nemocí, jako jsou kardiovaskulární, metabolické a osteoartikulární nemoci nebo nádorová onemocnění⁽⁷⁾, duševní poruchy a nižší kvalita života, což snižuje střední délku života a zvyšuje riziko předčasného úmrtí. Tyto následky v konečném důsledku značně zvyšují výdaje jednotlivých zemí na zdravotní péči i další individuální, sociální a ekonomické výdaje.

⁽²⁾ Právo na zdraví bylo poprvé vyjádřeno v ústavě WHO (1946), která stanoví, že: „požívání nejvyšší dosažitelné úrovně zdraví je jedním ze základních práv každé lidské bytosti.“ V preambuli této ústavy je zdraví definováno jako „stav celkové fyzické, duševní a sociální pohody, nikoli pouze nepřítomnost nemoci nebo postižení“. Všeobecná deklarace lidských práv z roku 1948 uvádí zdraví jako součást práva na přiměřenou životní úroveň (článek 25). V roce 1966 bylo opět uznáno jako lidské právo v článku 12 Mezinárodního paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech.

⁽³⁾ Úmluva OSN o právech dítěte, 1989.

⁽⁴⁾ Evropská komise (2021), Strategie EU pro práva dítěte. COM/2021/142 Final: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:52021DC0142>.

⁽⁵⁾ https://health.ec.europa.eu/system/files/2016-11/childhoodobesity_actionplan_2014_2020_en_0.pdf.

⁽⁶⁾ *Draft recommendations for the prevention and management of obesity over the life course, including potential targets* (Návrhy doporučení pro prevenci a léčbu obezity v průběhu života, včetně možných cílů), diskusní dokument WHO, 2021, k dispozici zde: https://cdn.who.int/media/docs/default-source/obesity/who-discussion-paper-on-obesity—final190821.pdf?sfvrsn=4cd6710a_24&download=true.

⁽⁷⁾ Weihrauch-Blüher S. a Wiegand S., *Risk Factors and Implications of Childhood Obesity* (Rizikové faktory a následky dětské obezity), *Curr Obes Rep.* prosinec 2018; 7(4): 254–259.

3.2 V dnešní době zůstává dětská nadváha a obezita jedním z hlavních problémů v oblasti veřejného zdraví v zemích EU. V pátém cyklu studie COSI–WHO (prováděném v letech 2018 až 2020) ⁽⁸⁾ mělo 29 % dětí ve věku 7 až 9 let ve 33 zúčastněných zemích nadváhu ⁽⁹⁾ a 12 % obezitu. Co se týče rozdělení podle pohlaví, chlapci měli o něco vyšší míru nadváhy a obezity než dívky (31 % v porovnání s 28 % v případě nadváhy a 14 % v porovnání s 10 % v případě obezity).

3.3 EHSV konstatuje, že pandemie COVID-19 mohla problém dětské obezity ještě zesílit. Stále více údajů nasvědčuje tomu, že pandemie COVID-19 mohla výskyt dětské obezity zhoršit, zejména v nejzranitelnějších situacích ⁽¹⁰⁾.

3.4 EHSV konstatuje, že v jednotlivých členských státech existují pro řešení dětské obezity rozdílná kritéria (týkající se různých aspektů, jako je komunikace, označování výživové hodnoty, podpora fyzické aktivity a udržitelné stravy či začlenění novějších aspektů, jako je přiměřené sledování obrazovek nebo podpora duševního a emočního zdraví). Vyzývá Evropskou komisi a Evropský parlament, aby v této oblasti plnily proaktivnější úlohu a aby učinily kroky směrem k intenzivnější regulaci této oblasti a zefektivnění souvisejícího rámce.

4. Faktory ovlivňující dětskou obezitu

Původ obezity nelze přičítat jen jedné příčině. Jde o výsledek složité interakce mezi různými faktory ⁽¹¹⁾. Na jejím vzniku se podílejí jak osobní faktory (biologické/genetické, fyziologické a faktory týkající se životního stylu), tak faktory týkající se prostředí (vliv různých prostředí, v nichž se jednotlivci vyvíjí, jako je rodina, škola a komunita), psychosociální faktory (úroveň vzdělání nebo sociální vrstva) a hospodářské faktory (výše příjmu rodin) ⁽¹²⁾.

4.1 Psychosociální faktory a ekonomické prostředky se řídí sociálními modely, mohou vést k tomu, že rodiny s nízkými příjmy budou zranitelnější vůči vystavení škodlivému prostředí ve všech fázích života, a mají v průběhu života kumulativní účinek.

4.2 Existují dostatečné doklady a důkazy toho, že vystavení nezdravým faktorům v oblasti výživy a tělesné hmotnosti před početím a během těhotenství hraje důležitou úlohu při nastavování tělesného složení v prvních letech života a při náchylnosti k obezitě.

4.3 Stejně tak **socioekonomické nerovnosti** mezi dětmi, které se během pandemie prohloubily, vyšší inflace a ekonomická krize přímo souvisejí s nadváhou v dětské populaci, přičemž v některých případech je podíl dětí s obezitou v domácnostech s nízkými příjmy dvakrát vyšší, neboť tyto domácnosti mají v porovnání s domácnostmi s vyššími příjmy odlišné životní návyky.

4.4 **Fyzická aktivita** je pilířem zdraví po celý život. Fyzická aktivita je rovněž důležitým faktorem prevence a léčby dětské obezity a počátečních faktorů metabolického rizika ⁽¹³⁾ i nezbytnou složkou rozvoje základních kognitivních, motorických a sociálních dovedností. Nicméně 81 % dětí ve věku 11 až 17 let nevyvíjí dostatečnou fyzickou aktivitu ⁽¹⁴⁾. Před pandemií pouze každý sedmý dospívající ve věku 15 let v evropském regionu WHO (14 %) uváděl, že denně alespoň jednu hodinu věnuje mírné až energické fyzické aktivitě ⁽¹⁵⁾. Stejně tak pouze 25 % chlapců ve věku 15 let a 15 % dívek v tomto věku dosáhlo v roce 2014 doporučené úrovně fyzické aktivity ⁽¹⁶⁾.

⁽⁸⁾ Report on the fifth round of data collection (Zpráva o pátém cyklu sběru údajů), 2018–2020: iniciativa Světové zdravotnické organizace sledující výskyt obezity u dětí v Evropě (COSI), Kodaň, Regionální kancelář WHO pro Evropu, 2022.

⁽⁹⁾ Nadměrná tělesná hmotnost = nadváha + obezita.

⁽¹⁰⁾ Evropská regionální zpráva WHO o obezitě 2022 a <https://www.who.int/europe/news/item/11-05-2021-high-rates-of-childhood-obesity-alarmed-given-anticipated-impact-of-covid-19-pandemic>.

⁽¹¹⁾ Světová zdravotnická organizace (2012), *Population-based approaches to childhood obesity prevention* (Přístupy k prevenci dětské obezity z hlediska obyvatelstva), Ženeva, WHO.

⁽¹²⁾ Kansra, A.R., Lakkunarajah, S., Jay, M.S., *Childhood and Adolescent Obesity* (Obezita u dětí a dospívajících: přehled): A Review, 2021; 8:581461.

⁽¹³⁾ Whiting, S., et. al., *Physical Activity, Screen Time, and Sleep Duration of Children Aged 6–9 Years in 25 Countries* (Fyzická aktivita, doba strávená u obrazovky a délka spánku u dětí ve věku 6–9 let v 25 zemích): analýza v rámci iniciativy Světové zdravotnické organizace sledující výskyt obezity u dětí v Evropě (COSI) 2015–2017, *Obes Facts*, 2021; 14(1):32–44.

⁽¹⁴⁾ Guthold R., Stevens G.A., Riley L.M., Bull F.C., *Global trends in insufficient physical activity among adolescents: a pooled analysis of 298 population-based surveys with 1·6 million participants* (Globální trendy v oblasti nedostatečné tělesné aktivity dospívajících: souhrnná analýza 298 průzkumů obyvatel s 1,6 milionu účastníků), *Lancet Child Adolesc Heal*, 2020; 4(1):23–35.

⁽¹⁵⁾ OECD/Evropská unie (2022), *Stručný pohled na zdraví: Evropa 2020 – cyklus Stav zdraví v EU*, OECD Publishing, Paříž.

⁽¹⁶⁾ *Adolescent obesity and related behaviours: trends and inequalities in the WHO European Region* (Obezita dospívajících a související chování: trendy a nerovnosti v evropském regionu WHO), 2002–2014, Kodaň, Regionální kancelář WHO pro Evropu, 2017.

4.5 **Nevyvážená strava**, kdy dochází ke zvýšené konzumaci potravin a nápojů s vysokým obsahem tuků, cukrů a soli, je spojena s vyšší mírou otylosti a s horším zdravotním stavem obecně. Na druhé straně jsou s lepšími výsledky v oblasti zdraví spojeny návyky, které směřují k modelům, jako je středomořský, atlantický nebo severský stravovací režim, nebo jednoduše ke stravě, v níž převládají čerstvé potraviny a potraviny rostlinného původu⁽¹⁷⁾ (18). Podle posledního cyklu studie COSI⁽¹⁹⁾ konzumuje v evropském regionu čerstvé ovoce denně méně než polovina (43 %) dětí ve věku 6 až 9 let. Navíc 7 % z nich ovoce nekonzumuje nikdy nebo ho konzumuje méně než jednou týdně. Pokud jde o konzumaci zeleniny, pouze jedna třetina (34 %) dětí ve věku 6 až 9 let jí zeleninu denně.

4.6 Z hospodářského a sociálního hlediska EHSV rovněž poukazuje na to, že celosvětový **růst cen potravinových komodit** má dopad na spotřebitelské ceny v EU, čímž ovlivňuje nákupní vzorce a stravovací návyky evropských rodin, dětí a dospívajících v Evropě, zejména těch nejzranitelnějších.

4.7 **Emocionální pohoda** a obezita jsou vzájemně úzce propojeny. Na jedné straně je tomu tak proto, že emocionální pohoda je klíčem k prevenci dětské obezity. Na druhé straně je důvodem to, že dětská obezita zvyšuje možnost diskriminace, stigmatizace a šikany ve škole, a ovlivňuje tak emocionální pohodu dětí.

4.8 **Trávení příliš dlouhého času před obrazovkou** se ukázalo být jedním z rozhodujících faktorů vzniku nadváhy/obezity, přičemž je s ním ve vzájemném vztahu⁽²⁰⁾ (21). Přestože doporučení mezinárodních subjektů a veřejných institucí se omezuje na maximální dobu 120 minut denně věnovanou obrazovkám, zdá se, že děti a dospívající v Evropě toto doporučení nedodrží⁽²²⁾.

5. Opatření zaměřená na činnost

5.1 K řešení problému dětské obezity je třeba přistupovat z hlediska životního cyklu a zároveň reagovat na její četné příčiny. EHSV navrhuje uplatnit komplexní a participativní přístup. Snížit výskyt obezity a nadváhy u dětí a dospívajících v Evropě vyžaduje spolupráci a závazek všech subjektů⁽²³⁾: veřejných orgánů, soukromého/podnikatelského sektoru, sdělovacích prostředků, vzdělávacích a zdravotnických zařízení a rodin. Kromě toho musí být tato globální reakce založena na pozitivní perspektivě bez stigmatizace.

5.2 EHSV vyzývá k obnovení akčního plánu EU proti dětské obezitě na období 2014–2020, jehož cílem by měla být podpora vhodné výživy, fyzické aktivity a zdravého vzdělávacího a sociálního prostředí, zaručení zdravotní péče, ochrana nejzranitelnějších skupin, podpora a prosazování sociální odpovědnosti podniků a reklamy v otázkách zdraví a propagace spolupráce různých orgánů veřejné správy. Doporučuje zavést opatření, která by – komplexním a meziodvětvovým způsobem – podpořila zdravou změnu prostředí, v němž děti a dospívající žijí a vyrůstají.

5.3 EHSV připomíná doporučení, která uvedl ve svém hodnocení projektu EU pro stravování ve školách⁽²⁴⁾, ve stanovisku ke zdravému a udržitelnému stravování a ve stanovisku ke strategii „Od zemědělece ke spotřebiteli“, a vyzývá Komisi, aby do příštího rámce pro udržitelné potravinové systémy zahrнула opatření zaměřená na boj proti dětské obezitě, například pokud jde o označování potravin a zadávání veřejných zakázek.

(17) Willett, W. a kol., *Food in the Anthropocene: the EAT-Lancet Commission on healthy diets from sustainable food systems* (Potraviny v antropocénu: EAT – komise Lancet k tématu zdravých stravovacích režimů vycházejících z udržitelných potravinových systémů), 2019, the Lancet, vol. 393, s. 447–492.

(18) Afshin, Ashkan a kol., *Health effects of dietary risks in 195 countries, 1990–2017: a systematic analysis for the Global Burden of Disease Study 2017* (Zdravotní následky rizik stravování v 195 zemích, 1990–2017: systematická analýza pro studii věnovanou celosvětové zátěži onemocnění z r. 2017), the Lancet, Volume 393, Issue 10184, 1958–1972.

(19) Report on the fifth round of data collection (Zpráva o pátém cyklu sběru údajů), 2018–2020: iniciativa Světové zdravotnické organizace sledující výskyt obezity u dětí v Evropě (COSI), Kodaň, Regionální kancelář WHO pro Evropu, 2022.

(20) Fang, K., Mu, M., Liu, K., He, Y., *Screen time and childhood overweight/obesity: A systematic review and meta-analysis* (Doba strávená u obrazovky a nadváha či obezita u dětí: systematický přehled a metaanalýza), Child Care Health Dev, 2019 Sep; 45(5):744–753.

(21) Haghjoo, P., Siri, G., Soleimani, E., Farhangi, M.A., Alesaeidi, S., *Screen time increases overweight and obesity risk among adolescents: a systematic review and dose-response meta-analysis* (Doba strávená u obrazovky zvyšuje riziko nadváhy a obezity u dospívajících: systematický přehled a metaanalýza vztahu mezi dávkou a odezvou), BMC Primary Care, 2022; 23(1):161.

(22) Report on the fifth round of data collection (Zpráva o pátém cyklu sběru údajů), 2018–2020: iniciativa Světové zdravotnické organizace sledující výskyt obezity u dětí v Evropě (COSI), Kodaň, Regionální kancelář WHO pro Evropu, 2022.

(23) Dobbs, R., Sawers, C., Thompson, F., Manyika, J., Woetzel, J.R., Child, P. et al., *Overcoming obesity: An initial economic analysis* (Řešení obezity: počáteční ekonomická analýza), McKinsey Global Institute, 2014.

(24) Hodnotící zpráva EHSV: *Hodnocení školního projektu EU*.

5.4 EHSV rovněž opět klade důraz na posílení potravinové demokracie. Jak již uvedl v jiných stanoviscích, je přesvědčen, že demokratické inovace, jako jsou rady pro politiku v oblasti potravin a podpora participativních přístupů, přispívají ke zvýšení kvality a legitimacy tvorby politiky v oblasti potravin. Nabádá k tomu, aby byla na evropské úrovni zřízena evropská rada pro politiku v oblasti potravin.

5.5 Makrosociální prostředí

5.5.1 V tomto prostředí se EHSV zasazuje o sladění činností všech za účelem vytvoření sociálního ekosystému, který bude podporovat kulturní změnu, jež přispěje ke zmírnění nerovností a posílí zdravější životní styl.

5.5.2 EHSV opakuje, že je třeba vypracovat opatření, jež zvýší schopnost veřejných systémů předcházet obzvláště zranitelným situacím, které ztěžují přijetí zdravého životního stylu, a tyto situace řešit.

5.5.3 EHSV zdůrazňuje, že je třeba dosáhnout pokroku v oblasti sociálních opatření, která usnadní sladění a spoluodpovědnost v rámci rodiny a umožní rodinám získat přístup ke zdravým činnostem a věnovat jim více času.

5.5.4 EHSV doporučuje podporovat veřejné strategie, které zaručí přístup ke sportovním zařízením, a to bez jakékoli diskriminace, a také doporučuje usnadňovat vhodné provádění tělesných aktivit. Dále doporučuje snížit genderové a sociální rozdíly, pokud jde o provádění tělesné aktivity a cvičení, a to tím, že budou zajištěny inkluzivní prostory a bude podporována pestrá nabídka v této oblasti.

5.5.5 EHSV se domnívá, že orgány veřejné správy by měly posílit aspekt boje proti obezitě při tvorbě, provádění a monitorování právních předpisů a politik ve všech oblastech činnosti, a to s přihlédnutím k faktorům ovlivňujícím náchyllost k nadváze a obezitě.

5.5.6 EHSV se znepokojením konstatuje, že většina vnitrostátních omezení v oblasti propagace a reklamy zaměřené na děti a týkající se potravin a nealkoholických nápojů je příliš slabá a stávající dobrovolné přístupy k ochraně dětí a dospívajících nestačí. Má za to, že jako východisko k omezení reklamy na výrobky s vysokým obsahem cukrů, tuků či soli by se daly využít výživové profily WHO. Domnívá se, že je důležité poučit se z osvědčených opatření a praxe v zemích, v nichž se různé politiky i právní předpisy ukázaly jako účinné. Cílem je omezit vystavení dětí audiovizuálním obchodním sdělením týkajícím se potravin a nápojů s vysokým obsahem soli, cukrů, tuků, nasycených tuků nebo transmastných kyselin, přičemž je třeba respektovat vysílací dobu pro děti a zajistit, aby veškerá reklama byla v souladu se zásadou pravdivosti reklamy. Je třeba připomenout, že WHO se zasazuje o omezení veškerých forem reklamy na potraviny, které cílí na děti.

5.5.7 EHSV považuje za nutné, aby instituce posílily konzumaci potravin, které jsou považovány za nezbytnou součást zdravé a udržitelné stravy (čerstvé, sezónní a místně vypěstované ovoce a zelenina, luštěniny, celozrnné obiloviny a potraviny obsahující živočišné bílkoviny jako například ryby). Toho lze docílit například tím, že bude kladen důraz mimo jiné na politiky v oblasti propagace zemědělských produktů EU, že veřejná nabídková řízení budou podporovat zdravou a udržitelnou stravu nebo tím, že budou využívány daňové pobídky (jako jsou slevy na DPH) coby nástroj na podporu nákupu a konzumace těchto potravin.

5.5.8 EHSV rovněž vyzývá členské státy a provozovatele potravinářských podniků, aby se snažili zlepšit složení produktů, což by mělo pomoci podpořit zdravější stravování. V případě, že se nepodaří snížit obsah některých zásadních živin prostřednictvím dobrovolných opatření, měly by vlády zvážit další pobídky a doplňující kroky, včetně progresivních fiskálních opatření odrážejících vyšší obsahu dané živiny.

5.5.9 EHSV považuje za nezbytné, aby orgány veřejné správy zajistily v rámci svých příslušných pravomocí bezplatný přístup k pitné vodě tím, že na veřejných prostranstvích, ve vzdělávacích zařízeních a na místech určených pro zábavu a volný čas, sport a rekreaci budou nainstalovány náležitě označené zdroje pitné vody.

5.5.10 EHSV má za to, že by měl být podporován výzkum faktorů ovlivňujících nadváhu a obezitu i vytváření a šíření poznatků o ní coby strategický prvek koordinované činnosti v oblasti zdraví.

5.5.11 Pokud jde o poptávku, EHSV znovu zdůrazňuje, že veřejné politiky musí motivovat spotřebitele k tomu, aby si vybírali zdravější stravu, a to pomocí školení a informací zprostředkovaných v rámci jednoduchých a přímých osvětových kampaní nebo šířením pedagogických pokynů v oblasti stravování.

5.5.12 EHSV je zastáncem přístupu, který se soustředí celou společnost, a proto podporuje vytvoření nástroje, jako je Evropská rada pro politiku v oblasti potravin, o níž se EHSV zmiňuje v několika stanoviscích, a to, aby se tento orgán zabýval dětskou obezitou.

5.6 Rodinné prostředí

5.6.1 EHSV si je vědom toho, že rodina přenáší vědomosti a návyky, a je také první model, na jehož základě je vnímána každodenní realita a jsou utvářeny první vzorce chování⁽²⁵⁾. Proto požaduje, aby byly veřejnosti poskytovány pravdivé a užitečné informace o tom, jak je důležité omezit sedavý způsob života u obrazovek, o návycích vedoucích ke zdravému spánku a nutričních potřebách jednotlivých věkových skupin a o podpoře fyzické aktivity.

5.6.2 EHSV se zejména domnívá, že by měly být zavedeny programy a opatření ke zvýšení dovedností a vědomostí za účelem zvládnání nadváhy u nezletilých, aby se zabránilo stigmatizaci a předešlo negativním dynamikám v tělesné oblasti. Stejně tak považuje za nezbytné školit rodiny v oblasti zdravého používání IKT⁽²⁶⁾, zejména co se týče doby sledování obrazovek a obsahu.

5.6.3 Stejně důležité je podporovat opatření, jako je propagace kojení, vypracovat pokyny pro doplňkovou výživu kojenců, zlepšit rodičovské dovednosti nebo pořádát a šířit kurzy zdravého a dostupného vaření, zejména pro rodiny s nízkými příjmy.

5.7 Vzdělávací prostředí

5.7.1 Vzdělávací prostředí je místem, kde děti tráví velkou část svého času. Nejen v čistě vzdělávacím kontextu, ale také ve svém volném čase nebo v mimoškolní době.

5.7.2 V tomto ohledu je nezbytné, aby se ve vzdělávacím prostředí přistupovalo k obezitě dětí pozitivně, aniž by se vytvářelo společenské stigma nebo negativní přístup ve vztahu k určitým tělesným stereotypům. Pro EHSV je zásadní podporovat pozitivní vnímání těla a věnovat zvláštní pozornost veškerému diskriminačnímu chování nebo chování, které znamená počátek poruchy příjmu potravy.

5.7.3 EHSV se rovněž zasazuje o to, aby školní prostředí podporovalo fyzickou aktivitu a zdravé stravování. V této souvislosti považuje za jedno z nutných opatření přepracování stávajících učebních osnov, v nichž je podle něj nezbytné prodloužit dobu plánovanou pro fyzickou aktivitu, podporovat rozmanitost sportovních aktivit a investovat do vzdělávání v oblasti výživy, potravin a gastronomie.

5.7.4 EHSV je toho názoru, že klíčovým prvkem propagace zdravých stravovacích návyků u dětí a dospívajících jsou školní jídelny, a proto považuje za velmi důležité podporovat jejich dostupnost ve všech etapách vzdělávání a zajistit, aby byla strava v nabídce zdravá, vyvážená a kvalitní.

5.8 Prostranství pro volný čas. Plánování zdravého městského prostředí

5.8.1 EHSV se domnívá, že plánování a využívání fyzického prostředí (včetně škol, dopravních systémů, čtvrtí nebo sportovních center) by mělo sloužit k zajištění odpovídajících a bezpečných příležitostí pro aktivní rekreaci a hry i pro fyzickou aktivitu jako takovou⁽²⁷⁾.

⁽²⁵⁾ Hebestreit, A., Intemann, T., Siani, A., et al., *Dietary Patterns of European Children and Their Parents in Association with Family Food Environment: Results from the I.Family Study* (Stravovací návyky evropských dětí a jejich rodičů v souvislosti se stravováním v rodině: výsledky 1. studie zaměřené na rodiny), *Nutrients*, 2017; 9(2):126.

⁽²⁶⁾ Informační a komunikační technologie.

⁽²⁷⁾ *Tackling obesity by creating healthy residential environments* (Řešení obezity prostřednictvím vytvoření zdravého prostředí v okolí bydliště), WHO, 2007.

5.8.2 Vzhledem k výše uvedenému EHSV vyzývá členské státy, aby rozšířily a zkvalitnily veřejné prostory a infrastrukturu tak, aby podporovaly a usnadňovaly aktivní mobilitu, s více prostorami pro pěší a se snadným používáním jízdních kol, zejména v blízkosti škol a na cestách do vzdělávacích zařízení. Považuje rovněž za nezbytné vytvářet městské prostory se sportovními zónami, hřišti a zelenými plochami, které budou přístupné, bezpečné a příjemné pro děti a dospívající.

5.8.3 EHSV považuje za zásadní rozšířit zelené plochy, parky a rekreační zóny pro fyzickou aktivitu, podporovat používání schodišť jako alternativy k výtahům nebo eskalátorům v prostranstvích pro volný čas a usnadnit přístup k pitné vodě zdarma.

5.9 Digitální a audiovizuální prostředí

5.9.1 EHSV poukazuje na to, že je důležité správné provedení směrnice EU o audiovizuálních mediálních službách, a navrhuje využívat digitální prostředí, a to od rozhlasového a televizního vysílání až po novější formy sdělovacích prostředků, jako jsou sociální sítě, Instagram nebo TikTok, coby nástroje usnadňující zdravý životní styl, vztahy a chování. V tomto ohledu EHSV žádá, jako již několikrát učinil⁽²⁸⁾, aby byly uskutečněny vizuální reklamní kampaně inspirované reklamními kampaněmi, které budou propagovat zdravé potraviny a stravování, aktivní život a přiměřené sledování obrazovek.

5.10 Zdravotnické prostředí

5.10.1 EHSV považuje za nezbytné, aby orgány příslušné pro oblast zdraví průběžně aktualizovaly doporučení založená na vědeckých důkazech o činnostech a opatřeních, které se ukázaly být účinné při prevenci, řešení a monitorování osob s nadváhou a obezitou.

5.10.2 Kromě toho bude v rámci poskytování zdravotní péče pro všechny zajištěn rovný přístup ke komplexním zdravotnickým službám a systematizovanému a personalizovanému poradenství a informacím na podporu fyzické aktivity a vyvážené stravy, jež budou poskytovat zdravotničtí pracovníci osobám s nadváhou a obezitou nebo osobám ohroženým jejich vznikem. V tomto ohledu bude podporováno sledování zdravotního stavu dětí od narození po dospívání, včetně monitorování nadváhy a obezity, a bude propagována zdravotní výchova a informování o zdravém životním stylu u dětí a dospívajících a v jejich rodinách.

5.10.3 Je zcela nezbytné poskytovat sociálně-ekonomicky zranitelným rodinám zvláštní podporu ze strany zdravotnických pracovníků, která bude vhodná z kulturního hlediska, praktická a motivující a jež bude zaměřena na pozitivní rozvoj v souvislosti s otázkami obezity a nadváhy a souvisejících životních stylů.

5.10.4 Na základě stávající literatury se EHSV rovněž domnívá, že je nezbytné proaktivně spolupracovat s ženami a páry, které plánují rodinu, a poskytovat vhodnou a kulturně citlivou podporu zaměřenou na propagaci zdravého životního stylu během těhotenství a kojení. Současně je třeba v rámci veřejného prostoru poskytovat informace určené k podpoře lepší výživy a fyzické aktivity před početím a rovněž vytvořit vhodné podmínky a zajistit podporu při kojení.

V Bruselu dne 13. července 2023.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Oliver RÖPKE

⁽²⁸⁾ Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Podpora zdravého a udržitelného stravování v EU (stanovisko z vlastní iniciativy) (Úř. věst. C 190, 5.6. 2019, s. 9).

III

(Přípravné akty)

EVROPSKÝ HOSPODÁŘSKÝ A SOCIÁLNÍ VÝBOR

580. PLENÁRNÍ ZASEDÁNÍ EVROPSKÉHO HOSPODÁŘSKÉHO A SOCIÁLNÍHO VÝBORU, 12. 7. 2023 – 13. 7. 2023

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o opatřeních ke snížení nákladů na budování gigabitových sítí elektronických komunikací a o zrušení směrnice 2014/61/EU (akt o gigabitové infrastruktuře)

(COM(2023) 94 final – 2023/0046 (COD))

(2023/C 349/18)

Zpravodaj: **Maurizio MENSI**

Žádost o vypracování stanoviska	Rada Evropské unie, 3. 4. 2023 Evropský parlament, 29. 3. 2023
Právní základ	články 114 a 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Doprava, energetika, infrastruktura a informační společnost
Přijato v sekci	26. 6. 2023
Přijato na plenárním zasedání	12. 7. 2023
Plenární zasedání č.	580
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	173/1/1

1. Závěry a doporučení

1.1. EHSV vítá návrh nařízení („akt o gigabitové infrastruktuře“), který předložila Komise, a souhlasí s jeho cíli a obsahem.

1.2. EHSV zdůrazňuje, že pro dosažení cílů stanovených v aktu o gigabitové infrastruktuře je důležité, aby existovaly rychlé, účinné a zjednodušené postupy a odpovídající podmínky a ceny, které by bylo možné uplatňovat všude a jednotně v celé EU. V tomto ohledu by byly obzvláště užitečné specifické pokyny Komise.

1.3. EHSV uznává, že sdílení stávající infrastruktury má zásadní význam pro dosažení cílů politického programu EU Digitální dekáda 2030, a rovněž zdůrazňuje, že je důležité zajistit bezpečnost a odolnost sítí a jejich ochranu. Dosažení cílů EU v oblasti konektivity vyžaduje komplexní strategii, jež propojuje nejnovější technologie s odolnými, autonomními a bezpečnými dodavatelskými řetězci. Za tímto účelem by akt o gigabitové infrastruktuře měl podněcovat poskytovatele sítí k tomu, aby si vybírali technologické komponenty, které zaručují vysokou úroveň digitální bezpečnosti, snižují riziko přerušení připojení k síti a odpovídajícím způsobem tuto eventualitu řeší.

1.4. EHSV považuje za důležité, aby členské státy měly možnost zachovat nebo zavádět opatření, která jsou v souladu s právem Unie a která přesahují minimální požadavky stanovené v aktu o gigabitové infrastruktuře, jak se výslovně uvádí v 11. bodu odůvodnění tohoto aktu.

1.5. EHSV je přesvědčen, že budování sítí s velmi vysokou kapacitou (VHCN) a gigabitové konektivity má zásadní význam pro rozvoj a socioekonomickou soudržnost, jelikož se jedná o nezbytný faktor pro rovnocenný hospodářský rozvoj malých a středních podniků a odborných služeb, digitálních pracovišť a poskytování elektronických služeb v odlehlejších oblastech.

1.6. EHSV se domnívá, že jednotná informační místa pro minimální informace o fyzické infrastruktuře, které musí vlastníci veřejné infrastruktury poskytovat, by měla být začleněna do ostatních databází, jež jsou již k dispozici na vnitrostátní úrovni, a být s těmito databázemi propojena, aby se zabránilo zdvojování a ušetřily se náklady.

1.7. EHSV se domnívá, že zjednodušení a digitalizace procesu udělování licencí je důležitou součástí zavádění sítí elektronických komunikací. Povinnost zakotvit implicitní schválení omezení vlastnických práv třetích osob však nemusí být v souladu se zásadou proporcionality a může také být v rozporu s vlastnickými právy zakotvenými v článcích 17 a 47 Listiny základních práv Evropské unie.

1.8. EHSV se domnívá, že rychlé budování infrastruktury, koordinace stavebních prací, zajištění součinnosti jednotlivých provozovatelů sítí a společné využívání stávající fyzické infrastruktury pomáhají šetřit investice, neboť není nutné provádět další stavební práce, což snižuje environmentální zátěž, a napomáhá tak při plnění environmentálních cílů.

1.9. EHSV má za to, že návrh by měl specifikovat ověřitelná opatření a kroky, které zajistí vyvážený rozvoj a rovný přístup k síti VHCN, aby se v souladu s prohlášením o digitálních právech a zásadách zabránilo prohlubování rozdílů mezi zeměmi a regiony s různou rychlostí a kapacitou rozvoje a všem občanům v EU, včetně nízkopříjmových osob, byl zaručen přístup k vysoce kvalitnímu připojení s dostupným přístupem k internetu.

2. Souvislosti

2.1. V rámci úsilí o dosažení strategických a digitálních cílů EU do roku 2030 je strategickou prioritou na úrovni EU budování sítí s velmi vysokou kapacitou, včetně optických sítí a sítí 5G. Přístup k sítím VHCN je nezbytný pro širokou škálu inovativních aplikací, které mají potenciál transformovat mnohá odvětví hospodářství EU, jako je obchod, automobilový průmysl, zpracovatelský průmysl, zdravotnictví, doprava, zemědělství a veřejné služby, a pomoci zajistit, aby tato odvětví obstála v budoucnosti.

2.2. V rámci iniciativ, které byly zahájeny s cílem odstranit překážky a podpořit budování sítí VHCN, zavedla Evropská komise v roce 2014 směrnici o snížení nákladů na širokopásmové připojení⁽¹⁾, která má prostřednictvím harmonizovaných opatření na úrovni EU usnadnit a podnítit zavádění sítí snížením nákladů na jejich budování. Osm let po svém vstupu v platnost však směrnice o snížení nákladů na širokopásmové připojení stále ještě zdaleka nedosáhla svých cílů. Potřeba přezkoumat směrnici o snížení nákladů na širokopásmové připojení se dobře odráží ve zprávě Komise z roku 2018 o provádění této směrnice a rovněž v příspěvcích klíčových zúčastněných stran k veřejné konzultaci o této směrnici, kterou Komise zahájila v prosinci 2020. Z této konzultace vyplynulo, že pouze 20 % respondentů považuje směrnici o snížení nákladů na širokopásmové připojení za účinnou, pokud jde o usnadnění zavádění vysokorychlostních sítí elektronických komunikací s nižšími náklady, a pouze 11 % se domnívá, že tato směrnice zkrátila dobu spojenou s udělováním povolení a snížila náklady na něj.

2.3. Směrnice o snížení nákladů na širokopásmové připojení dosáhla svých cílů rozšířit pokrytí širokopásmovým připojením pouze částečně. Ačkoli se podle indexu digitální ekonomiky a společnosti (DESI) podíl domácností, které jsou pokryty internetem o rychlosti 30 Mb/s, zvýšil z 58,1 % v roce 2013 na 90 % v roce 2022, byla směrnice v různých členských státech prováděna nerovnoměrně a její výklad se někdy lišil.

⁽¹⁾ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/61/EU ze dne 15. května 2014 o opatřeních ke snížení nákladů na budování vysokorychlostních sítí elektronických komunikací (Úř. věst. L 155, 23.5.2014, s. 1).

2.4. Komise, vědoma si potřeby zlepšit účinnost směrnice o snížení nákladů na širokopásmové připojení, zahájila proces revize a navrhla nařízení (akt o gigabitové infrastruktuře). Cílem aktu o gigabitové infrastruktuře je řešit nedostatky směrnice o snížení nákladů na širokopásmové připojení a přispět k nákladově efektivnímu a včasnému zavedení sítí VHCN, které jsou zapotřebí k zajištění toho, aby EU do roku 2030 splnila své obecné a digitální cíle.

2.5. Návrh vychází z doporučení o souboru nástrojů pro konektivitu přijatého v září 2020 v reakci na rostoucí potřeby v oblasti konektivity vyvolané pandemií COVID-19 s cílem snížit náklady na zavádění gigabitových sítí a zajistit rychlé zavedení rádiového spektra pro síť 5G. Za tímto účelem členské státy v březnu 2021 určily 39 osvědčených postupů (z nichž 22 se týkalo snížení nákladů na zavádění), které mají být zahrnuty do souboru nástrojů pro konektivitu.

2.6. Akt o gigabitové infrastruktuře byl podle Evropské komise vypracován s cílem zlepšit konektivitu v EU, podpořit inovace a stimulovat investice. Tento akt pomůže urychlit budování fyzické infrastruktury používané pro gigabitové síť tím, že posílí koordinaci stavebních prací mezi provozovateli sítí, což představuje až 70 % nákladů na zavádění sítí. Jeho cílem je rovněž zjednodušit správní postupy pro zavádění nových sítí zlepšením přístupu k fyzické infrastruktuře a transparentnost ohledně plánovaných stavebních prací, zajištěním jasnějších podmínek pro přístup k fyzické infrastruktuře (včetně infrastruktury uvnitř budovy) a urychlením a digitalizací postupů pro udělování povolení, přičemž na žádosti o povolení bude třeba odpovědět do 15 dnů a do čtyř měsíců od obdržení budou považovány za automaticky schválené.

3. Obecné připomínky

3.1. EHSV vítá cíl Komise přizpůsobit směrnici o snížení nákladů na širokopásmové připojení nedávnému a současnému technologickému, tržnímu a regulačnímu vývoji a podpořit účinnější a rychlejší budování udržitelnějších sítí, zajistit soulad s evropským kodexem pro elektronické komunikace^(?) a přispět k ekologizaci odvětví informačních a komunikačních technologií v rámci Zelené dohody pro Evropu.

3.2. EHSV oceňuje rozhodnutí použít jako právní nástroj spíše nařízení než směrnici, a to vzhledem k riziku zpoždění a nekonzistentnosti ve vnitrostátních prováděcích postupech u směrnice. Nařízení zajišťuje jednotnost a omezuje rozdílnost vnitrostátních právních předpisů, což má zásadní význam pro dosažení ambiciózních cílů Komise v oblasti konektivity do roku 2030. Směrnice by pravděpodobně byla použitelná až po uplynutí lhůty, a nesplnila by tak cíl Komise, kterým je rychle vytvořit příznivý právní rámec. Zpoždění ve zjednodušení postupu udělování povolení by rovněž mohlo ohrozit rozvoj jednotného digitálního trhu. Nejnovější vývoj v digitálním odvětví má potenciál posunout integraci vnitřního trhu na novou úroveň, a to díky vzniku subjektů působících přeshraničně, což podníká investice.

3.3. Slabé a nejednotné používání směrnice o snížení nákladů na širokopásmové připojení, jakož i fakt, že neobsahovala jasné pokyny, vedly k rozdílnosti vnitrostátních právních předpisů a regulační nejistotě. Vytvořily se tím překážky pro přeshraniční investice a podnikání a pro podniky, které se snaží dosáhnout úspor z rozsahu na úrovni EU, a využívat tak výhod jednotného trhu EU. V důsledku toho je zapotřebí větší harmonizace, aby se podpořil rozvoj přeshraničních činností v tomto odvětví a zabránilo se vzniku dvourychlostní Evropy.

3.4. Opatření obsažená v návrhu mají v zásadě za cíl: zlepšit koordinaci napříč odvětvími; zjednodušit a urychlit postupy udělování povolení; plně digitalizovat postup pro přístup k informacím o stávající infrastruktuře a plánovaných stavebních pracích i pro podávání žádostí o povolení; zjednodušit opětovné využívání veřejné infrastruktury a budování síťové infrastruktury pro provozovatele; připravit se na inovace tak, aby všechny nové budovy a budovy, které procházejí významnou renovací, byly vybaveny optickými vlákny a infrastrukturou připravenou pro optická vlákna; a přispět k udržitelnosti snížením dopadu sítí elektronických komunikací na životní prostředí podporou sdílení infrastruktury a zaváděním účinnějších technologií, opětovným využíváním stávající infrastruktury a lepší koordinací stavebních prací.

3.5. Provozovatelé budou moci podávat žádosti o povolení digitálně a mít digitální přístup ke všem potřebným informacím o stávající infrastruktuře a plánovaných stavebních pracích. EU je přesvědčena, že to provozovatelům umožní budovat síť s nižšími náklady. Podle posouzení dopadů to znamená úsporu ve výši 4,5 miliardy EUR a snížení veřejných dotací o 2,4 miliardy EUR.

(?) Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/1972 ze dne 11. prosince 2018, kterou se stanoví evropský kodex pro elektronické komunikace (Úř. věst. L 321, 17.12.2018, s. 36).

3.6. Ve srovnání se směrnicí o snížení nákladů na širokopásmové připojení byly v návrhu rovněž rozšířeny definice. Podle návrhu by definice provozovatelů sítí poskytujících přístup měla zahrnovat také poskytovatele přiřazených zařízení, jako jsou kabelovody, stožáry a sloupy, a definice fyzické infrastruktury by měla zahrnovat infrastrukturu ve vlastnictví veřejných institucí, jako jsou místní orgány, a měla by zahrnovat i budovy a vstupy do budov a veškerá další aktiva včetně městského mobiliáře, jako jsou sloupy veřejného osvětlení, značky a ukazatele, světelná signalizace, billboardy, zastávky autobusů a tramvajů či stanice metra.

3.7. Návrh zavádí nová opatření ke zvýšení transparentnosti stávající fyzické infrastruktury. Vyžaduje například, aby vlastníci veřejné infrastruktury poskytovali minimální informace o fyzické infrastruktuře prostřednictvím tzv. jednotných informačních míst. Kromě toho stanoví přísnější pravidla pro koordinaci plánovaných stavebních prací, jak již stanovila směrnice o snížení nákladů na širokopásmové připojení, zde jsou ale značně rozšířena, pokud jde o rozsah a použití. Například informace o stavebních pracích požadované podle návrhu musí poskytovatel sítě zpřístupnit v digitální podobě prostřednictvím jednotného informačního místa nejméně tři měsíce před prvním podáním žádosti o povolení. EHSV se v tomto ohledu domnívá, že jednotná informační místa by vzhledem k tomu, že databáze obsahující tyto informace jsou již v mnoha členských státech EU dostupné, měla být začleněna do ostatních databází a být s těmito databázemi propojena, aby se zabránilo zdvojování a ušetřily se náklady.

3.8. Návrh rovněž zahrnuje opatření týkající se postupů udělování povolení, které musí být normalizovány na vnitrostátní úrovni a plně zpřístupněny zavedením implicitního schválení, o němž se má za to, že k němu došlo čtyři měsíce po podání žádosti. Kromě toho se zavádí označení „fibre-ready“ („připraveno pro optická vlákna“), aby bylo možné ověřit, zda budova splňuje požadavky na snadnou instalaci sítě s velmi vysokou kapacitou (VHCN), jako je optická síť, což má být podmínkou pro vydání stavebních povolení pro nové budovy. EHSV nicméně zdůrazňuje, že zavedení sítí VHCN do těchto budov by bylo důležité s ohledem na plné využití jejich potenciálu a co nejlepší využití provedených investic.

3.9. EHSV považuje za důležité, aby členské státy měly možnost zachovat nebo zavádět opatření, která jsou v souladu s právem Unie a která přesahují minimální požadavky stanovené v aktu o gigabitové infrastruktuře, jak se výslovně uvádí v 11. bodu odůvodnění. Je v něm správně uvedeno, že toto nařízení nebrání přijímání vnitrostátních opatření v souladu s právem Unie, která jsou zaměřena na podporu společného využívání existující fyzické infrastruktury nebo umožňují účinnější budování nové fyzické infrastruktury tím, že doplňují práva a povinnosti stanovené v tomto nařízení.

4. Konkrétní připomínky

4.1. Návrh je v souladu s evropským kodexem pro elektronické komunikace, který vstoupil v platnost v prosinci 2020 a který aktualizoval regulační rámec EU pro elektronické komunikace, a přispívá k plnění jeho cílů, pokud jde o pobídky k investicím do pokročilých sítí konektivity. Zatímco kodex se zaměřuje především na zlepšení hospodářské soutěže, obsahuje požadavky na podniky s významnou tržní silou a týká se nejen fyzické infrastruktury, ale také sítí elektronických komunikací, jako jsou optické kabely, hlavním cílem aktu o gigabitové infrastruktuře je odstranit překážky bránící zavádění sítí s ohledem na současný technologický, tržní a regulační vývoj.

4.2. EHSV vítá, že pro dosažení cílů stanovených v aktu o gigabitové infrastruktuře bylo sladěno jeho znění s definicemi obsaženými v kodexu, a zdůrazňuje, že dostupnost rychlých, účinných a zjednodušených postupů by spolu s odpovídajícími podmínkami a cenami, které lze uplatňovat všude a jednotně v celé EU, byly zásadním faktorem. EHSV se domnívá, že v tomto ohledu by byly obzvláště užitečné pokyny Komise.

4.3. Návrh nařízení, v souladu s cílem stanoveným v politickém programu EU Digitální dekáda 2030, podle něhož by do roku 2030 měly být všechny evropské domácnosti pokryty gigabitovými a rychlými mobilními sítěmi, a na rozdíl od směrnice o snížení nákladů na širokopásmové připojení, podporuje zavádění sítí VHCN s přístupovou povinností pro vlastníky fyzické infrastruktury, bez ohledu na jejich postavení na trhu. EHSV podporuje rozšíření oblasti působnosti, jež umožní všem subjektům poskytujícím infrastrukturu profitovat z rychlých postupů udělování povolení vyplývajících z aktu o gigabitové infrastruktuře. Zdůrazňuje však, že je důležité zajistit, aby byl regulační rámec dostatečně komplexní, aby vyhovoval rozmanitým potřebám všech zúčastněných stran zapojených do budování sítí VHCN v rámci EU.

4.4. EHSV uznává, že sdílení stávající infrastruktury má zásadní význam pro dosažení cílů politického programu EU Digitální dekáda 2030, a rovněž zdůrazňuje, že je důležité zajistit bezpečnost a odolnost sítí a jejich ochranu. Dosažení cílů EU v oblasti konektivity vyžaduje komplexní strategii, jež propojuje nejnovější technologie s odolnými, autonomními a bezpečnými dodavatelskými řetězci. To má zabránit přerušování služeb v důsledku poruch nebo kybernetických útoků. Za tímto účelem by akt o gigabitové infrastruktuře měl podněcovat poskytovatele sítí k tomu, aby si vybírali technologické komponenty, které zaručují vysokou úroveň digitální bezpečnosti, snižují riziko přerušování připojení k síti a odpovídajícím

způsobem tuto eventualitu řeší. Robustnost, odolnost a kybernetická bezpečnost sítě mají zásadní význam pro účinnost cílů, o něž usiluje akt o gigabitové infrastruktuře v souladu se stávajícím regulačním rámcem EU a příslušnými hledisky, a to i v souvislosti s budoucími kroky EU v této oblasti, jež budou zahrnuty do nového funkčního období Komise od roku 2024.

4.5. EHSV zdůrazňuje, že důležitými prvky přístupu k infrastruktuře jsou odpovídající podmínky a ceny spolu s rychlými, účinnými a zjednodušenými postupy. EHSV se domnívá, že Komise by vzhledem k tomu, že je nezbytné zajistit účinnost systému, například tím, že se zabrání příliš vysokým cenám, které by odrazovaly od budování sítí VHCN, měla v tomto směru přijmout konkrétní pokyny.

4.6. EHSV se domnívá, že zjednodušení a digitalizace procesu udělování licencí je důležitou součástí zavádění sítí elektronických komunikací. Povinnost zakotvit implicitní schválení omezení vlastnických práv třetích osob však podle názoru EHSV nemusí být v souladu se zásadou proporcionality a může také být v rozporu s vlastnickými právy zakotvenými v článcích 17 a 47 Listiny základních práv Evropské unie.

4.7. EHSV se domnívá, že rychlé budování infrastruktury, koordinace stavebních prací, zajištění součinnosti jednotlivých provozovatelů sítě a společné využívání stávající fyzické infrastruktury pomáhají šetřit investice, neboť není nutné provádět další stavební práce, což snižuje environmentální zátěž, a napomáhá tak při plnění environmentálních cílů.

4.8. EHSV je přesvědčen, že budování vysokorychlostních sítí má zásadní význam pro rozvoj a socioekonomickou soudržnost. V tomto ohledu se domnívá, že návrh by měl specifikovat ověřitelná opatření a kroky, které zajistí vyvážený rozvoj a rovný přístup k sítím VHCN, aby se zabránilo prohlubování rozdílů mezi zeměmi a regiony s různou rychlostí a kapacitou rozvoje, v souladu s prohlášením o digitálních právech a zásadách ⁽³⁾, podle něhož by všichni účastníci trhu, kteří mají prospěch z digitální transformace, měli převzít svou sociální odpovědnost a spravedlivě a přiměřeně přispívat na náklady na veřejné statky, služby a infrastrukturu, a všem občanům v EU, včetně nízkopříjmových osob, byl zaručen přístup k vysoce kvalitnímu připojení s dostupným přístupem k internetu ⁽⁴⁾.

V Bruselu dne 12. července 2023.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Oliver RÖPKE

⁽³⁾ Evropské prohlášení o digitálních právech a zásadách pro digitální dekádu (2023/C 23/01) (Úř. věst. C 23, 23.1.2023, s. 1).

⁽⁴⁾ Evropské prohlášení o digitálních právech a zásadách pro digitální dekádu, kapitola II, bod 3.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o detergentech a povrchově aktivních látkách, kterým se mění nařízení (EU) č. 2019/1020 a zrušuje nařízení (ES) č. 648/2004

(COM(2023) 217 final – 2023/0124 (COD))

(2023/C 349/19)

Zpravodajka: **Violeta JELIĆ**

Žádosti o vypracování stanoviska	Evropský parlament, 1. 6. 2023 Rada, 7. 6. 2023
Právní základ	Článek 114 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Jednotný trh, výroba a spotřeba
Přijato v sekci	29. 6. 2023
Přijato na plenárním zasedání	12. 7. 2023
Plenární zasedání č.	580
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	193/1/2

1. Závěry a doporučení

1.1. Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) vítá aktualizaci a zjednodušení nařízení (ES) č. 648/2004⁽¹⁾ o detergentech, odstranění nadbytečných nebo zastaralých prvků a zachování těch, které fungují dobře. EHSV se však domnívá, že možnosti racionalizace eliminuje, či nad nimi dokonce převažuje, zvýšená administrativní zátěž plynoucí z dalších aspektů návrhu revize.

1.2. EHSV zdůrazňuje, že je důležité zajistit soudržnost a soulad revize nařízení o detergentech s dalším legislativním a technickým vývojem, např. v souvislosti s nařízením CLP ((ES) č. 1272/2008⁽²⁾) a nařízením o ekodesignu udržitelných produktů.

1.3. EHSV je plně odhodlán zajistit bezpečnost spotřebitelů a profesionálních uživatelů, domnívá se však, že nové požadavky na detergenty obsahující mikroorganismy jsou příliš konzervativní, nepružné a obsahují rozpory. EHSV doporučuje, aby byla tato pravidla přizpůsobena tak, aby byla soudržnější, a to jak vnitřně, tak s dalšími politikami, a aby inovace v této nově vznikající kategorii výrobků spíše podporovala, než jim bránila.

1.4. EHSV vítá vytvoření rovných podmínek pro dozor nad trhem s detergenty a povrchově aktivními látkami vyrobenými v EU a dováženými. EHSV se však domnívá, že povinnost vytvořit a oznámit pas výrobku pro každou šarži detergentu či povrchově aktivní látky je příliš zatěžující, a doporučuje zavést vhodnější mechanismus aktualizace pasu výrobku.

1.5. EHSV žádá o důkladnější objasnění přidané hodnoty pasu výrobku a označení CE pro účely dozoru nad trhem, neboť tyto informace nebyly součástí posouzení dopadů vypracovaného Komisí. EHSV konstatuje, že podvodné označování CE může ohrozit bezpečnost spotřebitelů a uživatelů a narušit rovné podmínky pro hospodářské subjekty, které dodržují předpisy.

⁽¹⁾ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 648/2004 ze dne 31. března 2004 o detergentech (Úř. věst. L 104, 8.4.2004, s. 1).

⁽²⁾ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1272/2008 ze dne 16. prosince 2008 o klasifikaci, označování a balení látek a směsí, o změně a zrušení směrnic 67/548/EHS a 1999/45/ES a o změně nařízení (ES) č. 1907/2006 (Úř. věst. L 353, 31.12.2008, s. 1).

1.6. EHSV zdůrazňuje, že je důležité, aby byly včas zavedeny konkrétní a technické požadavky umožňující provádění, a doporučuje proto, aby přechodná období začala běžet až po přijetí příslušných dodatečných právních předpisů.

1.7. EHSV podporuje zlepšení srozumitelnosti a čitelnosti štítků výrobků odstraněním překrývání právních předpisů, zjednodušením obsahu štítků a účinným využíváním digitálního označování. EHSV doporučuje, aby se na balené výrobky vztahovaly stejné možnosti digitalizace označování jako na prodej výrobků formou opětovného naplnění a aby se detergenty mohly zřetelněji označovat pomocí piktogramů/ikon namísto textu.

2. Souvislosti stanoviska

2.1. Návrh aktualizuje stávající pravidla pro detergenty s ohledem na cíle Zelené dohody pro Evropu, Strategie pro udržitelnost v oblasti chemických látek a nedávno přijatého sdělení Komise o dlouhodobé konkurenceschopnosti EU. Cílem návrhu je zjednodušit tržní pravidla zrušením požadavků, které jsou považovány za zbytečné nebo duplicitní, zavedením dobrovolného digitálního označování, které vychází z rozlišení mezi balenými výrobky a výrobky prodávanými ve formě opětovného naplnění, usnadněním prodeje inovativních bezpečných výrobků na základě zavedení bezpečnostních požadavků na mikroorganismy a posílením prosazování právních předpisů na základě zavedení pasu výrobku.

2.2. Obecná ustanovení návrhu obsahují definice „detergentů“, „povrchově aktivních látek“ a dalších pojmů, na něž se v textu navrhovaného nařízení odkazuje, z nichž některé byly aktualizovány a vyjasněny.

2.3. Návrh stanoví požadavky na výrobky obsahující detergenty a povrchově aktivní látky, pokud jde o volný pohyb, biologickou rozložitelnost, použití mikroorganismů v detergencích a omezení obsahu fosforečnanů a dalších sloučenin fosforu. Požadavky týkající se posledních třech uvedených oblastí jsou dále upřesněny v přílohách navrhovaného nařízení.

2.4. Příloha I obsahuje kritéria úplné biologické rozložitelnosti a zkušební metody pro povrchově aktivní látky, ať jsou používány samostatně, nebo v detergencích. Tato kritéria a zkušební metody zůstávají oproti ustanovením nařízení (ES) č. 648/2004 v podstatě beze změny, protože jsou i nadále vhodné pro daný účel a současný stav techniky. Zastaralá kritéria primární biologické rozložitelnosti byla zrušena, stejně jako postup pro udělování výjimek pro povrchově aktivní látky, které nesplňují kritéria úplné biologické rozložitelnosti – ten byl použit pouze jednou, a to pro položku uvedenou v bývalé příloze V, která přestala platit v roce 2019, takže již není považován za nutný.

2.5. Příloha II návrhu stanoví požadavky na detergenty obsahující mikroorganismy s cílem stanovit harmonizovaná pravidla pro bezpečnost těchto výrobků a příslušné zkušební metody, které mají prokazovat soulad s těmito pravidly. Tyto požadavky stanoví mikroorganismy (a jejich kmeny), které mohou být používány na základě své formální identifikace, a také požadavek, že musejí být součástí rizikové skupiny I definované ve směrnici 2000/54/ES⁽³⁾ (biologické činitele při práci) i seznamu biologických činitelů se statusem kvalifikované presumpce bezpečnosti (QPS) vydaný Evropským úřadem pro bezpečnost potravin (EFSA). Příloha stanoví rovněž zákaz používání specifických patogenních organismů nebo geneticky modifikovaných mikroorganismů, výroků o antimikrobiálním nebo dezinfekčním účinku, pokud detergenty nejsou v souladu s nařízením (EU) č. 528/2012⁽⁴⁾ o biocidních přípravcích, a uvádění detergentů obsahujících mikroorganismy na trh ve formě opětovného naplnění. Příloha dále stanoví povinné požadavky na zkoušky detergentů obsahujících mikroorganismy, včetně zkoušek prováděných třetí stranou, na podporu veškerých tvrzení o působení mikroorganismů, a zkoušky akutní inhalační toxicity *in vivo* (zkušební metoda B.2 popsaná v nařízení (ES) č. 440/2008⁽⁵⁾, tj. OECD TG 403).

2.6. Návrh zachovává podrobná omezení obsahu fosforečnanů a jiných sloučenin fosforu z nařízení (ES) č. 648/2004.

⁽³⁾ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/54/ES ze dne 18. září 2000 o ochraně zaměstnanců před riziky spojenými s expozicí biologickým činitelům při práci (sedmá samostatná směrnice ve smyslu čl. 16 odst. 1 směrnice 89/391/EHS) (Úř. věst. L 262, 17.10.2000, s. 21).

⁽⁴⁾ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 528/2012 ze dne 22. května 2012 o dodávání biocidních přípravků na trh a jejich používání (Úř. věst. L 167, 27.6.2012, s. 1).

⁽⁵⁾ Nařízení Komise (ES) č. 440/2008 ze dne 30. května 2008, kterým se stanoví zkušební metody podle nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1907/2006 o registraci, hodnocení, povolování a omezování chemických látek (Úř. věst. L 142, 31.5.2008, s. 1).

2.7. Návrh popisuje povinnosti hospodářských subjektů, konkrétně výrobců, dovozců, distributorů a nově stanovenou funkci zplnomocněného zástupce. Dřívější povinnost výrobce být usazen v Unii je zrušena, výrobcům usazeným mimo Unii je nicméně uložena povinnost jmenovat na základě písemného pověření za účelem plnění určitých úkolů svého zplnomocněného zástupce (zatímco pro výrobce usazené v Unii je to pouze dobrovolné).

2.8. Návrh zavádí nový postup posuzování shody, který mají uplatňovat výrobci detergentů nebo povrchově aktivních látek a který je založen na modulu A rozhodnutí č. 768/2008/ES (interní řízení výroby). Tento postup zahrnuje vlastní prohlášení o shodě a vyžaduje, aby byla vypracována technická dokumentace obsahující popis detergentu a jeho použití, protokoly o zkouškách provedených za účelem prokázání shody a datový list složek.

2.9. Jsou stanoveny požadavky na označení CE a označování detergentů a povrchově aktivních látek, včetně pravidel pro zavedení digitálního označování, pokud se hospodářský subjekt rozhodne pro jeho používání. Požadavky na označování jsou podrobněji popsány v příloze V, kde jsou stanoveny specifikace týkající se označování obsahu, informací o dávkování, které mohou být na fyzickém štítku vynechány, jsou-li uvedeny na digitálním štítku, a zjednodušené tabulky dávkování pracích prostředků pro spotřebitele. Návrh rovněž zavádí pojem „datový nosič“, který umožňuje přístup k digitálnímu štítku a musí být přítomen na detergentu nebo povrchově aktivní látce, na jeho obalu nebo v doprovodné dokumentaci.

2.10. Návrh stanoví požadavky na pas výrobku a jeho obsah, přičemž pas výrobku byl zaveden s cílem usnadnit vydávání prohlášení o shodě (prostřednictvím centrálního registru) a dohled nad trhem pro detergenty nebo povrchově aktivní látky uváděné na trh. Pas výrobku by měl být přístupný prostřednictvím téhož datového nosiče připojeného k výrobku, jak je uvedeno výše, a měl by být interoperabilní s jakýmkoli jiným pasem výrobku, který stanoví například právní předpisy týkající se ekodesignu udržitelných výrobků. Komise je povinna přijmout prováděcí akt, kterým se stanoví technické požadavky na pas výrobku a datový nosič.

2.11. Komise se zmocňuje k přijímání budoucích aktů v přenesené pravomoci za účelem přizpůsobení požadavků popsanych v předchozích kapitolách vzhledem k technickému, vědeckému a tržnímu vývoji.

2.12. Součástí přechodných a závěrečných ustanovení jsou v článku 32 zvláštní ustanovení o přezkumu týkající se detergentů obsahujících mikroorganismy, které Komisi ukládá povinnost posoudit do tří let po vstupu nařízení v platnost důležitost a účinnost těchto pravidel.

3. Obecné a konkrétní připomínky

3.1. Evropský hospodářský a sociální výbor se domnívá, že nařízení (ES) č. 648/2004 o detergentech (dále jen „nařízení o detergentech“) má relevantní cíle, dobře funguje a do značné míry splnilo svůj účel.

3.2. EHSV souhlasí se záměrem Komise aktualizovat nařízení o detergentech tak, aby odrazilo technologický, obchodní a politický vývoj, k němuž došlo od přijetí nařízení v roce 2004, a podporuje její cíl zjednodušit požadavky na hospodářské subjekty, zejména malé a střední podniky, a odstranit překrývání a duplicitu s jinými právními předpisy EU. EHSV vítá zjednodušení uvedená v návrhu, domnívá se však, že administrativní zátěž se sníží méně, než Komise předpokládá, a že v jiných oblastech se tato zátěž naopak v praxi výrazně zvýší⁽⁶⁾.

3.3. Revize nařízení o detergentech probíhá souběžně s několika dalšími návrhy na revizi nebo přijetí nových právních předpisů, které se rovněž týkají detergentů, včetně nařízení CLP ((ES) č. 1272/2008) a nového nařízení o ekodesignu udržitelných výrobků. EHSV zdůrazňuje, že je důležité zajistit plnou soudržnost a soulad těchto různých právních předpisů a zamezit rozdlíům a překrývání v jejich ustanoveních.

⁽⁶⁾ Další informace o administrativní zátěži pro průmysl detergentů naleznete v informativním přehledu asociace AISE o posouzení kumulativních nákladů.

3.4. EHSV podporuje zjednodušenou definici „detergentu“ obsaženou v návrhu Komise, která bude pro hospodářské subjekty i pro veřejné orgány srozumitelnější a lépe použitelná. Díky odstranění odkazů na konkrétní kategorie složek (mýdla a/nebo povrchově aktivní látky) z definice detergentu má definice větší rozsah a jasněji vymezenou oblast pro budoucí inovace v kategorii výrobků.

3.5. EHSV vítá zachování požadavků na biologickou rozložitelnost povrchově aktivních látek a zrušení postupu udělování výjimek, který se již nepoužívá. Ustanovení jsou díky tomu pro hospodářské subjekty a orgány jednodušší a jasnější.

3.6. EHS považuje navrhované požadavky na detergenty obsahující mikroorganismy za příliš normativní a pro detergenty nepříliš vhodné. Požadavky na zkoušky uvedené v příloze II Výbor považuje za nadměrně zatěžující, zejména pro malé a střední podniky. V případě mikroorganismů používaných v detergitech ve formě rozprašovače je nutné vyhovět zkoušce akutní inhalační toxicity na obratlovcích, což by znamenalo utratit typicky 30 zvířat na zkoušku. To je v rozporu se závazkem přijatým ve směrnici 2010/63/EU⁽⁷⁾ o ochraně zvířat používaných pro vědecké účely a není to ani nutné, neboť existují alternativní metody stanovení bezpečnosti (např. analogie z historických údajů, zkoušky *in vitro* s lidskými buněčnými liniemi nebo průkaznost důkazů, zejména s ohledem na povinný status rizikové skupiny I/QPS).

3.7. EHSV považuje za nevhodné požadovat, aby byly mikroorganismy používané v detergitech povinně uvedeny na seznamu QPS Evropského úřadu pro bezpečnost potravin. Nejedná se o povinný požadavek dokonce ani u mikroorganismů, jež mají být použity v potravinářském a krmivářském průmyslu – EFSA ho využívá spíše jako východisko pro další hodnocení Mikroorganismy, které nejsou uvedeny na seznamu QPS, lze stále posuzovat z hlediska bezpečnosti a používat v potravinách nebo krmivech, avšak u detergentů by taková možnost neexistovala, neprovede-li Komise následný formální přezkum/revizi požadavků. Výbor nepovažuje se za přiměřené stanovit přísnější pravidla pro detergenty než pro potraviny, které jsou požívány přímo. Na druhé straně, pokud by byl seznam QPS povinný, považoval by EHSV za neodůvodněné vyžadovat, aby byly detergenty obsahující mikroorganismy označeny upozorněním, že se výrobek nemá používat na povrchy, které přicházejí do styku s potravinami.

3.8. Omezení mikroorganismů, které lze používat způsobem popsaným v nové příloze II, může bránit či inovacím či je blokovat a nezohledňuje skutečnost, že na detergenty obsahující mikroorganismy se již vztahuje nařízení o detergitech a další právní předpisy, jako je směrnice o obecné bezpečnosti výrobků a rámec vyvinutý průmyslovými subjekty, jehož účelem je umožnit náležité řízení rizik mikrobiálních složek. Na detergenty, které jsou uváděny na trh pro účely výzkumu a vývoje, se nevztahují podmínky stanovené v bodě 1 přílohy II, avšak jediný dostupný mechanismus, který umožňuje komerční použití nových mikroorganismů (či jejich kmenů), nabízí ustanovení o přezkumu v článku 32 a/nebo akty v přenesené pravomoci. EHSV doporučuje přijmout méně restriktivní postup, který by umožňoval a podporoval inovace v tomto rozšiřujícím se segmentu výrobků.

3.9. EHSV podporuje Komisi v jejím záměru zachovat stávající omezení obsahu fosforečnanů a jiných sloučenin fosforu, která se v období od roku 2014 osvědčila v rámci snah snížit používání fosforu a omezit jeho používání pouze na kritická použití nebo na situace, kdy by jeho omezení mělo ještě nepříznivější dopady na životní prostředí, bezpečnost a/nebo účinnost čištění⁽⁸⁾.

3.10. EHSV se domnívá, že je třeba více vyjasnit úlohy a povinnosti hospodářských subjektů uvedených v návrhu, zejména zplnomocněného zástupce, jak je popsáno v článku 8. Má-li výrobce usazený mimo Unii povinnost jmenovat takového zplnomocněného zástupce, není jasné, zda pověření udělené výrobcem ze země, která není členským státem EU, musí zahrnovat například povinnost poskytnout určeným subjektům členských států datový list složek, jak je popsáno v čl. 7 odst. 6. Pro zajištění rovných podmínek je důležité, aby pro výrobce v Unii i mimo ni platily stejné povinnosti a aby bylo jasné, jak mají být tyto povinnosti plněny.

(7) Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2010/63/EU ze dne 22. září 2010 o ochraně zvířat používaných pro vědecké účely (Úř. věst. L 276, 20.10.2010, s. 33).

(8) Relevance of professional laundry and machine dishwashing on the entry of phosphate and other phosphorus compounds (P) into wastewater, Umweltbundesamt 98/2021.

3.11. EHSV žádá o důkladnější objasnění přidané hodnoty pasu výrobku a označení CE jako prostředku k prokázání a/nebo ověření shody výrobků, na něž se vztahuje nařízení o detergitech. Komise ve své zprávě o posouzení dopadů neuvádí žádný konkrétní problém s dodržováním předpisů nebo bezpečnostní rizika pro spotřebitele jako důvod pro zavedení těchto požadavků a neobjevují se ani v možnostech politiky, jimiž se zabývá. Informace o posouzení jejich dopadů tudíž chybějí. EHSV nicméně podporuje povinnost, aby pas výrobku používali bez rozdílu všichni výrobci detergentů nebo povrchově aktivních látek, ať již jsou usazeni v Unii, nebo mimo ni, a to s cílem zabránit tomu, aby byla konkurenceschopnost evropských výrobků ohrožena dovozem.

3.12. Označení CE samo o sobě nijak nedokazuje, že postupy posuzování shody byly provedeny v souladu s nařízením, a musí ji tedy i nadále ověřovat orgány dohledu, jako je tomu u stávajícího nařízení. Je známo, že v jiných kategoriích výrobků, na něž se vztahují podobné právní předpisy, bývá označení CE používáno podvodným způsobem, což může spotřebitele vystavit zdravotním a bezpečnostním rizikům.

3.13. EHSV požaduje, aby jakýkoli pas výrobku, který bude zaveden nařízením o detergitech, byl plně integrován s pasy přijatými v rámci jiných právních předpisů, jako je nařízení o ekodesignu udržitelných výrobků. Má-li se administrativní zátěž hospodářských subjektů, zejména malých a středních podniků, a orgánů veřejné moci snížit na minimum, je důležité zachovat soudržnost a zabránit duplicitním nebo vzájemně si odporujícím požadavkům.

3.14. EHSV se domnívá, že požadavky na informace týkající se pasu výrobku nejsou ve své nynější navrhované podobě slučitelné se záměrem snížit administrativní zátěž. Vytvoření pasu výrobku, oznámení do rejstříku a vytištění/přiložení nového datového nosiče ke každé konkrétní šarži výrobku není proveditelné ani přiměřené a požadavek, aby tyto kroky byly provedeny ještě před uvedením výrobku na trh, by pravděpodobně narušil a zbrzdil dodavatelské řetězce. EHSV doporučuje, aby Komise tyto požadavky upravila tak, aby mohly být plněny v proveditelnějších intervalech nebo jen v případech, že dojde k nějaké změně.

3.15. EHSV konstatuje, že konkrétní a technické požadavky týkající se pasu výrobku by měly být upřesněny až v prováděcím aktu. Tyto požadavky mají z hlediska provádění navrhovaného nařízení zásadní význam, a EHSV zdůrazňuje, že je důležité, aby byly přijaty v dostatečném předstihu před tím, než nařízení vstoupí v platnost, aby se zabránilo právní nejistotě. Aby měly hospodářské subjekty na provedení těchto ustanovení dostatek času, EHSV doporučuje, aby přechodná období pro provádění revidovaného nařízení o detergitech začala až poté, co Komise splní své legislativní povinnosti.

3.16. EHSV podporuje zrušení datového listu složek pro detergenty, které splňují kritéria pro klasifikaci jako nebezpečné podle nařízení CLP, čímž se odstraní zbytečná duplicita ustanovení tohoto nařízení. Pokud jde o detergenty, které nejsou klasifikovány jako nebezpečné, EHSV navrhuje, aby byl datový list složek předkládán na odůvodněnou žádost orgánů jmenovaných členskými státy, a to na základě zjištěné potřeby nebo obavy v oblasti ochrany spotřebitele. Taková formulace by byla v lepším souladu s čl. 8 odst. 3 písm. c) návrhu a také s přílohou VIII nařízení CLP.

3.17. EHSV vítá navrhované změny požadavků na označování výrobků – jakkoli jsou poměrně omezené –, jejichž účelem je odstranit duplicitu nařízení CLP a nařízení o detergitech, pokud jde o identifikaci složek. Pomůže to zlepšit srozumitelnost a relevantnost štítků pro spotřebitele/konečné uživatele, protože nezávislý průzkum ukázal, že spotřebitelé/konečné uživatele dávají přednost štítkům s informacemi, kterých je méně, zato jsou jasnější (?). V této souvislosti EHSV navrhuje označování detergentů dále zjednodušit pomocí systému piktogramů nebo ikon namísto textu.

3.18. EHSV podporuje ustanovení návrhu, která umožňují digitální označování, což zároveň přispěje k lepší čitelnosti fyzických štítků i k lepší zkušenosti na straně spotřebitele/koncového uživatele, pokud jde o informace, volbu jazyka a čitelnost. EHSV rovněž podporuje návrh, aby digitální štítky a informace o pasech výrobku byly přístupné prostřednictvím jednoho datového nosiče, snížila se tak nejasnost a nepřehlednost informací na štítcích.

(⁹) Geuens M, Byrne D, Boeije G, Peeters V, Vandecasteele B. Investigating the effectiveness of simplified labels for safe use communication: the case of household detergents. *Int J Consum Stud.* 2021; 45(6):1410–24. <https://doi.org/10.1111/ijcs.12662>.

3.19. EHSV vítá návrh, aby v případě výrobků prodávaných ve formě opětovného naplnění mohlo být požadované označení uváděno z větší části digitálně, ale klade si otázku, proč by tatáž pravidla, která se vztahují na prodej výrobků formou opětovného naplnění, neměla platit i pro balené výrobky. Bylo by pak možné lépe zajistit rovné podmínky pro detergenty uváděné na trh.

V Bruselu dne 12. července 2023.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Oliver RÖPKE

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů Akční plán EU: ochrana a obnova mořských ekosystémů pro udržitelný a odolný rybolov

(COM(2023) 102 final)

(2023/C 349/20)

Zpravodaj: **Javier GARAT PÉREZ**

Žádost o vypracování stanoviska	Evropská komise, 27/03/2023
Právní základ	Článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Zemědělství, rozvoj venkova, životní prostředí
Přijato v sekci	28. 6. 2023
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	41/0/4
Přijato na plenárním zasedání	12. 7. 2023
Plenární zasedání č.	580
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	149/0/1

1. Závěry a doporučení

1.1. Oceány pokrývají 70 % rozlohy planety. Jsou zdrojem potravin a biologické rozmanitosti, pomáhají regulovat klima a zajišťují živobytí mnoha pobřežním komunitám, přičemž mají značný přínos pro zdraví, společnost a hospodářství. Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) se tedy domnívá, že zdravé mořské ekosystémy jsou nezbytné pro planetu a pro populace, které jsou na nich závislé.

1.2. Evropští rybáři dodávají vysoce kvalitní produkty rybolovu s relativně nízkou uhlíkovou stopou. Po letech řádného řízení a snížení rybolovného rybolovu EHSV vítá výraznou obnovu rybích populací v Evropské unii. Podle údajů Evropské komise bylo v roce 2009 v EU loveno pouze pět populací udržitelným způsobem, přičemž v roce 2022 jich je více než šedesát a situace se dále zlepšuje ⁽¹⁾. Rybí populace, zejména v severovýchodním Atlantiku, značně rostou a za pouhých deset let dosáhly úrovně o 50 % vyšších než v roce 2010 ⁽²⁾. Kromě toho pochází 99 % vykládek rybích populací regulovaných EU v severovýchodním Atlantiku ⁽³⁾ z udržitelných rybích populací (celosvětově je to 82,5 % ⁽⁴⁾).

1.3. Tato obnova však měla značné socioekonomické náklady. Snížení kvót má spolu s neustálými krizemi, které zasahují rybáře, ničivý dopad, kdy v celé Evropě dochází k vrakování plavidel. Podle organizace FAO má dnes evropské rybářské loďstvo o 28 % méně plavidel než v roce 2000. EHSV proto považuje za nezbytné zajistit, aby podniky a pracovníci měli předvídatelné příjmy, a rovněž pro ně vytvořit rámec hospodářské stability.

1.4. Ačkoli bylo v problematice rybolovu v Evropě vyvinuto značné úsilí a bylo dosaženo pokroku v oblasti udržitelnosti a ochrany mořských ekosystémů, oceány jsou nadále vystaveny změně klimatu, acidifikaci a znečištění látkami, jako jsou plasty a další odpad či zbytky vzniklé činností na pevnině, což představuje vážnou hrozbu pro mořské ekosystémy a komunity, které jsou na nich závislé. V zájmu řešení těchto problémů a v souladu s cíli nového celosvětového

⁽¹⁾ COM(2023) 103.

⁽²⁾ STECF Adhoc 20-01.

⁽³⁾ COM(2020) 248.

⁽⁴⁾ *The State of World Fisheries and Aquaculture 2022* (Stav světového rybolovu a akvakultury) (FAO).

rámce pro biologickou rozmanitost po roce 2020 a Strategie EU v oblasti biologické rozmanitosti do roku 2030 musí EU do roku 2030 právně chránit 30 % svých moří. EHSV vyzývá členské státy, aby tohoto cíle dosáhly ve stanoveném časovém rámci a aby hledaly řešení, která umožní koexistenci s rybolovem, pokud to bude na základě vědeckých zjištění doporučeno.

1.5. EHSV uznává, že navzdory zlepšením má rybolov i nadále dopad na životní prostředí oceánů. Je proto zřejmé, že je třeba dále zmírňovat dopad lovných zařízení, zvýšit selektivitu sítí a chránit citlivé mořské druhy a ekosystémy. Vyzývá k uplatňování strategie dekarbonizace a ochrany životního prostředí, která by se zaměřovala spíše na inovace než na zrušení činností a věnovala by stejnou pozornost třem pilířům udržitelnosti: environmentálnímu, sociálnímu a hospodářskému, což by přispělo k udržení kvalifikovaných pracovních míst v Evropě. Zejména požaduje, aby byla nalezena rovnováha mezi návrhem na zvýšení počtu tradičních rybolovných oblastí, které jsou uzavírány, a zachováním rybolovné činnosti, a to s ohledem na nepřetržité zlepšování stavu populací a na vyšší riziko snižování velikosti loďstev.

1.6. Ačkoli akční plán není právně závazný, EHSV konstatuje, že bude mít pro členské státy a jejich loďstva značné socioekonomické náklady. Vyjadřuje proto politování nad tím, že není doplněn o socioekonomickou studii a že nepředkládá žádná opatření v oblasti dalšího financování pro ekologickou a energetickou transformaci, kterou navrhuje Evropská komise. Výbor proto vyzývá k vypracování studie sociálně-ekonomického dopadu navrhovaných opatření, zejména pokud jde o zákaz rybolovu při dně v chráněných mořských oblastech, a požaduje, aby byly vynaloženy veškeré nezbytné prostředky na spravedlivou a vyváženou transformaci, včetně pobídek a kompenzačních mechanismů.

1.7. EHSV se domnívá, že je nezbytné, aby se případná omezení týkající se lovných zařízení pro lov při dně automaticky zohledňovala ve všech výrobcích dovážených ze třetích zemí, zejména s ohledem na to, že Evropská unie dováží 70 % ryb, které spotřebovává, a že tisíce tun ryb pocházejí ze zemí, jako je Rusko a Čína, přičemž dokonce využívají celních preferencí. Vyzývá proto Komisi, aby do akčního plánu zahrнула tržní opatření s cílem zajistit provázanost a soudržnost mezi vnitřními a vnějšími politikami i rovné podmínky pro hospodářské subjekty z EU a mimo EU. Mobilní rybolovná zařízení pro lov při dně jsou odpovědná za 25 % celkových evropských úlovků⁽⁵⁾. Požaduje, aby akční plán neprohloubil rozdíly v potravinovém zabezpečení a suverenitě (co se týče mořských produktů) a rybářům umožnil plně využívat rybolovné kvóty, které jim byly po právu přiděleny.

1.8. Pokud jde o úhoře říčního, EHSV požaduje, aby bylo urychleně a soustavně vyvíjeno úsilí o obnovu přírodních stanovišť úhoře, zlepšení propojení řek a odstranění překážek migrace. Dále vyzývá také ke zlepšení přeshraniční spolupráce a k zamezení kontraproduktivním rybolovným postupům. Stejně tak Výbor považuje za důležité poukázat na to, že nedávné zákazy rybolovu pro komerční a rekreační účely, které přijala EU, mají negativní dopad na pobřežní rybolov v celé Evropě, a požaduje proto, aby byla před zvažováním dalších omezujících opatření v oblasti rybolovu provedena analýza pokroku při obnově tohoto druhu.

1.9. EHSV zdůrazňuje klíčovou úlohu vědy při určování, řízení a zmírňování hrozeb pro mořské ekosystémy. Dospěl k závěru, že je třeba posílit a zlepšit vědecká doporučení, přijmout ekosystémový přístup k řízení mořských zdrojů a lépe zmapovat rybolovnou stopu a propady uhlíku.

1.10. Co se týče munice a dalších znečišťujících látek, které se do moře dostaly během války, což je zejména případ Baltského moře, EHSV vyzývá Evropskou komisi a členské státy, aby přijaly operativní opatření k vyčištění mořského dna i legislativní opatření k ochraně vod před tímto nebezpečím.

2. Souvislosti

2.1. Podle Evropské komise je akční plán součástí jejího úsilí o dosažení soudržnějšího provádění politiky EU v oblasti životního prostředí a společné rybářské politiky se třemi pilíři udržitelnosti: environmentálním, sociálním a hospodářským. Jeho cílem je urychlit přechod k udržitelnějším rybolovným postupům prostřednictvím:

- používání selektivnějších lovných zařízení a postupů v obchodním rybolovu s cílem snížit odlov nedospělých jedinců, a tím zvýšit možnosti rybích populací reprodukovat se a udržovat se ve volné přírodě,

⁽⁵⁾ STECF 21-08.

- využívání technologických a praktických inovací zaměřených na předcházení náhodným úlovkům citlivých druhů,
- postupného ukončení rybolovu při dně ve všech chráněných mořských oblastech do roku 2030 s ohledem na jejich klíčovou úlohu při obnově biologické rozmanitosti moří a význam mořského dna pro zdraví mořských ekosystémů a zmírňování změny klimatu.

2.2. Podle Evropské komise by tento přechod měl být podpořen snadno dostupným financováním, vědeckou prací na vývoji a propagaci inovativních rybolovných technik a robustním rámcem správy umožňujícím dialog mezi rybářskými a environmentálními komunitami.

3. Obecné připomínky

Právní hlediska

3.1. EHSV konstatuje, že akční plán je nezávazný a jako takový je především řadou doporučení určených členským státům, která vycházejí ze Strategie EU v oblasti biologické rozmanitosti⁽⁶⁾, strategie EU pro přizpůsobení se změně klimatu⁽⁷⁾ a strategie „Od zemědělců ke spotřebitelům“⁽⁸⁾. Navrhovaný akční program však bude mít pro členské státy a jejich loďstva značné socioekonomické náklady. V tomto ohledu považuje akční plán za jedinečnou příležitost k zahájení dialogu na evropské a vnitrostátní úrovni, a proto podporuje vytvoření společné zvláštní skupiny pro členské státy, v níž budou jako pozorovatelé zastoupeny zúčastněné strany (vlastníci plavidel, pracovníci a ekologové) a která zajistí koordinované a inkluzivní rozhodovací procesy, jež umožní přijímat a provádět soudržná opatření v oblasti řízení.

3.2. EHSV připomíná, že právní předpisy EU v oblasti rybolovu a životního prostředí již vyžadují ochranu a obnovu mořského dna. Například mobilní rybolov při dně ve Středozemním moři je zakázán v hloubce větší než 1 000 metrů. V Atlantiku je zakázán lov při dně pomocí vlečných sítí v hloubce přesahující 800 metrů a nedávno zde byl pozastaven rybolov při dně v oblasti zranitelných mořských ekosystémů o rozloze 16 419 km².

3.3. EU však musí v souladu s cíli nového celosvětového rámce pro biologickou rozmanitost a Strategie EU v oblasti biologické rozmanitosti do roku 2030 právně chránit 30 % svých moří. EHSV vyzývá členské státy, aby tohoto cíle dosáhly prostřednictvím vnitrostátních strategií, které budou podporovat ekosystémový přístup a jež umožní koexistenci s rybolovem na základě vědeckých doporučení.

3.4. Výbor zdůrazňuje, že všeobecný zákaz rybolovu při dně v chráněných mořských oblastech není stanoven žádným mezinárodním nástrojem (dohodou o biologické rozmanitosti moří v oblastech mimo jurisdikci jednotlivých států⁽⁹⁾, Úmluvou o biologické rozmanitosti⁽¹⁰⁾ či regionální organizací pro řízení rybolovu⁽¹¹⁾) ani samotným *acquis* Unie. EHSV se proto domnívá, že je vhodné řídit se výkladem předloženým Evropskou komisí v její odpovědi na zprávu Účetního dvora⁽¹²⁾, v níž se uvádí, že vyhlášení chráněných mořských oblastí nemusí vést k úplnému omezení lidských činností, ale spíše k zavedení účinných opatření pro řízení v souladu s cíli ochrany daných oblastí a na základě nejlepších dostupných vědeckých doporučení. To může vést k omezení rybolovných činností pouze tehdy, je-li to nezbytné pro splnění ekologických požadavků přírodních prvků, které jsou předmětem ochrany. Stejná logika se odráží ve směrnici o ochraně přírodních stanovišť⁽¹³⁾, kde se uvádí, že opatření přijímaná na základě této směrnice musí brát v úvahu hospodářské, sociální a kulturní požadavky a regionální a místní charakteristiky (čl. 6 odst. 3), a to kromě požadavku provádět posouzení dopadů případ od případu a přijímat opatření odůvodněným způsobem.

3.5. Aby bylo zajištěno, že produkty rybolovu mohou být vyráběny v souladu s nejvyššími sociálními a environmentálními normami, aniž by byla narušena konkurenceschopnost hospodářských subjektů v jednotlivých zemích EU, měl by akční plán stanovit strategii vytvářející rovné podmínky, a to i co se týče dodržování norem třetích zemí. Kromě toho je třeba v rámci dialogů a konzultací o tom, jak ho bude každý členský stát provádět, koordinovat úsilí

⁽⁶⁾ COM(2020) 380.

⁽⁷⁾ COM(2021) 82.

⁽⁸⁾ COM(2020) 381.

⁽⁹⁾ Dohoda o zachování a udržitelném využívání biologické rozmanitosti moří v oblastech nacházejících se mimo jurisdikci jednotlivých států.

⁽¹⁰⁾ Úmluva o biologické rozmanitosti.

⁽¹¹⁾ Regionální organizace pro řízení rybolovu.

⁽¹²⁾ EÚD: Zvláštní zpráva 26/2020.

⁽¹³⁾ Směrnice Rady 92/43/EHS ze dne 21. května 1992 o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin (Úř. věst. L 206, 22.7.1992, s. 7).

a zajistit, aby mohla být loďstva určité evropské vlajky působící ve vodách jiného členského státu zastoupena ve vnitrostátních procesech vyhlášení chráněných mořských oblastí. V opačném případě může docházet ke znevýhodnění, a v evropských vodách by tedy neexistovala stejná pravidla.

3.6. Výbor upozorňuje na článek 39 SFEU, který stanoví nutnost zajistit odpovídající životní úroveň zemědělského obyvatelstva (a rybářů), zajistit plynulé zásobování a zajistit spotřebitelům dodávky za rozumné ceny. Z tohoto důvodu a s ohledem na zásadu proporcionality (článek 5 SEU) by členské státy měly navrhnout možnost s nejmenším dopadem na loďstvo, která zajistí účinnou ochranu přírody.

3.7. EHSV připomíná, že v čl. 2 odst. 1 písm. b) Pařížské dohody⁽¹⁴⁾ se zdůrazňuje nutnost zvýšit schopnost přizpůsobení nepříznivým dopadům změny klimatu a podpořit odolnost vůči změně klimatu a rozvoj s nízkými emisemi skleníkových plynů způsobem, který neohroží produkci potravin.

Oblast působnosti

3.8. Komise naléhavě žádá členské státy, aby přijaly vnitrostátní opatření a případně jí předložily společná doporučení s cílem zajistit, aby byl do roku 2030 mobilní rybolov při dně ve všech chráněných mořských oblastech postupně ukončen.

3.9. EHSV připomíná, že chráněné mořské oblasti mohou vést k omezení rybolovných činností, je-li to nezbytné pro splnění ekologických požadavků přírodních prvků, které jsou předmětem ochrany. V této souvislosti mohou chráněné mořské oblasti zahrnovat mnoho dalších ochranných opatření, která nejsou spojena s rybolovem při dně, jako je ochrana mořských ptáků, kytovců nebo želv. Výbor proto vyzývá Komisi, aby při navrhování opatření pro lov při dně soustředila úsilí výhradně na ty zóny chráněných mořských oblastí, jejichž účelem je chránit zranitelné mořské dno, a nikoli na jiné zóny.

3.10. EHSV připomíná, že cílem 3 nové Úmluvy o biologické rozmanitosti je zajistit a umožnit účinné zachování a správu nejméně 30 % pobřežních a mořských oblastí do roku 2030 prostřednictvím chráněných mořských oblastí a dalších účinných opatření zaměřených na ochranu jednotlivých území (OECM) a zároveň zaručit, aby jakékoli udržitelné využívání, pokud je v těchto oblastech vhodné, bylo plně v souladu s výsledky v oblasti ochrany, přičemž je třeba uznávat a respektovat práva místních komunit.

3.11. EHSV v této souvislosti vyjadřuje politování nad tím, že Komise do akčního plánu nezahrnuje účinné a inkluzivní nástroje ochrany životního prostředí, jako jsou opatření OECM. Vyzývá k používání Příručky pro určování a posuzování dalších účinných opatření zaměřených na ochranu jednotlivých území mořských rybolovných oblastí a podávání zpráv o nich, kterou v roce 2022 zveřejnila organizace FAO⁽¹⁵⁾.

3.12. EHSV rovněž požaduje, aby byla do výpočtu míry právní ochrany ve výši 30 % zahrnuta opatření OECM, a bylo tak možné tohoto cíle dosáhnout přiměřeným způsobem. V této souvislosti žádá, aby bylo započítáno další uzavření oblastí pro rybolov při dně stanovené právními předpisy v oblasti rybolovu, jako například nedávno uzavřených 87 oblastí pro rybolov při dně v Atlantiku nebo uzavření oblastí v západním Středomoří v důsledku víceletého plánu řízení.

Rybolovná stopa

3.13. V akčním plánu se uvádí, že mobilní rybolov při dně v severovýchodním Atlantiku obecně probíhá v 80–90 % „rybolovných oblastí“, přičemž odkazuje na zvláštní doporučení rady ICES ze dne 24. června 2021. EHSV konstatuje, že takto vysoké údaje jsou dány zejména nízkým rozlišením mapování rybolovné stopy. V této souvislosti používá rada ICES k odhadu dopadu rybolovu při dně mřížku s rozlišením přibližně 17 km² (severní šířky) a 27 km² (jižní šířky). Jinými slovy, pokud plavidlo zakreslí čáru procházející jakýmkoli bodem v této oblasti, má se za to, že se loví v celé této oblasti. To způsobuje, že se využívaná oblast uměle zvětšuje a že politická rozhodnutí se přijímají bez přesného mapování. EHSV proto vyzývá Komisi, aby do akčního plánu zahrнула, že je nutné mapovat lovná zařízení pro lov při dně s větším rozlišením. Ve zprávě o provádění rámcové směrnice o strategii pro mořské prostředí⁽¹⁶⁾ Komise konstatuje, že hlavními činnostmi, které

⁽¹⁴⁾ Pařížská dohoda z roku 2015 (OSN).

⁽¹⁵⁾ *Handbook for identifying, evaluating and reporting other effective area-based conservation measures in marine fisheries* (FAO).

⁽¹⁶⁾ Směrnice Evropského Parlamentu a Rady 2008/56/ES ze dne 17. června 2008, kterou se stanoví rámec pro činnost Společenství v oblasti mořské environmentální politiky (rámcová směrnice o strategii pro mořské prostředí) (Úř. věst. L 164, 25.6.2008, s. 19).

způsobují skutečný fyzický úbytek bentických stanovišť⁽¹⁷⁾, jsou „získávání půdy a protipovodňová ochrana, výstavba přístavů, likvidace pevného odpadu, výroba energie z obnovitelných zdrojů a dopady neudržitelných postupů akvakultury“⁽¹⁸⁾. Žádá tedy Evropskou komisi, aby rovněž navrhla dodatečná opatření k minimalizaci nebo odstranění dopadu těchto prvků, které mají následně negativní dopad na rybolovnou činnost.

Věda

3.14. Narušení, jako je acidifikace, období abnormálně zvýšené teploty oceánů, nedostatek kyslíku, šíření toxických řas, výskyt parazitů nebo problémy s reprodukcí, mohou způsobit kolaps rybích populací nebo je donutit k přesunu do hlubších a chladnějších vod. Negativní dopad na mořské ekosystémy mají rovněž plasty, mikroplasty a další znečišťující látky pocházející z lidské činnosti. Vzhledem k těmto faktorům není tradiční věda o rybolovu v některých případech schopna pochopit stav a změny některých populací. EHSV dospěl k závěru, že kvůli tomu je více než kdy jindy nezbytné používat ekosystémový přístup a zlepšovat vědecké poznatky, aby bylo možné změny posoudit, porozumět jim a přizpůsobit se jim.

3.15. V akčním plánu se uvádí, že Komise v roce 2024 zahájí studii, která vyčíslí kapacitu mořského dna EU pro ukládání uhlíku a možné dopady rybolovu při dně na tuto kapacitu. EHSV vítá tuto iniciativu. V této souvislosti žádá, aby bylo prozkoumáno, zda je kontrola narušení sedimentu účinná z hlediska zmírňování změny klimatu. Měl by být rovněž prozkoumán dopad přesunu rybolovné činnosti do nových, dříve nevyužitých oblastí v důsledku uzavření, jakož i dopad přírodních příčin na sediment (jako např. bouře), přičemž by měly být porovnány s dopadem rybolovu při dně.

3.16. EHSV plně podporuje iniciativu Komise vytvořit interaktivní platformu pro selektivní a inovativní lovná zařízení s cílem sdílet znalosti a osvědčené postupy. V této souvislosti připomíná doporučení Mezinárodní rady pro průzkum moří (ICES) týkající se inovativních lovných zařízení⁽¹⁹⁾, v jejichž rámci odborníci posoudili přínosy a dopady inovativních zařízení na mořské ekosystémy, citlivá stanoviště a selektivitu v rámci rybolovu. Vítá skutečnost, že většina pokroku byla dosažena v oblasti rybolovu při dně, a vybízí k pokračování touto cestou.

Socioekonomický dopad

3.17. Ačkoli to není povinné, EHSV vyzývá k vypracování studie socioekonomického dopadu navrhovaných opatření, zejména pokud jde o zákaz rybolovu při dně v chráněných mořských oblastech. Vzhledem k tomu, že na samotném rybolovu za použití vlečných sítí se v EU podílí 7 000 rybářských plavidel a 20 000 rybářů a že tento druh rybolovu představuje třetinu celkové rybolovné kapacity, 38 % příjmů vytvořených loďstvem EU a 25 % celkových úlovků, je nezbytné posoudit dopad navrhovaných opatření.

3.18. EHSV žádá Komisi a členské státy, aby zkoumaly a minimalizovaly nejen přímý dopad navrhovaných opatření, jako je ztráta přístupu k tradičním lovištím, ale také dopad přesunu rybolovných činností do jiných oblastí, který může vést k neslučitelnosti lovných zařízení, nedostupnosti cílových druhů nebo nárůstu využívání paliva.

Zabezpečení potravin

3.19. V závěrech akčního plánu se zdůrazňuje, že je nutné zaručit potravinové zabezpečení a socioekonomický blahobyt rybářů, pobřežních komunit a společnosti obecně. Zákaz lovných zařízení pro lov při dně ve stávajících chráněných mořských oblastech (10 % moří) by však vedl k 2 % nárůstu dovozu. Vzhledem k tomu, že je důležité dospět ke spravedlivé transformaci, vyzývá EHSV k vypracování studie o odhadovaném zvýšení dovozu pro cíle stanovené v daném plánu (30 % moří).

3.20. EHSV připomíná, že 70 % ryb spotřebovávaných v EU již pochází ze třetích zemí a že mobilní zařízení pro lov při dně uloví 25 % celkových evropských úlovků. Požaduje, aby akční plán neprohloubil rozdíly v potravinovém zabezpečení a suverenitě (co se týče mořských produktů) a rybářům umožnil plně využívat rybolovné kvóty, které jim byly po právu přiděleny.

⁽¹⁷⁾ Stanoviště nacházející se na mořském dně.

⁽¹⁸⁾ COM(2020) 259.

⁽¹⁹⁾ ICES sr.2020.12.

Tržní opatření

3.21. EHSV považuje za nezbytné, aby byla omezení týkající se lovných zařízení pro lov při dně automaticky zohledňována ve výrobcích dovážených ze třetích zemí. Zejména s ohledem na to, že tisíce tun bělomasých ryb (např. treska pestrá, treska obecná, treska skvrnitá) pocházejí z Ruska a Číny, přičemž dokonce využívají celních preferencí. Vyzývá proto Komisi, aby do akčního plánu zahrnula tržní opatření s cílem zajistit provázanost a soudržnost mezi vnitřními a vnějšími politikami i rovné podmínky pro hospodářské subjekty z EU a mimo EU.

Financování

3.22. EHSV vyjadřuje politování nad tím, že akční plán nepředkládá žádná opatření v oblasti dalšího financování pro ekologickou a energetickou transformaci, kterou navrhuje Evropská komise. Tak významná iniciativa, která se týká tolika rybářských plavidel pro lov při dně, musí být doprovázena nezbytnými pobídkami a kompenzačními mechanismy. Požaduje, aby byla státní podpora směřována do výzkumu a inovací s cílem omezit kontakt s mořským dnem, a nikoli do změny lovných zařízení nebo vrakování. To by vyžadovalo obrovské finanční částky, které ve stávajících fondech nejsou k dispozici, a navíc by to znamenalo technické překážky při změně metod rybolovu. Dále požaduje, aby byla zohledněna sezónnost a specifická odvětví rybolovu. Žádá, aby kromě Evropského námořního, rybářského a akvakulturního fondu (ENRAF) přijal Evropský sociální fond a Evropský fond pro regionální rozvoj programy zaměřené na rybolov, jejichž účelem by bylo zlepšit směřování finančních prostředků do oblastí, kde jsou nejvíce zapotřebí. Vyzývá také Evropskou komisi, aby připravovala monitorovací zprávy, jež by umožnily ověřit, zda jsou finanční prostředky řádně využívány a rozdělovány.

Vedlejší úlovky

3.23. EHSV plně souhlasí s Komisí, že je třeba minimalizovat náhodné úlovky citlivých mořských druhů a pokud možno těmto úlovkům úplně zamezit (jako např. úlovkům delfína obecného v Biskajském zálivu). Vyjadřuje znepokojení ohledně zranitelných druhů, které jsou obzvláště ohroženy, jako jsou některé druhy žraloků, mořské želvy, mořští savci (středobaltská sviňucha obecná a tuleň středomořský) a mořští ptáci (buňák baleárský). Vyzývá členské státy, aby přijaly vnitrostátní nebo společná opatření k minimalizaci vedlejších úlovků.

3.24. V tomto ohledu EHSV vítá nejnovější opatření přijatá některými členskými státy, které na palubu vyslaly pozorovatele a umístily akustická zařízení vydávající ultrazvukové signály za účelem zaplazení delfínů. Nakonec vyzývá Komisi a členské státy, aby zajistily, že uzavření rybolovných oblastí na ochranu citlivých druhů budou vyvážená, a aby zohlednily značný socioekonomický dopad tohoto opatření na loďstvo.

3.25. Pokud jde o úhoře říční, EHSV je znepokojen nízkým stavem tohoto druhu a připomíná rozhodná opatření ke zlepšení, která přijala Rada v prosinci 2022 a která znamenala šestiměsíční pozastavení jeho lovu v mořích a úplný zákaz rekreačního rybolovu. V této souvislosti připomíná, že tato opatření budou mít významný negativní dopad na pobřežní rybolov v celé Evropě, a vyzývá proto, aby byla před přijetím dalších omezujících opatření provedena analýza pokroku v rámci obnovy tohoto druhu. Výbor se nicméně domnívá, že je zcela nezbytné se zabývat všemi dopady, ať už souvisí s rybolovem, či nikoli, a lépe provádět příslušné právní předpisy, jako je rámcová směrnice o vodě⁽²⁰⁾, směrnice o ochraně přírodních stanovišť a rámcová směrnice o strategii pro mořské prostředí, aby se situace co nejdříve zlepšila a zabránilo se dalším omezením.

Ostatní znečišťující látky

3.26. Odhaduje se, že jen na dně Baltského moře se v důsledku válek minulého století nachází přibližně 50 000 tun chemické munice, 500 000 tun konvenčních zbraní a 10 000 vraků⁽²¹⁾. Toto nebezpečí ještě zhoršuje brutální vojenská agrese Ruska vůči Ukrajině. Potopená munice představuje skutečnou hrozbu pro lidský život a mořské prostředí a ohrožuje nejen rybolov a lodní dopravu, ale také rozvoj dalších odvětví modré ekonomiky. Vyzývá Evropskou komisi a členské státy, aby přijaly operativní opatření k vyčištění mořského dna i legislativní opatření k ochraně vod před tímto nebezpečím. Připomíná význam Evropského úřadu pro bezpečnost potravin a vnitrostátních programů členských států podle rámcové směrnice o strategii pro mořské prostředí pro ochranu mořského prostředí jako zdroje dodávek bezpečných a zdravých potravin pro člověka.

⁽²⁰⁾ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/60/ES ze dne 23. října 2000, kterou se stanoví rámec pro činnost Společenství v oblasti vodní politiky (Úř. věst. L 327, 22.12.2000, s. 1).

⁽²¹⁾ *Clearing chemical and conventional munitions from the sea* (Odstraňování chemických a konvenčních municí z moře) (Euractiv).

Modrá ekonomika

3.27. EHSV připomíná, že různá odvětví, která tvoří modrou ekonomiku, jsou vzájemně provázána (rybolov, biotechnologie, lodní doprava, námořní doprava, akvakultura, loděnice, dodavatelský řetězec, logistika a doprava). Ztráta nebo vrakování rybářských plavidel má proto přímý dopad na evropské loděnice a další logistické služby. V této souvislosti vyzývá k uplatňování strategie dekarbonizace a ochrany životního prostředí, která by se zaměřovala spíše na inovace než na zrušení činností a věnovala by stejnou pozornost třem pilířům udržitelnosti: environmentálnímu, sociálnímu a hospodářskému, což by přispělo k udržení kvalifikovaných pracovních míst v Evropě⁽²²⁾. Dále připomíná, že odvětví rybolovu přispívá právě k udržení obyvatelstva v pobřežních venkovských komunitách, které jsou na tomto odvětví vysoce závislé⁽²³⁾. Snížení nebo zrušení rybolovu přímo vede k nárůstu migračních toků do velkých měst se všemi problémy, které jsou s koncentrací obyvatelstva spojeny.

Větrná energie

3.28. V souladu se Zelenou dohodou pro Evropu si EU stanovila cíl dvacetinásobně zvýšit výrobu energie na moři v EU za účelem dosažení klimatické neutrality do roku 2050. Toto zvýšení se však neobejde bez dopadů na mořské prostředí, jako je umístování větrných elektráren a pokládání kabelů v hlubinných vodách. Několik členských států dokonce oznámilo, že své elektrizační soustavy na volném moři propojí, a to zejména prostřednictvím umělých energetických ostrovů v Baltském moři a Atlantském oceánu. EHSV si je plně vědom toho, že jsou nutné obnovitelné zdroje energie, které by existovaly souběžně s udržitelnými zdroji potravin.⁽²⁴⁾ Žádá proto, aby byla větrná energie na moři rozvíjena obezřetně a byl omezen její dopad na biologickou rozmanitost, a nedocházelo tedy ke stejným chybám jako v minulosti. Dále požaduje, aby umístování těchto struktur nemělo dopad na tradiční loviště rybářů.

V Bruselu dne 12. července 2023.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Oliver RÖPKE

⁽²²⁾ Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů o novém přístupu pro udržitelnou modrou ekonomiku v EU – Přeměna modré ekonomiky EU pro udržitelnou budoucnost (COM(2021) 240 final) (Úř. věst. C 517, 22.12.2021, s. 108).

⁽²³⁾ Stanovisko Výboru regionů *Společná rybářská politika v praxi: směrem k udržitelným a odolným pobřežním komunitám v EU* (NAT-VII/035).

⁽²⁴⁾ Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke „Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Strategie EU pro využití potenciálu obnovitelné energie na moři pro klimaticky neutrální budoucnost“ (COM(2020) 741 final) (Úř. věst. C 286, 16.7.2021, s. 152).

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se mění nařízení (EU) 2019/1242, pokud jde o zpřísnění výkonnostních norem pro emise CO₂ pro nová těžká vozidla a začlenění povinností vykazovat údaje, a zrušuje nařízení (EU) 2018/956

(COM(2023) 88 final – 2023/0042 (COD))

(2023/C 349/21)

Zpravodaj: **Dirk BERGRATH**

Spoluzpravodaj: **Alessandro BARTELLONI**

Žádosti o vypracování stanoviska	Evropský parlament, 29. 3. 2023 Rada Evropské unie, 3. 4. 2023
Právní základ	čl. 192 odst. 1 a článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Poradní komise pro průmyslové změny
Přijato v sekci	22. 6. 2023
Přijato na plenárním zasedání	12. 7. 2023
Plenární zasedání č.	580
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	182/4/7

1. Závěry a doporučení

1.1. Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) vítá cíl tohoto nařízení, kterým je urychlit tempo dekarbonizace v tomto odvětví a podpořit jeho strukturální transformaci. EU by se měla chopit příležitosti stát se lídrem v odvětví čisté dopravy.

1.2. EHSV konstatuje, že návrh jde nad rámec cílů, které jsou v současnosti navrhovány v Číně, zároveň však nedosahuje ambic předpisu nedávno přijatého v Kalifornii, který stanoví cíl 100 % prodeje nákladních vozidel a autobusů s nulovými emisemi do roku 2036. EHSV rovněž konstatuje, že Národní plán USA pro dekarbonizaci dopravy ⁽¹⁾ přisuzuje doplňkovou úlohu „čisté elektřině, udržitelným biopalivům/e-palivům a čistému vodíku“ pro dopravu obecně, a zejména pro těžkou silniční dopravu.

1.3. EHSV konstatuje, že několik členských států spolu s dalšími zeměmi (včetně Spojených států) se již zavázalo přejít do roku 2040 na 100 % prodej těžkých nákladních vozidel s nulovými emisemi ⁽²⁾. Kromě toho lze očekávat různé právní předpisy na místní a regionální úrovni (např. zákazy vjezdu).

1.4. EHSV uznává význam regulačního stimulu pro podporu zavádění vozidel s nulovými emisemi. EHSV se však domnívá, že je třeba se zaměřit také na stranu poptávky a na klíčové základní podmínky, díky nimž se provoz vozidel s nulovými emisemi stane pro provozovatele logistických služeb životaschopnou volbou.

1.5. EHSV vítá úsilí některých členských států o podporu přechodu na vozidla s nulovými emisemi, zejména ve prospěch malých a středních podniků, a to především prostřednictvím Nástroje EU pro oživení a odolnost a jiných, vnitrostátních fondů.

⁽¹⁾ DOE/EE-2675 | leden 2023.

⁽²⁾ COP27: USA, Ukraine, Ireland, Aruba, Belgium, Croatia, Curaçao, Dominican Republic, Liechtenstein, Lithuania sign Global MOU, support path to 100% new truck and bus sales by 2040 (17.11.22).
U.S. Secretary of Energy Advances America's Commitment to Reaching Net Zero Global Emissions and Combatting Climate Change at COP27.

1.6. EHSV potvrzuje svoji podporu nařízení o infrastruktuře pro alternativní paliva (AFIR). Orgány veřejné správy musí zajistit, aby alternativní paliva a nabíjecí stanice byly k dispozici všude tam, kde jsou zapotřebí⁽³⁾. Ke splnění střednědobého cíle pro rok 2030 je zapotřebí více než 50 000 veřejně přístupných nabíječek, z nichž 35 000 musí být vysoce výkonné megawattové modely. Bylo by rovněž zapotřebí přibližně 700 čerpacích stanic pro doplňování vodíku.

1.7. Vzhledem k omezením posouzení dopadů vypracovaného Komisí vyzývá EHSV k důkladnému a pravidelnému monitorování vývoje formou zprávy o pokroku, včetně podrobného posouzení dodavatelského řetězce, aby nedocházelo k narušením a bylo možno lépe reflektovat dopad dekarbonizace dopravy na regionální úrovni.

1.8. V souladu se svými předchozími stanovisky⁽⁴⁾ EHSV konstatuje, že přes všechny výhody elektrického a vodíkového pohonu je třeba navržené nařízení, které problém řeší přes „výfukové“ emise, doplnit dalšími politickými nástroji, které budou motivovat k využívání obnovitelných nefosilních paliv u té části vozového parku, která je poháněna spalovacím motorem. Balíček „Fit for 55“ musí zajistit přístup založený na životním cyklu a zabránit takové dekarbonizaci silniční dopravy, která by vedla k přesunutí emisí do předchozích fází hodnotového řetězce.

1.9. EHSV zdůrazňuje, že je třeba vytvořit politický rámec, který podpoří dekarbonizaci způsobem, který bude spravedlivý pro pracovníky. Jeho součástí musí být poskytnutí odpovídajících finančních prostředků na podporu regionů, které se v důsledku programu dekarbonizace potýkají s obtížemi, schopnost předvídat změny na všech úrovních (místa, podniky, regiony a odvětví) prostřednictvím plánů vypracovaných se sociálními partnery, a masivní podpora veřejných orgánů a podniků zaměřená na změnu kvalifikace a prohlubování dovedností pracovníků.

1.10. EHSV žádá plán snižování emisí CO₂, který bude odpovídat transformačním možnostem průmyslového odvětví a bude akceptovatelný pro provozovatele dopravy, pokud jde o náklady a provozní účinnost. Navrhované cíle musí být slučitelné s dobou potřebnou k přeměně stávajících výrobních zařízení a výstavbě nových, k zavedení dobíjecí infrastruktury, k zabezpečení dodávek klíčových komponentů a surovin, k vytvoření rozhodujících trhů a k odborné přípravě pracovníků.

1.11. EHSV poukazuje na nutnost dekarbonizovat (vozový park) tempem, které bude v souladu s prováděním průmyslového plánu Zelené dohody pro Evropu a s významnými projekty společného evropského zájmu a které přispěje k rozvoji klíčových dodavatelských řetězců pro toto odvětví v Evropě, jako jsou čistý vodík, baterie a mikroelektronika.

1.12. EHSV dále poukazuje na nutnost zajistit budování kapacit a podpořit přepravce a provozovatele služeb – zejména malé a střední podniky – kteří budou nuceni plnit vykazovací povinnosti zavedené nařízením.

2. Obecné souvislosti

2.1. Hlavy států a předsedové vlád zemí EU⁽⁵⁾ stanovili v říjnu 2014 povinný cíl snížit do roku 2030 celkové emise skleníkových plynů vytvořené celým hospodářstvím EU alespoň o 40 % ve srovnání s úrovní v roce 1990. Tento cíl se opírá o celosvětové prognózy, které jsou v souladu se střednědobým cílem Pařížské dohody o změně klimatu (COP 21)⁽⁶⁾.

⁽³⁾ Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o zavádění infrastruktury pro alternativní paliva a o zrušení směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/94/EU [COM(2021) 559 final – 2021/0223 (COD)] a ke sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Strategický plán zavádění nastiňující soubor doplňkových opatření na podporu rychlého zavádění infrastruktury pro alternativní paliva [COM(2021) 560 final] (Úř. věst. C 152, 6.4.2022, s. 138).

⁽⁴⁾ Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se stanoví výkonnostní emisní normy pro nové osobní automobily a pro nová lehká užitková vozidla v rámci integrovaného přístupu Unie ke snižování emisí CO₂ z lehkých vozidel a kterým se mění nařízení (ES) č. 715/2007 [COM(2017) 676 final – 2017/0293 (COD)] (Úř. věst. C 227, 28.6.2018, s. 52) a Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se mění nařízení (EU) 2019/631, pokud jde o zpřísnění výkonnostních norem pro emise CO₂ pro nové osobní automobily a nová lehká užitková vozidla v souladu s ambicióznějšími cíli Unie v oblasti klimatu [COM(2021) 556 final – 2021/0197(COD)] (Úř. věst. C 194, 12.5.2022, s. 81).

⁽⁵⁾ Závěry Evropské rady ze dne 24. října 2014.

⁽⁶⁾ <https://unfccc.int/process-and-meetings/the-paris-agreement>

2.2. V prosinci 2020 zveřejnila Evropská komise svou Strategii pro udržitelnou a inteligentní mobilitu. Tento dokument stanoví řadu ambiciózních cílů a milníků, aby byl dopravní systém EU připraven na klimaticky neutrální a digitální svět.

2.3. V červenci 2021 Evropská komise zintenzivnila iniciativu přijetím balíčku „Fit for 55“⁽⁷⁾, který představuje soubor politických návrhů k dosažení 55 % čistého snížení emisí skleníkových plynů v EU do roku 2030 (ve srovnání s úrovněmi z roku 1990). To je v souladu se závazkem EU dosáhnout do roku 2050 klimatické neutrality, který byl stanoven evropským právním rámcem pro klima⁽⁸⁾.

2.4. V rámci evropské strategie pro nízkoemisní mobilitu⁽⁹⁾, která byla zveřejněna v červenci 2016, byl stanoven cíl snížit do roku 2050 emise skleníkových plynů pocházející z dopravy ve srovnání s úrovněmi z roku 1990 alespoň o 60 %, díky čemuž se EU vydá na stabilní cestu k nulovým emisím. Balíček „Fit for 55“⁽¹⁰⁾ však stanoví, že cíl klimatické neutrality do roku 2050 vyžaduje 90 % snížení celkových emisí z dopravy do roku 2050 ve srovnání s úrovněmi z roku 1990. Aby se do roku 2030 dosáhlo významného podílu na trhu a EU z dlouhodobého hlediska vytrvale směřovala k mobilitě s nulovými emisemi, muselo by dojít k postupnému nárůstu ve využívání vozidel s nízkými/nulovými emisemi.

2.5. Odvětví silniční dopravy představuje jednu pětinu emisí skleníkových plynů v EU. Těžká vozidla, jako jsou nákladní vozidla, městské autobusy a dálkové autobusy, jsou odpovědná za více než 25 % emisí skleníkových plynů ze silniční dopravy v EU a představují více než 6 % celkových emisí skleníkových plynů v EU. Navzdory úsilí výrobců o snížení emisí na kilometr se celkové emise nadále zvyšují, zejména v nákladní dopravě, a to v důsledku rostoucí poptávky po silniční dopravě, která by se měla v budoucnu dále zvyšovat. Silniční doprava je rovněž významným zdrojem znečištění ovzduší a EU v současné době reviduje své právní předpisy týkající se kvality ovzduší, zejména na základě návrhu nových norem Euro 7 s cílem snížit množství znečišťujících látek z vozidel.

2.6. Stávající vozový park těžkých vozidel je téměř výhradně tvořen vozidly se spalovacími motory, které jsou převážně poháněny fosilními palivy, většinou rafinovanými v EU z dovážené ropy, což zase přispívá k energetické závislosti EU. Podle posouzení dopadů vypracovaného Evropskou komisí by návrh nových norem měl v letech 2031 až 2050 snížit poptávku po fosilních palivech přibližně o 2 miliardy barelů ropy.

2.7. V současné době je podle zkušebního cyklu na dlouhé vzdálenosti spotřeba paliva běžného evropského 40tunového tahače s pohonem 4×2 s návěsem přibližně 33,1 l/100 km na silnicích a dálnicích. Ve zkušebním cyklu „městská doprava“ je spotřeba paliva běžného evropského nákladního automobilu s pohonem 4×2 o hmotnosti 12 tun přibližně 21,4 l/100 km⁽¹¹⁾.

2.8. Zákazníci těžkých vozidel jsou převážně provozovatelé přepravy zboží. Náklady na pohonné hmoty pro ně mohou znamenat více než čtvrtinu provozních nákladů a palivová účinnost je primárním kritériem nákupu. Na rozdíl od odvětví osobních automobilů budou při výběru typu pohonu hlavním faktorem celkové náklady na vlastnictví.

2.9. V roce 2021 přinesl vývoz nákladních automobilů podle údajů průmyslu přebytek obchodní bilance ve výši 5 miliard EUR. Ve stejném roce bylo v 52 závodech nacházejících se v EU vyrobeno více než 470 000 nákladních vozidel⁽¹²⁾. Toto odvětví je součástí automobilového průmyslu, který v Evropě vytváří 12,1 milionu přímých a nepřímých pracovních míst, tedy 5,6 % celkové zaměstnanosti v EU.

⁽⁷⁾ COM(2021) 550 final.

⁽⁸⁾ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/1119 ze dne 30. června 2021, kterým se stanoví rámec pro dosažení klimatické neutrality a mění nařízení (ES) č. 401/2009 a nařízení (EU) 2018/1999 („evropský právní rámec pro klima“) (Úř. věst. L 243, 9.7.2021, s. 1).

⁽⁹⁾ COM(2016) 501 final.

⁽¹⁰⁾ COM(2021) 550 final.

⁽¹¹⁾ Delgado, O., Rodríguez, F., Muncrief, R., Fuel efficiency technology in European heavy-duty vehicles: Baseline and potential for the 2020–2030 timeframe, International Council on Clean Transportation, ICCT White Paper, Berlín, červenec 2017.

⁽¹²⁾ Informativní přehled „Trucks“.

2.10. Komerční silniční doprava je nervovým systémem hodnotového řetězce hospodářství EU. Silniční doprava představuje velký podíl HDP EU (hrubý domácí produkt) a zaměstnává více než 3,4 milionu lidí v celé EU⁽¹³⁾. Výzvy pro toto odvětví zahrnují zvýšení bezpečnosti a zabezpečení dopravy při současném zachování účinnosti jednotného trhu a zlepšení pracovních podmínek v tomto odvětví a v dopravním prostředí jako celku.

2.11. Nedávný vývoj geopolitické situace zaměřil pozornost na potřebu zajistit odolnost logistického dodavatelského řetězce EU, a to i v těch nejdramatičtějších situacích. Zvýšené náklady na energii a závislost na energii a surovinách – spolu s agresivními protekcionistickými strategiemi některých klíčových mezinárodních aktérů – ohrožují hospodářský systém EU a blahobyt jejích občanů. Systém komerční silniční dopravy v EU musí zůstat konkurenceschopný, cenově dostupný a plně funkční, a to i za nejkritičtějších okolností. To by měl zajistit regulační rámec.

3. Návrh nařízení

3.1. Návrh má nahradit nařízení (EU) 2019/1242⁽¹⁴⁾ o normách CO₂ pro těžká vozidla z roku 2019. Přestože není možné vyhodnotit výsledky v současnosti platného nařízení, Komise se domnívá, že je nezbytné přispět k cílům Zelené dohody pro Evropu a evropského právního rámce pro klima. Stanoví nové závazné cíle v oblasti emisí CO₂ platné od roku 2025.

3.2. Návrh se vztahuje na nákladní vozidla (nad 5 tun), městské autobusy a dálkové autobusy (nad 7,5 tuny), jakož i přípojná vozidla (nemotorové vozidlo tažené motorovým vozidlem). I když se jedná o významné rozšíření oblasti působnosti nařízení, přetrvává mezera v právních předpisech, pokud jde o regulaci emisí CO₂ z osobních automobilů a lehkých užitkových vozidel (nákladní vozidla o hmotnosti 3,5 až 5 tun).

3.3. Aby bylo dosaženo výše uvedených cílů, Komise navrhuje nové a ambicióznější cíle pro emise CO₂ pro nová těžká vozidla od roku 2030. Podle návrhu by se emise CO₂ v porovnání s úrovněmi z roku 1990 snížily v průměru o:

— 45 % od 1. ledna 2030,

— 65 % od 1. ledna 2035 a

— 90 % od 1. ledna 2040.

3.4. Nové městské autobusy v EU budou muset mít od roku 2030 nulové emise (100 % podíl vozidel s nulovými emisemi).

3.5. Výjimka z cílů snížení emisí CO₂ se bude vztahovat na tato těžká vozidla:

— malí výrobci (do 100 vozidel),

— vozidla používaná pro těžební, lesnické a zemědělské účely,

— vozidla zkonstruovaná a vyrobená pro použití ozbrojenými silami a pásová vozidla,

— vozidla zkonstruovaná a vyrobená nebo upravená k použití civilní ochranou, protipožární službou a silami odpovídajícími za udržování veřejného pořádku nebo subjekty zajišťujícími naléhavou lékařskou péči,

— účelová vozidla, jako jsou popelářské vozy.

3.6. Na rozdíl od norem CO₂ pro osobní automobily a lehká užitková vozidla považuje návrh Komise pro těžká vozidla vozidla s vodíkovým spalovacím motorem (kromě jiných v současnosti dostupných alternativních technologií, jako jsou bateriová elektrická vozidla nebo vodíkové palivové články) za možnost s nulovými výfukovými emisemi.

⁽¹³⁾ Eurostat (2014), Šetření pracovních sil.

⁽¹⁴⁾ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1242 ze dne 20. června 2019, kterým se stanoví výkonnostní normy pro emise CO₂ pro nová těžká vozidla a kterým se mění nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 595/2009 a (EU) 2018/956 a směrnice Rady 96/53/ES (Úř. věst. L 198, 25.7.2019, s. 202).

3.7. Návrh Komise týkající se těžkých vozidel vychází z oblasti působnosti balíčku „Fit for 55“, který se vztahuje na emise ze všech odvětví, a přijímá metodiku „tank-to-wheel“ (emise spojené s používáním vozidla), která se rovněž uplatňuje v nařízení o lehkých užitkových vozidlech⁽¹⁵⁾, s cílem stanovit cíle snížení emisí skleníkových plynů. Tato metodika se rovněž označuje jako „výfuková“, neboť zohledňuje pouze CO₂ uvolňované z vozidla při používání, zatímco skleníkové plyny uvolňované při výrobě vozidla nebo při výrobě paliv nebo energie jsou upraveny jinými právními předpisy, jako je systém EU pro obchodování s emisemi. Příspěvek obnovitelných a nízkouhlíkových paliv pro účely plnění cílů v těchto zvláštních právních předpisech byl vyloučen, neboť Komise je nepovažovala za nákladově efektivní ani účinná.

4. Obecné připomínky

4.1. EHSV vítá cíl tohoto nařízení, kterým je urychlit tempo dekarbonizace v tomto odvětví a podpořit jeho strukturální transformaci. Evropské odvětví dopravy musí obnovit svůj vozový park v silniční dopravě postupným zaváděním nových technologií hnacích ústrojí (elektrické/vodíkové palivové články a vodíkový spalovací motor). EU by se měla chopit příležitosti stát se lídrem v odvětví čisté dopravy. Vývoj naznačuje, že uvedené technologie představují životaschopnou a nákladově efektivní volbu k běžnému použití v nákladní dopravě na krátké, střední a (postupně) dlouhé vzdálenosti.

4.2. EHSV konstatuje, že návrh jde nad rámec cílů, které jsou v současnosti navrhovány v Číně, zároveň však nedosahuje ambic předpisu nedávno přijatého v Kalifornii. V červnu 2022 oznámila Čína návrh („fáze 4“), který by měl do roku 2026 zpřísnit normy spotřeby paliva v odvětví těžkých vozidel o 15 % jako obecný cíl ve všech skupinách vozidel, který nahradí předchozí „fázi 3“, která byla provedena v roce 2019. Odhaduje se, že normy USA „fáze 2“ přijaté v roce 2016 a platné pro období 2018–2027 sníží emise CO₂ a spotřebu paliva, které se liší podle typu vozidla a pohybují se v rozmezí od 16 % do 30 % ve srovnání s výchozí úrovní z roku 2010. Kalifornie, jejíž emisní normy běžně přebírají i další státy USA, nedávno přijala zákon, podle něhož se má do roku 2036 prodávat 100 % nákladních vozidel a autobusů s nulovými emisemi s tím, že připouští pouze vozidla s elektrickým pohonem pomocí baterie nebo vodíkových palivových článků. Národní plán USA pro dekarbonizaci dopravy⁽¹⁶⁾ také přisuzuje doplňkovou úlohu „čisté elektřině, udržitelným biopalivům/e-palivům a čistému vodíku“ pro dopravu obecně, a zejména pro těžkou silniční dopravu.

4.3. EHSV konstatuje, že navrhované nařízení nebude jediným regulačním rámcem, s nímž se toto odvětví setká. Ačkoli několik členských států spolu s dalšími zeměmi (včetně Spojených států) se již zavázalo přejít do roku 2040 na 100 % prodej těžkých nákladních vozidel s nulovými emisemi⁽¹⁷⁾, lze očekávat různé právní předpisy na místní a regionální úrovni (např. zákazy vjezdu). I když tyto předpisy většinou nebudou mít za cíl dosáhnout opatření v oblasti klimatu, budou mít dopad na provoz a ziskovost vozidel, která nemají nulové emise, a na fungování jednotného trhu.

4.4. EHSV uznává význam regulačního stimulu jako politického opatření na straně nabídky, které by podpořilo investice do technologií vozidel s nulovými emisemi a jejich zavádění, což by nakonec spolu s palivy s nulovými emisemi uhlíku přispělo k úplné dekarbonizaci vozového parku těžkých vozidel. EHSV se však domnívá, že je třeba se zaměřit také na stranu poptávky a na klíčové základní podmínky, díky nimž se provoz vozidel s nulovými emisemi stane pro provozovatele logistických služeb životaschopnou volbou.

4.4.1. Podle Evropského sdružení výrobců automobilů (ACEA) by návrh vyžadoval výrazně vyšší počet vozidel s nulovými emisemi na silnicích nejméně o dva roky dříve, než se v současné době předpokládá. Konkrétně by nově navržený cíl vyžadoval, aby bylo více než 400 000 vozidel s nulovými emisemi v provozu za méně než sedm let a aby bylo od roku 2030 každoročně registrováno téměř 100 000 vozidel. To znamená, že od roku 2030 by více než třetinu všech

⁽¹⁵⁾ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/631 ze dne 17. dubna 2019, kterým se stanoví výkonnostní normy pro emise CO₂ pro nové osobní automobily a pro nová lehká užitková vozidla a kterým se zrušují nařízení (ES) č. 443/2009 a (EU) č. 510/2011 (Úř. věst. L 111, 25.4.2019, s. 13).

⁽¹⁶⁾ DOE/EE-2675 | leden 2023.

⁽¹⁷⁾ COP27: USA, Ukraine, Ireland, Aruba, Belgium, Croatia, Curaçao, Dominican Republic, Liechtenstein, Lithuania sign Global MOU, support path to 100% new truck and bus sales by 2040 (17.11.22).
U.S. Secretary of Energy Advances America's Commitment to Reaching Net Zero Global Emissions and Combatting Climate Change at COP27.

nových registrací musela tvořit vozidla s nulovými emisemi. Tento vozový park by vyžadoval více než 50 000 veřejně přístupných nabíječek, z nichž 35 000 by musely být vysoce výkonné megawattové modely. Bylo by rovněž zapotřebí přibližně 700 čerpacích stanic pro doplňování vodíku. To naznačuje náročnou výzvu jak pro veřejné, tak pro soukromé aktéry.

4.4.2. EHSV rovněž žádá vytvoření odpovídajících podmínek, které by přepravce a provozovatele služeb motivovaly k investicím do nových vozidel, včetně dramatického zrychlení zavádění potřebné dobíjecí a čerpací infrastruktury, efektivního stanovování cen uhlíku a dalších opatření na straně poptávky, která podpoří provozovatele dopravy a zajistí jejich investice do vozidel s nulovými emisemi. Je třeba mít na paměti, že přepravci a provozovatelé služeb budou ve svém rozhodování o investicích vycházet z jejich rentability.

4.4.3. EHSV vítá úsilí některých členských států o podporu přechodu na vozidla s nulovými emisemi, zejména v případě malých a středních podniků. V Rakousku podporuje program financování „Užitková vozidla a infrastruktura bez emisí“ společnosti, aby přeměnily svůj vozový park na užitková vozidla bez pohonu na fosilní paliva a vytvořily pro tato užitková vozidla infrastrukturu dobíjecích a plnicích stanic. Prostřednictvím Nástroje Evropské unie pro oživení a odolnost a dalších vnitrostátních fondů má Rakousko k dispozici celkem 365 milionů EUR na podporu užitkových vozidel s nulovými emisemi a jejich infrastruktury⁽¹⁸⁾.

4.5. Vzhledem k omezením posouzení dopadů vypracovaného Komisí, v němž zejména schází hodnocení stávajícího nařízení, vyzývá EHSV k důkladnému a pravidelnému monitorování vývoje určitých klíčových prvků včetně vývoje nových pohonů vozidel, zavádění dobíjecí a čerpací infrastruktury a cen vozidel, energie a paliv.

4.6. Doplňkovou roli k elektrifikaci a vodíku při dekarbonizaci dopravy mohou hrát udržitelná nefosilní paliva, i když jejich slabiny jsou nižší účinnost a náklady (aktuálně vysoké)⁽¹⁹⁾. Ačkoli jsou uznávána v předpisech pro leteckou a námořní dopravu, v nařízeních o dekarbonizaci silniční dopravy nejsou zmíněna. Metodika rozlišující mezi lineárními emisemi CO₂ (z fosilních paliv) a oběhovými nebo nulovými emisemi (z e-paliv a udržitelných biopaliv) však v kontextu životního cyklu ukazuje, že účinná vozidla se spalovacím motorem a hybridní vozidla poháněná udržitelnými biopalivy a e-palivy mají uhlíkovou stopu srovnatelnou s uhlíkovou stopou bateriových elektrických vozidel využívajících elektřinu vyrobenou z fosilních zdrojů. O to důležitější je pak nahradit fosilní paliva ve stávajícím vozovém parku i u nových těžkých vozidel, která budou i nadále poháněna spalovacími motory.

4.7. EHSV žádá tvůrce politik, aby v rámci přechodu na nefosilní paliva dali jasné záruky ohledně investic a spravedlivého přechodu v odvětví pohonných hmot, a podporuje růst příslušného průmyslového hodnotového řetězce EU a snahu zaujmout vedoucí postavení v celosvětovém měřítku.

4.8. Technologicky neutrální postup má četné výhody. Zmírnil by především rizika v oblasti vývoje technologií i v zabezpečení dodávek. Odolnosti hospodářství EU by prospěla diverzifikovaná technologická strategie, v níž by udržitelná paliva doplňovala bateriová elektrická vozidla a vodíková vozidla, zatímco tyto dvě technologie by se rozvíjely a rozšiřovaly svou domácí základnu v EU.

4.9. EHSV považuje za zásadní zajistit, aby návrh přispíval k:

- posílení vedoucího průmyslového postavení EU ve výrobě těžkých vozidel, autobusů a souvisejících zařízení prostřednictvím investic a inovací,
- zachování účinného a nákladově efektivního provozu logistického řetězce EU, což umožní fungování vnitřního trhu EU i za nejkritičtějších okolností,
- podpoře konkurenceschopnosti a zvyšování zaměstnanosti ve všech odvětvích (se zvláštním důrazem na malé a střední podniky), která patří do hodnotového řetězce komerční silniční dopravy,

⁽¹⁸⁾ https://www.bmk.gv.at/en/topics/mobility/alternative_transport/electromobility.html.

⁽¹⁹⁾ Viz Šestá hodnotící zpráva Mezivládního panelu pro změnu klimatu, pracovní skupina III, s. 1068.

- urychlení přechodu k udržitelnějšímu dopravnímu systému založenému na multimodalitě, kde se podstatná část ze 75 % vnitrozemského nákladu, který je dnes přepravován po silnici, přesune na železnici a vnitrozemské vodní cesty,
- zlepšení odolnosti hospodářství EU vůči otřesům, rozsáhlým narušením dodavatelských řetězců a omezením v přístupu ke zdrojům. Například tomu, kdy některé země používají fosilní energii jako zbraň, a skutečnosti, že suroviny pro bateriová elektrická vozidla jsou získávány a zpracovávány pouze v několika zemích mimo EU.

4.10. K tomu je zapotřebí následující:

4.10.1. Plán snižování emisí CO₂, který bude odpovídat transformačním možnostem průmyslového odvětví a bude akceptovatelný pro provozovatele dopravy, pokud jde o náklady a provozní účinnost. Navrhované cíle musí být slučitelné s dobou potřebnou k přeměně stávajících výrobních zařízení a výstavbě nových, k zavedení dobýjecí infrastruktury, k zabezpečení dodávek klíčových komponentů a surovin, k vytvoření rozhodujících trhů a k odborné přípravě pracovních sil.

4.10.2. Tempo dekarbonizace (vozového parku), které je v souladu s prováděním průmyslového plánu Zelené dohody pro Evropu a s významnými projekty společného evropského zájmu a které přispěje k rozvoji klíčových dodavatelských řetězců pro toto odvětví v Evropě, jako jsou čistý vodič, baterie a mikroelektronika. Emisní trajektorie musí být rovněž v souladu s cíli Zelené dohody pro Evropu, jakož i se Strategii EU pro udržitelnou a inteligentní mobilitu.

4.11. Jak EHSV uvedl v předchozích stanoviscích, domnívá se, že posílená koordinace mezi právními předpisy v oblasti životního prostředí zaměřenými na silniční dopravu má zásadní význam pro úspěšnou transformaci tohoto odvětví (např. Euro 7, AFIR a euroviněta)⁽²⁰⁾, přičemž vyzývá k soudržnému legislativnímu přístupu.

4.12. V souladu se svými předchozími stanovisky⁽²¹⁾ EHSV konstatuje, že přes všechny výhody elektrického a vodíkového pohonu je třeba navržené nařízení, které problém řeší přes „výfukové“ emise, doplnit dalšími politickými nástroji, které budou motivovat k využití obnovitelných nefosilních paliv u té části vozového parku, která je poháněna spalovacím motorem. Balíček „Fit for 55“ musí zajistit přístup založený na životním cyklu a zabránit takové dekarbonizaci silniční dopravy, která by vedla k přesunutí emisí do předchozích fází hodnotového řetězce. Revize systému EU pro obchodování s emisemi musí spolu se směrnicí o obnovitelných zdrojích energie⁽²²⁾ zajistit, aby dekarbonizace silniční dopravy a výroby elektřiny probíhaly srovnatelným tempem.

4.13. Při transformaci musí Evropská unie zajistit spravedlivou hospodářskou soutěž pro evropské výrobce původního zařízení (OEM) a dopravce na domácích a mezinárodních trzích.

4.14. EHSV dále poukazuje na nutnost zajistit budování kapacit a podpořit přepravce a provozovatele služeb – zejména malé a střední podniky – kteří budou nuceni plnit vykazovací povinnosti zavedené nařízením, včetně navrženého centrálního registru údajů o těžkých vozidlech.

4.15. Pokud jde o městské autobusy, poukazuje EHSV na nutnost vyjmout z povinného zavedení vozidel s nulovými emisemi ty autobusy, které se využívají též v meziměstské dopravě.

⁽²⁰⁾ Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o schvalování typu motorových vozidel a motorů, jakož i systémů, konstrukčních částí a samostatných technických celků určených pro tato vozidla z hlediska jejich emisí a životnosti baterie (Euro 7) a o zrušení nařízení (ES) č. 715/2007 a (ES) č. 595/2009 (COM(2022) 586 final – 2022/0365 (COD)) (Úř. věst. C 228, 29.6.2023, s. 103), stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Strategie EU v oblasti mobility a průmyslové hodnotové řetězce EU: Ekosystémový přístup v automobilovém průmyslu (stanovisko z vlastní iniciativy) (Úř. věst. C 105, 4.3.2022, s. 26) a stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se mění směrnice 1999/62/ES o výběru poplatků za užívání určitých pozemních komunikací těžkými nákladními vozidly, [COM(2017) 275 final – 2017/0114 (COD)] a k návrhu směrnice Rady, kterou se mění směrnice 1999/62/ES o výběru poplatků za užívání určitých pozemních komunikací těžkými nákladními vozidly, pokud jde o jistá ustanovení o zdanění vozidel [COM(2017) 276 final – 2017/0115 (CNS)] (Úř. věst. C 81, 2.3.2018, s. 188).

⁽²¹⁾ Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se stanoví výkonnostní emisní normy pro nové osobní automobily a pro nová lehká užitková vozidla v rámci integrovaného přístupu Unie ke snižování emisí CO₂ z lehkých vozidel a kterým se mění nařízení (ES) č. 715/2007 [COM(2017) 676 final – 2017/0293 (COD)] (Úř. věst. C 227, 28.6.2018, s. 52) a stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se mění nařízení (EU) 2019/631, pokud jde o zpřísnění výkonnostních norem pro emise CO₂ pro nové osobní automobily a nová lehká užitková vozidla v souladu s ambicióznějšími cíli Unie v oblasti klimatu [COM(2021) 556 final – 2021/0197(COD)] (Úř. věst. C 194, 12.5.2022, s. 81).

⁽²²⁾ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/2001 ze dne 11. prosince 2018 o podpoře využívání energie z obnovitelných zdrojů (Úř. věst. L 328, 21.12.2018, s. 82).

4.16. EHSV se znepokojením konstatuje, že technologické změny nejsou „neutrální“ pro pracovníky. Přestože má být v ekosystému mobility v nadcházejících letech vytvořeno mnoho pracovních míst, lze očekávat, že v některých částech hodnotového řetězce dojde k jejich masivnímu úbytku, neboť to bude mít negativní dopad na mnoho malých a středních podniků v různých regionech EU. Nové technologie mají rovněž dopad na kvalifikační profily požadované v tomto odvětví a jejich rychlé zavedení by mohlo způsobit problémy některým kategoriím pracovníků (pracovníkům s nízkou kvalifikací, starším pracovníkům, dočasným pracovníkům). Tempo přechodu může rovněž ohrozit současný nedostatek kvalifikovaných pracovníků v mnoha odvětvích.

4.17. EHSV zdůrazňuje, že je třeba vytvořit politický rámec, který podpoří dekarbonizaci způsobem, který bude pro pracovníky spravedlivý. Pokud jde o těžká vozidla, spravedlivá transformace musí znamenat následující:

4.17.1. Hlubková posouzení dopadů dodavatelského řetězce s cílem zabránit rušivým změnám pro pracovníky. Tato posouzení dopadu musí rovněž lépe odrážet dopad dekarbonizace dopravy na regionální úrovni.

4.17.2. Poskytnutí odpovídajících finančních prostředků na podporu regionů, které se v důsledku programu dekarbonizace potýkají s obtížemi, přičemž je třeba mít na paměti význam sociální podmíněnosti v rámci státní podpory.

4.17.3. Potřeba předvídat změny na všech úrovních (místa, podniky, regiony a odvětví) prostřednictvím plánů vypracovaných se sociálními partnery.

4.17.4. Masivní podpora veřejných orgánů a podniků zaměřená na změnu kvalifikace a prohlubování dovedností pracovníků.

V Bruselu dne 12. července 2023.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Oliver RÖPKE

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se stanoví rámec pro zajištění bezpečných a udržitelných dodávek kritických surovin a mění nařízení (EU) č. 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1724 a (EU) 2019/1020

[COM(2023) 160 final — 2023/0079 (COD)]

a ke sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Bezpečné a udržitelné dodávky kritických surovin na podporu souběžné transformace

(COM(2023) 165 final)

(2023/C 349/22)

Zpravodaj: **Maurizio MENSI**

Spoluzpravodaj **Michal PINTÉR**

Žádost o vypracování stanoviska	Evropský parlament, 8. 5. 2023 Rada Evropské unie, 16. 5. 2023
Právní základ	Článek 114 a článek 304 SFEU
Odpovědný orgán	Poradní komise pro průmyslové změny
Přijato v CCMI	22. 6. 2023
Přijato na plenárním zasedání	12. 7. 2023
Plenární zasedání č.	580
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	183/1/6

I. DOPORUČENÍ ⁽¹⁾

EVROPSKÝ HOSPODÁŘSKÝ A SOCIÁLNÍ VÝBOR:

- vítá záměr Evropské komise připravit soudržnou politiku EU v oblasti kritických a strategických surovin a rozvíjet hodnotové řetězce v odvětví těžby, rafinace a recyklace v souladu s cíli Zelené dohody a všech souvisejících předpisů;
- žádá Evropskou komisi, aby zajistila komplexní přístup pomocí koordinovaných politik EU s cílem poskytnout regulační jistotu pro investice do průzkumu, těžby, zpracování, rafinace a recyklace surovin, jejich vedlejších produktů a základních nerostných surovin, a to na základě ekonomické a technické proveditelnosti, soudržnosti politik a právní jistoty pro podnikatelské subjekty v těchto odvětvích;
- vyzývá ke koordinaci surovinové politiky se sociálními politikami EU a k podpoře budování kapacit v celé EU, zaměřenému na dovednosti v těžebním průmyslu a změny kvalifikace a prohlubování dovedností stávajících pracovních sil i rozvíjení správní kapacity veřejných orgánů v členských státech EU;
- doporučuje zařadit na seznamy kritických a strategických surovin další materiály, které jsou kriticky potřebné pro odvětví zelených a čistých technologií, a současně mít na zřeteli, že podobné seznamy je třeba pravidelně aktualizovat na základě důkladného, transparentního a fakticky podloženého posouzení kritického významu či strategické hodnoty, jehož součástí bude konzultace se zástupci průmyslu a jeho experty;

⁽¹⁾ K těmto doporučením jsou doplněny pozměňovací návrhy na konci tohoto dokumentu.

5. žádá současnou i novou Evropskou komisi, aby odvětvím těžby a recyklace v EU zajistila přístup ke konkurenceschopným cenám energie a cílenému financování, prosadila zjednodušení a zkrácení povolovacích a licenčních postupů pro nové projekty v oblasti surovin a omezila případné nové požadavky kladené na podniky ohledně podávání zpráv nebo auditu na nezbytné minimum;
6. podporuje účinné provádění opatření na ochranu obchodu, jejichž smyslem je chránit nově připravované projekty v oblasti surovin v EU a bojovat proti nekalým obchodním praktikám a omezením kroky slučitelnými s pravidly WTO;
7. doporučuje zařadit kritické a strategické suroviny mezi priority v právních předpisech týkajících se recyklace a odpadu a podpořit trhy s druhotnými surovinami, zejména pokud jde o materiály kritického významu pro ekologickou transformaci;
8. doporučuje podpořit projekty zaměřené na průzkum a těžbu kritických surovin na půdě EU z veřejných prostředků koordinací s pravidly státní podpory;
9. doporučuje koordinovat nařízení o kritických surovinách s antimonopolními nástroji EU tak, aby nedocházelo k nepřípustným narušením vnitřního trhu;
10. navrhuje prozkoumat též možnosti konkrétních dohod o partnerství a spolupráci s kandidátskými zeměmi;
11. doporučuje zajistit (environmentální) rovnováhu při posuzování soudržnosti s ostatními politikami EU.

II. ZDŮVODNĚNÍ

1. Dne 16. března 2023 předložila Komise spolu se sdělením svůj návrh nového nařízení, jehož cílem je zajistit přístup ke kritickým a strategickým surovinám (nařízení o kritických surovinách). Nařízení stanoví regulační rámec na podporu rozvoje domácích kapacit a posílení udržitelnosti a oběhovosti dodavatelských řetězců kritických surovin v EU, sdělení pak navrhuje opatření na podporu diverzifikace dodavatelských řetězců prostřednictvím nových mezinárodních vzájemně se podporujících partnerství.
2. Obecným cílem nařízení o kritických surovinách je řešit absenci bezpečného a udržitelného přístupu EU ke kritickým surovinám zvyšováním povědomí průmyslu EU o rizicích souvisejících s kritickými surovinami a zmírňováním těchto rizik v globálním dodavatelském řetězci, zvýšením kapacity hodnotového řetězce kritických surovin EU na vnitřním trhu a snížením environmentální stopy spotřeby kritických surovin v EU.
3. Tím, že tato iniciativa navrhuje soudržný přístup EU ke zlepšení a zajištění bezpečnosti dodávek kritických surovin, pomůže zabránit možnému narušení hospodářské soutěže a roztržitosti jednotného trhu, k němuž by pravděpodobně došlo v důsledku těchto nekoordinovaných opatření, a zachovat rovné podmínky pro podniky v rámci EU.

Zajistit komplexní přístup pomocí koordinovaných politik EU s cílem poskytnout regulační jistotu pro investice

4. EU je v současné době závislá na dovozu mnoha surovin (75 % až 100 % dodávek), a je proto vystavena zranitelnosti dodavatelských řetězců a značné kolísavosti cen. Podle publikace OECD nazvané Global Material Resources Outlook to 2060 (Celosvětové materiální zdroje a jejich perspektiva do roku 2060) se předpokládá, že celosvětové využití surovin se do roku 2060 téměř zdvojnásobí a nejrychleji poroste využití kovů, a to jak primárních, tak druhotných. EU se zároveň podílí méně než 5 % na světové produkci nerostných surovin. Samotná Čína zajišťuje přibližně 75 % celosvětové výrobní kapacity lithium-iontových bateriových článků a nachází se v ní deset největších světových dodavatelů fotovoltaických zařízení. Naproti tomu v EU se nachází jen okolo 3 % celosvětové výrobní kapacity lithium-iontových bateriových článků.

5. Nařízení o kritických surovinách předpokládá určení a podporu strategických projektů v oblasti těžby, zpracování nebo recyklace strategických surovin. V zájmu přilákání těchto investic – s poměrně dlouhými časovými rámci – by se Komise měla zabývat otázkou regulační jistoty. Předvídatelné a stabilní regulační prostředí má zásadní význam pro přilákání investic nejen do oblasti průzkumu a těžby surovin, ale také do oblasti zpracování a recyklace.

6. Množství legislativních rámců má vliv na stabilitu a atraktivitu podnikatelského prostředí EU a často si konkurující a znásobené požadavky na podávání zpráv přispívají k regulační nejistotě (viz mimo jiné směrnice o průmyslových emisích⁽²⁾, nařízení o bateriích⁽³⁾, revize nařízení REACH, právní předpisy o odpadech, nařízení o ekodesignu udržitelných produktů, akt o průmyslu pro nulové čisté emise, nová průmyslová politika EU, akční plán pro oběhové hospodářství, směrnice o ekodesignu⁽⁴⁾ atd.). Je proto zásadní zabránit dvojí nebo nadměrné regulaci, aby se přilákaly a podnítily investice do domácí průmyslové kapacity pro průzkum, těžbu, rafinaci, zpracování a recyklaci materiálů. Nařízení o kritických surovinách by mělo vycházet z práce Komise v ostatních oblastech a mělo by být plně v souladu s cíli Zelené dohody a soudržné se souvisejícími právními předpisy. Politika v oblasti kritických surovin by měla být v maximální možné míře založena na důkazech a měla by zohledňovat dostupné údaje (viz prognostická studie JRC z roku 2020 nazvaná „Kritické suroviny používané ve strategických technologiích a odvětvích v EU“ nebo zpráva JRC na téma věda pro politiku „Analýza dodavatelského řetězce a prognóza poptávky po materiálech ve strategických technologiích a odvětvích v EU“).

7. Další otázka se týká potřeby poskytnout zúčastněným stranám přesné pokyny, jak budou seznamy strategických a kritických surovin zapracovány do politik EU a přizpůsobovány dle vývoje trhu s kritickými surovinami do budoucna. Seznam kritických surovin může pomoci upozornit tvůrce politik na význam a úlohu některých látek v hospodářství EU, avšak mají-li být látky uvedené v tomto seznamu náležitě podporovány ve stávajících i připravovaných právních předpisech, je nutné jít ještě dále. Je nezbytné jasně stanovit priority kritických surovin při tvorbě politik, zejména v oblastech průmyslové politiky, obchodní politiky, státní podpory, výzkumu, vývoje a inovací, klimatu a životního prostředí, jakož i v právních předpisech týkajících se chemických látek. Všechny tyto politiky a jejich cíle by měly být sladěny tak, aby vytvořily podmínky a regulační prostředí příznivé pro kritické suroviny a rozvoj jejich hodnotových řetězců. Je také zapotřebí další vyjasnění, pokud jde o upřednostňování projektů, u nichž nejsou strategické nebo kritické hlavní těžené materiály, jejich vedlejší produkty však ano (např. projekt těžby železné rudy vedoucí k těžbě vzácných zemin jako vedlejších produktů). Dále je třeba upřesnit status „ostatních“, tj. „nestrategických“ projektů, aby bylo možné jasně pochopit, jak a v jakém časovém rámci budou tyto projekty posuzovány a finančně podporovány. Vyšší prioritou projektů v oblasti strategických surovin nesmí za žádných okolností způsobit snížení priority jiných důležitých surovinových projektů nebo projektů spadajících do hodnotového řetězce surovin.

8. Kromě poskytnutí právní jistoty zúčastněným stranám by iniciativy Komise v oblasti surovin měly být založeny na širší veřejné podpoře. Rozšíření těžebního, zpracovatelského a recyklačního průmyslu vytvoří nová pracovní místa a přispěje k hospodářskému pokroku, existuje však klíčová otázka, kterou je zajištění přijetí ze strany veřejnosti. Zvyšování povědomí občanů má zásadní význam: Komise musí provést cílené komunikační strategie s cílem informovat občany EU o přínosech nových průmyslových investic souvisejících s kritickými surovinami, jakož i o jejich udržitelnosti a dopadu na životní prostředí, a věnovat se zájmům a obavám různých zainteresovaných skupin, místních komunit a občanů EU, co se týče rozšiřování, průzkumu a těžby.

Koordinace se sociálními politikami EU: podporovat kapacitu celé EU, pokud jde o dovednosti v těžebním průmyslu

9. Odvětví surovin zajišťuje v EU okolo 350 000 pracovních míst a více než 30 milionů pracovních míst ve výrobě, která závisí na spolehlivém přístupu k nerostným surovinám. Zajištění udržitelných dodávek surovin a pokročilých materiálů pro EU si do roku 2030 vyžádá přes 1,2 milionu nových pracovních míst⁽⁵⁾. Nařízení o kritických surovinách by proto

⁽²⁾ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2010/75/EU ze dne 24. listopadu 2010 o průmyslových emisích (integrované prevenci a omezování znečištění) (Úř. věst. L 334, 17.12.2010, s. 17).

⁽³⁾ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2023/1542 ze dne 12. července 2023 o bateriích a odpadních bateriích, o změně směrnice 2008/98/ES a nařízení (EU) 2019/1020 a o zrušení směrnice 2006/66/ES (Úř. věst. L 191, 28.7.2023, s. 1).

⁽⁴⁾ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/125/ES ze dne 21. října 2009 o stanovení rámce pro určení požadavků na ekodesign výrobků spojených se spotřebou energie (Úř. věst. L 285, 31.10.2009, s. 10).

⁽⁵⁾ Odhad EIT Raw Materials.

mělo být sladěno se sociálními politikami EU a mělo by podporovat úsilí o budování kapacit na úrovni členských států s cílem posílit pracovní sílu v dodavatelských řetězcích kritických surovin, těžebním průmyslu a v oblasti jejich zpracování a recyklace. Je zásadně důležité podporovat vzdělávání a budování dovedností v akademické sféře, ale také zaměřit úsilí ohledně budování kapacit na odborníky z průmyslu v odvětví surovin a ve veřejných orgánech členských států. Možností je zřízení nových (případně podpora již existujících) specializovaných institucí na podporu vyššího vzdělávání a odborné přípravy pro odvětví surovin a se zaměřením na změny kvalifikace a prohlubování dovedností stávajících pracovních sil v EU. Dále by mělo být věnováno zvýšené úsilí vytváření a podpoře aplikovaného učení a přenosu technologií mezi akademickou sférou, průmyslem a výzkumnými organizacemi.

Zahrnout další materiály, které mají zásadní význam pro odvětví ekologických/čistých technologií, a zajistit soulad s dalšími politikami

10. Kromě materiálů, které jsou v nařízení o kritických surovinách uvedeny jako strategické nebo kritické, existují nekritické suroviny, které by se kritickými mohly stát ve střednědobém až dlouhodobém horizontu. Z toho plyne, že potřebujeme pružný seznam, který lze jednoduše upravit a který by měl být pravidelně aktualizován nejméně jednou za dva roky a dle potřeby i častěji, v závislosti na budoucím vývoji oboru. Posouzení strategického významu různých materiálů by mělo být rovněž specifické pro jednotlivá odvětví, aby odráželo poptávku v různých výrobních odvětvích. Kromě toho by mělo být provedeno posouzení přístupu k základním surovinám jako plnohodnotné doplnění úsilí Komise o podporu kritických a strategických surovin.

11. Toto posouzení by mělo odrážet priority a potřeby EU v oblasti transformace energetiky, případně až do roku 2030, a zahrnovat materiály, u nichž v současné době neexistuje žádné zjevné riziko narušení dodávek, po kterých je však velká poptávka v odvětvích, jež mají zásadní význam pro cíle EU v oblasti dekarbonizace a pro ekologickou a digitální transformaci, nebo které jsou považovány za základní nerostné suroviny. Důraz na tyto prioritní programy by měl rovněž odpovídajícím způsobem pokrývat základní hodnotové řetězce, jako je potravinové zabezpečení nebo zdravotnictví. Výběr materiálů, jež mají být zařazeny na jednotlivé seznamy, by měl vždy vycházet z důkladné, transparentní a jasně definované analýzy, která posoudí jejich kritický význam či strategickou hodnotu, zohlední celý hodnotový řetězec surovin, požadavky na zpracování a dostupnost substitutů. Součástí procesu by měly být pravidelné konzultace se zástupci průmyslu a jeho experty a funkční otevřený dialog Komise a průmyslu.

Zajistit přístup ke konkurenceschopným cenám energie a lépe cílené financování pro průmyslová odvětví EU

12. Probíhající energetická krize má zásadní dopad na všechny podniky v EU, ale zejména na energeticky náročná průmyslová odvětví, včetně těžby a recyklace. Pro zajištění dobře fungujícího trhu EU s energií je nezbytná koordinovaná reakce EU. Úspěch jakékoli politiky EU v oblasti kritických surovin závisí na spolehlivém přístupu k dostatečnému množství elektřiny vyrobené bez použití fosilních paliv a dostupné za konkurenceschopné ceny. EHSV by uvítal reformu dostupných rámců financování, která by odrážela ambice zákona USA o snížení inflace – financování více zaměřené na fázi uvádění na trh a pokrytí provozních nákladů, na rozdíl od současné situace, kdy je v rámci financování EU upřednostňována fáze výzkumu a vývoje nových strategických projektů. I když je důležité zaměřit se na inovativní technologie a výzkum, výsledné produkty by měly být rovněž náležitě podporovány ve fázi uvádění na trh.

13. Ambice Komise urychlit povolovací postupy je velmi vítaná a měla by být upřednostněna, aby bylo u těchto postupů dosaženo maximální délky 12–18 měsíců. Nové kritické projekty by měly být posuzovány ve zrychlených lhůtách a měly by být stanoveny přísné lhůty pro maximální délku povolovacích postupů/licenčních řízení. Cílem jakékoli reformy povolovacích postupů by mělo být zkrácení doby jejich trvání a snížení jejich složitosti za současného zachování přísnosti standardů ESG. Povolovací postupy by měly být urychleny též posílením mechanismu jediného kontaktního místa. Měly by být ohraničeny předem stanovenými lhůtami, díky nimž by centralizovaný schvalovací postup byl efektivnější a znamenal by menší zátěž. Reformovaná ustanovení o povolování by se měla vztahovat na zařízení pro průzkum, těžbu, rafinaci, zpracování a recyklaci a měla by poskytovat dostatečnou regulační jistotu, pokud jde o jejich výsledky. Na nezbytné minimum by rovněž měly být omezeny případné nové požadavky na podávání zpráv nebo audit, aby podniky v EU bez ohledu na velikost nebyly vystaveny další administrativní zátěži. Zásadní úlohu při provádění nařízení o kritických surovinách včetně povolovacích postupů bude hrát Evropská rada pro kritické suroviny. Má-li být monitorovací činnost rady efektivní, bylo by vhodné mezi její členy zařadit kromě zástupců orgánů a institucí také nezávislé technické experty z oboru.

Řešit nekalé obchodní praktiky a omezení

14. Navzdory ambiciózním cílům nařízení o kritických surovinách jsou některé suroviny v EU přirozeně dostupné jen omezeně, a proto bude mít zásadní význam pro přechod na ekologickou a digitální ekonomiku i nadále dovoz.

15. Bude třeba zachovat účinná opatření na ochranu obchodu, aby byla zajištěna ochrana nových evropských investic a rovné podmínky se třetími zeměmi. K ochraně před dumpingem ze třetích zemí je nezbytná modernizace opatření EU na ochranu obchodu. EU by se měla zejména zaměřit na zajištění rychlejšího provádění opatření na ochranu obchodu s cílem bojovat proti nespravedlivému dovozu, měla by mít rychlejší a účinnější šetření a měla by hned zpočátku umožnit rozsáhlé provádění prozatímních opatření.

16. Opatření EU v oblasti obchodní politiky by měla doplňovat cíle nařízení o kritických surovinách a související politiky, včetně sociálních práv, a měla by upřednostňovat rychlé uzavření dohod o volném obchodu se zeměmi bohatými na zdroje, o nichž se v současné době jedná nebo které čekají na ratifikaci (Austrálie, Indonésie atd.). Pokud jde o již uzavřené dohody o volném obchodu, měla by být dle možností posouzena a posílena stávající ustanovení týkající se energie a surovin. Pozornost by měla být rovněž věnována soudržnosti obchodní politiky a celních pravidel/pravidel původu, která se vztahují na suroviny, a také specifickým otázkám týkajícím se obcházení sankcí platných pro suroviny.

Upřednostňovat kritické a strategické suroviny v právních předpisech týkajících se recyklace a odpadů a podporovat trhy s druhotnými surovinami

17. Recyklace je důležitá pro posílení strategické autonomie EU. EU by měla podporovat svůj průmysl v oblasti úpravy a zpracování odpadu přípravou druhotných surovin, které mají být recyklovány ve výrobních procesech, a měla by změnit stávající právní předpisy týkající se odpadů tak, aby upřednostňovaly recyklaci a oběhovost kritických a strategických surovin s nejvyšším technickým a ekonomickým recyklačním potenciálem (proveditelností). Měla by rovněž podporovat trhy s druhotnými surovinami. Pokud jde o druhotné suroviny, EHSV navrhuje, aby byla přijata opatření k vytvoření dobře fungujících trhů a minimalizaci nedovoleného vývozu šrotu.

18. Druhotné suroviny mohou pomoci snížit závislost na některých kritických surovinách, a proto by měly též být zařazeny do oblasti působnosti nařízení o kritických surovinách. Jedním z mnoha příkladů je skutečnost, že efektivní recyklace železného šrotu může snížit potřebu dodávek surovin do kovovýroby. Očekává se, že do roku 2030 se dostupnost železného šrotu sníží a může dojít k narušení dodávek přesto, že se jedná o kritickou složku pro transformaci energetiky.

19. Nařízení o kritických surovinách by mělo průmyslu a oboru elektrických vozidel zajistit přístup ke všem kritickým materiálům. Patří k nim nejen prvky vzácných zemin, mangan, materiály kritického významu pro ekologickou transformaci včetně oceli, hliníku a mědi, průmyslové materiály, grafit a nikl, ale také druhotné suroviny. Kovy jsou klíčovými faktory infrastruktury umožňujícími ekologickou transformaci a tyto faktory by měly být řádně identifikovány a náležitě zohledněny v rámci nařízení o kritických surovinách, a to ve všech článcích jejich hodnotových řetězců.

Ekonomické a environmentální studie o dopadu těžby kritických surovin z hlediska znečišťujících látek: koordinace s ustanoveními o státní podpoře

20. Vzhledem ke stupni nejistoty ohledně skutečného výskytu kritických surovin v EU bude riziko spojené se zahájením projektů průzkumu a těžby na půdě EU důvodně podstoupeno pouze tehdy, bude-li poskytnuta podpora z veřejných finančních prostředků. Vzhledem k tomu, že nařízení o kritických surovinách rovněž vyžaduje, aby byly tyto kampaně v souladu s cíli Zelené dohody, EHSV navrhuje, aby bylo veřejné financování poskytováno snadněji, pokud se těžba zakládá na předběžných ekonomických a environmentálních studiích posuzujících dopad těžby kritických surovin z hlediska znečišťujících látek.

21. V případě, že tyto předběžné studie nespádají do oblasti působnosti strategických projektů plánovaných v rámci nařízení o kritických surovinách, mělo by být jejich veřejné financování podporováno prostřednictvím koordinace s pravidly státní podpory, konkrétně s nově přijatou změnou obecného nařízení o blokových výjimkách pro Zelenou dohodu z roku 2023. Uvedené předběžné studie musí být skutečně kvalifikovány jako „podpora na ochranu životního prostředí“ nebo „podpora VaVaI“ a v případě, že zahrnují několik členských států, jako „významné projekty společného evropského zájmu“.

22. Účinná koordinace s opatřeními státní podpory EU již v předběžné fázi výzkumu a vývoje by mohla skutečně zajistit, aby veřejné financování podporující následné provádění strategických projektů bylo účinně směřováno k udržitelným cílům, a v konkrétním případě významných projektů společného evropského zájmu zajistit, aby tyto projekty usilovaly o koordinovaný výsledek. Mechanismy veřejného financování (např. zrychlený a zjednodušený přístup k mechanismům financování, jako jsou úvěry/záruky za úvěr/granty) lze zavádět pouze s ohledem na investice, které podniky EU vynakládají v rámci projektů spadajících pod dohody o volném obchodu.

Antimonopolní nástroje: nařízení o fúzích s cílem upřednostnit šampiony EU v oblasti recyklace a těžby kritických surovin

23. Vezmeme-li v úvahu jako nezbytné předpoklady jak dosud neprozkoumanou dostupnost kritických surovin v EU, tak značné investice potřebné k provedení bezpečného a udržitelného dodavatelského řetězce kritických surovin, může být vhodné upravit některé antimonopolní nástroje EU tak, aby usnadňovaly cíle stanovené v rámci nařízení o kritických surovinách a zároveň zabránily nepatřičnému narušení hospodářské soutěže na vnitřním trhu (např. může být užitečné uplatňovat rámec pro kontrolu fúzí pružnějším a udržitelnějším způsobem, se zohledněním nejen cílů Zelené dohody pro Evropu (jak již stanovila Evropská komise), ale také cílů nařízení o kritických surovinách).

24. Proto by bylo vhodné posoudit fúze s ohledem na strategické projekty, které mají být realizovány v rámci nařízení o kritických surovinách, aby bylo dosaženo správné rovnováhy mezi různými dotčenými zájmy.

25. Orgány pro hospodářskou soutěž by tak měly být vyzvány, aby zvážily nové druhy efektivnosti, tj. snížení narušení dodávek a zvýšení připravenosti průmyslu v případě nedostatku vnějších kritických surovin. Tato posouzení by se měla rovněž zaměřit na cíl Komise sloučit poptávku zainteresovaných kupujících kritických surovin a v konečném důsledku přispět ke snížení současných vysokých cen.

Mezinárodní účast a diverzifikace zdrojů: zapojení kandidátských zemí a koordinace s dvoustrannou spoluprací na mezinárodních fórech

26. V souladu s cílem Komise diverzifikovat vnější zdroje kritických surovin EHSV doporučuje prozkoumat možnosti konkrétních dohod o partnerství a spolupráci, a to i s kandidátskými zeměmi. Tato partnerství mohou zahrnovat projekty financované z prostředků EU zaměřené na rozvoj průzkumných kampaní v nových vybraných lokalitách a/nebo v opuštěných těžebních lokalitách v souladu se strategickými projekty, které budou zahájeny v členských státech EU na základě nových návrhů Komise.

27. Tato partnerství mohou podléhat závazkům kandidátských zemí rychleji sladit své politiky v oblasti životního prostředí s *acquis* EU. Zařazení takových partnerství do rámce aktuálně probíhajících jednání o přistoupení může mít dvojitý přínos pro EU jako celek tím, že zvýší šance na růst domácích zdrojů kritických surovin do budoucna a kandidátským zemím usnadní dodržování právních předpisů EU v oblasti životního prostředí (např. v oblasti odpadů, průmyslového znečištění a kvality ovzduší).

28. Nařízení o kritických surovinách musí být koordinováno nejen s dalšími politikami EU a mezinárodními obchodními opatřeními, ale také s dvoustrannou spoluprací prováděnou EU na mezinárodních fórech (tj. spolupráce mezi EU a USA v rámci fór, jako je Partnerství pro zabezpečení nerostných surovin, Konference o kritických materiálech a nerostných surovinách a Pracovní skupina Mezinárodní energetické agentury pro kritické nerostné suroviny, kterou nedávno posílila Rada pro energetiku EU-USA).

29. Nařízení o kritických surovinách zajistí EU nejen domácí soběstačnost, pokud jde o kritické suroviny, ale také vnější autonomii při stanovování nových norem na globální scéně, pokud jde o zajištění bezpečnosti a udržitelnosti jejich dodavatelských řetězců. Úloha EU coby subjektu stanovujícího normy na celosvětové úrovni dále zvýší šance na dosažení celkových cílů stanovených v návrhu Komise za účelem boje proti znečišťujícím látkám a nekalým obchodním praktikám ohledně kritických surovin na celém světě.

Dlouhodobé cíle vs. krátkodobé cíle při posuzování soudržnosti s ostatními politikami EU: dosažení správné (environmentální) rovnováhy

30. Závěrem nelze vyloučit, že účinné provádění nařízení o kritických surovinách může v dlouhodobém horizontu vyžadovat krátkodobou změnu některých konkrétních cílů Zelené dohody pro Evropu, které jsou těsně svázány s kritickými surovinami. I když perspektiva (téměř) soběstačné EU vyžaduje více času, aby byla zcela účinná, může v konečném důsledku skutečně vést k tomu, že cíle udržitelnosti/klimatické neutrality budou v dlouhodobém horizontu dosažitelnější (rovněž s ohledem na relativně vyšší znečištění způsobované současnými metodami těžby surovin v některých rozvojových zemích).

III. POZMĚŇOVACÍ NÁVRHY K DOKUMENTU COM(2023) 160 final

Pozměňovací návrh 1

29. bod odůvodnění

Text navržený Komisí	Pozměňovací návrh VR
<p>(29) Zásadní jsou soukromé investice podniků, finančních investorů a odběratelů. Tam, kde samotné soukromé investice nestačí, může být pro účinné zavádění projektů v hodnotovém řetězci kritických surovin nutná veřejná podpora, například ve formě záruk, půjček nebo kapitálových a kvazikapitálových investic. Tato veřejná podpora může mít podobu státní podpory. Taková podpora musí mít motivační účinek a musí být nezbytná, vhodná a přiměřená. Stávající pokyny týkající se státní podpory, které byly nedávno podrobeny důkladné revizi v souladu s cíli souběžné transformace, poskytují za určitých podmínek široké možnosti podpory investic v rámci hodnotového řetězce kritických surovin.</p>	<p>(29) Zásadní jsou soukromé investice podniků, finančních investorů a odběratelů. Tam, kde samotné soukromé investice nestačí, může být pro účinné zavádění projektů v hodnotovém řetězci kritických surovin nutná veřejná podpora, například ve formě záruk, půjček nebo kapitálových a kvazikapitálových investic. Tato veřejná podpora může mít podobu státní podpory. Taková podpora musí mít motivační účinek a musí být nezbytná, vhodná a přiměřená. Stávající pokyny týkající se státní podpory, které byly nedávno podrobeny důkladné revizi v souladu s cíli souběžné transformace, poskytují za určitých podmínek široké možnosti podpory investic v rámci hodnotového řetězce kritických surovin. Komise a členské státy by měly přesněji vymezit, jak budou uplatňována pravidla státní podpory, a zavést mechanismy poskytování grantů, úvěrů a daňových úlev na podporu stávajících průmyslových kapacit EU a vytváření nových zařízení jak v EU, tak ve spolehlivých partnerských třetích zemích. Jejich určení by mělo směřovat jak k provozním, tak kapitálovým výdajům.</p>

Odůvodnění

Dnešní podoba plánovaných opatření v oblasti státní podpory je nejasná a nejsou dány mechanismy podpory stávajících průmyslových kapacit, které silně utrpěly prudkým růstem cen energie, ani vzniku nových zařízení pro kritické suroviny v EU i za jejími hranicemi.

Pozměňovací návrh 2

Čl. 1 odst. 2, nové písmeno

Text navržený Komisí	Pozměňovací návrh VR
	<p>a) <i>stanovit transparentní a jasně definovanou metodiku posuzování materiálů, které mají být zařazeny na seznam strategických surovin, včetně použití technických přehledů, podobně jako tomu je u metodiky pro seznam surovin kritických. K příštím seznamům strategických a kritických surovin by měly být přiložena posouzení stávajících právních předpisů EU a jejich dopadu na suroviny zařazené na těchto seznamech.</i></p>

Odůvodnění

Kritické suroviny se posuzují z hlediska kritického významu pomocí specifické metodiky, jejíž součástí je dlouhý a důkladný validační proces za účasti externích expertů, zástupců průmyslu a výzkumných středisek. Výběr strategických surovin naopak nevychází ze zveřejněné metodiky ani předchozích konzultací. Ze zařazení strategických surovin na seznam kritických surovin (příloha II) plyne domněnka, že všechny materiály splňují prahové hodnoty určené metodikou nařízení o kritických surovinách, což je zavádějící.

Pozměňovací návrh 3

Čl. 1 odst. 3

Text navržený Komisí	Pozměňovací návrh VR
<p>3. Pokud Komise na základě zprávy podle článku 42 dospěje k závěru, že Unie pravděpodobně nedosáhne cílů stanovených v odstavci 2, posoudí, zda je proveditelné a přiměřené, aby navrhla opatření nebo uplatnila své pravomoci na úrovni Unie, aby dosažení těchto cílů zajistila.</p>	<p>3. Pokud Komise na základě zprávy podle článku 42 dospěje k závěru, že Unie pravděpodobně nedosáhne cílů stanovených v odstavci 2, umožní určitou míru flexibility tak, aby co nejlépe odpovídala jedinečnosti hodnotového řetězce dané suroviny, neboť každý materiál má specifické vlastnosti a s jeho zajištěním, zpracováním a recyklací jsou spojeny specifické výzvy. Cílem je zaměřit se na zachování stávajících kapacit a jejich podporu. Panuje zájem na otevřeném a trvalém dialogu mezi průmyslem a tvůrci politik, jehož cílem je stanovit referenční hodnoty, které budou technicky i ekonomicky proveditelné a zároveň budou v souladu s cíli EU.</p>

Odůvodnění

Referenční hodnoty pro získávání, zpracování a recyklaci jsou příliš obecné a nerealistické, mohou proto mít nezamýšlené a nepříznivé důsledky. Ustanovení předpisu je třeba pečlivě uvážit s ohledem na ekonomickou a technickou náročnost jejich provádění a riziko nadměrného zatížení průmyslu EU, především malých a středních podniků.

Pozměňovací návrh 4

Příloha I

Text navržený Komisí	Pozměňovací návrh VR
<p style="text-align: center;">PŘÍLOHA I</p> <p style="text-align: center;">Strategické suroviny</p> <p style="text-align: center;">Oddíl 1</p> <p style="text-align: center;">Seznam strategických surovin</p> <p>Za strategické se považují tyto suroviny:</p> <p>a) bismut;</p> <p>b) bor – metalurgická kvalita;</p> <p>c) kobalt;</p> <p>d) měď;</p> <p>e) gallium;</p> <p>f) germanium;</p> <p>g) lithium – bateriová kvalita;</p> <p>h) hořčíkový kov;</p> <p>i) mangan – bateriová kvalita;</p> <p>j) přírodní grafit – bateriová kvalita;</p> <p>k) nikl – bateriová kvalita;</p> <p>l) platinové kovy;</p> <p>m) prvky vzácných zemin pro magnety (Nd, Pr, Tb, Dy, Gd, Sm a Ce);</p> <p>n) křemíkový kov;</p> <p>o) titanový kov;</p> <p>p) wolfram.</p>	<p style="text-align: center;">PŘÍLOHA I</p> <p style="text-align: center;">Strategické <i>primární a druhotné</i> suroviny</p> <p style="text-align: center;">Oddíl 1</p> <p style="text-align: center;">Seznam strategických surovin</p> <p>Za strategické se považují tyto primární a druhotné suroviny, včetně příslušných nosných kovů a minerálů, z nichž se tyto strategické suroviny získávají:</p> <p>a) bismut;</p> <p>b) bor;</p> <p>c) kobalt;</p> <p>d) měď;</p> <p>da) železný šrot (včetně nerezavějící oceli);</p> <p>e) gallium;</p> <p>f) germanium;</p> <p>g) lithium;</p> <p>ga) magnezit/pálená magnézie;</p> <p>h) hořčík;</p> <p>i) mangan;</p> <p>j) grafit;</p> <p>k) nikl;</p> <p>ka) fosfor;</p> <p>kb) potaš;</p> <p>l) platinové kovy;</p> <p>m) prvky vzácných zemin (Nd, Pr, Tb, Dy, Gd, Sm a Ce);</p> <p>n) křemík;</p> <p>o) titan;</p> <p>p) wolfram;</p> <p>pa) zinek.</p>

Pozměňovací návrh 5

Příloha II

Text navržený Komisí	Pozměňovací návrh VR
<p style="text-align: center;">PŘÍLOHA II</p> <p style="text-align: center;">Kritické suroviny</p> <p style="text-align: center;">Oddíl 1</p> <p style="text-align: center;">Seznam kritických surovin</p> <p>Za kritické se považují tyto suroviny:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) antimon; b) arsen; c) bauxit; d) baryt; e) beryllium; f) bismut; g) bor; h) kobalt; i) koksovateľné uhlí; j) měď; k) živec; l) kazivec; m) gallium; n) germanium; o) hafnium; p) helium; q) vzácné zeminy s obsahem těžkých prvků; r) vzácné zeminy s obsahem lehkých prvků; s) lithium; t) hořčík; u) mangan; v) přírodní grafit; w) nikl – bateriová kvalita; x) niob; y) fosfátová hornina; z) fosfor; 	<p style="text-align: center;">PŘÍLOHA II</p> <p style="text-align: center;">Kritické primární a druhotné suroviny</p> <p style="text-align: center;">Oddíl 1</p> <p style="text-align: center;">Seznam kritických surovin</p> <p>Za kritické se považují tyto primární a druhotné suroviny, včetně příslušných nosných kovů a minerálů, z nichž se tyto kritické suroviny získávají:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) antimon; b) arsen; c) bauxit; d) baryt; e) beryllium; f) bismut; g) bor; h) kobalt; i) koksovateľné uhlí; j) měď; k) živec; ka) železný šrot (včetně nerezavějící oceli); l) kazivec; m) gallium; n) germanium; o) hafnium; p) helium; q) vzácné zeminy s obsahem těžkých prvků; r) vzácné zeminy s obsahem lehkých prvků; s) lithium; sa) magnezit/pálená magnézie; t) hořčík; u) mangan; v) grafit; w) nikl; x) niob; y) fosfátová hornina; z) fosfor;

Text navržený Komisí	Pozměňovací návrh VR
aa) platinové kovy; bb) skandium; cc) křemíkový kov; dd) stroncium; ee) tantal; ff) titanový kov; gg) wolfram; hh) vanad.	aa) platinové kovy; aaa) potaš; bb) skandium; cc) křemíkový kov; dd) stroncium; ee) tantal; ff) titanový kov; gg) wolfram; hh) vanad; ii) zinek.

Odůvodnění pozměňovacích návrhů 4 a 5

Určité suroviny lze obvykle těžít pouze spolu s jiným, nosným kovem – jako v případě vzácných zemin v železné rudě – a samostatně je těžít nelze. Dále jsou některé materiály nutnou součástí ekosystému výroby, rafinace a recyklace surovin, např. magnezit v tavárnách. Bez této suroviny není možné recyklovat kovy či jiné suroviny za vysokých teplot. V této oblasti bychom se tedy neměli omezovat (v případě kritických i strategických surovin) a předepisovat specifická užití surovin v hodnotovém řetězci. Jinak bude přípustný pouze poslední rafinační fáze, nikoli však těžba.

Přechod na nízkouhlíkové a oběhové hospodářství zvyšuje význam druhotných surovin, neboť pomáhají snižovat závislost na surovinách primárních, podporují efektivní využití surovin, snižování odpadu a udržitelnost. Některé z těchto surovin jsou navíc nezbytné k dekarbonizaci průmyslu, ekologické transformaci a dosažení cílů nulových čistých emisí.

Pozměňovací návrh 6

Čl. 2 bod 15 (nový bod)

Text navržený Komisí	Pozměňovací návrh VR
	15) „projektem v oblasti strategických surovin“ jakékoli plánované zařízení nebo plánované významné rozšíření či změna využití stávajícího zařízení, které se zabývá těžbou, zpracováním nebo recyklací surovin uvedených v příloze II, včetně případů, kdy tyto suroviny vznikají jako vedlejší produkty těžby a zpracování nosných surovin, které nejsou zařazeny do seznamu v příloze I nebo II;

Odůvodnění

Strategické suroviny se často vyskytují jako vedlejší produkty nosného (základního) kovu nebo nerostné suroviny. Proto je třeba upřesnit zařazení projektů těžby těchto základních a nosných kovů a nerostných surovin mezi strategické projekty spadající do oblasti působnosti nařízení o kritických surovinách.

Pozměňovací návrh 7

Článek 3a (nový článek)

Text navržený Komisí	Pozměňovací návrh VR
	<p style="text-align: center;">Článek 3a</p> <p>1. <i>Na seznam strategických (příloha I) a kritických (příloha II) surovin mohou být zařazeny těž druhotné suroviny.</i></p> <p>2. <i>Komise nejméně jednou za dva roky přistoupí k revizi a v případě potřeby k aktualizaci seznamu strategických surovin a seznamu kritických surovin, které jsou zařazeny v přílohách I a II, a to s přihlédnutím k jejich strategické úloze při dekarbonizaci a ekologické transformaci, předpokládanému výraznému růstu poptávky po nich, jejich omezené dostupnosti v globálním měřítku a obtížnosti jejich těžby nebo získávání v EU a potenciální způsobilosti k získávání kritických surovin v EU.</i></p>

Odůvodnění

Druhotné suroviny mají významný podíl na dekarbonizaci evropského průmyslu, zvláště pak v těch odvětvích, které produkují strategické technologie pro ekologickou a digitální transformaci. Uznání jejich strategické hodnoty podporuje odpovědné získávání a snižuje potřebu těžby primárních surovin. V rámci seznamu strategických surovin by měl být sestaven dílčí seznam druhotných surovin, mimo jiné s přihlédnutím k jejich strategické úloze při dekarbonizaci průmyslu a ekologické transformaci, předpokládanému růstu globální poptávky, náročnosti získávání z původních zdrojů nebo odpadu a náročnosti recyklace v EU a dále jejich potenciální způsobilosti k získávání kritických surovin. Posouzení by mělo pracovat s nejnovějšími dostupnými daty a předpovědi vývoje poptávky a nabídky za přiměřené referenční období tak, aby bylo možno řešit budoucí omezenou dostupnost nebo narušení dodávek.

Pozměňovací návrh 8

Čl. 5 odst. 1 písm. c)

Text navržený Komisí	Pozměňovací návrh VR
<p>c) projekt by byl realizován udržitelným způsobem, zejména pokud jde o monitorování, prevenci a minimalizaci dopadů na životní prostředí, používání sociálně odpovědných postupů včetně dodržování lidských a pracovních práv, potenciálu ohledně kvalitních pracovních míst a smysluplného zapojení místních komunit a příslušných sociálních partnerů a používání transparentních obchodních postupů s odpovídajícími zásadami dodržování předpisů s cílem předejít rizikům nepříznivých dopadů na řádné fungování veřejné správy, včetně korupce a úplatkářství, a tato rizika minimalizovat;</p>	<p>c) projekt by byl realizován udržitelným způsobem, zejména pokud jde o monitorování, prevenci a minimalizaci dopadů na životní prostředí zvláště v dlouhodobém a globálním měřítku, používání sociálně odpovědných postupů včetně dodržování lidských a pracovních práv, potenciálu ohledně kvalitních pracovních míst a smysluplného zapojení místních komunit a příslušných sociálních partnerů a používání transparentních obchodních postupů s odpovídajícími zásadami dodržování předpisů s cílem předejít rizikům nepříznivých dopadů na řádné fungování veřejné správy, včetně korupce a úplatkářství, a tato rizika minimalizovat;</p>

Odůvodnění

Vyvážení cílů v oblasti dlouhodobé udržitelnosti s cíli krátkodobými (rovněž s ohledem k relativně vyššímu znečištění plynoucímu z dnešních metod těžby surovin v některých rozvíjejících se zemích a skutečnosti, že žijeme na téže planetě).

Pozměňovací návrh 9

Čl. 19 odst. 1 písm. e) (nové písmeno)

Text navržený Komisí	Pozměňovací návrh VR
	e) <i>nekalé obchodní praktiky. Komise učiní a posílí opatření na ochranu obchodu s cílem zajistit rovné podmínky. EU by rovněž měla přednostně zavést pobídky slučitelné s pravidly WTO s cílem zajistit rovné podmínky v celosvětovém měřítku. Mohlo by se jednat o spotřebitelské pobídky ve prospěch udržitelných evropských surovin nebo podporu výroby pokročilejších zařízení.</i>

Odůvodnění

Evropský průmysl má v oblasti surovin vůči světu konkurenční nevýhodu a je třeba jej ujistit, že bude příslušnými opatřeními na ochranu obchodu chráněn před nekalými obchodními praktikami.

Pozměňovací návrh 10

Čl. 35 odst. 1

Text navržený Komisí	Pozměňovací návrh VR
1. Rada se skládá ze zástupců členských států a Komise. Předsedá jí zástupce Komise.	1. Rada se skládá ze zástupců členských států a Komise a nezávislých technických expertů . Předsedá jí zástupce Komise.

Odůvodnění

Zásadní úlohu při provádění nařízení o kritických surovinách včetně povolovacích postupů bude hrát Evropská rada pro kritické suroviny. Má-li být monitorovací činnost rady efektivní, bylo by vhodné mezi její členy zařadit kromě zástupců orgánů a institucí také nezávislé technické experty z oboru.

V Bruselu dne 12. července 2023.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Oliver RÖPKE

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke společnému sdělení Evropskému parlamentu a Radě

Kosmická strategie Evropské unie pro bezpečnost a obranu

(JOIN(2023) 9 final)

(2023/C 349/23)

Zpravodaj: **Maurizio MENSI**

Spoluzpravodaj: **Jan PIE**

Žádosti o vypracování stanoviska	Evropská komise, 2. 5. 2023
Právní základ	Článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Poradní komise pro průmyslové změny
Přijato v sekci	22. 6. 2023
Datum přijetí na plenárním zasedání	12. 7. 2023
Plenární zasedání č.	580
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	170/1/1

1. Závěry a doporučení

1.1 EHSV podporuje uznání bezpečnostního a obranného rozměru vesmíru ze strany EU, jehož odrazem je zveřejnění společného sdělení Evropskému parlamentu a Radě *Kosmická strategie Evropské unie pro bezpečnost a obranu* (dále jen „strategie“) dne 10. března 2023.

1.2 EHSV souhlasí s deklarovaným společným chápáním nového geopolitického kontextu zahrnujícího vážné problémy způsobené ruskou invazí na Ukrajinu, kritičnost kosmických prostředků a služeb a nutnost vypracovat opatření zaměřená na jejich ochranu a obranu, což je nezbytným krokem k vytvoření seriózní celoevropské politiky pro oblast vesmíru.

1.3 EHSV souhlasí s tím, že ještě před posílením odolnosti a ochrany kosmických systémů a služeb je prioritou identifikace hrozeb, u níž musí orgány EU zajistit zapojení všech příslušných aktérů, včetně průmyslu, sociálních subjektů a občanské společnosti do mapování a provádění doporučení. Vzhledem k relevantnímu civilnímu využití kosmických technologií bude důležité podpořit organizovanou občanskou společnost, aby plně porozuměla příslušnému veřejnému zájmu a výhodám strategie pro občany s cílem zlepšit její legitimitu a posílit veřejnou podporu.

1.4 EHSV doporučuje ve světle současného znepokojivého geopolitického kontextu posílit odolnost a ochranu kosmických systémů a služeb v Unii. EHSV konstatuje, že základní výzvou v souvislosti s tímto cílem je schopnost zvýšit současnou nízkou úroveň veřejných investic, snížit jejich roztržitost a podpořit přístup založený na evropské přidané hodnotě v situaci, kdy Evropa zdaleka zaostává za USA, Čínou a Ruskem, pokud jde o veřejné investice do vesmíru.

1.5 EHSV se domnívá, že posílení odolnosti a ochrany kosmických systémů a služeb v Unii znamená rovněž provádění opatření na podporu technologické suverenity a odolnosti kritických průmyslových hodnotových řetězců s cílem zajistit nezávislost. V tomto ohledu EHSV důrazně doporučuje, aby byla plně uznána a zdůrazněna klíčová úloha průmyslu spočívající v identifikaci problémů závislostí a zmírňujících opatření.

1.6 EHSV by rád připomněl, že světoví lídři stále více uznávají a potvrzují způsob, jakým vesmír zasahuje do všech ostatních oblastí a přináší přidanou hodnotu pro lidstvo. Evropské kosmické odvětví dnes řeší některé z nejnáléhavějších výzev naší doby, jako je monitorování změny klimatu, pomoc při stimulaci technologických inovací a poskytování konkrétních socioekonomických přínosů pro každodenní život občanů. Instituce, podniky a občané se stále více spoléhají na kosmické technologie, data a služby pro komunikaci, navigační a lokalizační systémy a pozorování Země (např.

okamžité informování a komunikace na místě v případě katastrof). Vesmír má zásadní význam pro občany a strategickou autonomii Evropy, jakož i v kontextu globální diplomacie, utváření evropské identity a pro inspiraci a motivaci příštích generací.

1.7 EHSV velmi vítá budoucí „právní předpis EU pro oblast vesmíru“, který by se vztahoval na bezpečnost, ochranu, udržitelnost a normalizaci a který by směřoval k potřebnému unijnímu přístupu k řízení kosmického provozu ⁽¹⁾.

1.8 EHSV je přesvědčen, že je nezbytné, aby všechna opatření týkající se průmyslu (např. konkurenceschopnost, kritické technologie, bezpečnost dodavatelského řetězce) byla začleněna do soudržné a celoevropské průmyslové politiky, a to v kontextu velmi silné závislosti evropského kosmického odvětví na velmi omezených otevřených trzích.

1.9 EHSV trvá na tom, že i když jsou zapotřebí konkrétní opatření, která mohou být užitečná pro řešení konkrétních situací, mohou mít tato opatření smysl a být plně účinná pouze tehdy, pokud kombinují individuálně uzpůsobenou politiku zadávání veřejných zakázek, ambiciózní a účinnou politiku v oblasti výzkumu a vývoje a podporu zavádění kosmických technologií a služeb vyvinutých v Evropě na trh, a to i s ohledem na vývozní trhy, zejména prostřednictvím ekonomické diplomacie.

1.10 EHSV je přesvědčen, že ambiciózní, ale také soudržná podpora výzkumu a inovací je základním kamenem udržitelnosti kosmického odvětví a jeho schopnosti sloužit potřebám veřejné politiky. Evropa potřebuje silnější a konzistentnější podporu výzkumu a inovací, aby si udržela své postavení v oblasti vesmíru a zajistila, že bude mít vnitřní průmysl schopný navrhovat, dodávat a využívat nejmodernější kosmické systémy.

1.11 Pokud jde o oblasti, v nichž je klíčová spolupráce s třetími zeměmi, EHSV zdůrazňuje, že jakožto obecná pravidla je důležité zachovat evropskou suverenitu a vyhnout se mimoevropským závislostem ve strategických oblastech a zároveň podporovat spolupráci a interoperabilitu, jakož i reciprocitu a vzájemnou prospěšnost s USA a dalšími podobně smýšlejícími třetími stranami.

1.12 EHSV se domnívá, že na strategii musí navazovat konkrétní a rychlá opatření, pokud jde o cílený rozpočet, harmonogram provádění opatření a vytváření pracovních míst ⁽²⁾. Tento přesný plán musí vypracovat EU na základě celoevropské koordinace aktérů zapojených do činností v kosmickém prostoru.

2. Související informace

2.1 Vzhledem k tomu, že krize COVID-19 odhalila nedostatečnou autonomii a kontrolu Evropy, pokud jde o kritickou síťovou infrastrukturu, ruská invaze na Ukrajinu dále urychlila cestu k upevnění a posílení bezpečnostního a obranného rozměru vesmíru.

2.2 Na institucionální úrovni to bylo symbolizováno dvěma klíčovými milníky.

2.2.1 Versailleské prohlášení, které dne 11. března 2022 vydali vedoucí představitelé Evropské unie v reakci na ruskou invazi na Ukrajinu, klade zvláštní důraz na vesmír z hlediska obranných činností, neboť vedoucí představitelé EU se zejména dohodli na *posílení bezpečnostního a obranného rozměru kosmického průmyslu a činností*.

2.2.2 Strategický kompas pro bezpečnost a obranu, který dne 21. března 2022 vydala Evropská komise pod záštitou vysokého představitele EU pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku. Strategický kompas uvádí, že o vesmír se vede stále více sporů, což má silné důsledky pro obranu, a má mnoho dopadů na evropské kosmické odvětví.

2.3 Tyto iniciativy EU byly doplněny dalšími programy spolupráce, například v souvislosti s Radou ESA na ministerské úrovni v roce 2022, která navrhla několik iniciativ v oblasti bezpečnosti ve vesmíru a z vesmíru pro příspěvky členských států.

⁽¹⁾ V souladu se stanoviskem Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se zavádí Program Unie pro bezpečnou konektivitu na období 2023–2027 [COM(2022) 57 final – 2022/0039 (COD)] a společné sdělení Evropskému parlamentu a Radě – Přístup EU k řízení kosmického provozu – Příspěvek EU k řešení globální výzvy [COD]; JOIN(2022) 4 final] (Úř. věst. C 486, 21.12.2022, s. 172); a stanoviskem „New Space“.

⁽²⁾ Zejména pokud jde o zaměstnanost žen.

2.4 Ruská invaze na Ukrajinu ukázala nade vše pochybnost zcela zásadní důležitost vesmíru jako klíčového prostředku. Tato válka rovněž ukázala relevantní a určující dopad komerčních prostředků, které mohou doplňovat vládní prostředky a strategie, z čehož pramení význam pravidelné interakce a spolupráce veřejného a soukromého sektoru, zejména pokud jde o technické a provozní kapacity.

3. Obecné připomínky

3.1 EHSV uznává naprostou kritičnost vesmíru jako klíčového prostředku pro nezávislé a informované rozhodování a přijímání opatření ze strany evropských tvůrců politik v oblasti řešení krizí a bezpečnosti, což je nezbytný krok při vytváření seriózní celoevropské politiky pro oblast vesmíru. Vzhledem k relevantnímu civilnímu využití kosmických technologií bude důležité podpořit organizovanou občanskou společnost, aby plně porozuměla příslušnému veřejnému zájmu a výhodám strategie pro občany s cílem zlepšit její legitimitu a posílit veřejnou podporu.

3.2 Úsilí Evropy o dosažení důvěryhodné a zajištěné autonomie v oblasti vesmíru pro provádění její strategické autonomie je nyní skutečností a představuje stále více sdílenou výzvu napříč kontinentem. EHSV se domnívá, že veškeré úsilí, ať už civilní či vojenské, vnitrostátní nebo evropské, veřejné či soukromé, musí společně směřovat k účinnosti a spolehlivosti pro uživatele v oblasti bezpečnosti, jak je zdůrazněno v akčním plánu pro synergie mezi civilním, obranným a kosmickým průmyslem⁽³⁾, což je důvodem pro posílené partnerství veřejného a soukromého sektoru a potenciální partnerství s podobně smýšlejícími zeměmi.

3.3 Existuje stále větší riziko, že noví aktéři budou ohrožovat kosmické systémy, aby ovlivnili kritické služby zajišťované družicemi. EHSV považuje za stále důležitější, aby rostoucí zájem Evropy o kosmické služby a její závislost na nich byly doprovázeny opatřeními zaměřenými na ochranu a obranu kosmických kapacit a služeb, aby evropská společnost a hospodářství nebyly vystaveny ještě kritičtější zranitelnosti.

3.4 EHSV je přesvědčen, že členské státy musí plně prosazovat svou odpovědnost a závazek k celosvětovému míru a bezpečnosti tím, že posílí svou svobodu jednání ve vztahu k vesmíru i ve vesmíru samém s využitím svých svrchovaných schopností a prostředků, a považuje ji za jeden z nejpřímějších a nejkritičtějších nástrojů, které mají k dispozici, aby mohly jednat a uplatňovat vliv. Za tímto účelem musí zaručit odolnost svého kosmického průmyslu a bezpečnost své infrastruktury dodávek a služeb ve prospěch svých občanů. V této souvislosti je zajištění svrchovaného a udržitelného přístupu Evropy do vesmíru nespornou prioritou.

4. Konkrétní připomínky

4.1 Oblast kosmických hrozeb

4.1.1 EHSV vítá identifikaci hrozeb, které by mohly být odpovědné za narušení, degradaci nebo zničení kosmických systémů, a to prostřednictvím přípravy každoroční analýzy kosmických hrozeb, která je považována za klíčovou pro pochopení nepřátelského prostředí, v němž se vesmírná a pozemní infrastruktura a služby vyvíjejí dnes i v budoucnu.

4.1.2 EHSV uznává, že takové posouzení by pomohlo zabránit tomu, aby potenciálně nepřátelské země nebo organizace získaly citlivé schopnosti a kapacity (včetně dovedností, technologií, prostředků a stavebních prvků). Cílem by bylo zaručení evropské správy a kontroly „citlivých schopností a kapacit“.

4.1.3 EHSV se domnívá, že Evropská komise a ESVC by měly zahrnout názory a příspěvky evropského kosmického odvětví (velkých a malých subjektů), výzkumných a technologických organizací a akademické obce do přípravy každoroční analýzy kosmických hrozeb a do určování doporučení a opatření, která z ní vyplynou.

4.1.4 EHSV je přesvědčen, že takový proces by soukromému sektoru umožnil:

- a) pracovat na nových prioritách v oblasti výzkumu a vývoje specifických pro již známé hrozby nebo nový druh hrozeb, které mohou vzniknout;

⁽³⁾ COM(2021) 70 final.

- b) zvyšovat povědomí zákazníků a institucionálních subjektů o potřebě preventivních přístupů;
- c) stanovovat nové normy na evropské úrovni, a tím přispívat k procesu normalizace na celosvětové úrovni;
- d) vyměňovat si osvědčené postupy mezi veřejnými a soukromými subjekty;
- e) přizpůsobit „pozemní“ přístupy do vesmíru.

4.2 Posílení odolnosti a ochrany kosmických systémů a služeb v EU

4.2.1 Celounijní bezpečnostní rámec pro ochranu kosmických systémů, sdílení informací a spolupráci při incidentech týkajících se bezpečnosti vesmíru

4.2.1.1 EHSV se domnívá, že celosvětové regulační iniciativy a jednostranná rozhodnutí týkající se řízení kosmického provozu pravděpodobně vytvoří pro evropské subjekty náročné prostředí. Reformy prováděné mimo Evropu by skutečně mohly potenciálně narušit schopnost evropského kosmického odvětví soutěžit za rovných podmínek a zároveň ovlivnit jeho udržitelnost a dále ohrozit evropskou suverenitu, která je zastřešujícím cílem EU v oblasti vesmíru.

4.2.1.2 EHSV je přesvědčen, že Evropská unie má příležitost chopit se vedení diskusí, a poskytnout tak základ pro ochranu klíčové evropské kosmické infrastruktury a souvisejících služeb. Tím, že bude Evropská unie proaktivní a bude podporovat spolupráci členských států EU namísto roztržitého prostředí, umožní evropskému kosmickému odvětví využívat dohodnutá pravidla a postupy ve svůj prospěch a dále je prosazovat na celosvětové úrovni. Harmonizovanější přístup založený na intenzivnější spolupráci mezi členskými státy by širěji podpořil společné investice do obrany a průmyslu EU. Možnost společného zadávání veřejných zakázek by mohla v tomto ohledu zvýšit účinnost na straně poptávky a přispět ke konkurenceschopnosti a efektivitě kosmického a obranného průmyslu⁽⁴⁾.

4.2.1.3 EHSV se domnívá, že posílení potenciálu technologií a průmyslových odvětví s vedlejším dopadem, jako jsou letectví a technologie s vojenským i civilním využitím (tzv. dvojí užití), by mělo významný dopad na průmyslový i vojenský vývoj EU.

4.2.1.4 Pokud jde o bezpečnost a kybernetickou bezpečnost, EHSV plně souhlasí s tím, že požadavek na „bezpečnost již od fáze návrhu“ má zásadní význam pro odolnost. Společné evropské bezpečnostní normy jsou rovněž nezbytné, jestliže jsou používány praktickým způsobem, neboť cykly stanovování a přijímání jsou na konkurenčním trhu, kterému evropské kosmické odvětví čelí, často příliš dlouhé. Z toho vyplývá, že:

- a) je třeba je rozvíjet souběžně s vývojem technologie;
- b) je třeba stanovit pružný postup certifikace;
- c) zapojení začínajících podniků a malých a středních podniků prostřednictvím jejich schopnosti plnit bezpečnostní požadavky vyžaduje lepší institucionální podporu a spolupráci v rámci dodavatelského řetězce;
- d) je třeba vypracovat nové normy.

4.2.1.5 EHSV konstatuje, že směrnice o odolnosti kritických subjektů⁽⁵⁾ a směrnice o opatřeních k zajištění vysoké společné úrovně kybernetické bezpečnosti v Unii⁽⁶⁾ (NIS 2) jsou použitelné pouze na úrovni členských států, a nikoli na úrovni orgánů EU. EHSV je přesvědčen, že by se tyto směrnice měly vztahovat i na prostředky vlastněné EU.

⁽⁴⁾ Jak bylo zdůrazněno ve stanovisku Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se stanoví akt o posílení evropského obranného průmyslu prostřednictvím kolaborativního zadávání veřejných zakázek (COM(2022) 349 final) (Úř. věst. C 486, 21.12.2022, s. 168).

⁽⁵⁾ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2022/2557 ze dne 14. prosince 2022 o odolnosti kritických subjektů a o zrušení směrnice Rady 2008/114/ES (Úř. věst. L 333, 27.12.2022, s. 164).

⁽⁶⁾ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2022/2555 ze dne 14. prosince 2022 o opatřeních k zajištění vysoké společné úrovně kybernetické bezpečnosti v Unii a o změně nařízení (EU) č. 910/2014 a směrnice (EU) 2018/1972 a o zrušení směrnice (EU) 2016/1148 (směrnice NIS 2) (Úř. věst. L 333, 27.12.2022, s. 80).

4.2.2 Posílení technologické suverenity kosmického odvětví EU

4.2.2.1 EHSV plně vítá vůli usilovat o navýšení rozpočtu Evropského obranného fondu a programu Horizont Evropa, neboť se v souvislosti s nejnovějšími fázemi rozvoje zdálo, že EU dosud není schopna sladit svůj rozpočet a související finanční nástroje se svými deklarovanými ambicemi dosáhnout požadované úrovně připravenosti u pokročilých technologií.

4.2.2.2 V souvislosti s obnovením společné pracovní skupiny se EHSV domnívá, že by měl být stanoven jednotný postup vedoucí k jednotnému dohodnutému a sdílenému archivu kritických situací. Přítomnost evropského kosmického průmyslu jako klíčového zúčastněného subjektu v tomto procesu je důležitá, jelikož snížení závislosti by mohlo zlepšit evropskou suverenitu, neboť přispívá ke konkurenceschopnosti průmyslu.

4.2.2.3 EHSV se zamýšlí nad budoucími úlohami a interakcemi společné pracovní skupiny a Observatoře pro kritické technologie a zdůrazňuje, že je třeba mezi nimi zajistit lepší součinnost.

4.2.2.4 EHSV podporuje vytvoření nových aliancí a významných projektů společného evropského zájmu týkajících se technologií důležitých pro vesmír a obranu, protože by mohly přispět ke zvýšení úrovně financování a k rozvoji a udržitelnosti dvojitých zdrojů v Evropě.

4.2.3 Řešení rizik pro bezpečnost v kosmickém odvětví v EU

4.2.3.1 Řešení rizik pro bezpečnost v kosmickém odvětví v EU prostřednictvím ochrany jejich dodavatelských řetězců a pravidel pro zadávání veřejných zakázek, která plně zaručují bezpečnost dodávek, je velmi vítáno.

4.2.3.2 EHSV se však domnívá, že je klíčové, aby tato opatření byla široce začleněna jako součást soudržné a celoevropské průmyslové politiky pro oblast vesmíru.

4.2.4 Rozvoj schopností včetně autonomního přístupu EU do vesmíru za účelem zvýšení odolnosti

4.2.4.1 EHSV souhlasí s tím, že klíčovými technologiemi/schopnostmi odolnosti jsou užitečné náklady vlastní ochrany, responzivní nosné rakety, schopnosti získávání poznatků o situaci ve vesmíru, opravy na oběžné dráze a zabezpečený suverénní cloud vyhrazený pro kosmické služby.

4.2.4.2 EHSV se domnívá, že by měl být zajištěn dlouhodobý nezávislý přístup EU do vesmíru, jelikož Evropa nemůže být při vypouštění svých kosmických systémů a údržbě své vlastní kosmické infrastruktury závislá na třetích zemích. V tomto ohledu je naprosto nezbytné, aby se pro institucionální vypouštění uplatňovala zásada preference evropských nosných raket.

4.2.5 Reakce na kosmické hrozby

4.2.5.1 EHSV se domnívá, že odhalování hrozeb vyžaduje vytvoření plnohodnotné a autonomní architektury řízení kosmického provozu, která se bude mimo jiné opírat o vytvoření a podporu financovaných programových položek s cílem dále rozvíjet evropské schopnosti řízení kosmického provozu (pozorování a sledování vesmíru – SST, získávání poznatků o kosmické oblasti – SDA) a urychlit zavádění komerčně životaschopných, konkurenceschopných a rozšířitelných evropských schopností SST a řízení kosmického provozu (?).

4.2.5.2 V tomto smyslu EHSV plně souhlasí se silným zaměřením společného sdělení na schopnosti získávání poznatků o kosmické oblasti, pokud se v každé své fázi opírá o podporu průmyslu, odborné znalosti a schopnosti – vedle schopností EU a členských států EU.

(?) V souladu se stanoviskem Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se zavádí Program Unie pro bezpečnou konektivitu na období 2023–2027 [COM(2022) 57 final – 2022/0039 (COD)] a společné sdělení Evropskému parlamentu a Radě – Přístup EU k řízení kosmického provozu – Příspěvek EU k řešení globální výzvy [COD]; JOIN(2022) 4 final] (Úř. věst. C 486, 21.12.2022, s. 172) a stanoviskem „New Space“.

4.2.5.3 EHSV podporuje úsilí členských států EU o silnou koordinaci na úrovni EU v zájmu podpory cíle větší otevřené evropské strategické autonomie, v souladu s transatlantickou partnerskou aliancí, spoluprací s klíčovými partnery, jako jsou USA a Spojené království, a zapojením na mnohostranné úrovni, a případně přípravy půdy pro schopnosti na úrovni EU.

4.2.5.4. EHSV uznává význam kosmických cvičení, neboť koordinace mezi Evropany by měla být silnější, účinnější a měla by mít větší váhu vůči našim spojencům, zejména USA. To předpokládá vytvoření společné kultury kosmických operací.

4.2.6 Posílení využívání vesmíru pro bezpečnost a obranu

4.2.6.1 EHSV souhlasí s tím, že zlepšení přínosu oblasti vesmíru k evropským obranným schopnostem znamená rovněž spoléhat se na již existující evropské stěžejní programy a zlepšit je se zaměřením na bezpečnostní a obranný rozměr.

4.2.6.2 EHSV zdůrazňuje, že rozšíření programu Copernicus směrem k bezpečnostním schopnostem by znamenalo výrazné navýšení cílů programu, které by mělo být pečlivě posouzeno, zejména s ohledem na související rizika pro kapacity financování programu Copernicus a jeho současnou politiku veřejně přístupných dat.

4.2.6.3 EHSV zdůrazňuje, že je důležité, aby strategie přispívala k Zelené dohodě pro Evropu a souvisejícím průmyslovým ekosystémům. Program Copernicus, který je považován za referenční hodnotu světové úrovně pro monitorování změny klimatu a životního prostředí, zejména přímo přispívá k pojmenování problémů a hledání řešení změny klimatu a k podpoře úlohy Evropy na světové scéně. Vzhledem k tomu, že se program Copernicus stal celosvětově uznávaným standardem pro vědecké snímky a kvalitu údajů, je třeba jej dále podporovat neutuchajícími ambicemi.

4.2.6.4 Pokud jde o program IRIS², EHSV důrazně podporuje program, který Unii pomůže zůstat předním mezinárodním aktérem se svobodou jednání v oblasti vesmíru.

4.2.6.5 EHSV je přesvědčen, že je nezbytné, aby všechna opatření týkající se průmyslu (konkurenceschopnost, kritické technologie, bezpečnost dodavatelského řetězce atd.) byla začleněna do soudržné a celoevropské průmyslové politiky, a to v kontextu velmi silné závislosti evropského kosmického odvětví na velmi omezených otevřených trzích.

4.2.6.6 EHSV by rád zdůraznil, že oblast vesmíru je inovativním a neustále se vyvíjejícím odvětvím. Aby byla zajištěna konkurenceschopnost evropských činností v kosmickém prostoru, musí se rozvoj odborných dovedností neustále přizpůsobovat a zlepšovat. Vzhledem k tomu, že trendy nábory pracovníků v odvětví byly v posledních letech výrazné a očekává se, že v blízké budoucnosti výrazně zůstanou, je třeba tuto skutečnost dále provázet konkrétními opatřeními, jako je například zřízení kosmické akademie EU.

4.2.7 Partnerství pro odpovědné chování v kosmickém prostoru

4.2.7.1 EHSV souhlasí s tím, že pro zajištění bezpečného, udržitelného a spolehlivého využívání kosmických kapacit mají zásadní význam partnerství a společné podniky s dalšími regiony, subjekty a podobně smýšlejícími třetími stranami.

4.2.7.2 Ve světle klíčového významu spolupráce EHSV upozorňuje, že by při podpoře spolupráce a interoperability mělo být coby základní východisko zahrnuto zachování evropské svrchovanosti a autonomie, jakož i reciprocita a vzájemná prospěšnost s USA a dalšími podobně smýšlejícími třetími stranami coby obecné pravidlo.

V Bruselu dne 12. července 2023.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Oliver RÖPKE

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropské centrální bance, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů o přezkumu rámce pro krizové řízení a pojištění vkladů na podporu dokončení bankovní unie

(COM(2023) 225 final

k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se mění nařízení (EU) č. 806/2014, pokud jde o opatření včasného zásahu, podmínky zahájení řešení krize a financování opatření k řešení krize

(COM(2023) 226 final – 2023/0111 (COD))

k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se mění směrnice 2014/59/EU, pokud jde o opatření včasného zásahu, podmínky zahájení řešení krize a financování opatření k řešení krize

(COM(2023) 227 final – 2023/0112 (COD))

k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se mění směrnice 2014/59/EU a nařízení (EU) č. 806/2014, pokud jde o některé aspekty minimálního požadavku na kapitál a způsobilé závazky

(COM(2023) 229 final – 2023/0113 (COD))

(2023/C 349/24)

Zpravodaj: **Giuseppe GUERINI**

Spoluzpravodaj: **Christophe LEFÈVRE**

Žádost o vypracování stanoviska	8. 12. 2022, dopis španělského ministerstva pro zahraniční věci, Evropskou unii a spolupráci Rada Evropské unie, 23. 6. 2023 (COM(2023) 229 final), 11. 7. 2023 (COM(2023) 226 final), 11. 7. 2023 (COM(2023) 227 final) Evropský parlament, 12. 6. 2023 (COM(2023) 229 final), 10. 7. 2023 (COM(2023) 226 final a 227 final) Evropská komise, 2. 6. 2023 (COM(2023) 225 final)
Právní základ	články 114 a 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Hospodářská a měnová unie, hospodářská a sociální soudržnost
Přijato v sekci	27. 6. 2023
Přijato na plenárním zasedání	13. 7. 2023
Plenární zasedání č.	580
Výsledek hlasování	
(pro/proti/zdrželi se hlasování)	175/0/2

1. Závěry a doporučení

1.1 EHSV oceňuje komplexní iniciativu Komise zaměřenou na dokončení právních předpisů, které se týkají krizového řízení a pojištění vkladů, neboť pokrok ve vytváření bankovní unie má stěžejní význam pro posílení jednotného evropského trhu v zájmu vkladatelů a daňových poplatníků.

1.2 EHSV se domnívá, že bankovní krize, k nimž v poslední době došlo ve Spojených státech, jasně ukázaly, nakolik je důležité postupovat při omezování rizika šíření krize a ztráty důvěry investorů a vkladatelů rychle a také že je nutné reagovat na problémy bank flexibilně. Z nedávných zkušeností je rovněž patrné, že je důležité řádně a ve velmi krátkém čase zorganizovat převod banky v problémech do jiné banky.

1.3 EHSV oceňuje, že byl systém pojištění vkladů v návrhu Komise rozšířen i na vklady veřejných orgánů a že Komise usiluje o rozsáhlejší harmonizaci nástrojů na ochranu vkladů v celé EU. Vzhledem k tomu, že náležitě financované a organizované fondy pro pojištění vkladů hrají zásadní úlohu, bude Komisi navržená větší harmonizace jistě přínosná.

1.4 EHSV konstatuje, že jedním z hlavních cílů návrhu Komise je rozšířit rozsah, v němž se uplatní postup řešení krize bank. EHSV plně chápe přístup Komise, souvislosti, její regulační důvody a dlouhodobé cíle.

1.5 V souvislosti s nedávnými bankovními krizemi EHSV poukazuje na potřebu pragmatického a flexibilního přístupu vycházejícího ze specifík jednotlivých projednávaných případů, pokud jde o: i) regulační přístup; ii) výběr neúčinnějších dostupných nástrojů; iii) praktické důsledky prováděných opatření; iv) nezbytnou spolupráci mezi zúčastněnými stranami; iv) rychlost provedení; v) povahu finančních zdrojů, které mají být při provádění zvolených způsobů řešení krize použity.

1.6 EHSV se domnívá, že řešení krize nemusí být vždy tím nevhodnějším postupem k zajištění plné ochrany hospodářských ekosystémů, v nichž banka v problémech působí. Pokud by se ukázalo, že by řešení krize bylo ve skutečnosti nákladnější než likvidace, pak by se tyto banky měly dostat do platební neschopnosti.

1.7 EHSV souhlasí s Komisí, že posuzování veřejného zájmu by mohlo být upřesněno tak, aby byl v celé EU uplatňován transparentnější a harmonizovanější přístup. EHSV si uvědomuje, že je pro regulační orgány velmi obtížné dosáhnout rovnováhy mezi flexibilitou a předvídatelností, přesto však vybízí spolunormotvůrce, aby se snažili nalézt způsoby, jak co nejvíce omezit právní nejistotu.

1.8 EHSV má za to, že je nezbytné nalézt patřičnou rovnováhu mezi lepším vymezením „posuzování veřejného zájmu“ a proporcionalitou jeho uplatňování ve vztahu k malým, středním a místním bankám. Rozšíření rozsahu posuzování veřejného zájmu tak, aby zahrnovalo banky, které hrají důležitou úlohu na regionální úrovni, stále ponechává ve stávajícím rámci určitou nejistotu.

1.9 EHSV upozorňuje na význam dodržování zásady proporcionality, aby bylo možné vypracovat takové předpisy, které umožní dosáhnout stanovených cílů, aniž by byly nadměrně poškozeny zájmy malých, středních a místních bank. Při posuzování veřejného zájmu je rovněž zapotřebí zohlednit zásadu proporcionality, zvláště pokud jde o místní banky, které nepředstavují riziko pro finanční stabilitu.

1.10 EHSV je si vědom odlišné působnosti bankovní regulace a právních předpisů v oblasti státní podpory a domnívá se, že by celý balíček týkající se krizového řízení a pojištění vkladů měl být náležitě koordinován s očekávanou revizí sdělení Komise z roku 2013 o státní podpoře⁽¹⁾ v bankovním sektoru. V opačném případě hrozí, že budou realizovány návrhy, jež by mohly být v rozporu s předpisy v oblasti státní podpory, což by vedlo k nepředvídatelnosti a právní nejistotě.

1.11 Komise se soustředila na posílení nástroje strategie převodu s využitím systému pojištění vkladů, přičemž bude možné získat přístup k Jednotnému fondu pro řešení krizí, budou-li poskytnuty odpovídající záruky. Mohlo by se jednat o krok směrem k vytvoření evropského systému pojištění vkladů. Dokud však nebude dokončena bankovní unie, bude přetrvávat neefektivnost, protože trh bude stále roztržštěný.

2. Souvislosti a žádost Španělska o vypracování stanoviska EHSV

2.1 Španělská vláda požádala Evropský hospodářský a sociální výbor o vypracování průzkumného stanoviska k návrhu týkajícímu se bankovní unie, přičemž položila důraz na potřebu prosadit rozsáhlejší uplatňování posuzování veřejného zájmu s cílem zahrnout banky, zejména střední a malé banky, do harmonizovaného postupu pro řešení problémů v případě krize.

⁽¹⁾ Sdělení Komise o použití pravidel pro poskytování státní podpory ve prospěch bank v souvislosti s finanční krizí od 1. srpna 2013 („Sdělení o bankovním sektoru“) (Úř. věst. C 216, 30.7.2013, s. 1).

2.2 Dne 18. dubna 2023 předložila Komise čtyři různé legislativní návrhy s cílem posílit stávající rámec pro krizové řízení a pojištění vkladů se zaměřením na středně velké a menší banky ⁽²⁾.

2.3 Podle Komise zkušenosti „ukazují, že reakce na selhání mnoha středně velkých a menších bank probíhala mimo rámec pro řešení krizí“ ⁽³⁾, někdy s využitím „peněz daňových poplatníků namísto požadovaných vnitřních zdrojů banky nebo soukromých záchranných sítí financovaných odvětvím (systémy pojištění vkladů a fondy pro řešení krizí bank)“ ⁽⁴⁾, což mělo velmi negativní dopad na hospodářství a postoj veřejnosti.

2.4 Navrhovaná nová pravidla tedy orgánům umožní využívat řešení krize bank jako klíčovou složku souboru nástrojů krizového řízení, přičemž důležité je, že řešení krize bank by mohlo být pro klienty méně rušivé než likvidace, neboť tak mají i nadále přístup ke svým účtům a zůstávají zachovány zásadní funkce banky.

2.5 Návrhy Komise mají rovněž usnadnit používání systémů pojištění vkladů v krizových situacích s cílem ochránit vkladatele před ztrátou v případě, že je to nezbytné k tomu, aby se zabránilo rozšíření krize na další banky a rozsáhlejší újmě poškozující komunitu a hospodářství. Návrh se opírá o záchranné sítě financované odvětvím (jako jsou systémy pojištění vkladů a fondy pro řešení krizí), čímž rovněž usiluje o to, aby byly v případě bankovních krizí ochráněny peníze daňových poplatníků.

2.6 Pro všechny způsobilé vkladatele v EU byl potvrzen limit pojištění vkladů ve výši 100 000 EUR na vkladatele a banku, který byl stanoven ve směrnici o systémech pojištění vkladů. Tento limit se bude vztahovat i na veřejné subjekty, jako jsou nemocnice, školy a obce, jakož i na peníze klientů uložené v určitých typech klientských fondů (tj. poskytovaných investičními společnostmi, platebními institucemi a institucemi elektronických peněz). Návrh Komise má rovněž za cíl harmonizovat normy ochrany vkladatelů v celé EU.

3. Obecné připomínky

3.1 EHSV souhlasí s cíli legislativních návrhů Komise, které mají zlepšit řízení bankovních krizí a zajistit odpovídající ochranu bankovních vkladů v případě krize.

3.2 EHSV oceňuje komplexní iniciativu Komise zaměřenou na dokončení právních předpisů, které se týkají krizového řízení a pojištění vkladů, neboť vylepšení a pokrok ve vytváření bankovní unie má stěžejní význam pro posílení jednotného evropského trhu v zájmu vkladatelů a daňových poplatníků. Dokončení bankovní unie má navíc zásadní význam pro vytvoření skutečné hospodářské a měnové unie, která bude v případě potřeby schopna zajistit finanční stabilitu a náležitě krizové řízení.

3.3 EHSV se domnívá, že je naprosto nezbytné posílit stávající rámec pro krizové řízení a pojištění vkladů, na což již poukázal ve svých předchozích stanoviscích ⁽⁵⁾. Zcela jasně se to ukázalo na nedávných případech bankovních krizí ve Spojených státech a banky Credit Suisse, které měly rozsáhlý negativní dopad na stabilitu bankovního systému v USA a ve Švýcarsku, jakož i na mezinárodní finanční trhy obecně, a zejména na bankovní sektor. V EU stále chybí mechanismus k zajištění likvidity, který by bylo možné uplatnit v postupu řešení krize.

3.4 EHSV se domnívá, že výše uvedené případy bankovních krizí znovu jasně ukázaly, nakolik je důležité postupovat při omezování škod a zejména rizika šíření krize rychle a také že je nutné reagovat na problémy bank flexibilně. Doložily rovněž rozhodující úlohu mechanismu k zajištění likvidity, který umožňuje pokrýt bezprostřední potřebu likvidity a získat čas k vypracování uskutečnitelné strategie řešení krize.

⁽²⁾ COM(2023) 226 final, COM(2023) 227 final, COM(2023) 228 final a COM(2023) 229 final.

⁽³⁾ Tisková zpráva, 18. dubna 2023, Evropská komise.

⁽⁴⁾ Tisková zpráva, 18. dubna 2023, Evropská komise.

⁽⁵⁾ Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se mění nařízení (EU) č. 575/2013 a směrnice 2014/59/EU, pokud jde o omezitelnost přístup ke skupinám globálních systémově významných institucí se strategií řešení krize ve více subjektech a metodiku nepřímého upisování nástrojů způsobilých pro splnění minimálního požadavku na kapitál a způsobilé závazky [COM(2021) 665 final – 2021/0343 (COD)] (Úř. věst. C 152, 6.4.2022, s. 111) a stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Evropskému parlamentu, Radě, Evropské centrální bance, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů o dokončení bankovní unie [COM(2017) 592 final] (Úř. věst. C 237, 6.7.2018, s. 46).

3.5 Podle EHSV je z nedávných zkušeností rovněž patrné, že je důležité řádně a ve velmi krátkém čase zorganizovat převod banky v problémech do jiné banky. Je proto nezbytné zajistit, aby regulační rámec pro tyto převody poskytoval vhodné podmínky, neboť se musí uskutečnit bez obvyklých postupů náležitě péče, přičemž důsledky takových transakcí jsou obrovské a nejisté. Z dosavadních zkušeností navíc vyplývá, že při nabývání banky, která prochází řešením krize, je zapotřebí obecného zvláštního režimu s cílem usnadnit co nejučinnější začlenění banky do nové skupiny.

3.6 Integrace a řízení banky v režimu řešení krize je složitý proces a je třeba racionalizovat regulační kroky a požadavky. Jednotlivé zúčastněné orgány by měly mít možnost náležitě koordinovat své úkoly v regulačních procesech nebo ve zrychlených schvalovacích postupech v rámci opatření krizového řízení. Kromě toho je nutné zajistit, aby bylo v případě potřeby možné provádět tyto převody v rámci EU i v přeshraničním měřítku.

3.7 EHSV oceňuje, že Komise rozšířila ochranu danou systémem pojištění vkladů i na vklady veřejných orgánů a že usiluje o rozsáhlejší harmonizaci nástrojů na ochranu vkladů v celé EU. Pojištění vkladů chrání soukromé a veřejné střadatele a retailové vkladatele v případě krizové situace banky, a minimalizuje tak riziko hromadného vybírání vkladů a zmírňuje riziko šíření krize. EHSV se domnívá, že toto pojištění vkladů by mělo být v některých případech upraveno tak, aby zohledňovalo vkladatele ve složité ekonomické situaci, jako jsou osoby se zdravotním postižením nebo osoby s dlouhodobým onemocněním. Vzhledem k tomu, že náležitě financované a organizované fondy pro pojištění vkladů hrají zásadní úlohu, bude Komisí navržená větší harmonizace jistě přínosná.

3.8 EHSV konstatuje, že jedním z hlavních cílů návrhu Komise je rozšířit rozsah, v němž se uplatní řešení krize, bude-li tento postup shledán v souladu s „veřejným zájmem“. K likvidaci lze přistoupit pouze v případě, že: i) může – účinněji než řešení krize – splnit cíle, které pro samotné řešení krize stanoví směrnice o ozdravných postupech a řešení krize bank, a ii) není třeba využít veřejné prostředky.

3.9 EHSV plně chápe přístup Komise, její regulační důvody a dlouhodobé cíle. V souvislosti s nedávnými bankovními krizemi, k nimž došlo ve Spojených státech, však zároveň poukazuje na potřebu pragmatického přístupu, pokud jde o regulační přístup, využívání nejučinnějších dostupných nástrojů, praktické důsledky prováděných opatření, nezbytnou spolupráci mezi zúčastněnými stranami, rychlost provedení a finanční zdroje, které mají být při uplatnění zvolených nástrojů řešení krize použity.

3.10 EHSV se domnívá, že řešení krize nemusí být vždy tím nevhodnějším postupem k zajištění plné ochrany hospodářských ekosystémů, v nichž banka v problémech působí, především pokud jde o malé a střední banky. Je třeba poukázat na to, že v případě malých a středních bank se může ukázat, že řešení krize je ve skutečnosti nákladnější než jiné formy intervence, zejména na – mnohdy omezené – místní úrovni, kde banka působí. V tomto ohledu EHSV navrhuje, že by bylo možné posuzovat tržní podíl středních, malých a místních bank, které neprovozují přeshraniční činnost, na základě celkového podílu na vnitrostátním trhu, a nikoli na regionální úrovni v rámci členských států.

3.11 EHSV se domnívá, že by celý balíček týkající se krizového řízení a pojištění vkladů měl být náležitě koordinován s očekávanou revizí sdělení Komise z roku 2013 o státní podpoře⁽⁶⁾ v bankovním sektoru, která přispěla ke vzniku současné nepředvídatelnosti ohledně toho, zda by řešení krize mělo být aktivováno, či nikoli. Pokud by byly regulační návrhy týkající se krizového řízení a pojištění vkladů zavedeny bez znalosti pravidel státní podpory, pak by hrozilo, že budou realizovány návrhy, jež by mohly být v rozporu s předpisy v oblasti státní podpory.

3.12 V obecném ohledu EHSV upozorňuje na význam dodržování zásady proporcionality, aby bylo možné vypracovat takové předpisy, které umožní dosáhnout stanovených cílů, aniž by byly nadměrně poškozeny zájmy malých, středních a místních bank. Při posuzování veřejného zájmu je rovněž zapotřebí zohlednit zásadu proporcionality, zvláště pokud jde o místní banky, které nepředstavují riziko pro finanční stabilitu.

⁽⁶⁾ Sdělení Komise o použití pravidel pro poskytování státní podpory ve prospěch bank v souvislosti s finanční krizí od 1. srpna 2013 („Sdělení o bankovníctví“) (Úř. věst. C 216, 30.7.2013, s. 1).

4. Konkrétní připomínky

4.1 EHSV souhlasí s Komisí, že posuzování veřejného zájmu by mohlo být upřesněno tak, aby byl v celé EU uplatňován transparentnější a harmonizovanější přístup. EHSV si uvědomuje, že je pro regulační orgány vskutku velmi obtížné dosáhnout rovnováhy mezi flexibilitou a předvídatelností, přesto však poukazuje na to, že předložené legislativní návrhy zjevně plně neodstraňují značný prostor pro uvážení, který byl dříve udělen dotčeným orgánům, a ponechávají tak určitou právní nejistotu.

4.2 EHSV má za to, že je nezbytné nalézt patřičnou rovnováhu mezi lepším vymezením „kritéria veřejného zájmu“ a proporcionalitou jeho uplatňování ve vztahu k malým a místním bankám. Rozšíření rozsahu posuzování veřejného zájmu tak, aby zahrnovalo banky, které hrají důležitou úlohu na regionální úrovni, stále ponechává ve stávajícím rámci určitou nejistotu.

4.3 Vzhledem k tomu, že rozsah posuzování veřejného zájmu se zdá být větší než rozsah podle předchozích pravidel, aby zahrnoval širší škálu případů než v minulosti, považuje EHSV za zásadní, aby test nejnižších nákladů (tj. nižší zátěž při preventivních/alternativních intervencích systému pojištění vkladů v souvislosti s výplatou) fungoval účinně s cílem zajistit dostatečný manévrovací prostor tam, kde existují podmínky pro předcházení krizi nebo její zmírnění pomocí alternativních nástrojů řešení krize.

4.4 EHSV upozorňuje na nejistotu, kterou legislativní návrhy vyvolávají z hlediska rozdělení pravomocí. Platí to zejména pro rozdělení pravomocí a úkolů mezi vnitrostátní a evropské orgány, které by mohly být zapojeny do složitého rozhodovacího procesu v souvislosti s řešením bankovních krizí. V tomto ohledu má zásadní význam rychlost provedení, jak nedávno ukázalo několik případů v EU a ve Spojených státech.

4.5 EHSV konstatuje, že minimální požadavky na kapitál a způsobilé závazky (MREL) by měly být stanoveny a uplatňovány na základě velikosti a individuálního rizikového profilu dotčených bank. To by umožnilo jednak zajistit rovné podmínky pro významné banky se srovnatelným rozsahem operací a jednak ochránit specifický obchodní model malých a místních bank a bank působících v určitých speciálních sektorech či odvětvích.

4.6 Pokud jde o požadavek MREL, panují nejasnosti ohledně údajné proporcionality v definici požadavku, kterou přijala Evropská komise. Požadavek MREL by vždy (jako v případě bank, které tento požadavek již přijaly) spočíval v dodatečné kapitálové rezervě nezbytné ke krytí případných ztrát, k níž se připočte částka na rekapitalizaci. EHSV se domnívá, že je důležité přizpůsobit požadavky MREL velikosti a obchodnímu modelu jednotlivých bank.

4.7 EHSV konstatuje, že je třeba posílit a zachovat v celé EU úlohu bank a také jejich různé charakteristiky a obchodní modely, které pomáhají vytvořit silnější a diverzifikovaný evropský bankovní systém. V rámci bankovních pravidel je třeba náležitě zohlednit potřebu reálného hospodářského růstu a jeho dlouhodobý dopad na hospodářský růst v Evropě, jakož i související sociální dopad na zaměstnanost. V tomto ohledu se EHSV domnívá, že je mnohem lepší vytvořit podmínky a nástroje pro prevenci a odvrácení krize (pokud jsou tyto možnosti uskutečnitelné a dostupné), než teprve posléze provádět záchranné operace.

4.8 Včasné zásahy se mohou často ukázat jako účinné a méně nákladné než řešení krize. Postupy týkající se preventivních a alternativních opatření jsou stanoveny ve směrnici o systémech pojištění vkladů a jsou spravovány vnitrostátními systémy pojištění vkladů podle harmonizovaných pravidel a existujících záruk v několika členských státech EU. Je třeba přezkoumat hierarchii věřitelů, aby bylo možné provádět dobře fungující test nejnižších nákladů a tudíž i opatření včasného zásahu. Je rovněž důležité docílit harmonizace na evropské úrovni nebo alespoň vypracovat pokyny pro výpočty podle „zásady nejnižších nákladů“.

4.9 Vnitrostátní systémy pojištění vkladů a systémy záruk jsou klíčovou součástí záchranné sítě, kterou poskytuje rámec EU k ochraně finanční stability a posílení důvěry na trhu. Z tohoto důvodu by systémy pojištění vkladů měly hrát větší úlohu bez ohledu na to, zda mají soukromou či veřejnou právní povahu nebo zda jsou příspěvky, které tvoří jejich zdroje, dobrovolné či povinné. Důležitá je jejich veřejná funkce a striktní tržní přístup, který uplatňují při rozhodování pod dohledem příslušných orgánů.

4.10 Ukázalo se, že systémy pojištění vkladů hrají důležitou roli zejména v případě malých a středních bank („méně významné instituce“), které mají jen omezenou schopnost přístupu na trh k vydávání nástrojů splňujících požadavky MREL. Je třeba poznamenat, že některé banky, včetně bank malých a místních, prokázaly, že jsou schopny účinně provádět preventivní opatření, jež umožňují náležitě řešit nastalou krizi.

4.11 EHSV znovu zdůrazňuje to, co už uvedl v několika předchozích stanoviscích⁽⁷⁾, a sice že evropský finanční a bankovní „ekosystém“ by měl být diverzifikovaný a udržitelný a měl by být schopen uznávat zásadní úlohu malých a středních bank na místní úrovni, jejich celkový význam na vnitrostátní úrovni a jejich přidanou hodnotu pro místní komunity a také pozitivní dopad větších kompetencí v bankovním sektoru na celou společnost. V tomto ohledu hrají rozhodující úlohu družstevní úvěrové banky⁽⁸⁾, „etické banky“ a místní či odvětvová úroveň (jako v případě družstevních bank a etických bank pro subjekty sociální ekonomiky), což je v souladu se zásadou sociálně tržního hospodářství zakotvenou ve Smlouvě o EU.

4.12 Na druhé straně by měla být rovněž uznána úloha větších přeshraničních bankovních skupin, neboť jsou-li organizovány jako dceřiné podniky, pak zajišťují lepší diverzifikaci, jsou méně závislé na mateřských institucích a umožňují snadnější oddělení dceřiných podniků od skupiny, čímž se snižuje riziko šíření krize a zvyšuje se stabilita. Mezinárodní evropské banky mají zásadní význam, protože přispívají k internacionalizaci evropských firem.

4.13 EHSV vyzývá k tomu, aby byla pravidla bankovní unie týkající se rámce pro krizové řízení a pojištění vkladů náležitě koordinována s uplatňováním pravidel státní podpory stanovených v článku 107 SFEU⁽⁹⁾. Tato koordinace by měla zabránit právní nejistotě a rozdílnému právnímu přístupu k bankám nacházejícím se v EU. V této souvislosti by měla být řádně zohledněna zásada stanovená Soudním dvorem EU (ve věci Tercas), podle níž systémy financované ze soukromých prostředků nespádají do oblasti působnosti článku 107 SFEU⁽¹⁰⁾.

V Bruselu dne 13. července 2023.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Oliver RÖPKE

⁽⁷⁾ Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru – Dodatečné úvahy – Doporučení pro doporučení Rady týkající se hospodářské politiky eurozóny (COM(2021) 742 final) (stanovisko z vlastní iniciativy) (Úř. věst. C 75, 28.2.2023, s. 43) a Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se mění nařízení (EU) č. 806/2014 za účelem zřízení evropského systému pojištění vkladů (COM(2015) 586 final – 2015/0270 (COD)) (Úř. věst. C 177, 18.5.2016, s. 21).

⁽⁸⁾ Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Podpora inkluzivnější a udržitelnější bankovní unie zlepšením příspěvku komunitních bank k místnímu rozvoji a k budování sociálně odpovědného mezinárodního a evropského finančního systému (stanovisko z vlastní iniciativy) (Úř. věst. C 364, 28.10.2020, s. 14).

⁽⁹⁾ Úř. věst. C 115, 9.5.2008, s. 91.

⁽¹⁰⁾ Rozsudek ve věci C-425/19 P.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se mění nařízení (EU) 2019/881, pokud jde o řízené bezpečnostní služby

(COM(2023) 208 final) — 2023/0108 (COD)

a k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se stanoví opatření k posílení solidarity a kapacit v Unii pro odhalování kybernetických bezpečnostních hrozeb a incidentů a pro připravenost a reakci na ně

(COM(2023) 209 final) — 2023/0109 (COD)

(2023/C 349/25)

Zpravodaj: **Dumitru FORNEA**

Spoluzpravodaj: **Alberto MAZZOLA**

Žádost o vypracování stanoviska	Evropský parlament, 1. 6. 2023 Rada Evropské unie, 7. 6. 2023
Právní základ	Článek 114, čl. 173 odst. 3 a článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědný orgán	Poradní komise pro průmyslové změny
Přijato na plenárním zasedání	13. 7. 2023
Plenární zasedání č.	580
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	174/0/1

1. Závěry a doporučení

1.1 Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) vítá předložený návrh nařízení⁽¹⁾ a domnívá se, že je naprosto nezbytné zajistit koordinaci na úrovni EU, aby bylo možné překonat stávající roztržičnost trhu a zlepšit spolupráci mezi soukromými a veřejnými subjekty v EU s cílem posílit schopnost předcházet kybernetickým hrozbám, odhalovat tyto hrozby a reagovat na ně. Doporučuje věnovat v návrhu větší pozornost respektování zásady subsidiarity a zásady proporcionality v souladu s čl. 4 odst. 2 Smlouvy o Evropské unii (SEU).

1.2 EHSV oceňuje úsilí, které Evropská komise v oblasti kybernetické bezpečnosti vyvíjí, a zdůrazňuje, že komplexní reakce na kybernetické incidenty by měla zahrnovat nejenom kapacity a procesy, ale také hardwarové a softwarové prvky. Nesouhlasí však s udělením četných prováděcích pravomocí, které je v nařízení navrženo, a to zejména z toho důvodu, že kybernetická bezpečnost je v kompetenci členských států.

1.3 Je nutné vypracovat střednědobou strategii pro dosažení strategické autonomie v klíčových technologiích a kritických odvětvích, v jejímž rámci bude podnikům sídlícím v EU poskytována podpora při zřizování výzkumných a výrobních zařízení. EHSV zdůrazňuje, že je nesmírně důležité, aby špičkové technologie, jimiž mají být vybavována národní bezpečnostní operační střediska, pocházely výhradně z EU.

1.4 EHSV vyjadřuje znepokojení nad tím, že zatím nebyl zaveden žádný systém kybernetické bezpečnosti a že z tohoto hlediska zatím nebyl certifikován žádný produkt, ačkoli jsou to již čtyři roky, co byl přijat akt EU o kybernetické bezpečnosti⁽²⁾. Doporučuje, aby byly do vytváření systémů kybernetické bezpečnosti zapojeny odvětvové agentury EU⁽³⁾ a aby byl ve spolupráci s Evropským výborem pro normalizaci (CEN), Evropským výborem pro normalizaci v elektrotechnice (CENELEC) a Evropským ústavem pro telekomunikační normy (ETSI) přijat minimální standard EU, mj. i ve vztahu k zařízením „internetu lidí“ a k internetu věcí.

⁽¹⁾ Návrh nařízení, kterým se stanoví opatření k posílení solidarity a kapacit v Unii pro odhalování kybernetických bezpečnostních hrozeb a incidentů a pro připravenost a reakci na ně.

⁽²⁾ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/881 ze dne 17. dubna 2019 o agentuře ENISA („Agentuře Evropské unie pro kybernetickou bezpečnost“), o certifikaci kybernetické bezpečnosti informačních a komunikačních technologií a o zrušení nařízení (EU) č. 526/2013 („akt o kybernetické bezpečnosti“) (Úř. věst. L 151, 7.6.2019, s. 15).

⁽³⁾ Například Agentura Evropské unie pro bezpečnost letectví (EASA), Agentura Evropské unie pro železnice (ERA), Evropská agentura pro léčivé přípravky (EMA) a další.

1.5 EHSV oceňuje návrh posílit úlohu Agentury Evropské unie pro kybernetickou bezpečnost (ENISA) a žádá, aby jí byly na veškeré dodatečné aktivity poskytnuty potřebné lidské zdroje a také odpovídající finanční prostředky, a tato agentura tak mohla plnit svou významnou strategickou úlohu v souladu s cíli EU v oblasti kybernetické bezpečnosti.

1.6 Členské státy by se měly dohodnout na přijetí komplexního přístupu ke kybernetické bezpečnosti, který bude zahrnovat kvalifikované pracovníky, jednotně prováděné postupy a vhodné nejmodernější technologie, přičemž je třeba klást zvláštní důraz na lepší spolupráci se soukromým sektorem. Tato spolupráce a posílení vazeb mezi soukromým sektorem a odvětvím obrany mají totiž zcela zásadní význam.

1.7 Technické specifikace pro budoucí infrastrukturu IT by měly zaručit plnou interoperabilitu mezi vnitrostátními systémy a kybernetickým štítem EU. Národní bezpečnostní operační střediska musí být také připravena realizovat zátěžové testy kritické infrastruktury v dané zemi a informovat o výsledcích těchto testů v rámci kybernetického štítu EU.

1.8 EHSV navrhuje, aby koordinující bezpečnostní operační středisko v rámci určitého konsorcia tuto funkci vykonávalo po dobu jednoho roku na základě společného rotačního systému. Finanční prostředky, které EU poskytne hostitelskému konsorciu, by měly pokrýt 100 % nákladů na pořízení nástrojů a infrastruktury a 50 % nákladů na provoz (a nikoli 75 % a 50 %, jak je uvedeno v návrhu).

1.9 Vzhledem k tomu, že se v posledních letech prohloubil nedostatek kvalifikovaných pracovníků v oblasti kybernetické bezpečnosti, EHSV vítá iniciativu týkající se Akademie kybernetických dovedností a domnívá se, že je nutné stanovit ukazatele pro měření pokroku při napravování tohoto nedostatku.

1.10 EHSV poukazuje na to, že Evropská komise neuvedla přesný odhad nákladů na potřebné programy, technologie analýzy dat a projekty rozvoje infrastruktury. Domnívá se, že navrhovaná výše prostředků, jež mají být v této souvislosti vyčleněny na úrovni EU, je nedostatečná. Naléhavě proto žádá, aby byly prozkoumány další zdroje, včetně kombinace různých soukromých zdrojů.

1.11 Stanovený postup podání žádosti o podporu z rezervy EU pro kybernetickou bezpečnost se zdá být příliš zdĺouhavý a nebyly v něm jasné stanoveny lhůty pro vyřízení žádosti. EHSV zdůrazňuje, že v případě kybernetického incidentu je nutné reagovat bleskurychle.

1.12 EHSV vyzývá Evropskou komisi, aby upřesnila, co se rozumí „významným množstvím údajů“, které je zmíněno v čl. 6 odst. 2 písm. a) nařízení, a jaké „cíle“ má na mysli v písmenu c) téhož odstavce.

1.13 EHSV pokládá za mimořádně důležité, aby se EU zapojila do celosvětových jednání o zavedení mezinárodní strategie v oblasti kybernetické bezpečnosti. Je naprosto zásadní, aby byly kybernetické útoky co nejrychleji vyšetřeny a jejich pachatelé byli pohnáni k odpovědnosti, a to i diplomatickou cestou, jestliže se nacházejí mimo EU.

1.14 EHSV je zklamán tím, že dokument neobsahuje žádnou zmínku o sociálních partnerech ani o organizacích občanské společnosti, a upozorňuje, že organizovaná občanská společnost v EU musí být plně zapojena, jinak totiž nebude možné zlepšit spolupráci mezi veřejnými a soukromými subjekty.

1.15 EHSV navrhuje, aby byla zpráva Evropskému parlamentu a Radě předložena dva roky od vstupu nařízení v platnost (a nikoli čtyři, jak navrhuje Komise), a to spolu s posouzením dopadů, které by mělo být k nařízení připojeno. EHSV zdůrazňuje, že je nutné zavést konkrétní opatření v oblasti výkonnosti, která budou zaměřena na dosažení výsledků, a klíčové ukazatele výkonnosti, pomocí nichž bude možné tyto výsledky vyhodnotit.

2. Úvodní připomínky

2.1 Kyberprostor se vyznačuje neustálými změnami, anonymitou a absencí hranic, což s sebou z hlediska fungování informační společnosti na individuální, státní a nadnárodní úrovni nese jak příležitosti, tak i rizika.

2.2 Je zcela zřejmé, že se kybernetické incidenty mohou rychle rozšířit z jednoho členského státu do druhého. EU se tedy v oblasti kybernetické bezpečnosti potýká s narůstajícími riziky a se spleťtým spektrem hrozeb. Je naprosto nezbytné zajistit koordinaci na úrovni EU, aby bylo možné překonat stávající roztržičnost a podpořit rozsáhlejší spolupráci mezi členskými státy.

2.3 Z hlediska jednotného trhu EU je nutné zajistit, aby byla pravidla týkající se kybernetické bezpečnosti vykládána a uplatňována jednotně, byť je rovněž zapotřebí stanovit různé přístupy pro jednotlivá odvětví v závislosti na tom, jakým způsobem fungují.

2.4 Aby bylo možné reagovat na kybernetické bezpečnostní incidenty okamžitě a účinně, je nezbytné zavést rychlý systém výměny informací mezi všemi důležitými zúčastněnými stranami na vnitrostátní úrovni a na úrovni EU. A to zase vyžaduje jasné pochopení toho, jakou úlohu jednotlivé subjekty plní a jaké mají kompetence.

2.5 EHSV oceňuje úsilí, které Evropská komise v oblasti kybernetické bezpečnosti vyvíjí, a také velké množství předložených sdělení a návrhů, jejichž cílem je vytvořit silnější rámec EU, zlepšit spolupráci a docílit odolnosti a odrazujícího účinku. Evropa potřebuje špičkové kybernetické technologie, přičemž je třeba posílit vazby mezi odvětvím obrany a soukromým sektorem, aby bylo možné mobilizovat prostředky určené na obranu a vyvinout kybernetické produkty pro vojenské i civilní využití. EHSV upozorňuje na to, že reakce nezbytná v případě kybernetických incidentů musí zahrnovat nejenom kapacity a procesy, ale také hardwarové a softwarové prvky.

2.6 Tímto návrhem nařízení je rovněž realizována Strategie kybernetické bezpečnosti EU, která byla přijata v prosinci 2020 a v níž byl oznámen záměr vytvořit evropský kybernetický štít s cílem posílit v celé EU kapacity pro odhalování kybernetických hrozeb a sdílení informací v této oblasti.

2.7 V souvislosti s budováním evropského kybernetického štítu Evropská komise navrhuje, aby byla v budoucnu v úzké spolupráci s vysokým představitelem postupně rozvíjena spolupráce se sítěmi a platformami, které se zabývají sdílením informací v rámci komunity v oblasti kybernetické obrany.

2.8 Ruská vojenská agrese vůči Ukrajině jasně ukázala, že útočné kybernetické operace mohou být využívány jako těžejší součást hybridní taktiky spočívající v nátlaku, destabilizaci a narušení hospodářského života.

3. Obecné připomínky

3.1 EHSV vítá navrhované nařízení, které má za cíl překonat stávající roztržičnost trhu a urychlit spolupráci mezi evropskými subjekty ze soukromého a veřejného sektoru, aby bylo možné lépe předcházet kybernetickým hrozbám, odhalovat je a reagovat na ně. Toto nařízení by po svém provedení mohlo pomoci zvýšit odolnost evropských systémů.

3.2 Je ovšem třeba poukázat na to, že cíle vytyčené v předloženém návrhu byly zdůrazněny již v návrhu na zřízení Společné kybernetické jednotky⁽⁴⁾ – jde o zajištění rozsáhlejší spolupráce, připravenosti a odolnosti kybernetických systémů v EU. Tato kybernetická jednotka sice měla začít fungovat koncem roku 2022, v návrhu Komise však není vůbec zmíněna.

3.3 Jednotlivé technologie či nástroje nejsou samy o sobě s to zaručit plnou ochranu před kybernetickými hrozbami. Členské státy by se proto měly dohodnout na komplexním přístupu, který bude zahrnovat kvalifikované pracovníky, jednotně prováděné postupy a vhodné nejmodernější technologie. Je nutné klást důraz na lepší spolupráci se soukromým sektorem.

3.4 EHSV je zklamán tím, že dokument neobsahuje žádnou zmínku o sociálních partnerech ani o organizacích občanské společnosti. Organizovaná občanská společnost v EU však musí být plně zapojena, jinak totiž nebude možné zlepšit spolupráci mezi veřejnými a soukromými organizacemi.

3.5 EU by měla přijmout střednědobou strategii pro dosažení strategické autonomie v klíčových technologiích a kritických odvětvích. EHSV doporučuje, aby byla podnikům sídlícím v EU poskytována podpora při zřizování výzkumných a výrobních zařízení s cílem pomoci vytvořit autonomní kybernetický ekosystém. EHSV již v minulosti upozornil, že EU musí snížit „svoji závislost na technologických gigantech ze zemí mimo EU (...) dvojnásobným úsilím o rozvíjení bezpečné, inkluzivní a na hodnotách založené digitální ekonomiky“⁽⁵⁾.

(4) Komise navrhuje zřízení Společné kybernetické jednotky, která umožní efektivnější reakci na kyberneticko-bezpečnostní incidenty velkého rozsahu.

(5) Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Digitální suverenity – pilíř digitalizace a růstu (stanovisko z vlastní iniciativy (Úř. věst. C 75, 28.2.2023, s. 8).

3.6 Velmi pozitivním prvkem je návrh na zřízení evropského kybernetického štítu, který bude sestávat z národních bezpečnostních operačních středisek a přeshraničních bezpečnostních operačních středisek a bude vybaven nejmodernějšími technologiemi. V zájmu zajištění odolnosti celého dodavatelského řetězce musí řešení bezpečnostních operačních středisek nejen chránit vnitřní organizační zdroje, ale také podporovat bezpečnou výměnu a rozsáhlejší spolupráci v rámci tohoto ekosystému. Technické specifikace pro budoucí infrastrukturu IT musí zaručit plnou interoperabilitu mezi vnitrostátními systémy a kybernetickým štítem EU.

3.7 EHSV zdůrazňuje, že je nesmírně důležité, aby špičkové technologie, jimiž mají být vybavovány subjekty tvořící kybernetický štít EU, pocházely výhradně z Evropy. EU si nemůže dovolit riskovat a pořizovat kritické kybernetické technologie od zahraničních podniků, neboť „je ve strategickém zájmu EU zajistit, aby si Unie zachovala a rozvíjela základní kapacity pro zabezpečení své digitální ekonomiky, společnosti a demokracie, aby dosáhla plné digitální suverenity jako jediného způsobu, jak chránit kritické technologie a poskytovat účinné klíčové služby v oblasti kybernetické bezpečnosti“⁽⁶⁾.

3.8 EHSV se domnívá, že navrhovaný poměr financování nákupu vybavení národních bezpečnostních operačních středisek (50 % z prostředků daného členského státu a 50 % z prostředků EU) je přiměřený, neboť členské státy a EU tak budou přispívat rovným dílem. Je nutné společnými silami zajistit, aby byla síť bezpečnostních operačních středisek náležitě vybavena špičkovými technologiemi a fungovala koordinovaným způsobem.

3.9 Národní bezpečnostní operační střediska se musí zaměřit na vypracování komplexních protokolů pro posuzování a testování bezpečnosti a měla by pravidelně provádět vyhodnocení. V rámci posuzování a zvyšování odolnosti vůči případným kybernetickým útokům by měla být také připravena realizovat zátěžové testy kritické infrastruktury v dané zemi, o jejichž výsledcích je pak nutné informovat v rámci evropského kybernetického štítu. Je rovněž zapotřebí společně vyhodnotit existující problémy, aktualizovat pokyny ohledně jejich oznamování a patřičně je také řešit.

3.10 EHSV vyjadřuje znepokojení nad tím, že Evropská komise zatím prostřednictvím prováděcích aktů nezavedla žádný systém kybernetické bezpečnosti a že z tohoto hlediska zatím nebyl certifikován žádný produkt, ačkoli jsou to již čtyři roky, co byl přijat akt o kybernetické bezpečnosti. Do vytváření systémů kybernetické bezpečnosti by měly být zapojeny odvětvové agentury EU a ve spolupráci s Evropským výborem pro normalizaci (CEN), Evropským výborem pro normalizaci v elektrotechnice (CENELEC) a Evropským ústavem pro telekomunikační normy (ETSI) by měl být přijat minimální evropský standard, mj. i ve vztahu k zařízením „internetu lidí“ a k internetu věcí.

3.11 Je nezbytné, aby byla informatika a kybernetická bezpečnost ve všech členských státech zařazena do vzdělávacích programů základních a středních škol. Podle EHSV je zapotřebí zvážit případné pobídky na podporu této iniciativy, a to vzhledem k tomu, že se posledních letech prohloubil nedostatek kvalifikovaných pracovníků v oblasti kybernetické bezpečnosti. EHSV vítá iniciativu týkající se Akademie kybernetických dovedností a domnívá se, že je nutné stanovit ukazatele pro měření pokroku při napravování tohoto nedostatku.

3.12 Digitální ekonomika čelí po celém světě stále větší hrozbě kybernetických útoků, která si žádá, aby jednotlivé země, průmysl a odborníci navázali rozsáhlejší spolupráci na mezinárodní úrovni a navrhli pro oblast kybernetické bezpečnosti společné definice a společná řešení. Mezinárodní spolupráce má zcela zásadní význam, aby bylo možné pochopit kybernetická rizika a měnící se charakter globálních kybernetických útoků, a připravit se tak na jejich překonávání. EU se musí zapojit do celosvětových jednání o zavedení mezinárodní strategie v oblasti kybernetické bezpečnosti, která bude založena na společném mezinárodním úsilí a rozsáhlejší spolupráci.

3.13 V zájmu dosažení skutečného odrazujícího účinku je nezbytné zlepšit reakci EU v oblasti prosazování práva a klást při tom důraz na odhalování pachatelů kybernetické kriminality, schopnost vysledovat je a na jejich stíhání. Je naprosto zásadní, aby byly kybernetické útoky co nejrychleji vyšetřeny a jejich pachatelé byli postaveni před soud, a to i diplomatickou cestou, jestliže se nacházejí mimo EU.

⁽⁶⁾ Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke společnému sdělení Evropskému parlamentu a Radě: Politika kybernetické obrany EU (stanovisko z vlastní iniciativy) (Úř. věst. C 293, 18.8.2023, s. 21).

4. Konkrétní připomínky

4.1 EHSV poukazuje na to, že panují odlišné názory, co se týče centralizovanějšího přijímání opatření na úrovni EU a pravomocí a jurisdikce členských států, a klade si otázku, zda se podaří dosáhnout konečné dohody o tomto návrhu, obzvláště s ohledem na to, že členské státy v závěrech Rady z roku 2021 ⁽⁷⁾ jasně uvedly, že jsou to ony, kdo nese odpovědnost za reakci na rozsáhlé kybernetické bezpečnostní incidenty a krize, které se jich týkají.

4.2 EHSV oceňuje, že po přijetí nařízení by měla být posílena úloha agentury ENISA a měly by jí být svěřeny další úkoly. Upozorňuje však, že na veškeré dodatečné aktivity jí musí být poskytnuty potřebné lidské zdroje, které budou tyto úkoly plnit, a také odpovídající finanční prostředky. V opačném případě nebude agentura ENISA moci plnit svou významnou strategickou úlohu v souladu s cíli EU v oblasti kybernetické bezpečnosti.

4.3 EHSV se domnívá, že z návrhu Komise není patrné, zda se může národní bezpečnostní operační středisko zapojit do více než jednoho přeshraničního bezpečnostního operačního střediska. Mimoto není jasné, zda se budou národní bezpečnostní operační střediska sdružovat na základě zeměpisných kritérií nebo pouze na základě vlastního rozhodnutí členských států.

4.4 EHSV žádá, aby bylo upřesněno, co se rozumí „významným množstvím údajů“, které je zmíněno v čl. 6 odst. 2 písm. a) nařízení, a jaké „cíle“ má Komise na mysli v písmenu c) téhož odstavce.

4.5 Pokud členské státy návrh na zřízení přeshraničních bezpečnostních operačních středisek přijmou, pak by koordinující bezpečnostní operační středisko v rámci určitého konsorcia mělo tuto funkci vykonávat po dobu jednoho roku a všechna bezpečnostní operační střediska by měla mít možnost se této role střídavě ujmout. Umožní to rovněž zajistit plné zapojení národních bezpečnostních operačních středisek a sdílené řízení s přeshraničními bezpečnostními operačními středisky.

4.6 EHSV se domnívá, že finanční prostředky, které EU poskytne hostitelskému konsorciu, by měly pokrýt 100 % nákladů na pořízení nástrojů a infrastruktury a 50 % nákladů na provoz (a nikoli 75 % a 50 %, jak je uvedeno v návrhu), aby tak byl urychlen proces zřizování konsorcií. Je třeba zaručit koordinaci zadávání zakázek.

4.7 EHSV se domnívá, že má-li kybernetický štít EU členskými státy účinně pomoci připravit se na kybernetické incidenty a reagovat na ně, pak je nutné zavést konkrétní opatření v oblasti výkonnosti, která budou zaměřena na dosažení viditelných výsledků, a klíčové ukazatele výkonnosti, pomocí nichž bude možné tyto výsledky vyhodnotit. EHSV doporučuje, aby byly případy narušení kybernetické bezpečnosti systematicky zaznamenávány a informace o nich byly předávány subjektům, které je důvodně potřebují. Díky tomu bude možné posoudit situaci, zavést vhodná preventivní opatření a zamezit případným ztrátám.

4.8 EHSV bere na vědomí návrh, aby bylo členskými státy umožněno požádat o úhradu nákladů spojených s vysláním týmů odborníků v rámci vzájemné pomoci, a souhlasí s ním. Vzájemnou pomoc je nepochybně třeba podpořit, zároveň je však zapotřebí celý mechanismus solidarity náležitě a postupně otestovat, a prověřit tak jeho účinnost, než bude plně zaveden.

4.9 EHSV vyjadřuje znepokojení nad tím, že stále více předních osobností zabývajících se umělou inteligencí na mezinárodní úrovni (například Elon Musk, Geoffrey Hinton a další) varuje před existenční hrozbou, kterou s sebou nese rozvoj umělé inteligence v neregulovaném prostředí. Umělá inteligence musí být regulována rozsáhlejším způsobem, než jak je tomu v aktu o umělé inteligenci ⁽⁸⁾. EHSV vyzývá k odpovědnému využívání technologií umělé inteligence ve všech projektech EU, včetně těch v oblasti kybernetické bezpečnosti. Je nutné neprodleně v této věci zahájit další jednání a posílit regulační rámec.

4.10 EHSV již v minulosti uvedl: „EU by měla zaujmout pevný postoj proti jakémukoliv systému sociálního hodnocení namířenému proti občanům. EHSV jasně uvádí, že skutečná demokracie nemůže existovat bez účinné ochrany osobních údajů“ ⁽⁹⁾. Základním pravidlem, kterým je třeba se při rozvoji posílených systémů kybernetické bezpečnosti v EU řídit, tedy musí být ochrana lidských práv a práva občanů na soukromí.

⁽⁷⁾ Závěry Rady ze dne 19. října 2021 o prozkoumání potenciálu iniciativy ke zřízení společné kybernetické jednotky.

⁽⁸⁾ Akt EU o umělé inteligenci.

⁽⁹⁾ Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke společnému sdělení Evropskému parlamentu a Radě: Politika kybernetické obrany EU (stanovisko z vlastní iniciativy) (Úř. věst. C 293, 18.8.2023, s. 21).

4.11 Evropští občané hrají důležitou roli, co se týče oznamování kybernetických hrozeb příslušným orgánům. EHSV se domnívá, že je naprosto nezbytné zavést patřičné mechanismy pro komunikaci s veřejností a s organizacemi občanské společnosti, a vyzývá ke zřízení speciální platformy pro shromažďování informací o kybernetických hrozbách. Dále pak žádá, aby byly v souvislosti s vytvářením nástrojů pro interakci s veřejností realizovány informační a propagační kampaně s cílem poukázat na dostupné nástroje.

4.12 EU a NATO by měly společně provést harmonizaci norem týkajících se kybernetické bezpečnosti a dalších technických norem v odvětví obrany, aby se tak v co největší míře odstranily administrativní překážky a omezila byrokratická zátěž. Kromě toho by měly EU a NATO spolupracovat i na definování norem pro zadávání zakázek a vytvoření účinného a transparentního rámce v této oblasti, který by podnikům – zejména pak podnikům malým a středním – umožnil účastnit se zadávacích řízení v podmínkách spravedlivé hospodářské soutěže.

4.13 EHSV se domnívá, že navrhovaná výše prostředků, jež mají být v této souvislosti vyčleněny na úrovni EU, je nedostatečná, a žádá, aby byly prozkoumány další zdroje, včetně kombinace různých soukromých zdrojů. Poukazuje na to, že Komise neuvedla přesný odhad nákladů na programy umělé inteligence, technologie analýzy dat a projekty rozvoje infrastruktury, jež bude v souvislosti s prováděním opatření stanovených v tomto nařízení nutné realizovat ve všech členských státech a na úrovni EU.

4.14 Komise navrhuje, aby jí byly svěřeny prováděcí pravomoci pro zajištění jednotných podmínek k provedení tohoto nařízení, zejména co se týče upřesnění podmínek interoperability mezi přeshraničními bezpečnostními operačními středisky, určení procesního režimu pro sdílení informací v případě kybernetických bezpečnostních incidentů, stanovení technických požadavků na bezpečnost evropského kybernetického štítu atd. EHSV je toho názoru, že všechny tyto aspekty měly být vyjasněny před předložením návrhu nařízení a měly do něj být zahrnuty, poněvadž kybernetická bezpečnost je v kompetenci členských států. Pokud by byly Komise svěřeny příliš rozsáhlé prováděcí pravomoci, mohlo by to navíc vyvolat zbytečné napětí z důvodu obcházení demokratického systému EU.

4.15 Akt o kybernetické bezpečnosti obsahuje průmyslovou složku, jejímž účelem je zřídit rezervu pro kybernetickou bezpečnost, a vytvořit tak jednotný trh pro řešení v oblasti kybernetické bezpečnosti. Postup podání žádosti o podporu z rezervy EU pro kybernetickou bezpečnost se však zdá být příliš zdlouhavý a nebyly v něm jasné stanoveny lhůty pro vyřízení žádosti. EHSV zdůrazňuje, že v případě kybernetického incidentu je nutné reagovat bleskurychle, což při nutnosti učinit nejprve celou řadu kroků zjevně nebude možné.

4.16 Evropská komise uvedla, že kvůli naléhavosti návrhu nebylo provedeno posouzení dopadů. Navrhla rovněž, že po uplynutí čtyř let od vstupu nařízení v platnost předloží Evropskému parlamentu a Radě podrobnou zprávu. EHSV se domnívá, že vzhledem k rychlému vývoji v oblasti kybernetické bezpečnosti by tato zpráva měla být předložena již po dvou letech, a to spolu s posouzením dopadů, které k nařízení nebylo připojeno. Mimoto důrazně doporučuje, aby byla v návrhu věnována větší pozornost respektování zásady subsidiarity a zásady proporcionality v souladu s čl. 4 odst. 2 SEU. Má to zásadní význam z hlediska zamezení vzniku napětí mezi centralizovanými opatřeními na úrovni EU a pravomocemi a jurisdikcí členských států.

4.17 Závěrem EHSV zdůrazňuje, že je důležité, aby byly otázky týkající se kybernetické bezpečnosti zohledňovány ve všech politikách EU.

V Bruselu dne 13. července 2023.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Oliver RÖPKE

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů o revizi iniciativy EU týkající se opylovačů – Nová dohoda pro opylovače

(COM(2023) 35 final)

(2023/C 349/26)

Zpravodajka: **Jarmila DUBRAVSKÁ**

Spoluzpravodaj: **Veselin MITOV**

Žádost o vypracování stanoviska	Evropská komise, 24. 1. 2023
Právní základ	Článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Zemědělství, rozvoj venkova, životní prostředí
Přijato v sekci	28. 6. 2023
Přijato na plenárním zasedání	13. 7. 2023
Plenární zasedání č.	580
Výsledek hlasování	
(pro/proti/zdrželi se hlasování)	182/0/3

1. Závěry a doporučení

1.1 Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) podporuje ambiciózní sdělení Komise⁽¹⁾, které reaguje na trend úbytku volně žijících opylovačů v EU. Domnívá se však, že po pěti letech od doby, kdy byla představena původní iniciativa, nebylo dosaženo dostatečného pokroku, zejména pokud jde o získání potřebných údajů, které by vedly k přijetí politických opatření. EHSV konstatuje, že provádění navrhovaných opatření není jasně řízeno, a naléhavě vyzývá členské státy, aby toto sdělení urychleně podpořily.

1.2 Úbytek opylovačů je připisován řadě faktorů – jde mj. o omezené zdroje potravy, nedostatečné střídání plodin, nakládání s pesticidy v jednotlivých členských státech, spotřebu pesticidů na hektar zemědělské půdy, chování obyvatel měst a venkova, invazi nepůvodních druhů hmyzu a rostlin, predátory, metody včelaření, patogenní infekce včetně virů a aspekty související se změnou klimatu. Výbor proto vítá zavedení celoevropského systému monitorování a řízení opylovačů.

1.3 EHSV se domnívá, že je mimořádně důležité posílit správní kapacitu ve všech členských státech a zintenzivnit spolupráci mezi veřejnými orgány, soukromými subjekty, výzkumnými institucemi a zúčastněnými stranami z odvětví zemědělství. Upozorňuje rovněž na nedostatek specializovaných odborníků v této oblasti.

1.4 Výbor důrazně vyzývá k tomu, aby bylo vyčleněno značné množství finančních prostředků na výzkum, vývoj a inovace s cílem shromáždit základní vědecké údaje a provádět vhodné iniciativy, jež umožní zvrátit úbytek populací opylovačů, a to i v rámci programu Horizont Evropa. Zásadní význam má koordinace na úrovni EU, aby bylo zajištěno, že budou vnitrostátní údaje konsolidovány a analyzovány prostřednictvím speciální platformy EU pro opylovače, která umožňuje otevřený přístup k údajům.

1.5 EHSV se vyslovuje pro vytvoření programu a strategie pro městské oblasti příznivé pro opylovače, které by posílily postupy řízení využívání půdy, a to s cílem podpořit rozmanitost opylovačů a zachovat přírodní stanoviště v městských a příměstských oblastech.

1.6 V zájmu dosažení výrazného pokroku musí EU a členské státy rychle sdílet znalosti a v oblasti výzkumu se zaměřit na udržitelné zemědělské postupy a účinné metody integrované ochrany rostlin (IOR).

⁽¹⁾ COM(2023) 35 final.

1.7 EHSV vyzývá k tomu, aby bylo zajištěno náležité vzdělávání zemědělců v oblasti environmentálních opatření prostřednictvím celostátních a regionálních zemědělských poradenských systémů. Toto vzdělávání by se mělo zaměřit i na používání pesticidů, které představují nízké riziko a nejsou škodlivé pro opylovače, a na integrovanou ochranu rostlin. Mimoto jsou zapotřebí vzdělávací programy ke zlepšení znalostí o ekologii opylovačů, identifikaci a obnově stanovišť.

1.8 Výbor požaduje, aby byla vypracována studie EU, která by poskytla přesné údaje o vlivu elektromagnetického záření vyzařovaného telekomunikačními anténami na volně žijící opylovače v jejich přírodních stanovištích a z níž by také vyplynulo, jaká politická opatření je v zájmu zajištění účinné ochrany opylovačů zapotřebí přijmout.

1.9 EHSV zdůrazňuje, že je nutné vypracovat metodu měření světelného znečištění v celé EU s využitím družicových údajů, aby bylo možné vyhodnotit a sledovat v regionálním a místním měřítku dopady na opylovače.

1.10 EHSV vítá skutečnost, že Komise požádala Výbor regionů, aby provádění iniciativy týkající se opylovačů podpořil. Vyjadřuje však zklamání nad tím, že EHSV dosud nebyl v ani jedné z uvedených dvou iniciativ zmíněn, zejména s ohledem na jeho schopnost propagovat tuto strategii v různých skupinách zúčastněných stran, mj. i zvyšováním povědomí mezi vnitrostátními sociálními partnery, organizacemi občanské společnosti a občany.

1.11 Výbor zdůrazňuje potřebu řádného financování, aby bylo možné splnit očekávání uvedená ve sdělení Komise a zajistit soudržnost mezi různými politickými opatřeními a nástroji, které mají vliv na ochranu volně žijících opylovačů. Musí být rovněž poskytnuty finanční prostředky, které umožní, aby byla široká veřejnost lépe informována o úbytku opylovačů a jeho dopadu na naše životy a také o tom, jaké důsledky by mělo nepodniknutí žádných kroků pro budoucí generace.

1.12 Je zcela zásadní uplatňovat přísná opatření v zájmu ochrany volně žijících opylovačů během posuzování rizik souvisejících s pesticidy a během používání pesticidů. EHSV vyzývá k větší transparentnosti, pokud jde o používání pesticidů v EU a ve třetích zemích.

1.13 Nejúčinnějším řešením by bylo dosáhnout dohody o omezení používání syntetických pesticidů na celosvětové úrovni, což by zaručilo globální zapojení do tohoto úsilí a spravedlivou hospodářskou soutěž. Ačkoli se to jeví jako obtížný úkol, je třeba zaujmout komplexní přístup a zintenzivnit snahy v rámci mezinárodních jednání. V této souvislosti je rovněž nutné se seriózně zabývat otázkou zákazu vyvážet pesticidy, které se již nesmí používat v EU.

2. Obecné připomínky

2.1 Uznání hlavních přínosů opylovačů a ekosystémových služeb, které zajišťují, má stěžejní význam pro dosažení několika cílů udržitelného rozvoje OSN. Opylovači jsou zásadním měřítkem zdraví našeho životního prostředí a mají nepostradatelné hospodářské, sociální a kulturní přínosy.

2.2 Komise připravila přezkum iniciativy EU týkající se opylovačů, jehož cílem je reagovat na trend úbytku volně žijících opylovačů v EU. EHSV podporuje její ambiciózní sdělení, domnívá se však, že po pěti letech od doby, kdy byla představena původní iniciativa, bylo dosaženo jen malého pokroku, zejména pokud jde o získání všech potřebných údajů, které by skutečně vedly k pokroku v politických opatřeních.

2.3 Opylovači jsou nejen nezbytnou součástí fungujících ekosystémů, ale také základem života na naší planetě. Jsou známy tisíce různých druhů volně žijících opylovačů, přičemž nejznámějším z nich jsou včely. Na úbytek volně žijících opylovačů mají vliv různé faktory a EHSV zdůrazňuje, že v zájmu jejich ochrany je důležité uplatňovat zásadu předběžné opatrnosti.

2.4 EHSV oceňuje ambiciózní plány uvedené v tomto sdělení, ale podotýká, že se jedná o dlouhý seznam budoucích projektů, které budou vyžadovat dostatek času. EHSV by vzhledem k naléhavosti situace očekával jasná krátkodobá opatření a kroky, které by vycházely z dosavadních zkušeností, a to na základě zprávy o původní iniciativě týkající se opylovačů⁽²⁾. Výbor poukazuje na to, že je třeba přijmout meziodvětvová a zároveň okamžitá opatření ve všech členských státech, a vítá zavedení celoevropského systému monitorování a řízení opylovačů (EU-PoMS).

⁽²⁾ COM(2021) 261 final.

2.5 EHSV naléhavě vyzývá členské státy, aby se urychleně dohodly na opatřeních, která je třeba přijmout v krátkodobém, střednědobém a dlouhodobém horizontu, a podílely se na jejich provádění. Očekává, že bude toto sdělení promptně schváleno.

2.6 Faktory ovlivňující úbytek opylovačů

2.6.1 Výskyt opylovačů ve volné přírodě ovlivňuje řada faktorů⁽³⁾. Mezi nejdůležitější patří životní prostředí, nedostatečné střídání plodin a zaměření zemědělců na maximalizaci výroby, ale také chování obyvatel měst a venkova. Úbytek opylovačů lze přičíst i dalším faktorům, jako jsou omezené zdroje potravy, útoky invazivních druhů hmyzu a rostlin, predátoři, nakládání s pesticidy ve venkovských a městských oblastech, postupy včelaření a především patogenní infekce včetně virů a dále aspekty související se změnou klimatu.

2.6.2 Výbor konstatuje, že existuje jasná spojitost mezi úbytkem opylovačů a spotřebou pesticidů na hektar zemědělské půdy a produkcí potravin v členských státech⁽⁴⁾. Mimořádná povolení ohledně používání pesticidů členskými státy jsou příkladem praktických problémů, pokud jde o účinné řízení ochrany rostlin a zajištění kvality a množství produkce. Evropský úřad pro bezpečnost potravin zjistil, že přibližně jen pro jednu třetinu výjimek, které v mimořádných případech umožňují použití těchto neonikotinoidů, jsou k dispozici alternativy. EHSV poukazuje na rozhodnutí Evropského soudního dvora ze dne 19. ledna 2023 ve věci C-162/21, podle nějž členské státy nemohou udělovat žádná další mimořádná povolení pro přípravky obsahující neonikotinoidy.

3. PRIORITA I: Upřesnit poznatky o úbytku opylovačů, jeho příčinách a následcích

3.1 EHSV se domnívá, že je naléhavě nutné posílit správní kapacitu v členských státech a spolupráci mezi veřejnými orgány a soukromými subjekty, včetně výzkumných ústavů a vědců, aniž by bylo opomenuto odvětví zemědělství.

3.2 Sdílení znalostí a odborných poznatků a společné úsilí různých zúčastněných stran má zásadní význam pro vypracování nákladově efektivních opatření a využití synergií. Tento komplexní přístup vyžaduje účinnou spolupráci mezi tvůrci politik, zúčastněnými stranami a širokou veřejností.

3.3 EHSV konstatuje, že kromě úbytku populací opylovačů existuje v této oblasti také nedostatek odborníků. Vnitrostátní úsilí v oblasti sběru údajů musí být koordinováno na úrovni EU, včetně shromažďování a analýzy údajů, a to v rámci platformy EU věnované opylovačům, která umožňuje otevřený přístup k údajům. Tato platforma umožňuje jednotlivcům přispívat ke kolektivnímu úsilí a zároveň vytváří otevřenou komunitu pro údaje a úložiště ověřených algoritmů a modelů.

3.4 Výbor vyzývá k tomu, aby bylo vyčleněno značné množství finančních prostředků, které budou konkrétně určeny k financování výzkumu, vývoje a inovací s cílem shromáždit veškeré nezbytné vědecké informace a provádět vhodné iniciativy, jež umožní zvrátit úbytek opylovačů.

3.5 EHSV oceňuje skutečnost, že po přijetí původní iniciativy Komise začlenila konkrétní téma týkající se opylovačů do pracovního programu pro Horizont 2020 na období 2018–2020. V rámci programu Horizont Evropa musí být vyčleněny dodatečné finanční prostředky na výzkum opylovačů, mimo jiné na výzkum příčin úbytku a na monitorování druhů a populací opylovačů v EU, a to i v městských oblastech.

4. PRIORITA II: Zlepšit ochranu opylovačů a řešit příčiny jejich úbytku

4.1 EHSV je si vědom toho, jaký význam mají dostupné údaje o opylovačích z hlediska dalšího definování strategií ochrany opylovačů, a očekává, že budou na úrovni EU a členských států stanoveny konkrétní a vyčíslitelné cíle pro obnovu populací opylovačů a jejich stanovišť v EU.

⁽³⁾ Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Evropská občanská iniciativa Zachraňte včely a zemědělce (stanovisko z vlastní iniciativy) (Úř. věst. C 100, 16.3.2023, s. 45).

⁽⁴⁾ Eurostat, Agroenvironmentální ukazatel – spotřeba pesticidů.

4.2 EHSV navrhuje, aby byla nejprve zmapována současná a možná městská stanoviště a sítě pro opylovače, a podporuje iniciativu Komise, jejímž cílem je povzbudit města k tomu, aby se řídila příručkou pro města přátelská k opylovačům⁽⁵⁾. EHSV se mimoto vyslovuje pro vytvoření programu a vize pro města příznivá pro opylovače, které by posílily postupy řízení využívání půdy, a to s cílem podpořit rozmanitost opylovačů a zachovat přírodní oblasti v městských a příměstských regionech. Výbor již v minulosti upozornil, že „půdu je třeba ve všech členských státech pečlivě obhospodařovat, při zajištění správné rovnováhy mezi konkurenceschopností a udržitelností a poskytnutí potřebných možností financování“⁽⁶⁾.

4.3 Aby bylo možné stabilizovat množství a hojnost opylovačů na venkově, je nezbytné vytvořit vhodné podmínky prostřednictvím obhospodařování zemědělské půdy. EHSV zdůrazňuje, že bez veřejných politik, které zemědělcům poskytnou odpovídající finanční podporu, se nepodaří dosáhnout udržitelnějších potravinových systémů. Financování ze společné zemědělské politiky (SZP) není jedinou možností podpory.

4.4 Každé opatření, které má přispět ke stabilizaci výskytu opylovačů, musí být realisticky posouzeno. Je třeba vyloučit potenciálně protichůdná opatření a systematicky prosazovat vhodná opatření. EHSV se domnívá, že provádění navrhovaných opatření není jasně řízeno, a má za to, že úsilí vynakládané jednotlivými členskými státy bude značně rozdílné.

4.5 Velmi odlišné používání pesticidů na hektar zemědělské půdy v jednotlivých členských státech vede k rozdílným nejen v ochraně přírody, ale i v produkci. EU a členské státy by měly urychleně posílit šíření znalostí a zaměřit výzkumné úsilí na agroekologii, udržitelné používání pesticidů a osvědčené postupy integrované ochrany rostlin.

4.6 EHSV doporučuje, aby byl zaveden transparentní kontrolní systém s cílem prosadit pro dovážené potravinářské produkty stejné maximální limity reziduí pesticidů, jaké jsou stanoveny pro potraviny produkované v Unii. Výbor již v minulosti vyzval Komisi, aby urychleně zavedla reciprocitu norem s cílem omezit narušování hospodářské soutěže ve vztahu k evropským zemědělcům⁽⁷⁾. Je třeba zajistit, aby byli chráněni spotřebitelé a aby byly kvalitní produkty nabízeny za spravedlivé ceny.

4.7 EHSV vyzývá k tomu, aby bylo zajištěno náležité vzdělávání zemědělců v oblasti environmentálních opatření prostřednictvím celostátních a regionálních zemědělských poradenských systémů, přičemž toto vzdělávání by se mělo zaměřit i na používání pesticidů, které představují nízké riziko, a na integrovanou ochranu rostlin.

4.8 Do roku 2024 je třeba vypracovat ukazatele stavu populací opylovačů, aby bylo možné tyto ukazatele posoudit v rámci SZP. Zásadním krokem je provedení komplexního hodnocení dopadu SZP na předcházení úbytku opylovačů a podpora postupů, které mají tento úbytek zvrátit. Členské státy by se měly zasadit o to, aby byly prostředky určené na technickou pomoc v rámci SZP využívány i ve prospěch opylovačů a aby byly zároveň vyčleněny dodatečné finanční prostředky na ochranu spotřebitelů a životního prostředí.

4.9 Kvetoucí pásy jsou dobrým rezervoárem různých druhů opylovačů a nepochybně přispějí k jejich ochraně. Mohly by však představovat riziko pro včely a další opylovače, pokud jsou tyto pásy vysety v blízkosti podzemních vod a v půdě jsou stále obsaženy pesticidy. Bylo by tedy zapotřebí vyčlenit finanční prostředky na výzkum a vývoj jasné metodiky pro kvetoucí pásy.

⁽⁵⁾ Evropská komise, Příručka pro města přátelská k opylovačům.

⁽⁶⁾ Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se mění nařízení (EU) 2018/841, pokud jde o oblast působnosti, zjednodušení pravidel souladu, stanovení cílů členských států pro rok 2030 a závazek ke společnému dosažení klimatické neutrality v odvětví využívání půdy, lesnictví a zemědělství do roku 2035, a nařízení (EU) 2018/1999, pokud jde o zlepšení monitorování, vykazování, sledování pokroku a přezkum [COM(2021) 554 final] (Úř. věst. C 152, 6.4.2022, s. 192).

⁽⁷⁾ Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o udržitelném používání přípravků na ochranu rostlin a změně nařízení (EU) 2021/2115 (COM(2022) 305 final – 2022/0196 (COD)) (Úř. věst. C 100, 16.3.2023, s. 137).

4.10 Podle některých vědeckých studií⁽⁸⁾ může elektromagnetické záření vyzařované telekomunikačními anténami ovlivnit populaci volně žijících opylovačů v jejich přírodních stanovištích. Kromě toho vyhodnotil Vědecký výbor pro zdravotní, environmentální a vznikající rizika (SCHEER) Evropské komise v roce 2018 riziko negativního vlivu elektromagnetického záření (zejména v souvislosti se sítěmi 5G) na životní prostředí jako nejvyšší možné⁽⁹⁾. Další hodnocení provedená v rámci programu Eklipse i nezávislí výzkumní pracovníci potvrdili, že elektromagnetická pole pravděpodobně mohou mít škodlivé účinky na populace hmyzu⁽¹⁰⁾. Výbor žádá, aby byla vypracována studie EU, která by poskytla přesné údaje o této otázce a z níž by bylo patrné, jaká politická opatření jsou k zajištění účinné ochrany opylovačů zapotřebí.

4.11 EHSV se domnívá, že je nutné vypracovat metodu měření světelného znečištění v celé EU s využitím družicových údajů, aby bylo možné vyhodnotit a sledovat v regionálním a místním měřítku dopady na opylovače.

4.12 Finanční prostředky poskytované v rámci politiky soudržnosti EU lze využít k investicím do ochrany a obnovy přírody a biologické rozmanitosti, zmírňování změny klimatu a zajištění udržitelného rozvoje měst, například zřízováním přírodních zelené infrastruktury pro opylovače. EHSV v tomto ohledu vítá doporučení Komise 11.2.

5. PRIORITA III: Mobilizovat společnost a podporovat strategické plánování a spolupráci na všech úrovních

5.1 EHSV vítá skutečnost, že Komise požádala Výbor regionů, aby podpořil provádění iniciativy týkající se opylovačů mezi místními a regionálními orgány. Vyjadřuje však zklamání nad tím, že EHSV nebyl v této iniciativě⁽¹¹⁾ ani v původní iniciativě⁽¹²⁾ vůbec zmíněn, a to zejména vzhledem k tomu, že vystupuje jako hlas občanské společnosti EU. EHSV má za to, že by mu měly být přiděleny zvláštní úkoly, co se týče propagace této strategie v různých skupinách zúčastněných stran, mj. i zvyšováním povědomí mezi vnitrostátními sociálními partnery, organizacemi občanské společnosti a občany.

5.2 Je třeba využít specifické komunikační nástroje s cílem zvýšit povědomí občanů o úbytku opylovačů a jeho dopadu na naše životy a také o tom, jaké důsledky by mělo nepodniknutí žádných kroků (včetně hospodářských, sociálních a environmentálních důsledků pro budoucí generace) a podpořit informační kampaně ve veřejných sdělovacích prostředcích ve všech členských státech. Je třeba poskytnout finanční prostředky k zajištění lepší informovanosti široké veřejnosti, a to i prostřednictvím sociálních médií a krátkých reklamních šotů v televizi v hlavním vysílacím čase.

5.3 EHSV uznává důležitou úlohu tzv. koalice ochotných pro oblast opylovačů⁽¹³⁾, což je unijní platforma sdružující členské státy, které si vyměňují znalosti a osvědčené postupy, provádějí výzkum v oblasti ochrany opylovačů a vzájemně si pomáhají a spolupracují.

5.4 EHSV požaduje, aby byly vypracovány vzdělávací programy, které budou zaměřeny na zlepšení znalostí o ekologii opylovačů, identifikaci a obnově stanovišť a budou určeny zemědělským poradcům, zemědělcům, lesníkům, správcům půdy a krajinářským architektům.

6. Závěrečné připomínky

6.1 Komise vypracovala seznam priorit zahrnující 42 opatření s jasně stanovenými lhůtami. Bylo by vhodné stanovit pro navrhovaná opatření podrobný harmonogram přípravy a následného testování. Díky tomu bude jednodušší kontrolovat postup a pro všechny účastníky bude snazší tyto lhůty splnit.

6.2 EHSV se domnívá, že účinná spolupráce a vhodné přidělování zdrojů bude mít zásadní význam pro zajištění soudržnosti mezi různými politickými opatřeními a nástroji, které mají vliv na ochranu volně žijících opylovačů. Zdůrazňuje, že bude nezbytné vyčlenit odpovídající finanční prostředky, aby bylo možné splnit očekávání uvedená ve sdělení Komise.

⁽⁸⁾ *Electromagnetic radiation of mobile telecommunication antennas affects the abundance and composition of wild pollinators* (Elektromagnetické záření mobilních telekomunikačních antén ovlivňuje hojnost a složení volně žijících opylovačů).

⁽⁹⁾ SCHEER, *Statement on emerging health and environmental issues* (2018) (Prohlášení k novým otázkám, které vyvstávají v oblasti zdraví a životního prostředí).

⁽¹⁰⁾ *Risk to pollinators from anthropogenic electro-magnetic radiation (EMR)* (Riziko, které vzniká pro opylovače v důsledku antropogenního elektromagnetického záření).

⁽¹¹⁾ COM(2023) 35 final.

⁽¹²⁾ COM(2018) 395 final.

⁽¹³⁾ Koalice ochotných pro oblast opylovačů, Promote Pollinators.

6.3 V zájmu ochrany volně žijících opylovačů jak během posuzování rizik souvisejících s pesticidy, tak během používání pesticidů musí být uplatňována lepší ochranná opatření. Pokud se nepodaří přijmout odvážnou strategii boje proti používání pesticidů, bude ohrožena budoucnost včel a dalších opylovačů, celý náš ekosystém a potravinové zabezpečení obyvatel EU. Je nezbytné posílit transparentnost, co se týče nynějšího používání pesticidů v EU.

6.4 Výbor se domnívá, že nejúčinnějším přístupem a ideálním řešením by bylo dosáhnout dohody o omezení používání syntetických pesticidů na celosvětové úrovni, což by zaručilo globální zapojení do tohoto úsilí a spravedlivou hospodářskou soutěž. I když se zdá, že šance na úspěch je v této otázce spíše malá, je třeba zaujmout komplexní přístup a zintenzivnit snahy v rámci mezinárodních jednání. V této souvislosti je rovněž nutné se seriózně zabývat otázkou zákazu vyvážet pesticidy, které se již nesmí používat v EU, do třetích zemí.

V Bruselu dne 13. července 2023.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Oliver RÖPKE

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru

k a) sdělení Komise Evropskému parlamentu, Evropské radě, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Průmyslový plán Zelené dohody pro věk s nulovými čistými emisemi

(COM(2023) 62 final)

b) návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se zřizuje rámec opatření pro posílení evropského ekosystému výroby produktů technologií pro nulové čisté emise (akt o průmyslu pro nulové čisté emise)

(COM(2023) 161 final – 2023/0081 (COD))

(2023/C 349/27)

Zpravodajka: **Sandra PARTHIE**

Žádosti o vypracování stanoviska	a) Evropská komise, 27. 3. 2023 b) Evropský parlament, 8. 5. 2023 b) Rada, 11. 5. 2023
Právní základ	a) článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie b) článek 114 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Jednotný trh, výroba a spotřeba
Přijato v sekci	29. 6. 2023
Datum přijetí na plenárním zasedání	13. 7. 2023
Plenární zasedání č.	580
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	193/3/3

1. Závěry a doporučení

1.1 Evropská unie (EU) musí zůstat průmyslovou oblastí. Je třeba, aby se prosazovala jako globální aktér, a musí určit politické nástroje a opatření nezbytné k tomu, aby nasadila rychlejší tempo, byla inovativnější a opět přitažlivější pro investory. Zároveň je nutné, aby si zachovala své sociální a environmentální hodnoty, jako je fungující sociální dialog a systémy sociálního zabezpečení, dodržování zásad právního státu a stabilní instituce.

1.2 Globální hospodářský kontext se pro EU změnil, přičemž mnohostranný systém založený na pravidlech je na ústupu a protekcionismus na vzestupu. Hospodářská soutěž v oblasti mezinárodních investic se stupňuje, v neposlední řadě kvůli zákonu USA o snižování inflace, ale také kvůli tvrdší hospodářské soutěži v oblasti surovin, vývoji cen energie a změnám v uspořádání globálního dodavatelského řetězce. EU proto musí přehodnotit své politické priority, aby zlepšila svou strukturální a udržitelnou konkurenceschopnost. Vzhledem k nutnosti zvýšit konkurenceschopnost podniků v EU musí být do rozhodovacích procesů EU začleněn test konkurenceschopnosti, který umožní zajistit rovnováhu mezi hospodářským, sociálním a environmentálním rozměrem postupů rozhodování o legislativních návrzích.

1.3 Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) je přesvědčen, že bez silné průmyslové základny nebudou Zelená dohoda pro Evropu, digitální dekáda ani průmyslové, kosmické a automobilové odvětví v budoucnu úspěšné. Nebude to možné ani bez bezpečných a udržitelných zdrojů kritických surovin. EHSV především žádá, aby byl proveden audit s cílem zjistit, jak může EU řídit a zlepšit své hodnotové řetězce a vyhnout se nadměrné závislosti.

1.4 EHSV zdůrazňuje, že cílů v oblasti klimatu do roku 2050 nelze dosáhnout bez vybudování konkurenceschopného oběhového hospodářství. Evropa by proto měla nalézt způsoby, jak účinněji využívat zdroje a materiály, a to rozsáhlým zaváděním opatření v oblasti řízení poptávky za účelem jejího snížení, což se týká ekodesignu a oběhovosti, energetické účinnosti, posílení udržitelnosti výrobků a podpory cílených inovativních postupů a metod.

1.5 Základem průmyslové politiky Evropy by mělo být zajištění existence a rozvoje rozmanitého průmyslu s širokou škálou odvětví a výrobců a „průmyslových ekosystémů“, včetně malých a středních podniků a subjektů sociální ekonomiky. Je důležité vyhnout se příliš úzkému zaměření na podporu určitých technologií a na výběr údajných „vítězů“ prostřednictvím regulačních opatření. Místo toho je zapotřebí komplexní politika na podporu inovací a výzkumu.

1.6 EHSV vyzývá Komisi a členské státy, aby zajistily, že průmyslový plán EU pomůže vytvořit kvalitní pracovní místa se spravedlivými pracovními podmínkami a dobrým platem a podpoří demokracii na pracovišti, kolektivní vyjednávání a dodržování kolektivních smluv.

1.7 Důležitými nástroji pro řízení průmyslové politiky jsou zadávání veřejných zakázek a rozhodování o tom, jak rozdělovat veřejné financování. Je třeba zajistit, aby příslušná rozhodnutí členských států EU, včetně státní podpory a dotací, nenarušovala jednotný trh a neohrožovala hospodářskou konvergenci a sociální soudržnost v celé EU, ale zaměřovala se spíše na regionální rozvoj. EHSV kritizuje skutečnost, že stávající návrhy Komise týkající se průmyslového plánu Zelené dohody pro Evropu a aktu o průmyslu pro nulové čisté emise tuto skutečnost dostatečně nezohledňují.

2. Obecné připomínky

2.1 EU musí zůstat průmyslovou oblastí. EHSV požaduje, aby byl vytvořen regulační rámec, který by udržitelným a sociálně odpovědným způsobem umožnil přilákat, podpořit a zvýšit průmyslovou výrobu v EU. Tento požadavek se vztahuje nejen na nové technologie, ale také na odvětví zpracovatelského průmyslu, která jsou klíčovou složkou odolnosti evropského hospodářství a dodavatelských řetězců atd.

2.2 O oslabení evropské konkurenceschopnosti svědčí hrubý domácí produkt (HDP): začátkem 21. století činil HDP na obyvatele v EU přibližně 70 % HDP v USA a v současnosti dosahuje necelých 66 %. V roce 1999 se pouze 5 % světových hrubých investic uskutečnilo v Číně, zatímco v roce 2020 to bylo 29 %, což je více než kdekoli jinde. V USA a EU se tento podíl ve stejném období výrazně snížil – v USA z 29 % na 20 % a v EU z 23 % na pouhých 15 %. EU je schopna to změnit: dokončení jednotného trhu by mohlo během deseti let zvýšit hospodářskou produkci o více než 700 miliard EUR a společná digitální ekonomika by mohla přispět dalšími 178 miliardami EUR. Poté by EU mohla i nadále úspěšně stanovovat a prosazovat evropské normy v celosvětovém měřítku.

2.3 EU postihly extrémně vysoké ceny energie a inflace více než její globální konkurenty, přičemž ostatní světové ekonomiky současně dotují a zvýhodňují svá vlastní průmyslová odvětví. Tyto faktory vytvářejí v EU riziko deindustrializace. Máme-li tyto problémy, ale i další stávající i budoucí výzvy úspěšně překonat, musíme posílit strukturální a udržitelnou konkurenceschopnost a odolnost hospodářství EU. Základním předpokladem konkurenceschopnosti evropského průmyslu jsou dostupné ceny energie a bezpečné dodávky energie.

2.4 Globální hospodářský kontext se v posledních letech radikálně změnil. EU se již nemůže spoléhat na fungující mnohostranný hospodářský a obchodní systém založený na pravidlech, nýbrž čelí stále větším narušením světového trhu v důsledku opatření, jako je zákon USA o snižování inflace, jehož cílem je podpořit průmyslové subjekty USA prostřednictvím zápočtů daní, velkorysých finančních podpor a požadavků na místní obsah na úkor hospodářských subjektů z oblastí mimo USA, nebo jako jsou dlouhodobé protekcionistické čínské režimy subvencí, které rovněž zvýhodňují vnitrostátní aktéry a řídí se nacionalistickým hospodářským programem. EU musí důrazně reagovat a určit politické nástroje a opatření, které jsou nutné k tomu, aby nasadila rychlejší tempo, byla inovativnější a opět přitažlivější pro investory a zároveň si zachovala své sociální a environmentální hodnoty.

2.5 V této souvislosti EHSV vítá návrhy Evropské komise týkající se průmyslového plánu Zelené dohody pro Evropu a aktu o průmyslu pro nulové čisté emise, které poskytují pokyny průmyslovým subjektům v EU, umožňují jim předvídat a představují závazek určený k posílení evropských výrobců a souvisejících ekosystémů. Úsilí spojené s přechodem na dekarbonizované hospodářství do roku 2050 představuje druhou průmyslovou revoluci a musí být jako takové chápáno, včetně nezbytných politických, hospodářských a společenských závazků.

2.6 EHSV zejména podporuje jasné závěry v obou dokumentech týkající se potřeby komplexně investovat do přechodu k udržitelnému hospodářství a společnosti. Cílem ekologické průmyslové politiky by mělo být také dosažení přínosů v oblasti sociálního blahobytu. Vítráme, že akt o průmyslu pro nulové čisté emise klade důraz na nedostatky v oblasti dovedností a lidských zdrojů, které v současné době zpomalují přechod. Otázka, jak mají být stanovené cíle a záměry realizovány a jaká účinná opatření mají být přijata, však zůstává nevyřešena.

2.7 EHSV proto vyzývá Evropskou komisi, aby upřesnila, jaká účinná opatření hodlá přijmout, aby zlepšila lokalizační faktory a konkurenceschopnost evropského hospodářství a umožnila, aby se EU odlišila od svých systémových konkurentů. Tato opatření by se měla zaměřit na zlepšení propojení v rámci jednotného trhu pro všechny členské státy, mimo jiné rozvojem a modernizací infrastruktury a propojení v oblasti dopravy a energetiky, včetně sítí.

2.8 EHSV poukazuje na to, že zaměstnavatelé, pracovníci i občané zažívají obtížné období v důsledku otřesů v oblasti dodávek energie, nabídky práce a dodavatelského řetězce a inflace. To vytváří značnou kumulativní zátěž pro všechny. Cílem průmyslového plánu Zelené dohody pro Evropu a aktu o průmyslu pro nulové čisté emise EU by tedy mělo být snížení této zátěže, nikoli její zvýšení.

2.9 EHSV se rovněž domnívá, že úlohu při podpoře přechodu na nulové čisté emise do roku 2050 hrají i spotřebitelé. Jejich volba týkající se určitých výrobků či jejich odmítnutí a to, že podporují, tolerují či odmítají určité výrobní podmínky nejen v EU, ale i ve třetích zemích, jsou důležitým prvkem pro uskutečnění změny. EHSV podporuje posílení jejich postavení⁽¹⁾ a zdůrazňuje, že je třeba, aby spotřebitelé přijímali uvědomělá rozhodnutí.

3. Konkrétní připomínky

3.1 Regulační rámec

3.1.1 Při tvorbě politik by se měla EU opírat o inovace, excelenci a vysoce kompetentní a kvalifikované lidi a kdykoli je to možné, měla by usilovat o omezení byrokracie a snížení nákladů. Právní stát, který představuje jeden ze základů EU, poskytuje podnikatelskému prostředí jistotu a stabilitu a je třeba jej dodržovat za všech okolností. Pro zajištění stability, společenské přijatelnosti a hospodářské odolnosti je nezbytný strukturovaný třístranný sociální dialog mezi vládami, odborovými svazy a organizacemi zaměstnavatelů.

3.1.2 Akt o průmyslu pro nulové čisté emise navrhuje soubor opatření ke zlepšení základních podmínek pro výrobu technologií pro nulové čisté emise, včetně zjednodušeného regulačního prostředí s např. rychlejšími povolovacími postupy a jednotnými kontaktními místy ve správě. Je zásadně důležité, aby se tyto rychlejší povolovací postupy uplatňovaly v celém hodnotovém řetězci projektů technologií pro nulové čisté emise, aniž by byly dotčeny sociální a environmentální cíle stanovené v tomto nařízení. EHSV sice s tímto přístupem souhlasí, naléhavě však vyzývá normotvůrce, aby tato zlepšení neomezovali na technologie pro nulové čisté emise, ale aby z nich učinili standard pro všechna hospodářská odvětví.

3.1.3 EHSV poukazuje na to, že transformace evropského průmyslu v konečném důsledku přesahuje rámec výroby v oblasti čistých technologií, protože v Evropě sídlí mnoho energeticky náročných odvětví těžkého průmyslu a primárních průmyslových odvětví, která je třeba dekarbonizovat a jež nejsou do průmyslového plánu Zelené dohody pro Evropu zahrnuta. Soudržná průmyslová strategie pro Evropu spočívá v inkluzivním hospodářském růstu, který zajistí, aby se všechny členské státy a regiony podílely na ekologické průmyslové transformaci a měly z ní prospěch. Proto je zásadní, aby průmyslový plán Zelené dohody pro Evropu zabránil roztržitosti jednotného trhu a usiloval o soudržnost mezi členskými státy a regiony.

3.1.4 EHSV je přesvědčen, že je možné vypracovat program ekologického zjednodušení, který zlepší povolovací postupy pro ekologické projekty za současného dodržení právních předpisů v oblasti životního prostředí. Nezbytným krokem je zvýšení odborných znalostí, kapacit a dovedností místních a vnitrostátních orgánů spolu s digitalizací a zjednodušením schvalovacích postupů. Zlepšení účinnosti povolovacích postupů musí být dosaženo řádným plánováním a zvýšením kapacity příslušných správních úrovní, a to i prostřednictvím většího počtu zaměstnanců a vyškoleného personálu. Vzhledem k nutnosti zvýšit konkurenceschopnost podniků v EU musí být do rozhodovacích procesů EU začleněn test konkurenceschopnosti, který umožní zajistit rovnováhu mezi hospodářským, sociálním a environmentálním rozměrem postupů rozhodování a legislativních návrhů.

3.1.5 EHSV zdůrazňuje, že regulace musí být doplněna dalšími nástroji, jako jsou dotace, aby se zabránilo poklesu HDP a snížení blahobytu. Požadavky na podávání zpráv, zejména ve všech ekologických, digitálních a ekonomických právních předpisech EU, by měly být spíše zefektivněny a dle možností harmonizovány, aby nedocházelo ke vzniku nadměrného množství pravidel, regulačnímu chaosu a roztržitosti jednotného trhu.

⁽¹⁾ Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se mění směrnice 2005/29/ES a 2011/83/EU, pokud jde o posílení postavení spotřebitelů pro ekologickou transformaci prostřednictvím lepší ochrany před nekalými praktikami a lepšími informacemi (COM(2022) 143 final – 2022/0092 (COD)) (Úř. věst. C 443, 22.11 2022, s. 75.)

3.2 Přístup k investicím a jejich usnadnění

3.2.1 Hospodářské subjekty v EU čelí tvrdé globální konkurenci. Pro zlepšení konkurenceschopnosti má zásadní význam čas. EHSV proto zdůrazňuje, že rozhodnutí o finanční podpoře a přístupu k financování musí být přijímána rychleji, a to i v souvislosti s různými evropskými programy podpory, jako je REPowerEU, InvestEU a další programy. Vleklé a zdlouhavé postupy – neproniknutelná džungle financování – odvedou investory z Evropy a poškozují úsilí přilákat investice.

3.2.2 EHSV proto zdůrazňuje, že finanční podpora musí být proveditelná, včasná a přístupnější jak pro provozní náklady, tak pro kapitálové výdaje, a to pro všechny velikosti podniků, včetně malých a středních podniků. Vyzývá k vyhodnocení stávajících nástrojů s cílem určit a posílit ty nejúspěšnější. EHSV se domnívá, že průmyslový plán Zelené dohody pro Evropu musí určit, kdy a kde jsou veřejné finance podle jasně definovaných podmínek nezbytné pro podporu transformace důležitých průmyslových odvětví a kde naopak mohou tuto mezeru zaplnit soukromé finance, za předpokladu, že budou zavedeny vhodné regulační pobídky.

3.2.3 EHSV by rád upozornil na to, že pouhé uvolnění pravidel státní podpory, aniž by byly poskytnuty dodatečné finanční mechanismy na úrovni EU, pravděpodobně povede k dalším rozdílům mezi ekonomikami v EU, neboť některé země EU nemusí mít fiskální prostor pro investice do ekologické transformace. Přerozdělování úvěrů v rámci Nástroje pro oživení a odolnost a plánu REPowerEU čistým průmyslovým odvětvím může mít dopad pouze tehdy, bude-li doplněno značným grantovým financováním operací, které nemusí nutně zajišťovat návratnost investic, jako je například rozvoj veřejné infrastruktury, dotace pro domácnosti, které nemají prostředky na renovaci a drobné investice do obnovitelných zdrojů energie, a vzdělávání a změna kvalifikace.

3.2.4 EHSV navrhuje, aby se průmyslový plán Zelené dohody pro Evropu rovněž zaměřil na rozvoj zelených veřejných zakázek, neboť tím se veřejné orgány stávají pořizovateli ekologických produktů. Zdroje v rámci průmyslového plánu Zelené dohody pro Evropu, včetně aktualizovaných národních plánů pro oživení a odolnost, by mohly pokrývat náklady spojené se zelenými veřejnými zakázkami, dokud se nestanou společným požadavkem podle práva EU. Na veřejnou podporu by se měly vztahovat podmínky, jejichž cílem je zlepšení ochrany životního prostředí, podpora podniků při poskytování kvalitních pracovních míst, podpora přístupu k odborné přípravě a vytváření vysoce kvalitní učňovské přípravy. Dále je důležité, aby byly výzvy týkající se zadávání veřejných zakázek přístupnější pro malé a střední podniky. Za tímto účelem EHSV vyzývá Komisi, aby vytvořila snadno použitelnou databázi.

3.2.5 Nové společné financování EU by tím, že bude řešit selhání trhu a odvětví s nedostatečným soukromým financováním, mělo poskytovat účinnou podporu různým segmentům průmyslu v oblasti čistých technologií, zejména malým a středním podnikům. Mělo by zabránit jakémukoli narušení vnitřního trhu a přispět ke zlepšení hospodářské soudržnosti v celé EU. V této souvislosti EHSV zdůrazňuje, že dočasné výjimky z pravidel státní podpory by měly zůstat časově omezené a měly by být rovněž cílené. Tyto prostředky by měly být rovněž zaměřeny na změnu kvalifikace a odbornou přípravu pracovníků a na spravedlivou transformaci, aby byla zajištěna dovednostní základna, která obtojí i v budoucnu.

3.2.6 EHSV si je vědom skutečnosti, že je obtížné vytvořit dodatečné financování na úrovni EU. Ve střednědobém horizontu by měla být zahájena vážná diskuse o nových vlastních zdrojích EU a o Evropském fondu suverenity, a to odděleně od jednání o příštím víceletém finančním rámci. V krátkodobém horizontu by měly být přednostně uvolněny finanční prostředky dostupné prostřednictvím Inovačního fondu v rámci EU ETS a měly by být nasměrovány do průlomových technologií v odvětvích, ve kterých je obtížné snížit emise.

3.3 Trhy a dodavatelské řetězce

3.3.1 V roce 2021 zveřejnila Evropská komise v rámci své průmyslové strategie seznam „průmyslových ekosystémů“. Jeho cílem je lépe pochopit jak vzájemné vazby, tak mezery v evropských hospodářských strukturách a dodavatelských řetězcích. V této souvislosti EHSV vyzývá Evropskou komisi, aby uznala vzájemnou závislost mezi hodnotovými řetězci a úlohu, kterou hrají chemické látky, suroviny a zejména primární průmyslová odvětví a procesy při přechodu na nulové čisté emise a oběhové hospodářství. Zaměření na technologie pro nulové čisté emise nesmí vést k vytváření nových mezer v evropských dodavatelských řetězcích v důsledku nedostatečného zohlednění potřeb jiných odvětví, jako jsou energeticky náročná odvětví. Nebudou-li řešeny jejich obavy, jako jsou vysoké ceny energie, hrozí, že EU ztratí důležité, možná dokonce strategické složky průmyslových ekosystémů.

3.3.2 EHSV by rovněž rád zdůraznil, že je zapotřebí získat přístup k energii a surovinám za konkurenceschopnou cenu. Tyto politiky by měly být podporovány obchodními dohodami a celosvětovou osvětou v oblasti surovin. EHSV zároveň uznává, že celosvětová soutěž o zdroje surovin není udržitelná. Evropa by proto měla nalézt způsoby, jak účinněji využívat zdroje a materiály, a to rozsáhlým zaváděním opatření v oblasti řízení poptávky za účelem jejího snížení: ekodesign a oběhovost, energetická účinnost, posílení udržitelnosti výrobků a podpora cílených inovativních postupů a metod. EHSV především žádá, aby byl proveden audit s cílem zjistit, jak může EU řídit a zlepšit své hodnotové řetězce a vyhnout se nadměrné závislosti.

3.3.3 EHSV zdůrazňuje, že je třeba budovat silnější obchodní vztahy se třetími zeměmi, pokročit v dohodách o volném obchodu, které rovněž prosazují naše hodnoty, a zároveň pokračovat v rozvoji a využívání nástrojů na ochranu obchodu, jako jsou antidumpingové a protinátlačkové nástroje a prověřování zahraničních investic.

3.3.4 Pro udržení průmyslové výroby a souvisejících činností v EU má zásadní význam přístup k energii a surovinám za konkurenceschopné ceny. EU by se měla při budování své konkurenceschopnosti, odolnosti a globálního vlivu opírat o otevřené tržní hospodářství a otevřenou společnost, které představují její hlavní kapitál. Svou pozornost by při tom měla opřít soustředit na zajištění základních podmínek pro vytváření prosperity a dobrých životních podmínek.

3.4 Zlepšování dovedností pro tvorbu kvalitních pracovních míst v oblasti technologií pro nulové čisté emise

3.4.1 EHSV podporuje zásady účinných systémů celoživotního učení a lepšího předjímání budoucích potřeb v oblasti dovedností. V této souvislosti požadujeme, aby byly do plánovaných akademií pro nulové čisté emise strukturálně zapojeni sociální partneři. EHSV se dále domnívá, že zlepšený regulační rámec pro společné uznávání kvalifikací by se neměl omezovat na pracovní místa spojená s technologiemi pro nulové čisté emise, ale měl by být rozšířen na všechna odvětví a dovednosti. EHSV poukazuje na to, že podpora evropského průmyslu spočívá v investicích do jeho pracovníků a jejich podpoře, mimo jiné prostřednictvím ochrany zaměstnanosti a pomoci těm, kteří využívají režimy zkrácené pracovní doby.

3.4.2 EHSV je přesvědčen, že k podpoře transformace bude zapotřebí prohlubování dovedností a odborná příprava. Riziková odvětví spojená s vysokými emisemi obecně představují malou hrozbu, ale v některých evropských regionech by dopad v krátkodobém horizontu mohl být zničující. Pouze investice do rozvoje dovedností, poskytování přístupu k odborné přípravě a změně kvalifikace a prosazování hospodářské diverzifikace směrem k ekologičtějším činnostem umožní zvládnout přechod a zároveň se vypořádat se současnými napjatými trhy a zlepšit přerozdělování na trhu práce. Potřeby restrukturalizace lze lépe předvídat a řídit prostřednictvím včasného zapojení všech zúčastněných stran, včetně organizovaných zástupců zaměstnanců^(?). EHSV vyzývá Komisi a členské státy, aby zajistily, že průmyslový plán EU přispěje k vytváření kvalitních pracovních míst se spravedlivými pracovními podmínkami a dobrým platem a podpoří kolektivní vyjednávání a dodržování kolektivních smluv.

3.4.3 Pokud jde o návrh týkající se akademií pro nulové čisté emise, EHSV poukazuje na stávající a dobře zavedené struktury kvalifikací a odborného vzdělávání v EU a zdůrazňuje, že pro zavedení tohoto druhu ustanovení politiky v oblasti (profesní) odborné přípravy prostřednictvím nařízení neexistuje právní základ. Návrh nařízení neodráží skutečnou situaci v podnicích a v členských státech EU, o čemž svědčí i skutečnost, že se neplánuje trvale zapojit sociální partnery ani jiné příslušné organizace. EHSV se proto zasazuje o to, aby aspekty návrhu nařízení týkající se vzdělávání a odborné přípravy byly řešeny v rámci doporučení, což je v této oblasti politiky běžnou praxí, vyzývá však orgány EU, aby do činnosti evropských akademií pro nulové čisté emise a Platformy pro nulové čisté emise v Evropě alespoň aktivně zapojily sociální partnery a síť evropských komor.

3.4.4 Z výpočtů Evropské komise vyplývá, že v oblasti technologií pro nulové čisté emise existuje značný potenciál tvorby pracovních míst, protože k výrobě vodíkových palivových článků bude zapotřebí 180 000 pracovníků, 66 000 k výrobě fotovoltaické solární energie a 800 000 k výrobě baterií. EHSV proto žádá Komisi a členské státy, aby nejen podporovaly rámcové podmínky pro rozvoj nezbytných dovedností v EU, ale aby rovněž urychlily a standardizovaly pracovní povolení pro kvalifikované pracovníky ze zemí mimo Evropskou unii.

^(?) Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Demokracie na pracovišti (průzkumné stanovisko na žádost španělského předsednictví) (Úř. věst. C 228, 29.6.2023, s. 43).

3.5 Inovace

3.5.1 Dalším způsobem zvyšování produktivity je inovační kapacita, která je nezbytná pro rozvoj, přizpůsobivost a oživení podniků. Má-li být EU do budoucna úspěšná, je nezbytné investovat do výzkumu a inovací soukromé i veřejné prostředky. Je třeba usnadnit spolupráci mezi podniky, univerzitami a inovačními organizacemi, neboť jde o důležitý způsob, jak prakticky podpořit produktivní inovace. Zapojení pracovníků může rovněž pozitivně přispět k plnému využití potenciálu inovací a plánovaných změn.

3.5.2 V současné době je většina finančních prostředků EU zaměřena především na rané fáze technologického vývoje a na využívání těchto technologií následnými uživateli. Podpora výrobních kapacit a rozšiřování je dosud nedostatečná. EHSV se domnívá, že je nezbytné to napravit.

3.5.3 EHSV uznává, že význam kritických surovin pro průmyslovou činnost EU nelze podceňovat. V tomto ohledu by se inovace měly prioritně zaměřit na náhražky, výrobky a materiály, které mohou snížit závislost EU na kritických surovinách, jež pro ni nejsou snadno dostupné.

3.6 Řízení

3.6.1 Kapitola VII návrhu aktu o průmyslu pro nulové čisté emise stanoví strukturu, a to Platformu pro nulové čisté emise v Evropě, která má sloužit jako referenční orgán, v jehož rámci mohou Komise a členské státy debatovat, vyměňovat si informace a sdílet osvědčené postupy ohledně otázek souvisejících s tímto nařízením. EHSV by však rád zdůraznil, že Komise by měla získávat informace nejen od odborníků, ale především od zástupců průmyslu pro nulové čisté emise a příslušných odborových svazů. EHSV vítá úsilí o lepší koordinaci a měl by být do platformy zapojen, aby k její činnosti strukturálně přispíval názory pracovníků, zaměstnavatelů a občanské společnosti.

3.7 Strategické technologie pro nulové čisté emise

3.7.1 EHSV vítá přístup spočívající v prioritních investicích do čistých technologií a jejich podpoře. Seznam technologií podporovaných návrhem aktu o průmyslu pro nulové čisté emise však do značné míry opomíjí dekarbonizaci energeticky náročných průmyslových odvětví a aspekt oběhovosti. Cílů v oblasti klimatu do roku 2050 nelze dosáhnout bez vybudování konkurenceschopného oběhového hospodářství: využívání odpadu, zachyceného uhlíku nebo obnovitelných zdrojů jako vstupních surovin představuje proveditelné způsoby, jak snížit emise ve všech odvětvích a snížit závislost EU na dovozu surovin. EHSV proto vyzývá zákonodárce, aby odpovídajícím způsobem rozšířili seznam strategických technologií pro nulové čisté emise.

3.7.2 EHSV podporuje stanovení jasných cílů pro výrobní kapacitu v Evropě, zejména cíle pokrýt 10 % těžby našich strategických nerostných surovin, a to se silným závazkem k trvalé ochraně životního prostředí, dále cíle dosáhnout zpracování materiálů ve výši 40 %, včetně zlepšení těžební kapacity, čímž dojde k vytvoření skutečné přidané hodnoty, a také cíle dosáhnout do roku 2030 míry recyklace ve výši 15 %.

3.7.3 EHSV poukazuje na to, že existuje vysoké riziko zvýšení výrobních nákladů, protože téměř 25 % emisí pochází z odvětví, ve kterých je obtížné snížit emise a jež nebudou dekarbonizována požadovanou rychlostí bez zvýšení výrobních nákladů. To by mohlo vést k výkyvům na straně nabídky a neschopnosti pokrýt potřeby trhu. Dokud nebudou zavedeny nové technologie, je vysoce pravděpodobné, že dojde ke zvýšení výrobních nákladů, což způsobí nedostatky a povede to k vyšším cenám, které se přenesou na jiné výrobky v hodnotovém řetězci.

V Bruselu dne 13. července 2023.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Oliver RÖPKE

ISSN 1977-0863 (elektronické vydání)
ISSN 1725-5163 (papírové vydání)

Úřad pro publikace
Evropské unie
L-2985 Lucemburk
LUCSEMBURSKO

CS